Prof. Dr. A. Rafet ÖZKAN

AMERİKAN EVANJELİKLERİ

BAPTİSTLER

ARAŞTIRMA-İNCELEME

IQ
KÜLTÜR-SANAT
YAYINCILIK

AMERİKAN

EVANJELİKLERİ

(BAPTİSTLER)

Prof. Dr.
A. Rafet ÖZKAN

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK

IQ Kültür Sanat Yayıncılık: 122
Araştırma-lnceleme Dizisi: 87
Amerikan Evarıjelikleri (Baptistler)
Prof. Dr. A. Rafet Özkan

Kitabın tüm yayın hakları IQ Kültür Sanat Yayıncılık
Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi'ne aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Birinci Baskı, Nisan-2005 • Erzurum

ISBN: 975 - 255-019-3

Genel Yayın Yönetmeni: Adem Sarıgöl
Editör: Erkan Çav
Dizgi-Mizanpaj: Zehra Ünverdi
Kapak Tasarımı: Yunus Karaaslan
Montaj: Bülent Birkan
Halkla İlişkiler ve Dağıtım Sorumlusu: Bihter Yeşilyurt
Baskı-Cilt: Kilim Matbaası
Litros yolu Fatih Sanayi Sitesi 12/204
Topkapı/lstanbul Tel: 0212 612 95 59

Copyright © 2005, IQ Kültür Sanat Yayıncılık
Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi
Copyright © 2005, Prof. Dr. A. Rafet Özkan

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK, toplumu
"Bilgi ışığında Aydınlanmaya " çağırıyor. Amaç satışları ya da
kârı arttırmak değil, yalnızca topluma faydalı olmak.

www.iqkultursanat.com
e-mail: info@iqkultursanat.com
messenger: iqkultursanat@hotmail.com
icq: 251285434

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK ve ULUSLARARASI
TANITIM HİZMETLERİ TİC.LTD.ŞTİ.
Ticarethane Sokak, Fetih Han
No. 33/48 Cağaloğlu - İstanbul Tel. 0212 520 91 12
Belgegeçer. 0212 520 91 12

İÇİNDEKİLER

içindekiler.....3
Kısaltmalar 7
Önsöz 9
Giriş 13
A. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 13
a. Evanjelikler 13
b. Fundamentalizm 23
c. Baptizm 37

B. BAPTISTLERİN KÖKENİ VE TARİHİ 45
a. Genelleyici Baptistler (General Baptists) 59
b. Istisnacı Baptistler (Particular Baptists) .. 62
c. İngiliz Puritanik Arka Plan 66

I. BÖLÜM

BAPTISTLERİN İNANÇ ESASLARI, PRATİKLERİ VE PRENSİPLERİ 73
A. İNANÇ ESASLARI 73
B. İBADET 82
C. VAFTİZ VE UYGULAMA ŞEKLİ 85
a. Vaftizin Anlamı..... 94
b. Uygulama Şekli (Daldırma) 105
D. AKŞAM YEMEĞİ 107
E. CEMAAT VE CEMAAT YAPISI 110
a. Cemaat (Kilise) 110
b. Cemaat Modeli 111

c. Mahallî Cemaat 115
d. Korperasyon Olarak Cemaatler 119
e. Düzen ve Organizasyon 121
F. KİLİSE MEMURİYETLERİ 123
G. EVANGELİZASYON VE MİSYON 129
a. Cemaatin Tesir Sahası 135
b. Tanrı Krallığı ve Dünya 137
H. BAPTİSTLER VE DİN HÜRRİYETİ 140
a. Genel Tarihi Nokta 140
b. 16. ve 17. Yüzyılın Panaroması 145
c. 16. ve 17. Yüzyıllardaki Hoşgörüsüzlük 152
d. ilerleyen Yüzyıllarda Baptistlerin Din Hürriyeti Mücadelesi 163
I. OTONOMİ VE BİRLİKTELİK 167
J. EĞİTİM ve ÖĞRETİM FAALİYETLERİ 175
K. SOSYAL DAYANIŞMA (SOSYAL SORUNLARA İLGİ) 186

II. BÖLÜM

BAPTİSTLERİN GENİŞLEMESİ VE DÜNYA MİSYONU 197
A. İNGİLİZ BAPTISTLERININ TARİHİ 197
B. AMERİKA VE KANADA BAPTİSTLERI 211
a. Amerika Baptistleri..... 211
b. Kanada Baptistleri 221
C. AVRUPA BAPTİSTLERİ 224
a. Almanya Baptistleri 226
b. Avusturya Baptistleri 233
c. Iskandivan Ülkeleri 234
d. Sovyetler Birliği..... 234

e. Polonya, Çekoslovakya ve Güney Avrupa 235
ea. Polonya 235
eb. Çekoslovakya..... 236
ec. Romanya 236
ed. Bulgaristan ve Yugoslavya 236
f. Latin Ülkeleri 237
fa. Fransa 237
fb. İtalya 239
fc. İspanya ve Portekiz 240
D. ASYA VE AVUSTRALYA BAPTİSTLERi 240
E. AVUSTRALYA 243
F. LATİN AMERİKA 244
G. AFRİKA..... 244
H. BAPTÎSTLERİN TÜRKİYE MİSYONU 248
I. BAPTÎSTLERİN DÜNYA BİRLİĞİ 256
a. Baptist Dünya Birliği'nin Yapısı 263
b. Dünya Birliğinin Fonksiyonları 265
c. Baptist Dünya Birliği'ne Üyelik 266
1. BAPTİSTLER VE DİĞER HIRİSTİYANLAR .. 272
a. Diğer Mezhepler 278
b. Ökümenik Vazife ve Görüşler 286
SONUÇ 283
KAYNAKÇA 289

“Misyonerler geldiğinde İncil onların, topraklar Afrikalıların elindeydi. Bize gözlerimizi kapayarak dua etmesini öğrettiler Neden sonra gözlerimizi açtığımızda inc.il bizim topraklar onaların olmuştu. ”

Kamau Kenyatta
Kenya’nın ilk başbakam-1963

KISALTMALAR

AABF	Ali Africa Baptist Fellowship
ABF	Asian Baptist Federation
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.md.	Adı geçen madde
BEFG	Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden
BWA	Baptists World Alliance
BWAid	Baptist World Aid
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
çev.	Çeviren
EA	Encyclopedia Americana
Ed.	Editör
ER	The Encyclopedia of Religion
ERE	Encyclopedia of Religion and Ethics
krş.	Karşılaştırınız
LCKS	Lexikon der Christlichen Kirchen und Sekten
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NCE	New Catholic Encyclopedia
NEB	The New Encyclopaedia Britannica
o.j.	Ohne Jahr
ö.	Ölümü, ölüm tarihi
s.	Sayfa
vol.	Vollum
vs.	Vesaire
Yay.	Yayınevi

"Misyonerlerin güvercinler gibi masum olması gerekiyor. Fakat bu da onların yılanlar gibi kurnaz olmalarına engel değildir.

Charles R. Watson"

ÖNSÖZ

Hıristiyanlık tarihi, farklı pek çok Hıristiyan grubun doğuşuna şahitlik etmiştir. Bu grupların ortaya çıkışları genellikle anlayış farklılıklarından kaynaklanmıştır. Baptistler de bu gruplardan biridir. Bu grup, Protestanlık orijinli olmakla birlikte, zamanla Protestanlık içinde farklı yönlere kaymıştır. Bunlardan kimi Kalvinist, kimi Puritanik kimi de Independentik karakterlere bürünmüştür. Günümüzde çok katı fundamentalist eğilim kazanan Baptist gruplar da bulunmaktadır.

Baptizm, her ne kadar vaftiz hareketi olarak zannedilse de aslında o, bir cemaat hareketi olarak kabul edilmektedir. Ancak Baptistler, Hıristiyanlıkta bilinmeyen ve uygulanmayan "İnanç Vaftizi" anlayışını geliştirmiştir. Bu inanışa göre, önemli olan vaftizin kendisi değil, bilakis vaftiz olacak kişinin iman etmesidir. Vaftiz, o kişinin imanının bir delili sayılmaktadır. Buna bağlı olarak da "Çocuk Vaftizi", Baptist-

lerce reddedilmiştir. Çünkü vaftiz olacak kişinin, neden vaftiz olduğunun farkında, şuurunda olması, akıl ve baliğ olması gerekmektedir. Aday, cemaatin huzurunda niçin vaftiz edildiğine dair imtihan edilmekte ve bu imtihanda başarılı olanlar cemaate kabul edilerek vaftiz edilmektedir.

Baptistlerin dikkat çeken bir diğer yönü de Orta Çağ'm müsamahasız, İngiltere'sinde ortaya çıkan bir grup oluşudur. Bu grup, içinde yaşadığı şartların gereği olarak din ve vicdan hürriyetinin savunucusu olmuş ve ilerleyen zamanlarda da "din hürriyeti" anlayışını bayraklaştırmıştır. Çünkü o dönem hakim olan Hıristiyan zihniyeti, kendisi gibi olmayan.veya kendisi gibi inanmayan Hıristiyanlara yaşama şansı tanımamıştır. Baptistler de tabii olarak medet uman, hürriyet talep eden bir grup olmuştur. Günümüzde demokrasinin beşiği olarak kabul edilen İngiltere, Orta Çağ boyunca dinî farklılıklar sebebiyle çok sayıda insanın acımasızca infaz edildiği, hapsedildiği, sindirildiği ve sürekli baskı altında tutulduğu bir ülke olmuştur. Asırlar boyu devam eden bu mezhep ve anlayış farklılıkları sebebiyle yüz binlerce insanın kanı akıtılmıştır. Netice itibariyle de bu katı, toleranssız tutumların, ülkenin zamanla demokratikleşmesine katkısının olduğunu söylemek mümkündür. O dönemlerin en mağdurlarından olan Baptistlerin de demokratikleşme sürecinde katkıları olmuştur.

Zamanla mağdur olma konumundan kurtulan Baptistler, "her Baptist misyonerdir" düsturuyla hareket ederek kısa sürede organize olmuş ve bu hareketi İngiltere'nin dışma taşımışlardır. Bilhassa Amerika'da güç kazanmışlar ve buradan tekrar Avrupa ve dünyanın çeşitli bölgelerine yayılarak misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Günümüzde

Baptistler, dünyanın hemen bütün ülkelerinde faaliyet gösteren, iyi yapılanmış geniş misyon ağına sahip güçlü bir misyoner gruptur.

Baptistlerin dikkat çekici bir diğer yönü ise "Bağımsız Kilise" oluşudur. Bu özelliğiyle o, devletten tamamen bağımsızdır ve devlet kiliseleriyle herhangi bir organik bağları yoktur. Dolayısıyla Baptistler, bulundukları hiçbir devletten resmî yardım görememektedirler. Ancak onlar, malî durumlarını taraftarlarının düzenli olarak verdiği aidatlardan, yardım ve bağışlardan sağlamaktadırlar. Amerika'daki taraftarlarının çoğu, orta, orta-üst sınıftandır. Bu bakımdan Baptistlerin zengin bir taraftar kitlesi olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çalışmada, Baptistler diye isimlendirilen Protestanlık orijinli bu dinî grubu bütün yönleriyle tanıyacaksınız. Özellikle de fundamentalist eğilimli olan bazı kollarının, kıyametin gelmesi ve Tanrı krallığının kurulması için gösterdikleri çabalara şahit olacaksınız. Belki de böylelikle Amerika'nın bir kısım siyasetçilerinin günümüzde sürdüğü dünya siyaseti, yeni dünya düzeni ve hükümranlık politikalarının "arka planını" da anlama imkanı bulacaksınız.

Bu eser, sahasının ilk çalışması olması sebebiyle bizi bir hayli meşgul etmiştir. Bu mütevazı çalışmamız, Dinler Tarihi bilimine katkı sağlar ve Baptistler üzerine çalışma yapacak olanlara da rehber olursa biz mutlu oluruz. Aynca Türk okuyucusunun evanjelik Hıristiyanlar hakkında bilgilenmesine vesile olmak da bizim için ayrı bir mutluluk kaynağıdır.

Bu çalışmayı gerçekleştirmem için beni teşvik eden sayın Prof. Dr. Mustafa Erdem başta olmak üzere, sayın

Doç. Dr. Orhan Deniz, Doç. Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu Ali Rıza Bayzan ile yardımlarım gördüğüm bütün dostlanma kalpten teşekkür ediyorum. Bilhassa uzun çalışma süresince yokluğuma sabırla katlanan eşim ve çocuklarıma moral desteklerinden dolayı da teşekkür ediyorum. Onların anlayış ve sabırları bana güç vermiştir. Eserimin müsveddelerini bilgisayara geçiren yüksek lisans öğrencilerimden Emine Yıldırım ve N. Bilge Kök'e ayrıca eserimi yayma hazırlayan Adem SARIGÖL, Bihter YEŞİLYURT ve IQ Kültür Sanat Yayıncılık çalışanlarına kalbi teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilmekteyim.

Saygılarımla
Prof. Dr. Ali RafeT ÖZKAN
Erzurum, Nisan-2005

GİRİŞ

A. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

a. Evanjelikalizm

Öncelikle evanjelizm terimini "evanjelikalizm" anlamında kullandığımızı belirtmeliyiz. Esasında evanjelizm, bütün Incilî kiliseleri kapsamaktadır. Ancak Türkiye'de olduğu gibi bu kelimeyle "fundamentalist" (köktenci) Hıristiyanlar kastedilmektedir. Dolayısıyla okuyucunun bu ayrıntıyı bilmesinde yarar vardır.

Evanjelikalizm olarak adlandırılan öğreti pek çok Protestan grubu içine almaktadır. Bu terim, "iyi haber", "Incil, Hz. İsa'nın öğretileri" anlamına gelen Yunanca "evangelion" kelimesinden gelmektedir.Bu kelimenin aslı "Euaggelion"dur. Kutsal Kitaba dönmek, yönelmek gibi anlamları da vardır.

Reform süreciyle birlikte "evanjelik" terimi, öğretilerini yalnızca İncillere dayandırma iddialarından dolayı Protestan kiliselere atfedilmiştir. İlk zamanlardan itibaren Almanya ve İsviçre'de özellikle Lutherci gruplar için kullanılan evanjelik terimi, günümüzde hâlâ Almanya'da Lutheran Kiliseleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

Her ne kadar evanjelizmin başlangıcı reform dönemiyle snırlandırılmaya çalışılsa da, köklerini o dönemlerden önceki zamanlarda aramak gerekir. Reform döneminin mahsulü olan her dinî akımı evanjelik görmek doğru olmayacağı gibi, bunu reform süreciyle sınırlandırmak da doğru olmaz.

Bu kavram, İngilizce konuşulan ülkelerde Kuzey Atlantik Anglo-Sakson dini geleneğini, 18. ve 19. yüzyılda değiştiren ve farklılaştıran dinî hareketleri ve mezhepleri de ifade etmektedir. Bugünkü evanjelizmin temellerinin Avrupa'daki Puritan* hareketle başladığını ve Baptislerle geliştirildiğini söylemek mümkündür. İngiliz evanjelik George Whitefield (1715-1770), Methodizmin kurucusu olan John

*. Puritanlar; Hıristiyanlıkta 16. yüzyılda aşırı Ingiliz Protestanlarmın oluşturduğu bir dinî harekettir.

Bu hareket, esasen Avrupa'nın Zürich ve Genf şehirlerinde ortaya çıkmıştır. Bunlar Ingiltere'de Kral VIII. Henry (ö. 1547) döneminden beri saf bir Incil yaşantısı içinde olma arzusunda olan Ingiliz Hıristiyanların Avrupa ana kıtasına sürülenlerin oluşturduğu bir gruptur. Bu akımın mensupları, kilise reformu için kilisenin, her türlü Roma-papalık Kilisesi'nin kültünden temizlenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Çünkü onlara göre Roma-Katolik kilisesindeki kült haline dönüşen uygulamaların çoğu kutsal metinlerden kaynaklanmayan ve sonradan uydurulmuş bir çok uygulamayı barındırmaktadır. Dolayısıyla Puritanlar, kilisenin her türlü ilaveden arındırılması gerektiğini savunarak haç, org, dinî kıyafet ve benzeri araç gereçlere karşı çıkmışlardır. Bunlar, Kral VI.Eduard (1547-1553) döneminde reform taleplerini daha da ileri götürmüştür. Kraliçe Maria (1553-1558) döneminde kendilerini yenilemek zorunda kalmışlar ve Kraliçe I. Elizabeth (1558-1603) döneminde ise sürgünde bulundukları Genf ve Zürich'den büyük umutlarla İngiltere'ye geri dönmüşlerdir. Böylece kilisenin bilhassa da ibadetlerin papalığın ilavelerinden arındırılmasına büyük önem vermişlerdir. (Ekkehard Mühlenberg, Epochen der Kirchengeschicte, 2., überarbeitete Auflage, Quelle & Meyer Verlag, Heidelberg 1991, s. 251).

Wesley (1703-1791) ve Amerikali filozof ve teologjonathan Edwards (1703-1758)'ın evanjelikalizmin gelişmesinde çok büyük katkıları olmuştur.

1820'li yıllarda evanjelik Protestanlığın, Birleşik Devletlerdeki Hıristiyanlığın yegane ifadesi olduğu görülmektedir. Evanjelizm kavramı, Charles G. Finney (1792-1875) gibi evanjelistler tarafından olgunlaştırılarak yerleştirilmeye çalışılmıştır. Bunun neticesinde "revivalizm" (dini aydınlanma) meydana gelmiştir. Eyaletler arası savaştan on yıl öncesinde büyük çoğunlukla evanjeliklerin "cömert imparatorluk" kavramı, Amerikan toplumunu; ılımlılık, erken kadın hareketi, yardım sever ve ıslah toplulukları ve en çok tartışılan ilga hareketleri gibi reform doğrultusunda yeniden şekillendirmeye gayret etmiştir. Savaş sonrasında Amerikan toplumundaki değişmeler, Amerikan kültürü içerisindeki evanjelikalizmin gücünü azaltmaya başlamıştır. Bunda da entelektüel ve teolojik gelişmeler ile birlikte şehirleşme ve sanayileşme etkili olmuştur. Aynı şekilde bu evanj eliklerin uzun süreli üstünlüğü, 19. yüzyılın son yarısı ile 20. yüzyılın başlarındaki Protestan olmayan milyonlarca göçmenin akmıyla azalmıştır. Bununla beraber evanjelik Protestanlık, Amerikan kültürü içerisinde güçlü bir varlık olarak kalmayı başarmıştır. Nitekim 20. yüzyılın ilk çeyreğinde evanj elikalizm, Birleşik Devletlerin özellikle bir çok güney kesiminde Amerika'nın "halk dini" statüsü kazanmıştır.[1]

Amerikan ekonomisi, politikası ve entelektüel kültüründeki değişmeler, bağımsızlığı müteakip on yıl içerisinde dini duygunun yaygınlaşan gelişmesi ve İkinci büyük ay-

1.Geniş bilgi için bkz. http://www.wheaton.edu/isae/defining-_evangelicalism.html

dmlanma olarak bilinen kilise üyeliğinin yeni açılım kazanması gibi sebepleri doğurmuştur. Aydınlanma, 1790'lardan 1840'lara kadar yaklaşık 50 yıl devam etmiş ve Birleşik devletlerin en ücra köşelerine kadar ulaşmıştır. Aydınlanmanın temsil ettiği dini canlanma, yöresel farklılıklara ve kilise konumuna göre farklı yollarda kendini ispat eden bir Protestan fenomeni olmuştur.[2] Bu dönemde bilhassa gezici vaizlik çok yaygınlaşmış, Baptist ve Methodist kiliseler güçlü vaizleriyle ülkenin her köşesine ulaşarak taraftarlar kazanmışlardır. Bu dini toplantılar gelişmesi ve başarılı olması, farklı bir dini tebliğ metodolojisini de gelişimiyle kitleler halinde halkın din değiştirmesi yani kendi mezheplerine kazanılması amaçlanmıştır. Protestanlığın Birleşik Devletlerdeki bu girişimi, "evanjelikalizm çağı" olarak da adlandırılmaktadır.

İkinci büyük aydınlanmanın sosyal etkisi, ilmi literatürdeki çeşitli temel saldırılarının yeniden gözden geçirilmesiyle ölçülmektedir. İkinci büyük aydınlanma, merkeze yeniden yönlendirme,merkezileşmiş dini otoritenin hakkını yeniden talep etme gibi kurulmuş kiliselerin muhâfazakâr etkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Öyle ki, aydınlamanın etkisi sadece dindarlaşma alanında olmamış, mimari ve felsefe anlayışına da yansımıştır. Her ne kadar bu dini çağ, teolojik evrimi ile ön plana çıksa da sosyal görüntüsü içerisinde aydınlanma, Amerikan hükümeti üzerindeki anayasa ve Amerikan ekonomisi üzerindeki Hamilton sistemi kadar Amerikan kültürü üzerinde çok derin bir etkiye sahip olmuştur. Bununla beraber aydınlanmanın değişmez bir fenomen olduğu da söylenemez. Etkilediği teolojik ve sosyal de-

2. Bkz. http.V/xroads.virginia.edu/~MA95/finseth/evangel.html

ğişmeler, farklı zamanlarda farklı yoğunluklarda devletin farklı alanlarında yer almıştır. Bir anlamda aydınlanma, Evanjelik Protestanlığın yaptığı karşı konulmaz derecede halkın dinini birleştirici bir fonksiyon icra etmiştir. Aynı zamanda aydınlanma, Protestanlığın parametreleri ile birlikte çok sayıda bölünmeyi de beraberinde getirmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse çok sayıda insan, kendisine Protestan demesine rağmen, kendilerini diğer Protestanlardan ayırmasını da bilmiştir

Kesin rakamlar vermek güç olsa da Donald Mathews, 1792'de Güney kilise üyelerinin %83'ünün evanjelik olduğunu tahmin etmektedir ve bu oran müteakip on yıl içerisinde daha da tırmanmıştır. Bu durum, ülkenin orta batısında da aynı şekilde benzerdir. Buralarda dini toplantıları fiili bir bilime dönüştüren Charles Grandison Finney'nin etkisiyle daha geniş bir tanıma kavuşan evanjelik metodoloji, istikrar yakalayabilmiştir.[3]

Günümüzde evanjelikalizm, Amerika'daki Protestan grupların tutucu kesimini ifade için de kullanılmaktadır. Bilhassa 20. yüzyılın başlarından itibaren ABD'de Protestanlar arasında liberaller ve muhafazakârlar ayırımıyla birlikte, kendilerini "fundamentalist" olarak tanımlamayı tercih eden tutucular, zaman içerisinde kendilerini "evanjelikler" olarak tanımlamaya başlamışlardır.

Evanj elizm kavramı, günümüzde farklı anlam kazanmıştır. Bilhassa Protestanlık orijinlerini hâlâ muhafaza etmekte olan evanjelik Hıristiyanlar, bazı inanç esaslarında ve ibadetlerinde diğer Hıristiyanlardan faklılaşmışlardır. Kutsal Kitaba aşırı bağlılıkları sebebiyle kitapta mevcut olma-

3. http://xroads.virginia.edu/~MA95/finseth/evangel.html

yan her türlü uygulamanın Hıristiyanlıktan ayıklanması gerektiğini savunan fundamentelist eğilimli gruplar, Eski ve Yeni Ahit arsında hiçbir ayırım yapmazlar. Her iki kitaba da Tanrı kelamı olarak saygı gösterirler. Dolayısıyla bunlar, Eski Ahit'teki Yahudilerin seçkinliğini de kabul ederler. Yahudilerin seçkinliğini tasdik ettikleri için onların korunması gerektiğini düşüncesini de taşırlar. Bu düşüncelerinden dolayı bilhassa 1880'li yıllarda ABD'deki siyonist kongrelerin düzenlenmesini gerçekleştiren ve Filistin'de İsrail devletinin kurulması gerektiği fikrini savunanlar yine bu gruplar olmuştur.

Kanaatimizce bu muhafazakâr grupların Yahudileri kollamalarının arkasında dünyanın Hıristiyanlaştırılması ideali yatmaktadır. Ortadoğu'ya Yahudilerin yerleştirilmesi, o bölgedeki kaos ve kargaşa sebebiyle Hıristiyanların dünya misyonerlik faaliyetlerini rahatça yapmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca Hıristiyanlığın çok fazla gelişme imkânı bulamadığı bu coğrafyanın, Yahudiler vasıtasıyla engellenmesi de gerçekleştirilmiş olacaktır. Hıristiyanların desteğiyle İsrail devletini kuran Yahudilerin tahminlerin ötesinde bir güç kazanması ihtimali bu gruplarca tartışılmış ve Yahudilerin Müslümanlar kadar tehdit olamayacağı sonucuna varıldığı için Hıristiyanlarca desteklenen bir devlet kurmalarında bir sakınca görülmemiştir. Evanjelik Hıristiyanların esas amacı, Yahudilerin dünya hakimiyetini gerçekleştirmek değil, bilakis Hıristiyanlığın -Amerikalıların- dünyaya tamamen hakim olabilmesi için Yahudilerden yararlanmaktır.

Bütün fundamentalist gruplar için önemli olan tek şey, bir an önce İsa Mesih'in yeryüzüne gelişini gerçekleştirmektir. Mesih'in yeryüzüne gelmesi ve "Bin Yıllık Tanrısal

Krallığın" kurulması için ise dünyanın bir an önce Hıristiyanlaştınlması gerekmektedir. Dünya Hıristiyanlığın önündeki en büyük engeli Müslümanlar oluşturmaktadır. Yahudilerin arz-ı mevudu üzerinde bulunan Müslümanlarla en iyi mücadeleyi verecek olan da hiç şüphesiz Yahudiler olacaktır. Kutsal Kitaba dayalı yeni dünya düzeninin kurulması, İsa Mesih'in dünyaya gelişi anlamına geleceği gibi beklenen kıyametin de kopuşu olacaktır. Dolayısıyla bu zannedildiği gibi "Yahudi Kıyameti" değil, bilakis bir Hıristiyan "Armegedonu" (kıyameti) olacaktır.

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda ise ise "evanjelik" terimin üç farklı mana taşıdığı görülmektedir. Bunlardan ilki, bir çok temel öğretiyi ve amelî vurguyu tasdik eden bütün Hıristiyanaları "evanjelik" olarak görmektedir. İngiliz tarihçi David Bebbington, evajelikalizme bu açıdan yaklaşır ve evanjelik din anlayışının dört özel işaretinden söz eder: *Conversonism* (din değiştirme-ihtida), değiştirilmeye ihtiyaç duyarak yaşayan inanç; biblisism (Incilcilik, İncil ile özel ilgi), İncil için özel saygı; crucicentrism, çarmıhta ızdıraplı ölümü kabul eden İsa'nın kurban üzerindeki baskısı. İkinci anlamı, hareketlerin ve dini geleneğin yapısal bir grubu olarak evanjelikalizme bakmaktır. Bu bağlamda "evanjelik", bir takım inançlar kadar bir formada dikkat çeker. Sonuç olarak, Zenci Baptistler ve Alman Reform Kiliseleri, Mennonitler ve Pentakosttalistler, Katolik Karizmatikler ve Güney Baptist Konvansiyonu gibi farklı grupların hepsi evanjelik şemsiyenin altında yer almaktadırlar. Üçüncü anlamı ise, 2. Dünya Savaşında meydana gelen bir koalisyon için kendiliğinden ortaya çıkan bir grubun etiketidir. Bu grup, 1920'lerde ve 1930'larda fundamentalist hareketin entellektüel ol-

mayan ayrılıkçı ve kavgacı doğasına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu grubun öncüleri Harold John Ockenga ve Billy Graham'dır.[4] 1942'de "Ulusal Evanjelikler Birliği" (The Evangelical Movoment) kurulmuştur. Bunları liderleri arasında Bob Jones, Sr. John R. Rice, Charles Woodbridge, Harry Ironside, David Otis Fuller ve R. G. Lee yer akmaktadır. Yeni evanjelikalizm (New evanjelikalizm) terimi, muhtemelen Harold Ockenga (1905-1985) tarafından türetilmiştir. Oysa 2000 yılının başlarında evanjelikalizm, fundamentalizm kavramıyla ifade edilmekteydi, dolayısıyla bu iki kavram arasında pratikte hiçbir fark yoktu. 1950'lerde ayrılıkçı Fundamentalistlerle ayrılıkçı olmayan evanjelikler arasında bir kırılma yaşanmıştır. Bu ayrılık, Billy Graham'm ekümenik evanjelizminden kaynaklanmıştır.[5] Her ne kadar günümüzdeki evanjelikalizmin 1950'li yıllara nazaran çok daha yumuşak olduğu söylense de kanaatimizce çok fazla bir değişim söz konusu değildir. Belki eski ile günümüz arasındaki tek fark, eskinin çok daha dogmatik ve militanca oluşuna karşın günümüzdeki biraz daha ılımlı kılıfa bürünmüş olmasıdır.

Evanjelikalizmin sadece dini bir hareket olarak değil, aynı zamanda sosyal bir akım olarak da algılanması gerekir. Şöyle ki, o, 19. yüzyılda Amerikan toplumunu değiştiren örgütlü devrimin geniş bir parçası olmuştur. Çoğunlukla Amerikalılar 18. yüzyılda hiyerarşik düzeni olan geleneklerin içinde kendi hayatlarım yaşamaktaydılar. Öncelikli olarak yerleşmeye yönlendirilmekte ve toplumlarm düzen ve istikrarına ağırlık vermekteydiler. Zira bu onların en önce-

4. Bkz. http://www.wheaton.edu/isae/defining_evangelicalism.htinl
5. Bkz. http://www.wayoflife.org/fbns/fundamen2.htm

likli işiydi. O dönemlerdeki Amerikan aileleri, kızları için uygun evlilikler arayan anneler ve oğullarını uygun bir işe yerleştirmeye çalışan babalar tarafından idare edilen küçük bir hiyerarşiden oluşmaktadır, 19.yüzyılla birlikte hızlı bir değişim başlamıştır. Bilhassa ülke içerisinde sosyal hareketlilik hız kazanmıştır. Bu akıcılığın baskısı altında ailer, kasabalar ve mesleki yapılar, bireysel ve sosyal hayatlarım düzenlemek için geleneksel kapasitelerinden çok şey kaybettiler. Onun yerine Amerikalılar, hayatlarına ihtiyaç duydukları modeli ve şekli vermek için gayret sarf ettiler, Bunda Mezheplerin, cemaatlerin, çeşitli gönüllü toplulukların ve siyasi partilerin kendilerini ve toplumu yeni gelişmeler ışığında dizayn etmeye çalmaları etkili olmuştur. Dolayısıyla Evanj elikler bu değişimin, başka bir ifadeyle reformun öncüleri ve yaratıcıları olmuşlardır. Nitekim ikinci büyük aydınlanma olarak biline büyük ihya hareketi bunlar sayesinde gerçekleşmiştir. Yine bunlar son gelişmeler ışığında gruplar arasındaki bağlantıyı sağlayacak ağ faaliyetine ihtiyaç hissetmişler ve kişisel disiplin ve cemaat duygusu gerektiren, hizmet sorumluluklarını uygun yönlere kanalize ettiren yeni ve güçlü kurumsal bir bünyenin oluşmasını sağlamışlardır. Mesela mahalli Baptist, Methodist ve ekümenik kiliseler içerisinde bu gelişmeler yaşanmıştır.[6] Örneklemek gerekirse kendi gazete ve yayın organlarının kurulması bu gelişmelerdendir. 1835'lerde Amerikan Broşür Topluluğu ve Amerikan Pazar Okulu Birliği yetşmişbeş milyondan fazla sayfayı ihtiva eden dini materyal dağıtmış ve New York'ta düzenli olarak her eve aylık yeni dinî broşürler ulaş-

6. http://www.nhc.rtp.nc.us:8080/tserve/nineteen/nkeyinfo/nevansoc.htm

tırabilcek seviyeye erişmişlerdir. Ayrıca ev misyonerliği, gezgin vaaizcilik, şehirler arası vaaz toplantıları düzenleme ajansı, yeni kiliselerin ve dinî toplulukların örgütlenmesi, İncil ve diğer dini malzemenin dağıtılması faaliyeti de bu gelişmelerdendir. 1830'lardan sonra bu faaliyetler, yeni Evanjelikalizmin işareti olan revivalism (ihya) hareketi ile beraber büyük bir evanjelik kitlenin oluşumuna da vesile olmuştur. Ayrıca evanjelik karakter ülkedeki demokratikleşme sürecene de büyük katkı sağlamıştır. Evanjelikalizm, bireyin mutlak güç duygusunun gelişmesine katkı sağlamış ve bireysel dini tecrübeyi öne çıkarmıştır. Bu gelişmeler, "Evanjelik İmparatorluk" olarak değerlendirilmektedir. Nitekim bu, Amerikan tarihindeki sosyal ve kültürel devrim olarak da adlandırılmaktadır. Çünkü Evanjelikalizm, kendi mensuplarını günlük yaşamın karmaşık, rekabetçi, soyutlanmış ve yanlızlık dünyasından kurtararak kurumsal bir oluşumuna dahil etmiştir. Evanjelik kiliseler; ortak ilgi, sevgi ve sorumluluk fikirleri etrafında örgütlenmiş, istekli ve duyarlı kişileri toplayan, etkli ve şefkatli topluluk görüntüsü de vermiştir.

Kısaca ifade etmek gerekirse günümüzde evanjelikalizm; Alman Pietizm hareketinden, İngiliz Methodizmi ve 19. yüzyılın Aydınlanma hareketine kadar gerilere giden Protestanlık akımını ifade etmektedir. Evanjelikalizm, belli başlı bir grup hareketi değildir. Birbirinden farklı ama benzer amaçlar doğrultusunda hareket eden pek çok fundamentalist grup, evanjelikalizm içerisinde değerlendirilmektedir. Fundamentalist kavramını günümüzde sadece Müslümanlarla özdeşleştirme arzusunda olan aşırı Protestan grupların, kendileri için evanjelik terimini tercih ettiklerini

de söylemek mümkündür. Bu grupların başında Baptistlerin Güney Baptist Konvansiyonu (Southern Baptist Convention), Methodistler, Mormonlar, Adventistler, Pentakostalistler ve Assemblies of God sayılabilir.

b. Fundamentalizm

Okuyucumuzun kavramları daha iyi anlayabilmesi için burada fundamentalizm kavramı ve eğilimlerinin neler olduğunun açıklanmasında yarar görüyoruz.

Fundamentalizm; sözlük anlamı olarak temel, esas, esaslı gibi anlamlara gelen Latince "Fundament" kelimesinden türetilmiştir. Latince'den türetilen Fundamentalizm kelimesine sadece Amerikan İngilizcesinde rastlanmaktadır ve terim olarak; Kutsal Kitab'a sıkı sıkıya bağlı olan Amerikan Protestanlığının teolojik bir kolu olup, Incil kritiğine ve modern tabiat bilimlerine karşı olan bir grup manasına gelmektedir.[7]

Amerika, çok sayıdaki farklı kilise ve cemaatlerden oluşan Avrupa halklarının XVII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar yaklaşık 200 yıl boyunca eridiği ve şekillendiği bir ülkedir.[8] insanların birçoğu Amerika'ya ekonomik sebeplerin yanı sıra, kendi inançlarını rahatça yaşayabilmek için göç etmiştir. Bu bakımdan XIX. yüzyılın başlarındaki Amerika'nın dinî ve kültürel yapısı, özgürlük ve bağımsızlık ruhuyla yoğrulmuştur.[9]

7. Wolfgang Müller, Düden, Fremdwörterbuch, 4. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Manheim 1982,V/264.

8. Kenneth Scott Latourette, History of Expansion of Christianity. The Great Century in the Americas, Australiea, Asia and Africa A.D. 1800- A.D. 1914, New York 1941, IV/389.

9. Bkz. Edward Channing, History or the United States, New York 1955, 1V/249.

Amerikan Fundamentalizmi'ni anlayabilmenin yolu, Denominationalizm'in belirlenmesinden geçmektedir. Denominationalizm, Amerikan İnkılâbı'nm bir neticesidir ve bu fenomen, Kuzey Amerika'daki Amerikan Protestanlığına münhasırdır. Bunun dalları ise Kuzey Amerika'daki kolonileşmenin başlangıcındadır. Zira o zamanlar hiç bir kilise yan yana yaşamamıştır. Aksine her kolonide yeni dinî gruplar ortaya çıkmıştır. Yeni İngiltere (New England) kolonilerinde (Connecticut, Massachusett ve New Hampshire) sadece Kongregastyonalistlerin Kalvinist kilisesi hâkimdir. Bu kilise, o dönemlerde bütün eyalet genelinde bir kilise teşkilatına da sahip değildir. Aksine her bölgede yöre halkının otomatik olarak bağlı olduğu bir Hıristiyan cemaati vardır.[10] Maryland, başlangıçtan itibaren inananlar için farklı mezheplere açıktır ve bu koloni bölgesi Katolikler için 1649'da kurulmuştur. Rhode Adası, toleranslı bir koloni olarak 1663'de kurulmuştur ve burada Baptistler ve Kuveykırlar bulunmaktadır. Pensilvanya, Kuveykır William Penn tarafından vicdan hürriyetine dayalı "kutsal deneme" olarak 1681'de kurulmuştur. Virjinya, devlet kilisesinin yönlendirilmesiyle İngiltere tarafından 1606'da alınmış ve tıpkı İngiltere'deki gibi müsamahasız ve toleranssız olmuştur. Diğer kolonilerde de çok farklı menşelere sahip olan müstemlekecilere karşı kilise dindarlığı icra edilmemiştir. Bütün halk kendi eyaletinde resmî kiliselerine kilise vergisi ödemiştir. Politik cemiyetlerdeki dinî cemaatlerin genel bir aydmlamşı, herkesi kuşatan dinî özgürlük olan Amerikan İnkılabı'na götürmüştür.[11]

10. Bkz. E. Mühlenberg, Epochen der Kirchengeschichte, 2. überarbeitete Auflage, Heidelberg 1991, s. 288.

11. Bkz. Mühlenberg, s. 289.

Amerika'daki bu mezheplerin (Denomination) dallarını; reformcu menşede, Amerikan Anayasası'nda, Amerikan İnkılâbı'nda ve "büyük aydınlanma" (Great Awakening) olarak ifade edilen "Revivalizm" (ihya) hareketinde aramak gerekmektedir.

Dindarlaşma dalgası, Amerikan İnkılâbı'ndan çok önce başlamıştır. Büyük uyanış, İngiltere'den Amerika'ya gelerek, kolonilerde canlı inancı uyandırmak için seyahatler yapan George Whitefield'm vaazlarını müteakip 1739/40'da başlamıştır. Uyanış vaazlarının ana hedefi, uyuşuk Hıristiyanların uyandırılmasıdır. Bu vaazlarda daha ziyade günahkarlara karşı Tanrı'nm gazabı anlatılmıştır. Kişilerin uyandınlışından sonra da bütün halkın, millletin hidayete erdirilme girişimi ve Protestanlığın ulus genelinde yayılması başlatılmıştır. Özellikle Presbiteryenler, Kongregastyonalistler, Baptistler, Methodistler ve Adventistler tarafından Amerikan halkının hidayete erdirilme işi üstlenilmiştir.

Amerika, kendi ülkelerindeki sıkıntı ve müsamahasızlıktan kaçan herkese büyük ölçüde sığmak olmuş ve müstemlekecilere müsamahakâr bir yönetim sergilemiştir. Burada insanlar sınırsız arazilere, akarsulara ve kendi ülkelerine nispetle daha rahat bir hayata kavuşmuşlardır. Ancak buna rağmen oradaki hayat arzu edilen seviyeye ulaşamamış ve sivilleşme gerçekleşememiştir. Sekülerleşmeye başlayan göçmenler, sık sık kendi kiliseleriyle olan irtibatlarını kaybetmiş ve dinsizleşme tehlikesiyle de karşı karşıya gelmişlerdir.[12]

12. Bkz. Le Roy Edwin Froom, The Prophetic Faith of Our Fathers, Washington D.E.. 1946-1952. IV/37.

Kiliseler ise taraftarlarının kiliselerinden kopuşuna ve sekülerleşmesine seyirci kalmıştır. Batıda özellikle Methodistler, taraftarlarının Allah'a yabancılaşma dalgasını kırabilmek için büyük bir gayret içine girmişlerdir. Bunlar, gezici vaizler "cireuit riders [1,13] oluşturmuştur. Bu gezici vaizler, toplantılar düzenlemiş ve grupları organize etmişlerdir. Gezici vaizlik fikri, diğer gruplarca da kabul görmüştür. Batıda kiliseler sık sık birlikte çalışmış, ama daha çok da rakip olarak mücadele etmişlerdir.[14]

Büyük canlanmanın "Great Revival" tesir ve neticeleri, Amerika'nın devam eden dinî gelişiminde büyük bir etki yapmıştır. Aynı zamanda bu uyanma dalgası, sadece büyük dinî umutların değil, bilakis millî ve ekonomik inkişafların da büyük ilham kaynağı olmuştur.[15] İlerlemenin dinî, ekonomik ve politik tandansları, büyük bir istikbal umudu olan "Millenium" (Hz. İsa'nın 1000 yıllık saltanatı, kıyameti) fikrinde birleşmiştir.[16] "Millenium" adı altında; Yahudilerin ve bütün putperestlerin Hıristiyan olacağı, hiç bir savaşın olmayacağı ve dünyanın Hıristiyan kanunlarına göre yönetileceği 1000 yıllık huzur hükümranlığı[17] anlaşılmaktadır. Bu bin yılın bitiminde günahkar ve kafir olarak ölmüş olanların dirilişi ve mahkeme edilmesi beklenmiştir. Bu öğretinin esas kurucusu XVIII. yüzyılda yaşamış olan Daniel

13. Bkz. Horst Reller- Manfred Kiessig- Helmut Tschoerner; Handbuch Religiöse Gemeinsehaften. 4. völlig über arbeitete Auflage, Gütersloh 1993,33.

14. Latourette. IV / 218.

15. Konrad E Mueller, Die Frühgeschichte der Siebenlen-Tags-Adventisten, Hildesheim 1977, 16.

16. Bkz. Mueller, 17.

17. Mueller, 17.

Whitby (1638-1726)'dir. Whitby'nin bu teorisi, bütün Avrupa Protestanlığında hızla yayılarak 1800'lü yıllarda Kuzey Amerika ülkelerine hakim olmuştur.[18]

W. Montgomery Watt, XIX. yüzyıl Amerikası'nda Kitabı Mukaddes'in genel yorumunu, veya daha ziyade Kutsal Kitap'ta bahsedilenlerin epistomolojisinin geleneksel yorumunu, geleneksel bilimlerin buluşları ile uzlaştırmanın git gide daha da güçlenmesi üzerine, Hıristiyanlar arasında suskun, kendi küçük dünyasına çekilmiş, dünyanın geri kalan kısmıyla bütün ilişkilerini kesmiş grupların oluştuğunu ve bu içe kapamcı tavırları da genellikle fundamentalizm olarak ifade edildiğini söylemektedir.[19] Oysa XIX. yüzyıl Amerikan fundamentalist yapılanmasında böyle içe kapanık tavırları görmek mümkün değildir, aksine tamamen dışa açık, girişken ve atılgan tavırların sergilenmesi söz konusudur.

Yukarıda bahsedilen "Great Revival" hareketinin direkt neticesi olarak, hedefleri Batıyı Hıristiyanlaştırmak olan birçok müessese ve topluluk meydana gelmiştir. Bunun başlangıcı, 1802'de Boston'da kurulmuş olan "Massachusetts Baptist Missionary Society"[20] (Massachusetts Baptist Misyon Topluluğu) kabul edilmektedir. William Colloge ve Andover Seminary, "American Board of Commissioners for Forein Missions" (Amerikan Harici Misyoner Komisyon Heyeti) adı altında 1810'da kurulmuştur.[21] Bunu, 1816'da "American Education Society"nin (Amerikan Eğitim Grubu) kuru-

18. Bilgi için bkz. Froom. IV / 41.

19. Bkz. W. Montgomery Watt, İslam Nedir, çev. Elif Rıza, İstanbul 1993, s. 253.

20. Froom. IV/41; Krş. Richard Müller, Adventisten -Sabbat Reformation, CWK Gleerup 1979, 180.

21. Bkz. Froom, IV, 41.

luşu takip etmiş ve aynt yılda Samuel Mills tarafından bütün Amerika ailelerini 2 yıl zarfında İncil sahibi etmeyi hedefleyen "American Bible Society [1,22] (Amerikan İncil Grubu) kurulmuştur. Hedefi, her yerde dini eğitimi yayacak bir pazar okulunu kurmak olan "Sunday School Union" (Pazar Okul Birliği) 1824 yılında ortaya çıkmıştır.[23] 1825'de kurulan "American Tract Society" (American İlmî Araştırma Topluluğu), fakir ailelere dinî literatür yardımını üstlenmiştir.[24] 1826 yılında "American Home Missionary Society" (Amerikan İç Misyon Topluluğu), farklı Hıristiyan gruplarının cemaat planlaması ve faaliyetlerinde Amerika'daki Hıristiyanlığın genişletilmesini gerçekleştirmek amacıyla devreye girdi. Bu dinî kuruluşlar, Amerika'nın dinî yapısında önemli rol oynamıştır.[23] Aslında bu kuruluşların sadece dinî yapıda değil, Amerika'nın sosyal, kültürel ve siyasî hayatında da çok önemli katkıları olmuştur.

Amerikan ihtilâli öncesi Amerikan Protestanlığı, tıpkı günümüzdeki gibi çoğulcu bir Protestanlığın dogmatik, dinci ve sosyal bakış özelliğine sahiptir. Amerikan rotasının devlet ve kiliseden ayrılışı, federe birliklerden çok önce 1789'da devletleşmiş olan 13 erken koloninin durumundaki gibi anlaşılmalıdır. Baptistler, Kalvinistler, Lutheranlar, Methodistler ve Adventistler asabî, hiddetli ve evhamlı olarak sık sık yan yana yaşamışlardır. Normalde hiç bir grubun, kurtuluş yolunun yegane hakkını kendinde görmemeleri gerekirken, zikredilen bu grupların hepsi kurtuluşu

22. Latourette. IV / 219; Ayrıca bkz. Mühlenberg, 293; Müller, 180.
23. Bkz. Channing, IV/231.
24. Bkz. Mühlenberg, 293.
25. Bu gruplar hakkında geniş bilgi için bkz. Latourette, IV, 210-215; Müller, 180-181.

kendi grup tandanslarmda aramışlardır. Protestanlık içinde "Denomination" şeklinde adlandırılan farklı mezhepler, erken dönemdeki Amerika'nın politik ve cemiyet organizasyon biçimlerinde sosyal hayatın bütün branşlarında kontrolü ele geçirmek için çalışmışlardır. Özellikle devlet baskısının bulunmadığı aile ve cemiyet içerisindeki moral eğitimde etkili olmak için gayret sarf etmişlerdir. Amerika'da kilisenin uzun ömürlü gücü varlığını hala devam ettirmektedir.[26]

Amerikan geleneği, Avrupa'daki ilk modern Protestanlığın gelişmesiyle sıkı bir bağlantısı olan de-facto-Pluralizmi'dir. Büyük ölçüde kilise teşkilât şekillerinin şahsi moral disiplininin ve ferdî gelişimin, günah ve merhametin doğrudan tecrübesinin vurgulanmasıyla "Yeni-lngiitere-Teolojisi", Avrupa'daki "Pietist Hareket"e karışmıştır. Bu hareketin fizikî güç şekillerinin kabulünde, "Amerikan Aydınlanma Hareketi" meydana çıkmıştır. Bu Amerikan Aydınlanma Hareketi'nde Baptizm, Methodizm, ve Adventizm'den oluşan üç büyük dalga olmuştur.[27]

Yukarda bahsi geçen Amerika'nın yeni Protestan Mezhepleri (Denomination), fundamentalizm! pek fazla telaffuz etmemişler, ancak faaliyetlerini tamamen fundamentalist tavır içerisinde yürütmüşlerdir. Buna karşın fundamentalizm kavramı ilk olarak 1910'dan 1915 yılma kadar zengin dindarların finanse ettiği "The Fundamentals" (Temel Prensipler) adı altında neşredilen yazı dizisiyle ortaya çıkmıştır.

26. Bkz. Norman Brinbaum, "Der protestantishe Fundamentalismus in der USA" Fundamentaiismus in der modernen Welt. Die Internationale der Unvernunft, herausgegeben von Thomas Meyer, Frankfurt am Main 1989, s. 121.

27. Bkz. Ali Rafet Özkan, Fundamentalist Hıristiyanlık Yedinci Gün Adventizmi, Alperen Yayınları, Ankara 2002, s. 12.

Böylece Amerikan Protestalığı içinde kilise ve cemaatlerdeki modernleşmeye karşı verilen kavgada, büyük bir gruplaşma başlamıştır. Temel Prensipler (The Fundamentals), Kutsal Kitab'm yanılmazlığı, ferdî hidayetin mutlak gerekliliği ve dünyanın günahkarlığından dolayı İsa Mesih'in yeryüzüne gelmesinin yakın oluşu gibi hususlarda Hıristiyan inancının önemli bir dava yönünü savunmuştur.[28] Temel Prensipler yazı dizisini neşreden Amerikalı Protestan Hıristiyanlar, bir müddet sonra 1919'da "World's Christian Fundamentals Association"ı (Dünya Fundamentalist Hıristiyanlar Birliği) kurmuştur. Böylece fundamentalizmin bu şekli Hıristiyan dindarlığında doğmuş ve o zamandan beri genel bilimsel saha kavramı olarak varlığını sürdürmüştür.[29]

Esasen fundamentalizm terimi özellikle Hıristiyanlık bağlamında belirgindir. Çünkü fundamentalizm öncelikle Amerikan Protestanlığına özgü bir fenomendir ve Evangelikalizmin bir alt türüdür. 1920'lerde Amerika'da sıkça kullanılmaya başlanan bu terim, modernist teolojiye ve belirli dünyevileştirici kültürel eğilimlere karşı uzlaşmaz bir savaş vermeyi, iyi bir Hıristiyan olmanın göstergesi sayan bir akımın adıdır. Günümüzde de etkili olan bu akım, muhafazakar çevrelerle bir tür koalisyon halindedir ve anti-modernist kampanyanın sorumlusudur. Temel karakterleri; Literalizm, Pietizm ve Millenarizm'dir.[30]

28. Bimbaum, a.g.m., s. 122-123.

29. Thomas Meyer, "Fundamentalismus. Die andere Dialektik der Aufkiaerung", Fundamentalismus in der modernen Welt, Die Internationale der Unvernunft, Herausgegeben von Thomas Meyer, Frankfurt am Main 1989, s. 13.

30. Geniş bilgi için bkz. Helmuth Haug, "Fundamentalismus in der Religion (Jahrestagung 1991 des Bundes für Freies Christentum)", Religion im Gesprach, RİG 22, Reinhard Kirşte- Paul Schwarzenau-Udo Tworuschka (Hg.), band 2, Zimmermann Druck-Verlag, Balve 1992, s. 445-458.

Bu fundamentalistler, Kitab-ı Mukaddes'in (Bible) tümüyle Tanrı sözü olduğuna inandıkları için, harfiyen okunmasını, anlaşılmasını ve uygulanmasını isterler. Ortaya atılan felsefî ve bilimsel teorilerin İncil doktrinleri için tehdit teşkil ettiği durumlarda militanca bir tepkiyi göze almaktan çekinmezler. Pietist tutumları ise yer yer rasyonalizm aleyhtarlığına dönüşür ve bu grupların mesiyanilik (Hz. İsa'nın yeryüzüne gelmesi beklentisi) beklentileri en belirgin özellikleridir.

Amerikan Fundamentalizmi'ni doğuran en önemli sebeplerden biri, sekülerleşme ve modernleşmeye karşı koyma olmuştur. Çünkü insan sekülerleştikçe kiliseden ve Kutsal Kitap'dan uzaklaşmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için de insanların mutlaka Kutsal Kitab'a döndürülmesi gerekmektedir. Onların sadece Bible'e döndürülüşü yetmez aynı zamanda gerçek Kutsal Kitap emirlerine döndürmek gerekmektedir. Zira bütün Fundamentalist Hıristiyanların ortak inançlarına göre; dünyadaki bütün Hıristiyanlar gerçek Hıristiyanlığı yaşamamaktadır ve bünyelerinde Hıristiyanlığın özünde olmayan pek çok unsur bulundurmaktadırlar. İsa zamanında olmayan hususların da, bütün Hıristiyanların hayatından mutlaka çıkartılması gerekmektedir. Yani gerçek manada öze, saf Incil'e, saf Hıristiyan yaşantısına dönmektir. Bundan dolayı fundamentalizm, tehdit altındaki kimliği korumak ve kayıp kimliği yeniden ihya etmek arzusuyla ortaya çıkmıştır.[31]

Yukarıda da belirtildiği üzere fundamentalistlerin en belirgin özellikleri mesiyanik karakterli oluşlarıdır. İsa Mesih

31. Krş. Tunç Eralp, "Hıristiyan Fundamentalizmi" ilim ve Sanat, sayı 38 (Mayıs 1995), s. 24.

en kısa zamanda dünyaya gelecek, "Bin Yıllık Tanrı Krallığım kuracaktır. Bu bin yıllık saltanat zarfında yalnızca gerçek Hıristiyanlar yaşayacaktır. Yani İsa Mesih'in telkin ettiği ve ilk dönem Hıristiyanlarının yaşadığı dini yaşayanlar bu tanrısa[1] krallıkta yaşamaya hak kazanacaklardır. Dolayısıyla Hıristiyan fundamentalizminin doğuşunda "inanç Vasıtasıyla Kurtuluş" doktrini de önemli ölçüde etkili olmuştur.[32]

Amerikan Protestanlığının bir çok bakış açısı XVIII. yüzyılın sonu ve XIX. yüzyılın başındaki Ingiliz Hıristiyanlığına dayanmaktadır. Bilhassa "chiliastik*" öncesi bir dogma, teolojik bir müdafaaname teolojisiyle birlikte Amerikan "Yeniden Diriliş Hareketi "ile bağlantı kurmuştur. Amerika'daki bu "Yeniden Diriliş Hareketi", aynı şekilde hesap günü, inananların güçlendirilişi, alçak ve günahkar dünyaya karşı savaş da ilan etmiştir. Amerikan Protestanlığının önemli mütemmim bir cüzü, dünyanın tanrının sevk ve idaresi anlamına gelen "Dispensationalizm" (takdirî ilâhîcilik = kadercilik) teolojisiydi. Tarihin seyrinde gruplaşmalar meydana gelmiştir. Dünyevî hadiseler, zamanın ilerleyişini kendi sonunun ve kendini tamamlayışının alametidir.[33]

Fundamentalist Hıristiyanların en temel özelliklerinden biri olan Kutsal Kitab'a dayalı dünya nizamı kurma arzularının gerisinde, İsa Mesih'in yeryüzüne tekrar gelişiyle birlikte dünyada kurulacağına inandıkları "Bin Yıllık Tanrı Krallığı "m zeminini hazırlamak yatmaktadır. Zira onların

32. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Özkan, s. 195-199.

* Chiliastik, İsa Mesih'in yeryüzüne tekrar gelişinden sonra kurulacak olan saltanat dogması (Müller, Düden,. Fremdwörterbuch, V/144.

33, Bkz. Brinbaum, a.g.m., s. 131.

inançlarına göre Hz. İsa'nın tekrar yeryüzüne gelebilmesi için dünyanın Hıristiyanlaştırılması gerekmektedir. Onlar hem İsa Mesih'in gelişini hem de dünyanın sona doğru gidişini kıyamet alâmetleri olarak yorumladıkları Armegedon inancıyla da desteklemektedirler.

Günümüzde de fundamentalist eğilimler hız kesmeden varlıklarım bütün canlılıklarıyla devam ettirmektedir. Dünyada yaşanan büyük global hadiseler de bunları daha fazla motive etmektedir. Hatta istikbalde vuku bulacağım iddia ettikleri büyük felaketleri, günümüz insanının yaşıyor olması, onlara kehanetlerinin gerçekleşmeye başladığı güvenini aşılamaktadır. Fundamentalist inanca göre bu günahkâr dünya, günahlarıyla kendi kaderini belirlemektedir. Yani artık kıyamet kopmak üzeredir ve fundamentalistlerin apokalipteki bekleyişi gerçekleşecektir. 11 Eylül 2001 tarihindeki ABD'ye yapılan terörist saldırılarından sonra yapılan istatistiklere göre Amerikan halkının % 50'si kıyametin kendileri hayattayken kopacağına inanmaya başlamıştır. Eskiden sadece marjinal gruplar bu arzu ve beklenti içerisindeyken, artık günümüzde dünyanın bilhassa da Amerika'nın yaşadığı bazı felaketler, insanları kıyametin kopacağına inandırmaya başlamıştır. Ancak onlar bizim gibi inanmıyorlar, eğer bizim gibi inansalar Müslüman olurlar.

Hıristiyan yayılmasının önündeki en büyük engelin Türkler olduğu düşünülmektedir. Oysa bu dönemde Hz. İsa'nın yeryüzüne gelebilmesi için dünyanın hızla Hıristiyanlaştırılması gerekmektedir. Zira dünyanın Hıristiyanlaşmasını sağlamadan İsa Mesih'in gelişini beklemek hayal olacaktır. Bundan dolayı fundamentalist gruplar, Anadolu'nun parçalanmasını Armegedon (Kıyamet alâmeti) olarak algıla-

mışlar ve bu düşüncelerini kutsal kitapları Yeni Ahit'in Vahiy Kitabı'nm 9. ve 16. baplarına dayandırmışlardır: "Altıncı melek borazanını çaldı. Tanrının önündeki altın sunağın dört boynuzundan gelen bir ses işittim. Ses, 'elinde borazan olan altıncı meleğe, Büyük Fırat Irmağı'nm yanında bağlı duran dört meleği çöz' dedi. Tam o saat, gün, ay ve yıl için hazır tutulan dört melek, insanların üçte birini öldürmek üzere çözüldü ",[34] "Altıncı melek tasım Büyük Fırat Irmağı'na boşalttı. Gündoğusundan gelen kralların yolu açılsın diye Fırat Irmağı kurudu... [1,35] Buradaki Incil'ifadelerinden anlaşılan mana, Tanrının bizzat meleklerini kıyametin kopmasında görevlendirmiş olmasıdır. Dicle ve Fırat ırmaklarının görevli melekler tarafından kurutulması ve bu bölgedeki kaosun ve savaşların ortaya çıkartılması ise kıyametin başlaması olarak algılanmaktadır. Türklerin Anadoluyu fethi, İncil ifadelerinin kaleme alınışından bin yıl sonraya denk düşmektedir. Dolayısıyla bu ifadelerden, doğrudan Türkiye'nin parçalanması gibi bir mana çıkarmak zordur. Ancak Incil'e göre kıyametin zuhurunda vuku bulacak hadiseler Anadolu topraklarında başlayacaktır. Anadolunun şu anki sakinleri Türklerdir. Günümüzde bazı evanj eliklerin kıyametin kopmasını hızlandırmak için çırpınmalarının ülkemize zarar verme ihtimali vardır.

Evanjelik Hıristiyanların ilgi alanında oluşu ve konumuzla yakın alakâsı bakımından günümüzde çok da popüler olan Büyük Ortadoğu Projesine bilim dalımız çerçevesinden bakmakta yarar görüyoruz. Bu projenin, evanjelik

34. Kitabı Mukaddes, Eski ve Yeni Ahit, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1991, Yeni Ahit Vahiy, 9:13-15.

35. Yeni Ahit, Vahiy 16:12-16.

yeni dünya düzenin en önemli ayaklarından birini temsil ettiğini düşünüyoruz.

Malum olduğu üzere Ortadoğu, büyük ölçüde Müslüman ülkelerden oluşmaktadır. Evanjelik Hıristiyanlara göre yeni dünya düzeni kurabilmenin yolu Ortadoğu'dan geçmektedir. Çünkü İslam ülkelerinin gücü tamamen kırılmadan, güçsüz ve yetersiz hale getirilmeden, dünyaya şekil vermenin zor olduğu düşünülmektedir. Günümüzde Müslüman ülkelerin görünürde çok fazla güçlü olduklarını da söylemek zordur. Ancak Evanjelik kurguya göre, Müslüman ülkelerin İslam'dan aldıkları ilhamla kendilerine yeniden çeki düzen verebilmesi ve güç birliği yapmaları da ihtimal dahilindedir. Yeni dünya düzeni kurma arzusundaki Evanjelikler, bu ve buna benzer pek çok ihtimali de hesaplamaktadırlar.

İrakla başlayan sözde demokratikleştirme hareketi, dalga halinde bölge ülkelerine de kaydırılmaya çalışılmaktadır. Unutmamak gerekir ki Türkiye'de bu ülkelerden birisidir. Dolayısıyla gönlümüz hiçbir zaman arzu etmese de Türkiye de, komşularının kaderini paylaşmak durumunda kalabilir. Temennimiz ülkemizin başına asla bir belânın gelmemesidir; ancak temenniler olacakları önlemeye yeterli de olmayabilir. Bu cümleden olarak dikkatli ve tedbirli olmamız gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Büyük Ortadoğu projesiyle alâkalı alarak herkes, kendi duruş ve bakış açısından olaylara bakmakta ve bakış noktasına göre de gerçekler değişmektedir. Yani her branş olayı kendi perspektifinden değerlendirmektedir. Mesela iktisatçılar konuyu ekonomik açıdan, siyasiler devletler dengesi ve politik açıdan, stratejiştler ise strateji noktasından analiz edeceklerdir. Din bilimleri ise kendi perspektifinden olayın

arka zeminini tanımlamaya çalışacaktır. Aslında her branşın kendi açısından olaya bakışı doğru olabilir ve parçalar birleştirildiğinde bir bütünün oluşması mümkündür.

Biz de kendi bilim alanımız çerçevesinde Büyük Ortadoğu projesini değerlendirmekteyiz. Zaten büyük ülkelerin tek bir sebep ve gerekçeyle Ortadoğu'ya çeki düzen vermeye çalışmaları da düşünülemez ve bu girişimi tek bir sebebe bağlamak da gerçeklerle bağdaşmaz. Dini gerekçeler de bu sebeplerden biridir. Gerek geçmişte ve gerekse günümüzde ABD ekonomisinde, siyasetinde, yönetiminde ve eğitiminde çok güçlü olan Baptistlerin, Hıristiyan Kutsal kitabına dayalı bir dünya düzeni özlemi ve arayışında oldukları kendi iman esaslarından anlaşılmaktadır. Şu anki ABD yönetiminde Güney Baptist Konvansiyonunun çok etkili olduğu gerçeği de göz önüne alındığında, Büyük Ortadoğu projesinin öncelikli olarak dini kaygı ve gerekçeler ihtiva ettiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu sebep, diğerleriyle örtüşebilir. Şöyle ki, emperyalist emeller, dini arzuların önünde engel teşkil etmez. Siyasi, ekonomik, kültürel yatırım ve yaptırımları da dini dizaynlarına paralel olarak pekala işleyebilirler. Nitekim tarihte emperyalizmin, bazı zamanlarda misyonerizmin öncü kolu olarak çalıştığını söylemek mümkündür. Şu anda bu tür konularda de değişen fazla bir şey yoktur.

Günümüzdeki moda ifadesiyle sözde demokrasi ve insan hakları ve terörle mücadele adı altında bölgeye Hıristiyanlık da götürülmektedir. Bölge insanın Hıristiyanlaştırılması, ezilmelerine ve sömürülmelerine asla engel teşkil etmeyecektir. Büyük Ortadoğu Projesinin birden bire ortaya çıktığını düşünmek doğru olmaz. Zira bu uzun yıllar öncesinden planlanmış ve şartlar olgunlaşınca da ortaya çıkartıl-

raış bir konu olmalıdır diye düşünüyoruz. 1948 yılında bu coğrafyada İsrail devletinin kurulması, belki de bu projenin ilk ayağını oluşturmaktadır. 1891'de Chicago iş çevresinden William E. Blacstone, Filistinde İsrail devleti kurulması için bir açık dilekçe yayınladığında, John D. Rockfeller, J. P. Morgan gibi seçkin Amerikan politikacıları ve iş dünyasının öncülerinden oluşan 413 kişi ona destek vermiştir.[36] İsrail devletinin kuruluşunda Amerikalı Evanj el iklerin çok büyük desteği ve yardımı olmuştur. Onlar bu devletin kurulmasına sadece yardım etmekle kalmamış, bilakis onu mütemadiyen korumuş ve kollamışlardır. İsrail devletinin evanjelikal Hıristiyanların desteğiyle kurulmuş olması, onların Yahudileri vazgeçilmez bir bağlılıkla sevdikleri anlamına da gelmemektedir. Onlar, bu girişimle Müslümanları sürekli meşgul edecek bir düşman yaratmış ve bölgedeki gelişmelerini engelleyici bir güç oluşturmuştur.

c. Baptizm

Baptizm kelimesi Yunanca "suya daldırmak", "suya batırmak" yahut "yıkamak" anlamına gelen (baptein) kelimesinden gelmektedir.[37]

Baptist kelimesi ise, "vaftizci" anlamındadır ve Latince "baptizare" kelimesinden türemiştir. "Baptizare" kelimesi, ' vaftiz etmek" anlamına gelmektedir. Vaftiz ritüeli, Hıristiyanlık öncesi bir geçmişe sahiptir. Baptizmik ayin, diğer bir çok dinde bulunan yıkama (gusül) törenlerine benzemekte, dolayısıyla bu "yıkama" Baptizm'in sembolik anlatımı ola-

36. Bkz. İsmail Vural, Evanjelizm Beyaz Saray'ın Gizli Dini, Kara Kutu Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul 2003, s. 11.

37. Bkz. Michel Meslin, "Baptism", The Encyclopedia of Religion (ER), Mircea Eliade Editör in Chief, Macmillian Publishing Company, New York 1987, II, s. 59.

rak değerlendirilmektedir. Bu ritüelin, ilkel dinlerden en gelişmiş dinlere varıncaya kadar çok geniş bir sahada tatbik edilme imkanı bulduğu görülmektedir. Kaynaklardan edindiğimiz bilgiye göre, eski Yakın Doğu'da geçmişten günümüze kadar suyun temizleyici özelliği âdeten tasdik edilegelmektedir. Maklu Kitabeleri'ne göre Babilonya'da su, Enki kültünde* çok önemlidir. Eski Mısır'da ise yeni doğan çocuklar, ana rahminde elde ettikleri kusurlardan arındırılmak maksadıyla banyo yaptırılmaktadır. Bilhassa ilkel kabilelerde doğum yapan kadının ve yeni doğmuş olan çocuğun tabu olduğu anlayışına paralel olarak bunların ritüelik bir su ile banyo edilmesi anlayışı gelişmiştir. Yahudilik ve İslam'daki "gusül abdesti" de vaftiz olarak değerlendirilmektedir.[38] Ancak Hıristiyan! anlamda vaftiz, "aslî suç" inanışıyla doğrudan alakalı olduğu için bu yaklaşım, İslam anla-

* Enki Kültü, yaygın kullanımıyla E A olarak bilinen ilahın kültüdür. EA; Sümerlerde, Fırat ve Dicle nehirlerinin havzasında bulunan Eridu şehrinin "Su İlahı" dır. Bu ilah, bilhassa Sümer tanrılar panteonunun üçüncü ilahıdır. Bu ilah, temizleyici, büyülü ve güzel sanatlar ve hikmet sahibidir. Yine Ea'mn, dünyanın üzerine dayandığı sular uçurumunda yaşadığına inanılır. Akadça yaratılış ve Tufan mitolojilerinde de Ea yer almaktadır. Bu ilahın uyarısıyla bazı insanların tufandan kurtulduğuna inanılır. (S. H. Hooke, Ortadoğu Mitolojisi Mezopotamya Mısır Filistin Hitit Musevî Hıristiyan Mitosları, Çev. Alâeddin Şenel, imge Kitabevi, Ankara 1993, s. 32-33; Annamarie Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, Kırk Ambar Yayınları, İstanbul 1999, s. 218; Samuel Noach Kramer, Sümer Mitolojisi, Çev. Hamide Koyukan, Kabalcı yayınevi. İstanbul 1999, s. 106-107).

38. Geniş Bilgi için bkz. J. A. MacCulloch, "Baptism (Ethnic)", Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE), edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, s. 367-375; J. V. Bartlet, "Baptism (New Testament)", ERE, II, s. 375-379; Kirsopp Lake, "Baptism (Early Christian)", ERE, II, s. 379-390; H. G. Wood, "Baptism (Later Christian)", ERE, II, s. 390-406; D. B. MacDonald, "Baptism (Indian)", ERE, II, s. 406-410; Susan Ann Keefe, "Baptism", Dictionary of the Middle Ages, Editör in Chief Joseph R. Strayer, Charles Scribner's Sons, New York 1987, II, s. 83-86; Meslin, "Baptism", ER, II, s. 59.

yışı bakımından yanlıştır. Hıristiyanlık, Hz. Adem ve Havva'nın cennette işledikleri suçtan dolayı her insanın günahkâr olarak doğduğuna inanırken, İslam ise her insanın günahsız olarak doğduğunu kabul etmektedir.

Hıristiyanlık öncesi bir geçmişe sahip olan vaftiz, Hıristiyanlıkta da önemli bir ayin olarak varlığını devam ettirmiştir. Bilhassa Hz. İsa'yı vaftiz eden Hz. Yahya, "Vaftizci Yahya" namıyla meşhur olmuştur. Hz. İsa'da vaftizi tatbik etmiş ve bunu havarilerine tavsiye etmiştir.[39] Yeni Ahit'te vaftizin dört farklı anlamda kullanıldığını görmek mümkündür. Bunlardan ilk ikisi literal yani "banyo yaptırmak" ve "yıkamak" anlamında kullanılırken, üçüncüsü metaforik (mecazî) anlamdadır. Sonuncusu ise ritüel anlamında kullanılmaktadır ki bu, ayin yoluyla yıkayıp, manevî kirlerden arıtma anlamındadır. Hz. Isa'nın insanların günahı için kendi hayatını bedel olarak vermesi yani kendisini feda etmesi, Yeni Ahit'te metaforik (mecazî) anlamda kullanılan vaftiz olarak değerlendirilmektedir.[40] Çünkü Hıristiyanların inanışına göre, Hz, İsa'nın kendisini insanların "Aslî Günahı" için feda etmesi, insanların bu günahtan arınması için yapılmıştır. Vaftiz kelimesi "yıkamak" "arınmak" gibi manaları taşıdığı için, Isa(a.s)'m kendini insanlığın bu günahı için kurban etmesi de günahın temizlenmesi olarak kabul edilmiştir. Nitekim vaftiz kavramının Hıristiyanlar ve bilhassa da Baptistler nezdinde taşıdıkları manalar ileride teferruatlıca ele alınıp değerlendirilecektir. Ancak burada Hıristiyan-

39. Bkz. H. Cazelles, "Bapteme (de Jean)", Catholisme Hier Aujourd'hui Demain, G. Jacquemet, Paris 1954, I, s. 1228; Meslin, "Baptism", ER, II, s. 61; H. G. Wood, "Baptism (Later Christian)", ERE, II, s. 390-395; J. S., "Baptisme", Encyclopsedia Universalis, Encyclopsedia Universalis Farnce, Paris 1980, II, s. 1081.

40. Bkz. J. V Bartlet, "Baptism (New Testament)", ERE, II, s. 375.

lık öncesi dönemlerdeki vaftiz uygulamasıyla Hıristiyanların vaftiz tatbikatı arasında kısmî benzerliklerin olduğunu söylemekte yarar vardır.

Araştırma konumuz olan Baptistler, bağımsız Protestan kilisesine dahil olan bir Hıristiyan grubudur. Baptizm'in kökeni, 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Anglikan Devlet Kilisesi'ne karşı puritanik bir protesto hareketinde bulunmaktadır.[41] Birlikte İncil okuma ve ilk dönem Hıristiyan cemaat yapısını yeniden inşa arayışları, 17. yüzyılın başlarında Baptizm'in kurulmasına sebep olmuştur. Bir Puritan olan John Smyth, kendi taraftarlarını 1609 yılında Amsterdam'da vaftiz etmiştir. Ingiltere'ye geri dönen bir grup 1611'de küçük bir cemaat kurmuş ve kısa bir müddet sonra da "Baptistler" diye anılmaya başlanmışlardır. 1641 yılından itibaren Baptistler, vaftizi tamamen suya daldırmak suretiyle uygulamaya başlamışlardır. İngiltere'deki baskılardan dolayı Amerika'ya göç eden Baptistler, Avrupa'ya 19. yüzyılın ortalarından sonra tekrar gelmeye başlamışlardır. Avrupa'da ilk Baptist cemaati 1834'de Hamburg'da kurulmuştur. Bunun akabinde 1869'da Viyana'daki ilk cemaat kurulmuştur. Bunları Avrupa'nın diğer ülkelerinde kurulan cemaatler izlemiştir. Daha sonra ülkelerdeki mahallî cemaatler, bir araya gelerek yerel birlikler oluşturmuşlardır. Bu birlik anlayışı, Baptistleri *"Baptist Dünya Birliği"* (Baptist World Alliance) isimli bir kurumun kurulmasına götürmüştür.[42] Baptist Dünya Birliği *(BWA),* kendisine üye olan dünyadaki bütün Baptist cemaatleri kuşatan kurumdur.

41. Bkz. H. K., "Baptismus/Baptisten", Kirkchenlexikon Chirstliche Kirchen, Frekirchen und Gemenschften im Oberblick, Herausgegeben von Sigrid und Karl-Wolfgang Tröger, Verlag C. H. Beck, München o.j., s. 35.

42. Bkz. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/

Çalışmamızın giriş kısmında Baptistlerin kökeni ve tarihi bütün ayrıntılarıyla verilmektedir. Böylece Baptist isimli grubun ortaya çıkış sebepleri, hangi şartlarda var olabildikleri, ve hangi kaynaklardan beslendikleri ortaya konmaktadır. Birinci bölümde ise Baptistlerin inanç esasları, öğretileri, uygulamaları ve temel prensipleri verilmektedir. Bu bölümde Baptist teolojisi ortaya konmaktadır, ikinci bölümde ise Baptistlerin genişlemesi, dünya misyonu ele alınmakta ve Baptistlerin misyoner faaliyetleri arkasındaki gerçek emelleri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Hatta Baptistlerin Türkiye ve Türk dünyasına yönelik faaliyetlerine de dikkat çekilmektedir.

Baptistler, dünyaya yayılmış geniş bir misyon ağma ve muazzam bir alt yapıya sahip Hıristiyan grubudur. Orta Çağ'dan beri Protestan Hıristiyanlarca Türklerin düşüşüyle kıyametin geleceği eşdeğer görülmüş ve bu düşünceden hareketle Mesih'in yani Hz. Isa'nın yeryüzüne gelerek kıyameti başlatacağına ve "Bin Yıllık Tanrısal Krallık" kuracağına inanan gruplar, Türkleri kendilerine rakip görmüşlerdir. Nitekim Protestanlığın kurucusu olan Martin Luther'in "Türklerin sukutu kıyametin gelmiş olması demektir"[43] sözü, bu inanışın dayanağıdır. Mesih'in yeryüzüne bir an önce gelmesini bekleyen Hıristiyanlara göre Türkler, "Hıristiyan kıyameti"nin önündeki en büyük engeli oluşturmaktadır. Bu grupların inanışına göre, İsa Mesih'in dünyaya gelebilmesi ve "Bin Yıllık Tanrısal Krallığı" başlatabilmesi için dünyanın tamamen Hıristiyanlaştırılması gerekmektedir. Bunun önündeki en büyük engeli ise Türkler oluşturmak-

43. John Norton Loughborough, Entstehung and Fortschritt der Siebenten-Tags-Adventisten, die darin offenbarte Hand Gottes und eine kurze Schilderung der Advent Bewegung von 1831-1844, Topeka/ Kansas 1896, s. 13.

tadır. Osmanlının Avrupa'da güç ve toprak kaybetmeye başlaması ve "hasta adam" ilan edilmesini müteakiben Amerika'da "Yedinci Gün Adventistleri" isimli mesihî bir grup ortaya çıkmıştır. Bunların inanışına göre, Martin Luther'in de ifade ettiği üzere Türkler sukuta başlamış ve dolayısıyla da bu, kıyametin kopacağının işareti olmuştur. Yani "Tanrı Oğlu" ve "Tanrı" olarak kabul ettikleri İsa Mesih'in dünyaya gelmesi an meselesi olarak düşünülmüştür.[44] Fundamentalist eğilim kazanan ve dünyada aktif misyon faaliyetinde çok önemli rolü olan "Güney Baptist Konvansiyonu (İttifakı)" (Southern Baptists Convention)[45] ve "Bağımsız Baptistler" (Independent Baptists) bu düşüncedeki gruplardandır. Bunlar kıyametin bir an önce gelebilmesi için her türlü gayreti sarf etmektedirler. Grace Hallsell'in ifadesiyle bu grupların tek hedefi: "Kendilerini zahmetsizce, Armegedon savaşım ve Dünya gezegeninin yok oluşunu izleyecekleri ye re, yani semaya yükseltmesi için Tanrı'mn elini çabuk tutmasını sağlamaktır."[46]Hallsell'in bu ifadesi okuyucuya çok mübalağalı gelebilir. Ancak fundamentalist Mesihî grupların tek hedefi, "Dünya Hıristiyanlığını" tesis edip, kıyametin kopuşunu gerçekleştirmek ve Tanrı olarak kabul ettikleri İsa Mesih'in yeryüzüne gelişini hızlandırmaktır.

Bu ve benzerî Hıristiyan gruplarının ana hedefi genellikle Türkler olmuştur. Baptistler de Türkler ve Türk dünyasına yönelik yoğun bir misyonerlik faaliyeti içerisindedir. Bilhassa Türk cumhuriyetlerinde ve Balkanlarda yaşayan

44. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Ali Rafet Özkan, Fundamentalist Hristiyanlık [Yedinci Gün Adventizmi], Alperen Yayınları, Ankara 2002.

45. Bkz. http://www.kath.ch/skz/skz-2000/welt/welt02.htm

46. Grace Hallsell, Tanrıyı Kıyamete Zorlamak Armegedon, Hristiyan Kıyametçiliği ve İsrail, çevirenler Mustafa Acar - Hüsnü Özmen, Kim Yayınları, Ankara 2002, s. 16.

Türkler arasında Baptistler çok hızla yayılmaktadır. Mesela Moldovya'daki Hıristiyanlaşmış Gagauz Türklerininbir kısmı Baptisttir. Uzun yıllar Rus esaretinde kalan ve bilinçli olarak dinlerinden uzaklaştırılma politikalarına maruz bırakılmalarından dolayı İslam'ı yeterince bilmeyen Türk Cumhuriyetlerindeki Türklere de Baptistler el atmış durumdadır. Bu ülkelerde pek çok Baptist kilisesi kurulması bunun en bariz örneğidir.

Baptistler, geri kalmış dünya coğrafyasında da çok yoğun misyoner faaliyeti yürütmektedir. Öyle ki, Amerika'dan sonra dünyadaki en büyük taraftara Afrika'da ve Asya'da sahip olmuşlardır.

BAPTISTLERİN KÖKENİ VE TARIHl

Baptistlerin tarihini yazmak oldukça zordur. Çünkü bu konuda birbiriyle çelişen pek çok açıklama vardır. Yazarlardan bazıları, tarihi araştırmalar için gerekli olan gerçek malzemeler olmadığından Baptistlerin tarihini yazmaktan vazgeçmiş veya bir çok faraziye ve ferdî tarih yazarlarını da çalışmalarının içine almayı tercih etmişlerdir. Onlardan bir kısmı ise Baptistlerin tarihini Hz. İsa zamanına kadar gerilere götürmeyi denerken, bazıları da gerçekçi bir yaklaşım sergileyerek Baptist tarihini 17. yüzyılın başlangıcına dayandırmaktadır. Baptistlerin tarihi geçmişleri ile alakalı olan görüleri üç ana grupta toplamak mümkündür:

1. Baptistlerin Tarihini Hz. Isa Zamanına Dayandıranlar

Bazı araştırmacılara göre Baptizmin tarihi, İsa'nın; "Ben kilisemi bu kayanın üzerine kuracağım ve ölüler diyarının kapıları onu yenmeyecektir."[47] sözüyle irtibatlandırılmakta, ve böylece Baptist cemaatlerin tarihî geçmişinin İsa zamanından beri var olduğunu kabul edilmektedir.[48] Baptist Ansiklopedisi de kendi tarihlerini Hz. İsa ile başlatmakta ve şöyle demektedir: "Baptist mezhebi İsa vasıtasıyla ve onun fani tesirleriyle kurulmuştur. Nasıra'nm bu son öğretmeninden sonra bizlerin öğreti üstatları; Mesih'in kendi döneminde vaaz ettiği havariler, kıdemliler, piskoposlar ve Incilciler-

47. Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit ("Tevrat" ve "İncil"), İbranî, Kildanî ve Yunan! Dillerden son Tashih Edilmiş Tercümedir, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1991,Yeni Ahit, Matta, 16:18.

48. Bkz. W. S. H., "Baptists", The New Encyclopaedia Britannica, Universal Copyright Convention by Encyclopcedia Britannica, Inc., Chicago 1979, II, s. 713.

dir. Bizim kuruluşumuzun öğretileri dört Incil'de bulunmaktadır... İlk Baptist gazeteleri ise havari mektuplarıdır".[49] Tefsircilerden bir grup, bu iddiaların aksine İsa cemaatini yalnızca Baptist cemaatleriyle aynileştirmenin gerekli olmadığını düşünmektedir. Çünkü onlara göre, pek çok Hıristiyan cemaat de, tıpkı Baptistler gibi İsa'nın modelindeki bir hayata sahip olduklarını iddia etmektedir. Burada önemli olan husus esasen İsa'nın halefi olma meselesidir.[50] Bir kısım Hıristiyan grubun ve bazı Baptistlerin kendi kökenlerini Hz. İsa dönemine dayandırmalarının arkasında menşe mitosu anlayışının bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu mitolojik anlayış, esasen meşruiyetin sağlamlaştırılması üzerine bina edilmektedir. Şöyle ki, kendilerinin veya fiillerinin itiraz edilmeyecek bir kaynağa dayandırılmasıyla, meşruiyet kazanılma hedeflenmektedir. Kimi zaman bazı İnsanî eylemler, tanrısal fiillerin yansımaları şeklinde takdim edilirken, kimi zaman da bunlar üstün şahsiyetlerin uygulamalarıymış gibi gösterilmekte ve böylece bu fiillerin insanlar tarafından kabul edilmesi ve yaşatılması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla bu ve buna benzer grupların 1600 yıl gibi çok uzun bir zaman sonra ortaya çıkmalarına rağmen kendi tarihlerini Hz. Isa zamanına dayandırma yaklaşımının arkasında köklü bir geçmişe dayanmakla güç kazanma arzusunda olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

49. The Baptist Encyclopedia, Ed. William Cathcart, North Carolina 1881, s. 74.

50. Bkz. Peope A. Duncan, "Der Ursprung der Baptisten", Die Baptisten, Herausgeben von J.D. Hughey, (Die Kirchen der Welt Band II), Evangelisches Verlagswerk, Stuttgard,1964, s. 125.

2. Organize Birlikten Ziyade Manevî Akrabalıktan Doğmuş Olduğunu Savunanlar

Baptistlerin kökenine dair ikinci görüş ise, organize bir birliğin önemsiz olduğunu kabul etmekte, fakat Baptistlerde ilk dönemlerden Orta Çağ sapkın tarikat gruplarına kadar reformasyon döneminin vaftizcilerindeki gibi "manevi akrabalık" hususunu vurgulamaktadır. Bu görüşteki düşünürler, büyük bir isabetle bu ilk dönem grupların ve çağdaş Baptistlerin iman esasının aynı olduğunu tespit etmektedirler. Yine onlar, Baptistlerin özel öncülerinin bulunması gerektiği fikrini taşımaktadırlar.[51]

Bu gruba dahil olanlar, Baptistlerin, bilhassa Avrupa'daki manevî akrabalarının yani öncü grupların tesirleriyle ortaya çıktığını düşünmektedir. Bu düşünceden hareketle daha önce ortaya çıkmış olan benzer grupları Baptistlerle ilintilemektedirler. Baptistlerin kurulma aşamasında bilhassa HollandaII vaftizcilerden epeyce etkilenmiş olduğu doğrudur. İnanç esaslarındaki bir takım benzerliklerin varlığı da inkâr edilmemektedir. Ancak benzerliklerin her zaman aynıdır sonucuna ulaştırmadığı da bilinmelidir. Nitekim Baptistler, kendilerini "yeniden vaftizciler" şeklinde tanımlayanlara şiddetle karşı gelmiş ve kendilerinin başlı başma ayrı bir grup olduğunu savunmuşlardır.

3. 17. Yüzyıl Puritanizmi'nden Doğmuş Olduğunu Savunanlar

Baptizmin tarihçesi hakkmdaki üçüncü bir grup, diğer Baptist kilise tarihçilerinin, tarihi durumun objektif bir tetkikini yapmak suretiyle, Baptistlerin nispeten çağdaş men-

51. Bkz. Duncan, a.g.m., s. 125.

şeine işaret ettiklerine inanmaktadırlar. Bu düşünürler, Baptistlerin 17. yüzyıl İngiliz Puritanizmi'nden doğduğunu kabul etmektedirler. Onların cemaat kavramı, İsa Mesih vasıtasıyla Tanrı merhameti inancını tanımış olan herkesle zaman ve isme riayet etmeksizin bağlantı kurabilmeleri anlamını taşımaktadır. Bu durumda Baptistlerin herhangi bir organize bağlılığı önemli değildir. Bir "manevi akrabalık", hem Katolik gruplarda hem de diğerlerinde bulunabilir.[52] Baptistlerin başlangıcı hakkmdaki en realist ve doğru görüşün 3. gruba ait olduğunu söylemekte yarar vardır. Gerçekten de onların kökeni 17. yüzyıldaki Puritanik harekettedir. Nitekim bu konu, araştırmanın ileriki kısımlarında enine boyuna ele alınacaktır.

Burada kısaca üç ana grup altında topladığımız görüşlerin sahiplerini ve eserlerini şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Thomas Crosby'nin The History of the English Baptist I-IV (1738-1740) ismiyle yayımlanan çalışmasına kadar, Baptist tarihini ihata eden hiçbir eserin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. 17. Yüzyılın Baptistleri, teşekküllerinde ve konumlarının müdafaasında muhtemelen çok aceleci olmakla itham edilmektedirler. Bu sebeple onların, tarihi araştırma yapabilmek için ne ilgiye ne de zamana muvaffak olabildikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte onlar, şimdiki yazılarında berrak bir şekilde var olduklarını ve Baptist cemaatlerin hayatlarının düzeni için tarihi halefiyetin önceki zaruret ruhunu reddetmektedirler. Bu zamandaki inanç esaslarını da bu düşünceden dolayı hiçbir şekilde kullanmamışlardır. Halefiyet teorisinin temsilcileri, 19. Yüzyılda

52. Bkz. Duncan, a.g.m., s. 126.

filizlenmeye başlayan kendilerini tanıyamamışlardır. Crosby'nin de dahil olduğu gruplar, Baptistlerle müşterek yolları olan bir ya da iki grup tespit etmiştir. Şimdi bunlar halefler için isimlerine varıncaya kadar bütün Baptistlerle aynileştirilmektedirler. Onlar, bölünmez bir kronolojik takipçidir. Bu görüşün propagandalarındaki en güçlü tesire muhtemelen G. H. Orchard'm A Concise History of Foreing Baptist (1838) ve A History of the Baptists in England (1859) isimli kitapları sahip olmuştur. Bu kitapların artmasında genç halefçilerden J.R. Graves'in gayretlerinin etkili olduğu söylenmektedir.[53]

Diğer Baptist yazarlarının Crosby'nin "ruhani akrabalık" fikrinden çok fazla uzaklaşmadıkları görülmektedir. Onlar yalnızca organize bir halefiyetin ispatının imkansızlığı yahut güçlüğünü kabul etmediler, bilakis birçok meselede zarureti reddettiler. Ruhani akrabalık taraftarları halefiyet temel düşüncesini mütemadiyen devam ettirdiler. Bunu farklı gruplarda yahut şahıslarda bulmak mümkündür. Onlardan çoğu Avrupalı vaftizcileri Baptistlere benzetme noktasına yaklaştılar. Onlar benzetmeyi tam gerçekleştirmeye hazır değillerdi, öyle ki onlar İngiliz Baptistlerin üzerinde bu adamların güçlü bir tesirini de görüyorlardı. Bu ve daha önce tasvir edilen gruplar arasındaki ana kaynak, David Benedict'in A General History of The Baptist Denomination in America and Other Parts of The World(1813) isimli kitabıdır. Benedict, sabit halefiyetçi hareket noktasını katiyen tanımamıştır. Richard B. Cooke, The story of The Baptists in Ali Ages and Countries (1884) isimli eserinde Baptistlerle vaftizciler arasında yakın bir akrabalık görmektedir. Tho-

53. Bkz. Duncan, a.g.m., s.126-127.

mas Armitage, A History of The Baptists ; Traced by Their Vital Prenciples and Practices, From the Time of Our Lord and Saviour Jesus Christ to The Year 1889 (1889) isimli eserinde organize halefiyetçi bakış açısının ifade edilişini reddetmiştir. Bununla birlikte o, bölünmüş sektelere karşı sıcak bir ilgi göstermiş ve vaftizcileri Baptistlerden ayrı görmemiştir.[54]

Üçüncü grubun savunucularından olan Albert H. Newman, Baptistlerle İngiliz Puritanlan arasındaki yakın alakayı kabul etmiş ve her türlü sabit halefiyetçiliği de reddetmiştir. O, birçok erken dönem gruplarda Baptizmin "ruhani önderlerini" kabul etmiş ve Baptistlerin en azından vaftiz hareketinin ürününün bir bölümü olduğunu düşünmüştür.[35] Aynı şekilde İngiliz Ernest A. Payne ve İsveç Gunnar Westin de, vaftizcilerin mirasının önemini Baptistler için vurgulamaktadırlar. Payne, vaftizcilerle Baptistler arasında bağlantı görmektedir.[56] Westin ise vaftizcilerin reformasyondan sonraki yüzyıl süresinde 16. yüzyılın yirmili yıllarındaki kendi menşelerinin ayrılamayacağını açıklamaktadır.[57] Lonnie D. Kliever, vaftizciler tarafından "General Baptistlerin" doğuşuna tesirinin olmadığını belirtmekte, Glenn H. Stassen döneminde aynı şahadetin delilinin gelişen şartlara götürdüğünü, "General Baptistlerin" teolojik olarak

54. Bkz. Morgan Patterson, A Critique of the Successionist Concept in Baptist Historyography, non-published Phd , Baptist Theological Seminary, New Orleans, USA 1956, s. 24-28.

55. Bkz. A. H. Newman, "Baptist" The New Schaff-Herzog Encyclipodia of Religious Knowledge, I, s.456.

56. Bkz. Ernest A. Payne, "Who Were The Baptists", The Baptist Quarterly, XVII,2(October 1956), s.342.

57. Bkz. Gunnar Westin, "Who Were The Baptists", The Baptist Quarterly, XVII,2(April 1957), s. 60

Menno-Simons'un "Fundament Book" (Temel Kitabı)'undan etkilendiğini ifade etmektedir.[58] Ingiliz Baptistlerinin menşeinin bağımsızlığına dair teorilere ilaveler, Feder von Jozeph Ivimey'in A History of English Baptist(1811-1830) isimli kitabında yer almaktadır. Onun dört cildinde kendi dallarının Orta Çağ İngiliz kilisesizlerinde yani devlet tarafından kiliseliği resmen kabul edilmeyenlerde bulunduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda bilimsel bir çalışma Benjamin Evans tarafından The Early English Baptist(1862-1864) adıyla yapılmıştır. O, bu eserinde Baptistlerin başlangıç yıllarındaki ayrıntılarından bahsetmektedir. Evans, "Genel (Ana) Baptistlerin" İngiltere'deki ilk cemaati olan "Helweys cemaatine" göre bütün ihtimallerin ana düşünce olduğu ve organik birlikteliğin ispatının olmadığını ortaya koymaya çalışmaktadır. İngiliz Baptistlerinin kökeni hakkındaki bu teori, günümüzdeki ana düşünceyi ihtiva etmektedir. Henry C. Vedder, A Short History of The Baptists(1891) isimli kitabını yayımladığında, ve William H. Whitsitt genişletilmiş çalışması A Question in Baptist History: Whether the Anabaptists in England Practized Immersion Before The Year 1641(1896) adlı eserini yazmıştır. H.C. Vedder, Baptist cemaatlerinin inkitaya uğramış halefiyetinin 17. yüzyılın ilk on yılından geriye bıraktıklarında ısrar etmektedir. W. H. Whitsitt ise 1641 yılından önce İngiliz Baptistlerinin daldırma suretiyle vaftiz uygulamasının olmadığını ispat etmektedir. Bu ikisi, Baptistlerin başlangıcın^ Ingilte-

58. Bkz. Lonnie D. Kliever, General Baptists' Origins : The Question of Anabaptists' Influence, The Mennonite Quarterly Review.XXVl, 4 (October 1962), s. 291-321; Glenn H. Stassen, Anabaptists' Influence in The Origin of The Particular Baptists, The Mennonite Quarterly Review,XXVI, 4 (October 1962), s. 322-398.

re'deki puritanik hareketle irtibatlandırmaktadır. İngiliz Baptist önderlerinden olan John H. Shakespeare bu düşünceyi Baptist and Congregational Pioneers (1906) adlı kitabında ısrarla savunmaktadır. Cahmplin Burrage, bu düşünceyi The Early English Dissenters (1912) isimli kitabında ayrıntılarla tarihi araştırmaları temellendirmektedir.[59]

Görüldüğü üzere organize irtibat teorisi, bu görüşü destekleyen tarihi bir müdafaa olmadığı gerekçesiyle hem yanlış hem de gereksiz görülmektedir. Günümüzde Baptizm tarihinin hatırı sayılır saha alimleri, çağdaş Baptist hareketin doğmasında İngiliz Puritanizmi'nin arka plandaki önemini kabul etmektedirler ve onlardan hiçbiri organize irtibatı 17. yüzyılın ilk yarılarına kadar gerilere götürmemektedir. Onlar arasında en fazla tartışılan konu, Baptistlerin vaftizcilerden bağımsızlık ölçüsü ve başlangıç yıllarında onlara yaptığı etki ile alakalıdır. Bu, temelleri çok kıt olduğu gerekçesiyle zor bir problem olarak görülmektedir.

Baptistlerin menşeine dair fikir ve eserlerin bu kısa takdiminden sonra şimdi de Baptistlerin tarihi seyirleri ile ilgili genel bir bilgi vermeye geçebiliriz.

Hakim olan düşünceye göre Baptizm, ne Orta Çağın rafız! hareketlerinden ne de reform döneminin "Yeniden Vaftizcilik" (Anabaptist) ihtilalciliğinden gelişmiştir. Bu düşünce sahiplerine göre şimdiki görüntüsünde o, Anglikan devlet kilisesine karşı Puritanik muhalefet ve kendi seyrinde iki farklı kola ayrılmayla meydana gelmiştir. Bunlardan ilk kol, Cambiridge Üniversitesi'nde tahsil gören ve Anglikan Kilisesi tarafından rahip olarak atanan John Smyth tarafından hayata geçirilmiştir. J. Smyth, kendi mensup oldu-

59. Bkz. Duncan, a.g.m., s. 129.

ğu kilisesinden ayrılmış ve taraftarlarıyla birlikte devlet yönetiminden kurtulmak için Hollanda'ya kaçmıştır. Smyht, orada kendi kendini ve diğer üyelerini vaftiz etmiştir. Bu, 1609 yılının başında Amsterdam'da gerçekleşmiştir. Böylece ilk Baptist cemaati, John Smyht tarafından Hollanda'da kurulmuştur. Daha sonra Smyht, "inanç vaftizini" yayan Mennonitlerle bağlantı kurunca, kendi ferdi vaftizini reddetmiş ve onlara bağlanmıştır. Vaftizi de suyu tepeden aşağıya dökmek suretiyle uygulamıştır. Kendisini vaftiz ettiği eski çiftlik sahibi arkadaşı ve meslektaşı Thomas Helwys, onu bu yolda takip etmemiştir. O, inanç yoldaşlarının büyük bir bölümü ile tekrar İngiltere'ye dönmüştür. Takiplere rağmen orada Baptist cemaatini kurmayı başarmıştır. Bu cemaatlerden ilki Londra yakınlarındaki Spitalfields'dedir. Helwys, merhamet, lanet ve kalbin öğretisinin mutlak takdir-i ilahiciliğini reddetmiş ve kurtuluş hususunda insanların genel tercihini kabul etmiştir. Bundan dolayı onun taraftarları, "Genelleyici Baptistler" [General Baptists] olarak isimlendirilmiştir.[60] Helwys'nin grubunun "Genelleyici Baptistler" olarak isimlendirilişinin sebebi ise onun, bütün insanların İsa Mesih vasıtasıyla kurtulacağına olan inanandandır.[61]

60. Wilhelm Bartz, Freikeirchen in Deutschland Geschichte, Lehre, Ordnung, Spee-Verlag, Trier 1973, s. 17; Oswald Eggenberger, Die Kirchen, Sondergruppen und religiösen Vereinigungen, Zweite überarbeitete Auflage, Theologischer Verlag, Zürih 1978, s. 24.

61. Bkz. Konrad Algermissen, Konfessionkunde, Achte Auflage, Neu bearbeitet von Wilhelm de Vries SJ, Erwin Iserloh, Laurentius Klein OSB, Kurt Keinath, Verlag Bonifacius-Drukerei, Paderborn 1966, s. 739; Erich Geldbach, Freikirchen- Erbe, Geştalt und Wirkung, Vandenhoeck &r Ruprecht, Göttingen 1989, s, 183.

İkinci Baptist kol, Puritanist pastör Henry Jakob'un Londra yakınlarındaki Southward'da hayatiyet kazandırdığı cemaate dayanmaktadır. Bu cemaatte 1641'de suya daldırma suretiyle vaftizi geçerli kabul ettiği için Blount, kendi ülkesi olan Hollanda'ya gönderilmiş ve orada yetişkin vaftizini yaymıştır. Bu istikametteki Baptistler, Kalvinistlerin "takdir-i ilahicilik" öğretisine sıkı sıkıya bağlanmış ve bu hususta puritenlerden daha fazla başarı elde etmişlerdir. Çünkü onlar, ebedi selamet için insanların yalnızca bir bölümünün (particular) muvaffak olacağı inancını benimsemiştir. Bundan dolayı onlara "lstisnacı Baptistler" [Particular Baptists] ismi verilmiştir, lstisnacı Baptistler, kurtuluşun ferdî olduğu, bununda ancak ve ancak Allah'ın daha önceden belirlemiş olduğu insanlarda olabileceği inancını taşımaktadırlar. Bu iki Baptist hareket, birbirleriyle hiç irtibat kurmaksızm yan yana gelişmiş ve ilk olarak 1891'de birleşmişlerdir. Bu grupların birleşmesinde etkin rol oynayan Oliver Crormvells (1599-1658), bir çok Baptiste hizmet etmiş ve bilhassa da subay olarak görev yapmıştır.[62]

Bu oluşum sürecini müteakiben II. Kari (1660-1685) yönetimi altında Anglikan Kilisesi'nin eski imtiyazlı konumunu tekrar elde ettiği ve 1672'de neşredilen "Endüljans Açıklaması"yla Baptistler üzerindeki takibatın geçici olarak kesildiği görülmektedir. 1673'te parlamento, kralı, Katolikler ve bağımsız kiliselerde bir savaş açıklaması olan "vesika name" yayınlamaya mecbur etmiştir. Oranien'lı III. Wilhelms'in "tolerans kanunu" (act of tolerance) vasıtasıyla 1689'da Baptistler kısmî bir din hürriyeti elde etmiştir. 1828 yılında tolerans akdi kısmen kaldırılmıştır. Tıpkı In-

62. Bartz, a.g.e., 18; Geldhach, a.g.e., s. 183.

giltere'nin dini ve kilise hayatı gibi, Baptizm de 18. yüzyılın ilk on yılında durağanlaşmıştır. İhya hareketi Baptizm'e yeni bir canlılık vermiş ve 1792'de William Carey ilk "Baptist Kafir Misyonu Topluluğu "nu kurmuştur."Dikkat edilecek olursa zamanın ilerlemesiyle birlikte Baptistlerin ilk yıllarda yaşadığı o büyük sıkıntılardan kurtulmaya başladıkları görülecektir. Zaman zaman üzerlerinde baskı hissetseler de yine de rahat edebilecekleri bir esneklik elde etmişlerdir. Ayrıca ülkenin o dönemlerdeki genel havasıyla paralel olarak durağanlaştıkları da olmuştur.

19. yüzyılda Baptizm'in gelişmeye devam ettiği ve aynı zamanda da sivrilen şahsiyetlerle en parlak zamanına ulaştığı gözlenmektedir. Bu çağda onların yıldızı parlayan şahsiyetleri arasında meşhur vaiz Charles Haddon Spurgeon ve yükselen alim John Clifford zikredilebilir. Bu iki şahsiyet yakın arkadaş olmalarına rağmen çok farklı fikir ve ruhi ilgilere sahiptiler. Spurgeon, bütün yüzyılların en büyük vaizi olarak kabul edilmektedir. Onun tarafından kurulmuş olan "Pastörler Koleji"nde (Pastors Collage) yüzlerce vaiz yetişmiştir. Yine o, vaazlarıyla sosyal faaliyetlerle irtibat kurmuştur. Clifford ise sadece teolog değil, aynı zamanda Londra Üniversitesi'nde tabiat hukuku bilimi ve felsefe tahsili gören bir kişidir. O, sevilen bir vaiz olmasının ötesinde "Baptist Dünya Birliği"nin kurulmasında önemli katkısı olan kişidir. Clifford, bu önemli hizmeti sebebiyle "Baptist Dünya Birliği"nin ilk başkanı olma şerefine de nail olmuştur.

Günümüzde İngiliz Baptistlerinin ulaşmış oldukları başarının gerisinde daha önceki yüzyıllardaki gayretlerinin yattığını söylemek mümkündür. İngiliz Baptist misyonerle-

63. Bartz, a.g.e., 18-19.

ri, belli bir potansiyel güce ulaştıktan sonra inançlarını yayma düşüncesiyle misyonerlik faaliyetlerine başlamışlardır. Onlar, ilk misyon yıllarından itibaren Hindistan, Pakistan, Kongo ve Brezilya gibi farklı ülkelerde faaliyet göstermişler ve bu faaliyetlerini dünyanın çeşitli bölgelerinde hâlâ da sürdürmektedir.

Amerika'ya ilk Baptistler İngiltere'den gelmiştir. Onlar, İngiliz devletinin inanç baskısı altında ezilen göçmenlerdir. Koloni ve Rhode Ada Devleti'ni kuran Puritanist vaiz Roger Williams, din hürriyetini garanti etmiş ve 1639 yılında ilk Amerikan Baptist Cemaatini kurmuştur. 18. yüzyılda Amerikan Baptistleri, Jonathan Edwards (1703-1758) vasıtasıyla başlatılan ihya hareketi sayesinde fevkalade yükselen bir gelişme elde etmiştir. Bağımsızlık savaşından (1775-1783) sonra Baptistler, garanti edilen din hürriyeti kanunu hayata geçirmek için mücadele etmiş olmaları, kilise ve devlet ayrılığını kaideleştirmeleriyle takdir toplamışlardır. Eskiden cemaatten ayrılanlarm yeniden iştirak etmelerine engel olunmamıştır. Fakat "Istisnacı Baptizm" (Particular Baptism) hakim konumda kalmış ve bununla birlikte Kalvinist unsurlar da etkisini sürdürmüştür.[64] Bundan sonra farklı Baptist gruplar kendi ülke ve iç misyon görevlerine dönmüşlerdir. Kuzey Amerika'da, Avrupa kiliselerince Hıristiyanlaştırılmaya terk edilmiş, yeni yerleşilen kıtalarda, kolonilerde, zenci ve köleler arasında da misyonerlik faaliyetleri Baptistler tarafından devam ettirilmiştir. 1814'te iç misyon için anlaşmaya varılmış, 1832'de de ülke misyonu için topluluk kurulmuştur. Köle ve zenci problemleri hususunda Güney ve Kuzey devletlerinin Baptist cemaatleri arasında 1845 yılında bir ayrılık vuku bulmuştur. Bu ayrılık, hu-

64. Bartz, a.g.e., 20.

bubat tarlaları, meyve ve tütün işletmelerinin önemli sayıdaki iş gücünün güney devletlerinde köleler tarafından yürütülmesi dolayısıyla ve aynı şekilde zenci-beyaz ayrımı yüzünden olmuştur. Güney devletlerindeki Baptistler bunun için istisna yapmamıştır. Onlar, Kalvinizm'e yönelmiş olan ve yaklaşık on milyon vaftizli üyesi bulunan "Güney Baptistler Konvansiyonu (İttifakı) "yla bağlantı kurmuştur. Böylece bu ittifak, USA'da en büyük Protestan meclis olmuştur. Bu oluşum, büyük aydınlanma için yalnızca yoğun Hıristiyanlaştırma gayretlerine (evangelizasyona) değil, bilgisizlere yönelik yoğun Incil vaazlarına da başvurmuştur. Bu grup, ökümenik hareketi reddetmiştir. O, ne Birleşik Devletler'deki Mesih Kilisesi'nin ulusal meclisine, ne de Dünya Kiliseler Birliği'ne dahil olmuştur.[65]

Bütün bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere İngiliz Baptistlerin Amerika'ya ilk gidişlerinde misyonerlik düşüncesi taşımamaktadırlar. Zira onlar, baskı ve zulümden canları kurtarmak için Amerika'yı bir sığmak olarak gördükleri için vatanlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Tek amaçları ülkelerinden kaçmak ve daha huzurlu bir ortamda yeni bir hayata başlamak olan Baptistler, yeni vatanları Amerika'da hayal bile edemedikleri bir güç ve fırsat elde etmişlerdir. Bilhassa din hürriyetinin hakim kılındığı kolonilerde güç kazanan Baptistler, kendi konumlarını sağlama aldıktan sonra misyonerlik faaliyetlerine el atmışlardır. Zamanla bölünmeler yaşamış olmalarına rağmen, bu bölünmeler onların büyümesine engel teşkil etmemiştir. Onlar, kurmuş oldukları farklı ittifak ve birliklerle Amerika'yı adeta parsellemişler ve geniş bir misyon ağma kavuşmuşlardır.

65. Bartz, a.g.e., 21.

Çok sayıdaki gruplara ayrılmış olan Kuzey ve Güney devletlerindeki Baptistler, zenci ve beyazlar arasında hiçbir ayrılık gözetmemişler ve bunun için de ayrı bir ferdî zenci cemaatleri olmamıştır. Kuzey Amerikalı Baptistler, genel ve yüksek okullar kurmuşlardır. Baptist John David Rockfeller (1839-1937) Chicago'da Baptist Üniversitesini kurmuştur. O, siyasi ve ekonomik hayattaki temizlik için de mücadele etmiş, kölelik probleminin çözülmesi için gayret göstermiştir. Ayrıca o, dış misyon sahasına da büyük önem vermiştir. "Kuzey Amerika Baptist Konvansiyonu (İttifakı)" 1907'de doğmuş ve bütün güçlerin tesirli koordinasyonunu göstermiştir. 1950'de bu birlik, "Amerikalı Baptist Konvansiyonu (İttifakı)" olarak isimlendirilmiştir. Konvansiyon, 1960'lı yıllarda, 1.5 milyon civarındaki Baptist taraftarını birleştirmiştir. Bu birlik, USA'daki Mesih Kilisesi'nin ulusal meclis üyeliğinin yanında Dünya Kiliseler Birliği'nin de üyesidir. 7.5 milyon beyazı kuşatan zenci Baptistlerin, iki konvansiyonu da aynı organizasyonlara dahildir.[66] Dikkat edilecek olursa Amerika'nın huzurlu ve müreffeh ortamı Baptistleri, "birlikten kuvvet doğar" anlayışına ulaştırmıştır. Onlar bu düşüncelerini kısa bir süre zarfında hayatiyete geçirmeyi başarabilmiştir. Kimi zaman oluşturulan birlikler arasında ayrılıklar ve kopmalar yaşansa da bu, ana kütlenin beraberlik ruhunu yok edememiştir.

Baptistlerin tarihine dair bu kısa takdimden sonra itikadî inanış ve ayrılıklarının incelmesine geçebiliriz.

66. Bartz, a.g.e., 21-22.

a. Genelleyici Baptistler (General Baptists)

Yukarıda da ifade edildiği üzere bazı Baptistler kendi kökenlerini, Vaftizci Yahya ve Hz. İsa'nın havarileri dönemine kadar gerilere götürse de, Baptistlerin kökenini 17. yüzyılın ilk on yılından daha evvelinde aramak için hiçbir sebep görülmemektedir. 17. yüzyılın başlarında İngiliz Puritanik-Kongregasyonalist ayrılıkçılarla olan bağlarını çözen "Genelleyici Baptistler "in ortaya çıktığı bildirilmektedir. Onların, "süt çocuğu vaftizinin reddinde" ve "inananların vaftizinin uygulanmasında" ayrılıkçıların zihniyetlerini ve Yeni Ahit pratiğini gerçekleştirme arzusuyla ortaya çıktıkları söylenmektedir.[67]

Genelleyici Baptistler olarak ifade edilen grubun doğuşu, Lincolnshier ve Nottingham'lı ayrılıkçılardan bir grubun 1607 yılının başlarında John Smyth tarafından yazılmış olan imanın temellerine dayalı bir cemaat kurmalarıyla irtibatlandırılmaktadır. Yeni cemaatin fikir babası olan Smyth, Cambridge'de Üniversite tahsili görmüş ve kısa bir süre Lincoln'de rahiplik yapmıştır. Anglikan Kilisesi'nden vazgeçmiş ve Gainsboroughe'da rahipliğe getirilmiştir. Scroby'den birkaç mil uzaklıktaki bir grup, onun faaliyet gücü ile yönetilmiştir. Ancak kısa sürede cemaat, İngiltere yönetimi tarafından baskıya uğramış ve cemaat üyelerinden bazıları tutuklanmıştır. Böylece bunlar, ancak İngiltere'den kaçtıktan sonra böyle bir cemaatin kurulabileceğini kavramıştır. John Smyth'in grubu, daha önceden Hollanda'ya kaçmış olan İngiliz ayrılıkçılardan birkaçıyla yeni memleketleri olan Amsterdam'da yerleşmiştir. Ancak onlardan birkaçı daha sonra Leyden'e taşınmıştır. Bu olay 1608 ilkbaharında vuku bul-

67. Duncan, a.g.m., s. 134.

muştur. Artık Smyth'in coşkun araştırmacı ruhu, bazı ayrılıkçı arkadaşlarının fikirleri üzerinde baskı yapmaya başlamıştır. 1609 yılının başında o, ayrılıkçıların "apostelik anayasa cemaati yalnızca ruhanilerden oluşur" kanaatine ulaşmıştır. Ayrıca vaftizin yalnızca lütfü kabul etmeyi ispat edebilmekle sınırlandırma kanaatine varmıştır. Taraftarları da onu bu fiilinde takip etmiştir. Bu anlamda onun yeni anlayışı başlangıç yapılmış ve Smyth kendi kendini vaftiz etmiştir. Sonra da meclisin diğer üyelerini vaftiz etmiş ve böylece o, genişleme çizgisi takip eden ilk İngiliz Baptist cemaatini kurmuştur.[68] Görüldüğü üzere ayrılıkçılar ilk olarak 1607 yılında Ingiltere'de bir cemaat kurmuş, ancak bu cemaat oluşmadan yönetim baskıları sonucu dağılmıştır. Canlarını kurtarabilen üyelerden bazıları çareyi Avrupa'ya kaçmakta bulmuştur. Amsterdam'da düşüncelerini şekillendiren gruplarla tanışmaları sayesinde 1609 yılında ilk Baptist cemaat hayatiyete geçirilmiştir.

Smyth ve yardımcısı olan arkadaşı Thomas Helwys, Hollanda'daki armianik* fikirleri kabul etmiştir. Onların

68. Bkz. Winthrop S. Hudson, "Baptist", The Encyclopeadia Americana, International Edition Americana Corparation, U.S.A. 1968, III, s. 209-210; Duncan, a.g.m., s. 131; Günther Balders, " Der Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland", Glieder an Einem Leib, Hans-Beat Motel (Hrsg.), Christlicher Verlaganstalt, Konstanz 1975, s. 96.

* Armianik; Armianizm'e ait demektir. Armianizm ise; Alman reform teologu olan Jakobus Arminius (1560-1609) tarafından geliştirilen kader doktrinidir. Arminius, Hollanda'daki Kalvinist Devlet Kilise - si'nin determinist kader anlayışına karşı çıkmıştır. O, 1609 yılında kalvinik kilisenin bu anlayışına cephe almış ve daha fazla dinî hayat özgürlüğünü talep etmiştir. Kalvinizm'den daha liberal bir çizgi izleyen Armianlar, modern Protestan ilahiyatına büyük etki yapmıştır. (Wolfgang Müller, Düden Fremdwörterbuch, 4. neu bearbeite und ervveiterte Auflage, Düden verlag, Manheim 1982, Y s. 84; Şinasi Gündüz, Din ve inanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998, s. 40).

genel uzlaşı öğretilerinden dolayı bu Baptistler, daha sonra "Genelleyici Baptistler" (General Baptists) olarak bilinmişlerdir. Genelleyici Baptistler, kökenini Ingiliz ayrımcılarına dayandırmaktadır. Onlar, genel kefaret doktrinini kabul etmektedirler. Onlara göre Hz. Isa, sadece bir amaç için seçilmiş değildir. O, yalnızca seçkinler için değil, bilakis bütün insanlık için ölmüştür,[69] Bu inanç, Genelleyici Baptistleri Kalvinizm'den ayırmaktadır.[70] Bunların Kalvinizm'e ters olan bu genelleyici fikre ulaşmasının gerisinde Alman reform teologu olan Jakobus Arminius'un fikirleri yatmaktadır. Zira Smyth ve Thomas Helwys, Arminius'un geliştirmiş olduğu kader doktrinini benimsemiştir. Kalvinizm'in kader anlayışı ise daha ziyade seçilmiş küçük bir zümreyi içine almaktadır. Yani kurtuluş her Hıristiyan'ın hakkı değil, bilakis önceden Allah tarafından belirlenmiş seçkinlerin hakkıdır.

Genelleyici çizgiyi benimseyen ilk Baptist grup kurulduktan sonra inanç esaslarını şekillendirmeye girişmiştir. Smyth, Mennonitlerin de inananları vaftiz ettiğini tespit edince, kendi ferdî vaftizini feshetmiş ve Mennonit cemaati içerisinde vaftiz olmayı ve kabul edilmeyi talep etmiştir. Bununla birlikte onun cemaati içerisinde Thomas Helwys tarafından yönetilen bir grup, ferdî vaftizi reddetmek ve Mennonitlere bağlanmak için hiçbir sebep görmemiştir. Yani Mennonit vaftiz anlayışında Smyth'e iştirak etmemişlerdir. Bu grup, Smyth'ten ayrılmış ve kısa bir süre sonra 1611 yahut 1612'de Londra'ya geri dönmüşlerdir. İngiltere'de yeni

69. Bkz. H., W. S., "Baptists", NEB, II, s. 713.

70. Bkz. Edwin S. Gaustad, "Baptist Churches", The Encyclopedia of Religion (ER), Mircea Eliade Editör in Chief, Macmillian Publishing Company, New York 1987, II, s. 64.

anlayış açıklanmış ve din hürriyeti anayasası ifade edilmeye başlamıştır. İngiltere'de Baptistlere karşı takibatın çok sert olması, buna mukabil gelişmenin çok yavaş olmasına rağmen, neticede bir başlangıç gerçekleştirilmiştir. Öyle ki, 1626 yılında İngiltere'de bu gruplardan yüz elli üyeli beş gruba ulaşılmıştır.[71] Dikkat edilecek olursa henüz teolojik temelleri sağlamlaşmayan bu hareket, hemen işin başında ciddî bir bölünme yaşamıştır. Bu bölünmenin baş aktörleri ise çok samimi olan iki arkadaştır. Fikir ayrılığı bu bölünmeyi gerekli kılmış ve böylece iki arkadaşın ve cemaatlerinin yolları ayrılmıştır.

b. Istisnacı Baptistler (Particular Baptists)

Baptistlerin devam eden tarihlerinde Kalvinist icraatlarıyla büyük bir rol oynamış olan Istisnacı Baptistler, 17. yüzyılın ilk yarılarından önce henüz tarih sahnesine çıkmamışlardır. Bunlar, İngiliz Puritanist akımdan ayrılanlardan doğmuştur. Genelleyici Baptistlerle Istisnacı Baptistler birbirinden bağımsız gelişmiştir. Bu iki grup da, 1641 yılından önce suya tamamen dalma suretiyle vaftizi uygulamamıştır. Fakat bu uygulama tarzı daha sonra onlar tarafından hızla kabul edilmiştir. Her ne kadar Avrupa ana kıtasındaki vaftizcilerle İngiltere'deki Baptistler birbirine benzemese de, Baptist tarihçilerinden bazıları, Baptist hareketin başlangıcında Hollandalı vaftizcilerin önemli bir tesirinin olduğunu kabul etmektedirler. O zamanlar Baptist kredosunun ana istikameti belirlenmiş, puritanik kökendeki ana istikametle benzer olduğu görülmüştür. Bu benzerlik, Baptistlere

71. B. Evans, The Early English Baptist(1862), 11, s. 25

"anabaptist*" (yeniden vaftizciler) denmesine yol açmış, ancak Baptistler bu nitelemeyi kabul etmemiş ve Hollanda-lı Anabaptistlerin bir çok karakteristik çizgisini de reddetmişlerdir. Baptistler, başlangıçta reform geleneğinin merkezinde yer almıştır. Onlar, mevcut düşüncelerini yaymak için din hürriyetini destekleyen reform hareketi içinde yer almışlardır.[72] Baptistlerin başlangıç yıllarında Hollandalı vaftizcilerden destek almış olmaları, onların tesirinde kalmalarım da beraberinde getirmiştir. Bu benzerlik, zamanla Baptistlerin kendilerini rahatsız hissetmelerine sebep olduğu için, "yeniden vaftizcilerin" (anabaptistler) bir çok karakteristik yolunu terk etmelerine sebep olmuştur. Ancak ifade etmek gerekir ki, bu reddetme onlar arasındaki benzerliği ortadan kaldırmamaktadır.

1616 yılında Henry Jacob vasıtasıyla Puritanizm'de yeni bir reform ortaya çıkmıştır. H. Jacob, Londra yakınlarındaki Southvark'da Kongregasyonalist temellerden ayrılmamış olan bir cemaat kurmaya gayret etmiştir. Bu independentik*

* Anabaptistler (yeniden vaftizciler); çocukların vaftiz olma kuralına karşı çıkan ve inananların, inançlarının göstergesi olarak vaftizi tekrar tekrar yapabileceklerini savunan, reform döneminde ortaya çıkmış olan bir Hıristiyan mezhebidir. Bu görüşteki başlıca akımlar şunlardır: (1). 1521'de Wittenberg'de ortaya çıkan Thomas Münzer ve Zwickau (2). 1525'te Zürichteki isveçli Kardeşler hareketi (3). Jacob Hütter tarafından kurulan Huttariler hareketi (4). M. Hofmann tarafından kurulan Hofmaniler hareketi. Dünyada Tanrısal devletin kurulacağına inanan anabaptistler, Luther, Zvvingli ve Calvin tarafından da itham edilerek hem Katolikler hem de Protestanlar tarafından takibata alınmışlardır. (Gerhard Wahrig, Wahrig Deutsches Wörterbuch, Mosaik Verlag, München 1989, s. 1434; Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, s. 31).

72. Duncan, a.g.m., s. 135.

* Independent; 17. yüzyıl İngiltere'sinde ferdî cemaatlerin bağımsızlığım savunan puritanik ve Kongregasyonalist bir akım (Wahrig, Wahrig Deutsches Wörterbuch, s. 685).

akım, İngiliz kilisesinin mutlak reforma muhtaç olduğuna inanmıştır. Fakat buna rağmen bir reformun gerekliliğini reddeden ve tam ayrılığı talep eden ayrılıkçıların tezini temsil etmemiştir. Bu yaklaşım, çok fazla uysal ve çok az senkretik bir görüntü olarak değerlendirilmektedir. Yönetimin baskıları, belki de başka sebeplerden dolayı Jacob, geri adım atmış ve 1622 yılında Virginia'ya göç etmiştir. İki yıl sonra John Latrop vaizliğe seçilmiş, fakat o da kısa süre sonra göçün en iyi çözüm olduğuna karar vermiş ve 1634 yılında otuz kadar taraftarıyla New England'a göç etmiştir. Bunun üzerine Henry Jessey, cemaatin vaizi olmuştur. 1630'dan evvel cemaat Anglikan Kilisesi'nde "Akşam Yemeğine" kabul edilme sorunlarıyla meşgul olmuştur. Cemaatin ana bölümü, mutlak ayrılığın gerekli olmadığını, fakat inanç nedeniyle ayrılan kendi gruplarının devlet kilisesince tayin edilen rahip tarafından vaftiz edilmelerinin geçerli olmayacağını kabul etmiştir. Benzeri bir ayrılık 1633 yılında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte en son isimlendirilen gruptan ayrılık, Baton'un önderliği ve diğer birkaç vaftiz edilmiş kişi tarafından gerçekleşmiştir. Muhtemelen bu ayrılık, çocuk vaftizinin reddi sebebiyle olmamıştır. Çünkü onların kendi vaftizi, Ingiltere'deki kilise tarafından icra edilmekteydi. Muhtemelen 1638'de Jessey Cemaati'nin altı üyesinin oluşturduğu bir grup, "vaftizin süt çocuklarına yapılamayacağı, bilakis onu kat ul eden inananlara yapılması gerektiği inancında Mr. J. Spilsbury ile birleşmiştir..." Spilsbury, o zamanlar Baton Cemaati'nin vaizi olmuştur. O zamanlarda cemaat, vaftiz edilecek kişinin yalnızca inanan biri olabileceği düşüncesine kendini hasretmiştir. Bu, *"îstisnacı Baptistler"* (Particular Baptists) olarak isimlendirilen Kalvinist Baptist

cemaatlerinin ilkidir. Onların öğretileri, insanlığın kısmi barışma hizmet edebilir niteliktedir. "Istisnacı Baptistler", despotik kral 1. Charles'in (1625-1649) ve onun baş piskoposu William Laot'un saltanatının sallanmasının sonlarına doğru ortaya çıkmışlardır. 1640'ta parlamentonun uzun toplantıları başlamış ve 1642'de iç savaş çıkmıştır. Bu olaylar Baptistlerin lehine gelişmiştir. Çünkü bu vesileyle Baptistlere yönelik baskı ve takipler son bulmuştur. Bu, Dissenterlerin* de bundan sonra rahatlayacağı anlamına gelmiştir. 1644'de Londra'daki 7 müstakil Istisnacı Baptist cemaatinin kurulmasına imkan doğmuştur.[73] Böylece Istisnacı Baptistlerin Kalvinistik başlangıçları gerçekleşmiştir. İç savaşın çıkışı, yönetimin başı derdine düşmesi ve Baptistlerle uğraşacak zaman bulamamasına fırsat vermediği için kısa süreliğine de olsa Baptistler rahat etme imkanı yakalamıştır. Nitekim bu zaman zarfında yeni cemaatlerin kurulması bunun göstergesidir.

Istisnacı Baptistlerin en belirgin özellikleri, özel kefaret doktrinini savunmalarıdır. Onlara göre Hz. Isa, yalnızca seçkinler için ölmüştür. Bunlar, John Calvin'in reformist öğretilerini benimsemiş olan ve günümüzde bunu hâlâ devam ettiren katı Kalvinistlerdir. Aynı zamanda onların dikkat çeken bir diğer özelliği ise köklerini bağımsızlık yanlısı olmayan özgürlükçülere dayandırmalarıdır.[74] Bunlar ilk olarak 1642 yılında vaftizi, suya tamamen daldırmak suretiyle yapmaya başlamıştır. Suya tamamen daldırma suretiyle yapılan

* Dissenter; İngiltere'de Anglikan Kilisesine mensup olmayan Protestanları ifade etmektedir. (Gerhard Wahrig, Wahrig Deutsches Wörterbuch, s. 352).

73. Duncan, a.g.m., s. 132-133.

74. Bkz. H., W S., "Baptists", NEB, II, s. 713.

bu vaftiz, kabre gömülmeyi ve ölümden sonra dirilişi sembolize etmek için uygulanmıştır.[75] Dikkat edilecek olursa bunların özel kefaret doktrinini benimsemeleri ve kurtuluşu sadece seçkinlere indirgemeleri sebebiyle "Istisnacı Baptistler" diye isimlendirilmelerine neden olmuştur. Ayrıca onlann köklerini bağımsızlık yanlısı olmayan özgürlükçülere dayandırmaları da dikkat çekicidir. Zira Baptizm'in ana ruhunun bağımsızlık ve özgürlük olduğu iddia edilmektedir. Bunların ortaya çıktığı dönemde İngiltere'de iki farklı özgürlükçü zihniyetin olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Bunlardan ilki, kilisenin hem devletten tamamen bağımsız olması gerektiğini ve hem de faklı zihniyetteki Hıristiyan gruplara özgürlük tanınmasın kaçınılmaz olduğunu savunanlardır. Diğeri ise, kilisenin devletten bağımsız olmasına gerek olmadığını, ancak yönetimin kilise işlerine müdahale etmemesi gerektiği düşüncesinde olanlardır. Bunlara göre kilise, kendi yönetimi kendi belirlemesi noktasında özgürlüğü hak etmektedir.

c. İngiliz Puritanik Arka Plan

E. Mühlenberg'in ifadesine göre, İngiltere kralı VIII. Heinrich (1509-1547) tarafından gerçekleştirilmiş olan Ingiliz reformasyonu, kilisenin başına papanın yerine kralın yerleştirmesinden daha fazla bir anlam taşımamaktadır. Bu noktaya kadar Heinrich'in özel bir Katolik zihniyeti vardır ve o gönülsüz olarak Protestanlık yolunda birkaç taviz vermiştir. Onun genç oğlu IV. Eduard (1547-1553), Protestan kraliyet meclisinin ve hamilerinin tesiri altında kalmıştır. Onun saltanatı zamanında Ingiliz kilisesi, aşikâr bir Protes-

75. Bkz. Balders, a.g.m., Glieder an Einem Leib, s. 97.

tan reformu yaşamıştır. Mary'nin (1553-1558) himayesindeki Katolik reaksiyonu döneminde ise birçok Protestan lideri sürgün edilmiştir. Ancak Protestanların Avrupa kıtasında reform düşünceleri bu dönemde güçlenmiş ve berrak bir şekilde formüle edilme imkanı bulmuştur. Onlara bilhassa Rheinland ve İsviçre'deki reforme edilmiş kiliseler tesir etmiştir. Elizabeth (1558-1603), tahtı ele geçirdiğinde sürgün olan şahıslar güvenli bir şekilde İngiltere'ye tekrar dönmüştür. Ancak, bir müddet sonra Ingiltere'ye dönenler ve diğerleri hayal kırıklığına uğramıştır. Çünkü kraliçe Elizabeth, Ingiliz reformunu Eduard döneminde inşa edilen noktadan öteye götürememiştir. Radikail bir reform arzusunda olanlara bu yeterli görünmüş ve alenî bir parti kurmak için müracaat etmişlerdir. Kısa bir müddet sonra da bu oluşum puritanik yola dönüşmüştür.[76]

Tarihi belge ve bilgilerden Ingiltere'nin VIII. Heinrich (1509-1547) ve Elizabeth(1558-1603) dönemleri arasında iki kral ve iki kraliçe değiştirdiği yaklaşık bir asırlık zaman içerisinde çok ciddi gelgitler yaşadığı anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere Katolik zihniyete sahip olan Heinrich'in Protestanlık için gönülsüz birkaç tavizi dışında bir adım atılmamıştır. Oğlu IV. Eduard'm tahta geçmesiyle durumun Protestanların lehine değiştiği gözlenmektedir. Ancak onun 6 yıllık bir süre saltanatından sonra yerine kraliçe Mary geçmiştir. Katolikliği benimseyen Mary'nın Protestanlara baskısı devreye girmiştir. Beş yıllık süre zarfında ağır baskılara maruz kalan Protestanların liderleri de sürgüne gönderilmiştir. Onun yerine tahta geçen Elizabeth'in Protestanlara

76. E. Mühlenberg, Epochen der Kirchengeschichte, Quelle &Meyer Verîag, 2. überarbeitet Auflage, Heidelberg 1991,s. 251; Duncan, a.g.m., s. 130.

sempatiyle bakması sürgündeki ayrılıkçıların ülkelerine dönmesine sebep olmuştur. Tahta geçen Kral veya kraliçenin mensup olduğu mezhebe göre tavır almasının, ülkedeki kaosu körüklediğini söylemek mümkündür. Çünkü insanlar neye göre tavır alacaklarını kestirememekte, kimi zaman Katolikler yönetime yakınlık kazanırken, kimi zaman da Protestanların ilgi gördüğü olmuştur. Dolayısıyla yönetime yakın olan grubun, kendi yerini sağlamlaştırabilmek adına diğerini ezmeye çalışması kaçınılmaz olmuştur. Ancak bu mücadelede Protestanların çok daha fazla baskı ve zulüm gördükleri aşikârdır.

Bu süre zarfında İngiliz kilisesi içinde reformlar, seremoniler ve ayinlerin yönetimi fazlaca tartışma konusu edilmiştir. Kilisenin varlık ve düzenine ait bütün problemler ve onların devlet ile ilişkisi tartışma konuları arasındadır. Puritanlar ısrarla iki nokta üzerinde durmuştur. Bunlardan biri, kutsal kitabın kilise yönetimi ve inanç esasının temeli olmasıdır. Diğeri ise kilise işlerinin yönetimi sivil yönetimin değil, bilakis kilisenin ve onun memurları tarafından yapılmalıdır. Dünya otoritesi kilise tarafından sürdürülmeli ve muhafaza edilmelidir. Fakat kilise disiplin düzeni ve ibadet belirlememelidir.[77] Puritanların bu iki talepleri gerçekten önemlidir. Çünkü kilise yönetimini kral veya kraliçe belirlemekte ve kendileri de kilisenin başı olmaktadır. Bu durum, Protestanları hayli rahatsız etmiştir. Ayrıca kilise düzenin Kutsal Kitap eksenli değil de papalık eksenli olması da o dönemin bir başka rahatsızlık veren konusudur.

Ingiltere'de o dönemde çok az bir puritan grup değiştirilmiş episkopal formdan kalmıştır. Diğerleri kilise yöneti-

77. Mühlenberg, a.g.e.,s.!51-152; Duncan, a.g.m., s. 130.

minin, Yeni Ahit'e göre presbiter (kıdemli) tarafından yönetilmesi gerektiği fikrinde olan bir grup kurmuşlardır. Onlar, İngiltere kilisesine kendi yönetim tarzlarını kabul etmesi için baskı yapmıştır. Fakat kraliçe Elizabeth, buna kulak asmamış ve parlamentoda beyannameyi yeterince desteklememiştir. Böylece o zamandan beri "puritanik hareket", devlet kilisesi içerisinde kalmıştır. Ancak parlamento ve kraliyet, bu mahfiller tarafından arzu edilen kilise reformlarını reddetmiş, hatta puritanların kendi kiliselerini terk etmeleri yolunda baskı uygulamıştır. 1567'den itibaren onlardan birkaçı gizli toplantılarla bir araya gelmiştir. Robert Browner ve Robert Hardison 1581'de Norwich'de Kongregasyonalist modeline göre böyle bir grup kurmuştur. Böylece onlar, prutanik-kongregasyonalist ayrılıkçılığı hazırlamıştır. Diğerleri bu zihniyetin devam eden kuvvetlenişine yardımcı olmuş ve I. James'in (1603-1625) tacı elde ettiği zamanda böyle pek çok grup ortaya çıkmıştır. James, kendi döneminde Presbiteryen olan Iskoçya'da, Presbiteryen puritanlara büyük hüsnü kabul göstermiş, fakat o, bu grupların umudunu kısa sürede şu açıklamayla yok etmiştir: "Presbiteryenler, Tanrı'nm şeytana uyduğu gibi krallığa uymak zorundadır".[78] Onun bu sözü bütün puritanlara savaş açtığı anlamına gelmektedir. Asırlar boyunca gördükleri baskı ve zulümlerin puritanları, hem hayatta kalabilmek hem de inandıkları davayı daha iyi savunabilmek için hırslandırmış olması ihtimal dahilindedir.

78. Bkz. N. H. Maring, "baptists", New Catholic Encyclopedia (NCE), Editorial Staff at the Catholic University of Americana, Washington 1966, II, s. 76-77; Duncan, a.g.m., s.130-131; Gaustad, "Baptist Churches" ER, II, s. 63.

Sonuç olarak kısaca ifade etmek gerekirse Baptizm'in kökü, yok olmamak için büyük mücadele veren Puritanizm'e dayandırılmaktadır. Bu düşüncenin sahiplerine göre, Puritanizm sadece Baptizm'e kaynaklık etmemiş, bilakis 16. yüzyıl İngiltere'sindeki pek çok akımm doğuşuna da katkıda bulunmuştur.[79]

Görüldüğü üzere Baptizm'in başlangıcı hakkında farklı görüşler vardır. Bunlardan biri, Baptizmin vaftizciliğin bir devamını teşkil ettiği, yahut doğrudan ondan neşet ettiğidir. Diğeri ise vaftizciliğin, hiçbiri ile bağlantısının olmadığı düşüncesidir. Bu düşünceyi taşıyanlara göre Baptizm'in kökünü daha ziyade farklı yönlerle bağlantılı 16. yüzyıl İngiltere'sindeki üniversal bir hareket olan Puritanizm'de aramak gerekir. Onlar, İngiliz Puritanizmi'nin, Baptistlerin ve benzer grupların ortaya çıkışında önemli bir etkisi olduğu kanaatindedirler. Ancak Baptistlerin kuruluş aşamasında Hollandalı yeniden vaftizcilerin büyük yardım, destek ve katkısını gördükleri de unutulmamalıdır. Baptistlerin ortaya çıkışında Puritanizm'in lokomotiflik yaptığında hiç şüphe yoktur. İnançlarının şekillenmesinde ise Avrupa'daki Protestan grupların fikirlerinden epeyce yararlanmışlardır.

79. Peter Meinhold, Ökumenische Kirchenkunde Lebensformen der Christenheit Heute, Kreuz-Verlag, Stuttgart, 1962, s. 437.

I. BOLUM

BAPTİSTLERİN İNANÇ ESASLARI,

PRATİKLERİ VE PRENSİPLERİ

BAPTİSTLERİN İNANÇ ESASLARI, PRATİKLERİ VE PRENSİPLERİ

A. BAPTİSTLERİN İNANÇ ESASLARI

Baptistler için hayatın normu ve muhtevası sadece kutsal kitaptır. Onların formüle edilmiş ve kesin tespit edilmiş inanç formu yoktur. Baptistlerin kabulüne göre iman, dünyanın durumu ve Tanrı kelamı arasındaki ayrılığın ilgili zamanında meydana çıkmıştır.[80] Dolayısıyla onlar tarafından hiçbir öğretmenlik de tanınmamaktır. Günümüze kadar Baptistlerin yaşamış oldukları muhtelif bölünme ve parçalanmalar, Baptist tarihinin kusursuz olmadığının da göstergesidir. Hatta vaftiz teolojisinde bile, fikirler ayrılmaktadır. Bazı Baptistler, vaftizi sakramental bir uygulama olarak kabul ederken, diğerleri de vaftizi yalnızca işaret olarak telakki etmekte ve onun değerini inançtan sonraya koymaktadır. Yani ikinci gruba göre öncelikli olan iman etmektir. Bu düşünceyi taşıyanlara göre önce iman sonra vaftiz gelmektedir. Bunun sebebi, Alman Bap üstlerinin 1847'de kararlaştırdıkları ve 1944 yılında yeniden oluşturdukları ve içinde bir mukaddime ile de açıkladıkları özel bir iman esasının kesin tenakuzudur.

Baptist, vaftizci ismini ve yetişkinlerin vaftizi talebini taşımaktadır. Vaftiz, Baptizmin taşıyıcı esası kabul edilmektedir, fakat bu isabetli değildir. Baptist inancına göre vaftiz, Tanrı inayetine bir salahiyet temin etmez, aksine inanç Tanrı'ya güvendirebilir. İman, Allah'ın bir hediyesidir. Tanrı, çarmıhta ve Isa'nın ölümünden dirilişindeki kurtarıcılığının

80. Otmar Schulz, Die Baptisten, Una Sancta 1969, Heft 4, s.294.

güçlüğünü anlaşılır hale getirmektedir. İnananların vaftiz uygulamasındaki rızası, inanç itaatinin yerine geçen bir fiildir.[81]

Yazılı olarak tespit edilen, taahhüt altına alman iman ikrarı, biraz önce de ifade edildiği üzere Baptistler tarafından prensip itibariyle reddedilmektedir. Onlar için geçerli olan yalnızca kutsal kitapta yazılı olan Tanrı'ya şahadet sözüdür. Bu söz, onların inancının yegane konusu ve hayatlarının biricik normudur. "Asli suç" ve "kurtuluş", Bap üstlerce reformatorik olarak algılanmaktadır. Bu şu demektir: "insanlık, ilk insanın Tanrı mahkemesi karşısındaki ilk hadisesinden beri vardır ve bu suçtan dolayı ölümlü olmuştur. Tanrı ve onun huzurundan kovulan insanlar, günahla ölmüş ve nefsin arzularına uymuştur...Bundan dolayı insan, Tanrı'dan özel bir ücret kazanamamış, aksine günahları affeden, yaşayan Mesih'e iman vasıtasıyla insan kazanç elde etmiştir ,"[82]

Bu inanışlarıyla Baptistler, "Kalvinik kaza-kader" ya da takdir-i ilahicilik" öğretisinden vazgeçmiş ve Tanrı'nm genel kurtarıcı iradesine bağlanmıştır. Nitekim, Baptist amentüsünde bu konuda şöyle denilmektedir; "Tanrı, bütün insanlara yardım etmek istemektedir".[83]

Diğer bağımsız kiliseler gibi Baptistler de Kongregasyonalisttirler. Onlar için ulusal üstü hiçbir hiyerarşik kilise yoktur. Onların arasında cemaat prensipleri geçerlidir. İna-

81. Herbert Stahl, Der Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland. İn: Ulrich Kunz, Viel Glider Ein Leib, Stuttgart, 1963, s. 169.

82. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel III und IV.

83. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel V.

nanlarm birlikte bulunduğu cemaat, İsa'nın mevcut olduğu, öğrettiği ve fiiliyatta bulunduğu bir yerdir. Onlara göre, bozulmuş bir toplulukta kurtuluş tecrübe edilemez, aksine inanç kardeşlerinin vasıtasız olarak karşılaştıkları, birbirlerini tanıdıkları, yardım ettikleri, birlikte ilahi söyleyip ibadet ettikleri yerlerde kurtuluş tecrübe edilebilir. Yeni Ahit'te Hıristiyan hayatı, kendi başlangıcını ev cemaatlerinde görmektedir. Bu ev cemaatlerinden diğer cemaatler teşekkül etmiştir. Bu, günümüze kadar böyle kalmıştır. Yani ev cemaati, daima cemaatten önce gelmektedir. Baptistler kilisenjn; enstitü ve memuriyetten, litürji ve kanundan ibaret olmadığını, bilakis sevgide birlik ve ölümsüz dünyadaki kurtuluş hizmeti ile alakalı bir oluşum olduğuna inanmaktadır.[84]

Yukarıda da ifade edildiği üzere erken dönem İngiliz Baptistlerinin inancın tam bir dizisini kabul etmiş olmalarına rağmen, Baptist cemaatleri için genel olarak teahhüt edilmiş hiçbir öğreti ve kelime-i şahadet yoktur. Mesela 1651, 1660 ve 1678'lerin Genelleyici Baptistleri, 1644, 1656 ve 1677'lerin îstisnacı Baptistlerinde olduğu gibi. Fakat bu gruplar, ferdi din hürriyetini daral tmamışlardır. Bilakis yalnızca diğer Hıristiyan kiliselerine karşı, Baptist düşüncesini savunmuş ve cemaat içerisindeki öğretinin saflığını muhafaza için sımrlandıncılığı terk etmişlerdir. Pek çok Baptist tarafından kabul edilmiş inanç, "Philadelphia-Confession"dur. Bu inanç, 1647'nin Presbiteryen "Batı Mister-inancı"na kadar gerilere gitmektedir. Bu, 1658'in "Savoy Deklerasyonu"nda Kongregasyonalist anlayışındaki bir değişikliği tecrübe etmiştir. Buna İstisnacı Baptistler, vaftiz ve cemaat kanunu hakkmdaki değişiklikleri de ilave etmişlerdir.

84. Bartz, a.g.e., **31.**

Böylece 1689'da îstisnacı Bap üstlerin Londra inancı doğmuştur. Bu inanç, 1742'de "Philadelphialı Baptist Cemaatler Birliği "ne dayandırılmıştır ve o zamanlardan beri "Philadelphia-Confession"un etiketini taşımaktadır. O hiçbir formal otoriteye sahip olmamış, aksine en önemli öğreti noktalarında Presbiteryen ve Kongregasyonalistlerle uygunluk göstermiştir. Onun genel durumu, bütün inanç öğretileri için Incil'in kıymetsiz iç otoriteyi vurguladığı kalvinist menşei göstermektedir. Kitabın ilahi canlandırma için teşekkül ettirdiği otorite, "Bağımsız Will-Baptistleri[i]'nin bir sınırlandırması ve kalvinist öğretilerin çözülmelerine karşı yazılmış olan şahadet, 1833'ün en sert "Yeni Hampshire İnanç Birliği" (New Hampshire Confession of Faith) ifadesini getirmiştir. "Güney Baptist Konvansiyonu" (Southern Baptist Convention) tarafından 1925'te "ölümden diriliş", "İsa Mesih'in tekrar gelişi", "inanç hürriyeti", "savaş ve barış ideolojisi", "cemaatin misyon ve sosyal faaliyeti"ni ihtiva eden ilaveler dizisini vazife edinmiştir. Baptizm içindeki ferdi gruplar, inanç maddesi tanzim etmiştir: Öyle ki, Bağımsız-Will Baptistleri, "Confession of Faith"e, 1827'de 18 madde ilave etmişlerdir. Genelleyici Baptistler ise, "Confession of Faith"e 1832'de 11 madde ilave etmişlerdir.[85]

Alman Baptistleri, 1847'de on beş maddeden müteşekkil Baptistlerin anayasası ve inanç esaslarının ortaya koymuşlardır. Aynı şekilde bir 1923 yılında altıncı baskısı yapılan Baptist Alman ilmihali hizmete sunulmuştur. Rahipler hareketindeki cemaatin ayrılışından sonra 1944'te inanç esaslarının yeni bir metni, "Almanya'daki Protestan Bağımsız Kiliseler Birliği İnanç Esası" (Glaubensbekenntnis des

85. Meinhoîd, a.g.e., s.445.

Bundes Evanjelisch-Frikirechleicher Gemeinden in Deutschland) adıyla yeniden yazılmıştır. Alman Baptistlerince bu, "bütün kardeşler için kusursuz bir muvafakat" çalışması olarak gösterilmiştir. Baptizmin içerisinde çok sayıda grup ve birliklerdeki büyük derecelendirmeler, önemli öğreti noktalarında mutabık olmayı da istemektedirler. 1944'te kabul edilen Alman Baptistlerinin yeni "kredosu", 1847 yılında kaleme alınmış olan 15 maddeden müteşekkil olan Alman Baptist "Kredosunu" nesh etmiştir.

Baptistlerin genel inançlarına göre Mesih, sadece önceden kararlaştırıldığı için ölmemiştir. Tanrı, bütün insanlara yardım etmeyi arzu etmiş, İsa Mesih de bütün dünyanın kurtarıcısı olmuştur. Alman Baptistlerinin "kredosuna" göre kurtuluş, Tanrı'nın herkese emrettiği pişmanlıkla yola başlamaktır. O pişmanlık, günahları terk etme şuuru ve Mesih tarafından emredilmiş olan kurtuluşun temeli olan ilahi yargı altına sığınmadır. Bu sığınmanın akabinde "yeni bir hayata yeniden diriliş" vardır. Yeni bir hayat için diriliş, Kutsal Ruh'un bir faaliyetidir ve "inancın varlık ve iradesindeki derin bir değişiklik" anlamına gelmektedir.[86]

Ayrıca Baptistler, teslis konusunda bütün Hıristiyanlarla müşterek bir inancı paylaşmaktadırlar. Ancak onların Teslis unsurları konusundaki inanışları Protestanlık orijinlidir. Teslis; "Baba", "Oğul" ve "Kutsal Ruh"tan oluşmaktadır.

Baba:

Baptist inancına göre Baba, şahsî bir ruhtur. O, gerçek yücelik, güç ve sevgidir. Her şeyi elinde bulunduran, öldüren ve dirilten odur. İsa Mesih de onun katından gelmiştir.

86. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel V.

Oğul:

Teslisin ikinci unsuru Oğul, İsa Mesih'tir. İsa Mesih, Tanrı'nın gerçek oğludur. O, mucizevî bir şekilde doğmuştur. İnsanların "aslî suçu"nu yok etmek için çarmıhta ızdıraplı ölümü kabul etmiş ve insanlar için ölmüştür. Ölümünün üçüncü gününde dirilmiş ve Tanrı katma çıkmıştır. Ancak O, şahsî olarak dünyaya tekrar dönecektir.

Kutsal Ruh:

Teslisin üçüncü unsuru Kutsal Ruh, Baba ve Oğul'dan çıkmaktadır. İnsanların kalbine sağduyuyu ilham eden odur. İnsanların kalplerinde ikamet eden de odur.[87]

Baptistlerin kilise hakkıhdaki öğretileri de dikkat çekicidir. Çünkü günümüzdeki Kilise, Incilî bilgilere göre Baptist öğretisine muhalefet etmektedir. Zira günümüzdeki kiliseler, havariler zamanında olmayan bir yapıya bürünmüşlerdir. Oysa İncillerden İsa Mesih'in bir kilise istediği delili çıkarılmaktadır. Petrus'un özel olarak tayin edilişi ve on iki havarinin vazifelendirilişi bunu teyit etmektedir. Baptistler tarafından cemaatin, "Yeni Ahit cemaat şeklinde kurulduğu" anlayışı isabetli değildir.[88] Çünkü, "Özel cemaatlerin ilk toplanmasında, kilise meydana çıkmamıştır. Aksine küçük cemaatlerin genel toplantıları kiliseyi teşkil etmiştir." Nitekim bazı Yeni Ahit ifadeleri de buna şahadet etmektedir: "Mesih Isa'da takdis edilmiş olanlara, yani Korintos'ta olan

87. http://www.cedarhome.org/visitor%20center/affirmation%20-of%20faith.htm

88. Schulz, a.g.e., 295.

Allah'ın kilisesine, onların ve bizim Rabbimiz İsa Mesih'in ismini her yerde çağıranların hepsine",[89] "Allah'ın iradesi ile Mesih Isa'nın resulü Pavlus ve Timoteus kardeş bütün Ahaya'da olan mukaddeslerin hepsi ile Korintos'ta olan Allah'ın kilisesine." [90]

Baptistler kurumsal kiliseyi tanımak istememektedir. Havarilerin bildirdiğine göre, üyeliği bedene dahil etmek gerektiği ve cemaatler arasındaki özellerin de boyun eğmesi gerektiği hususundaki havari haberleri onlar için bir kanaattir. Bu yüzden ferdi cemaatlerin de cemaatin üyesi olması için geçerlidir.[91]

Cemaat anlayışı, Baptistlerde büyük öneme sahiptir. Onlara göre cemaat, icmaldir ve özellikle anonimlik yoktur. Çünkü onların anlayışına göre üyeler cemaatlerde vasıtasız olarak yakınlaşmakta, birbirleri için mesuliyet taşımakta ve karşılıklı yardımlaşmalarda bulunulmaktadır. Baptistlerin misyonerlik gayretleri inançlarının gereğidir. Onlar, gençlere karşı samimi bir havayla açık misyon faaliyeti yürütmekte, din ve vicdan hürriyeti için mücadelelerine de devam etmektedirler.[92]

Baptistlerin Ahiret inanışları da diğer Protestanlarmkine benzerliklerinin yanında farklılıklar da göstermektedir.

89. Yeni Ahit, Korintoslulara I. Mektup, 1:2.
90. Yeni Ahit, Korintoslulara II. Mektup, 1:1.
91. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VI.
92. Bkz. Bartz, a.g.e., 38-39; Der Bund Evangelich-Freikirchlicher Gemeinden Eine Selbstdarstellung, Herausgegeben von Wolfgang Eisenblaetter, Herman Jörgensen und Hinrich Schmidt, Oncken Verlag, Wupertal und Kassel 1992, s. 111-114.

Amerikalı Baptistlerin, İman esaslarının 18. maddesi Ahiret inancıyla alakalıdır. Bu inanca Baptistler, kıyametin kopuşunun çok yakın olduğuna ve buna bağlı olarak da İsa Mesih'in cennetten bulutlarla yeryüzüne gelerek "Tanrısal Krallığı" kuracağına inanmaktadırlar. Böylece günahkarlar sonsuz bir cezaya çarptırılırken, kurtuluşa eren Hıristiyanlar ise ebedi mutluluğa kavuşacaklardır. İsa Mesih yeryüzüne gelince kıyamet kopacak ve kabirdekiler dirilerek Tann'nın yargılaması neticesinde cennet veya cehennem ehilleri ebedi olarak kalacakları yere ayrıştırılacaklardır.[93] Protestanlar, cehennemin ebedi olmadığına inanmaktadır. Oysa Baptistlerin bu amentüsü, cehennemin ebedi olduğunu kabul etmektedir. Dolayısıyla onlar, bu noktada Protestanlarla ayrılmaktadırlar.

Protestanların, cehennemin ebedi olmadığı inanışını biraz açmakta yarar vardır. Martin Luther'e göre Tanrı, zalim değildir. Bunun için O, insanları ebedi azap içerisinde bulundurmayacaktır. Ancak Tanrı, inançsızlara bir defa hükmedecek ve onları cehennemde tıpkı samanın alevde yanışı gibi yakıp, yok edecektir.[94] Böylece günah ve günahkârlar tamamen yok edilecektir. Protestanlar bu inanışlarıyla Tanrılarını zalimlikten kurtaramamaktadır. Zira bu anlayışa göre Tanrı, kendisinden beklenen rahmeti göstermemektedir. Oysa günahkârların affedilmesi durumunda Allah için gerçek bir rahmet söz konusu olabilir.

93. Bkz. Bekenntnisse der Kirche Bekenntnistexte aus zwanzig Jahrhunderten, Herausgegeben von Hans Steubig im Zusammenarbeit mit J. E Gerhard Goeters, Heinrich Karpp und Erwin Mülhaupt, Theologischer Verlag Rolf Brockhaus, Wupertal 1970, s. 280.

94. Geniş bilgi için bkz. Özkan, a.g.e., s. 208-211.

Genel Hıristiyan inanışıyla örtüşen Baptistlerin diğer iman esaslarını burada zikretmek istemiyoruz. Ancak onları diğer gruplardan ayıran, "altı prensip" olarak da bilinen temel inanç esaslarını vermekte yarar görüyoruz. Zira bunlar, bütün dünyada Baptistlerin en ayırt edici özelliği olarak genel kabul görmektedir:

1. Kutsal Kitap, inanç ve imanın yegane temelidir. O, insanlığa gerçek ilahı bir vahiydir ve tıpkı hayatın seyri, yaşama tarzı ve inancın yegane kuralı ve modeli oluşu gibi, ilah! bilginin de temel kaynağıdır.

2. Baptistlerde üç çeşit vaftiz vurgusu öne çıkmaktadır.

a. inanç Vaftizi, yalnızca yetişkinlere uygulanır. Bundan dolayı çocuk vaftizi geçerli değildir.

b. Vaftizde Mesih'e ait olma ve kendi cemaatine üye olma şahadeti, Vaftiz ve cemaat münasebetini birbirinden ayrılmaz kılmaktadır.

c. Su Vaftizi ve Ruh Vaftizi ise, "eski insanın" kabre gömülmesi ve Kutsal Ruh'un gücünde yeni hayata kavuşmasıdır. Bundan dolayı Vaftiz, suya tamamen daldırmak ve elleri birleştirerek tutmak suretiyle icra edilmektedir.

3. İnananların kilisesi, İsa Mesih'in otoritesinde birleşen müminlerin oluşturduğu bir cemaattir. Misyon ve evanjelizasyon, yalnızca hayatın ifadesi değil, bilakis hayatın zaruretidir. Keza sınırlandırılmış bir cemaat anlayışı da kabul edilmemektedir.

4. Bütün cemaat üyeleri rahiplikte eşit haklara sahiptir. Hiç kimsenin bir diğerine karşı üstünlüğü ve imtiyazı yoktur. Bütün inananların genel rahipliği anlayışı korunmaktadır.

5. Mahalli kiliseler bağımsızdır. Her kilise kendi yönetimini ve ibadetini kendisi ayarlamaktadır.

6. İnanç, vicdan ve toplantı hürriyeti taleplerinden dolayı Baptistler, Kilise ve devlet ayrılığını talep etmektedir.[95]

B. İBADET

Baptizm'de ibadet, cemaat hayatının merkezidir. Baptistler, ibadet için Pazar günleri saat 10'da bir araya gelmektedirler. İbadet için belirlenmiş bir liturji olmamakla birlikte genellikle Baptist ibadeti; vaaz, murakabe, ilahi ve duadan oluşmaktadır. Özel bir durumda deruni (meditativ) dua vardır. Ayrıca cemaatin dışında sıkça serbest dua da yapılmaktadır. Duada, cemaat tecrübelerinden cemaatin inşası ve faydalarına yönelik ferdi şahadetler bildirilmektedir. İbadetin merkezi vaazdır. "Vaftiz" ve "Akşam Yemeği" de ibadete dahildir.[96] İlk zamanlarda çocuklar çok özel bir ibadet programına iştirak edebilmekteydiler. Ancak daha sonra onlar "Pazar okullarındaki" çocuk ibadetine alınmıştır. İbadetten sonra yetişkinler, "kilise kafeteryası"na vaazı tartışmak için davet edilmektedir. Böylece insanlar burada yüz yüze gelmekte ve vaaz hakkında tartışma şansı bulabilmektedirler.[97] Cemaat kafeteryasında genellikle pasta yenmekte, kahve içilmekte, ilahiler söylenmekte ve dualar edilmektedir.[98] Böylece birliktelikler tazelenmekte, üyelerin birbirleriyle yakınlaşması ve kaynaşması sağlanmaktadır.

95. Bkz. Balders, a.g.m., s. 115-117; Der Bund Evangelich-Freikirchliher Gemeinden, s. 114-119.

96. Bkz. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/; http://onckengemeinde.de/htm/Baptisten.htm

97. Bkz. http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

98. Bkz. http://www.fbg-dresden.de/veranstaltungen.html

Baptist ibadethaneleri çok sadedir. Oralarda ne kürsü (altar) ne de Hz.İsa'nın çarmıha gerildiğini temsil eden heykeller vardır. Aynı şekilde hiçbir çağdaş süs de yoktur. Yalnızca Akşam Yemeği masası, kürsü ve büyük bir vaftiz havuzu vardır." Alman Baptistlerinin hususi müesseseleri, Pazar okulu ve geniş gençlik faaliyetini ihtiva eden kumrulardan oluşmaktadır. Bunun için pek çok üyeye yönelik sosyal faaliyet oluşturulmuştur.

İnsanlara hizmet etmek de Baptistler için büyük ibadetlerden biri kabul edilmektedir. Bundan dolayı onlar, çeşitli hayır müesseseleri kurmuşlardır. Ayrıca Baptistler birbirlerini "bacı - kardeş" olarak görürler. Bu şuurla inananların yaşayan bir cemaati ve sevgisi kurulmakta, hizmetlerde görev almaktan geri kalmamaktadırlar.[100] Aslında pek çok bağımsız kilisede "kardeşlik" (brethren) anlayışının yaygınlığı dikkati çekmektedir. Kanaatimizce onların bu kardeşlik anlayışı, sadece sevgi birliği oluşturmak için değil, bilakis resmî devlet kiliselerine karşı ayakta durabilmek ve birliği sağlayabilmek için geliştirilmiştir. Cemaat içerisindeki kardeşlik anlayışı sadece Hıristiyan gruplara da özgü de değildir. Zira pek çok dinî grupta bunu görmek mümkündür. Bilhassa da küçük dinî gruplar ve tarikatlerde bu kardeşlik müessesesi zinde tutulmaya çalışılmaktadır.

Pazar ibadeti, Protestan-Bağımsız Kiliselerin çekirdeğini oluşturmaktadır. Düzenli Pazar ayinleri, kürsüsüz, resmî giysisiz, mum ve süssüz, sade odalarda, merasimsiz bir biçimde yapılmaktadır. Bu ibadet, dua, ilahi, kutsal kitap okunması, meditasyon ve vaazdan oluşmakta ve Harunî hayır duasıyla bitirilmektedir.[101]

99. Meinhold, a.g.e,, s.449.
100. Bkz. Baîders, a.g.m., s. 121-122.
101. Bu dua Eski Ahit, Sayılar,6. Bab 24-27. ayetlerden oluşmaktadır.

Kararlaştırılmış cemaat toplantıları, bağımsız kiliselerin demokratik karakterleridir. Cemaat toplantıları, vaftiz olanların "şahadeti" olarak algılanmaktadır. Cemaat, Kutsal Ruh'un yönetimi altında belirlenmiş hedefler doğrultusunda istişareler yapmaktadır. Bütün cemaat üyeleri bir birlerine cinsiyetlerine göre "kardeş" veya "bacı" diye hitap etmektedirler.[102] Bu yaklaşım, onlar arasındaki güven ve samimiyetin artmasına sebep olmaktadır. Günümüz batı dünyasında buna büyük bir ihtiyacın olduğu gözlenmektedir. Çünkü Batı toplumu, günümüzde daha ziyade ferdiyetçi bir karaktere bürünmüştür. Bundan dolayı kan bağına dayalı akrabalar arasındaki ilişkiler bile formal bir yapıdadır. İnsanları kardeş olarak bağrına basan bir anlayış, haliyle daha cazip olabilmekte ve cemaate bağlılığı artırabilmektedir.

Toplu ibadetlerin yanında, Baptist öğreti ve geleneğine göre, aile fertleri için evde yapacaklan ev ibadetleri de mevcuttur. Çünkü onlara göre ev bir anlamda mabet hükmündedir. Ev ayini, "ev rahibi" yani evin büyüğü tarafından icra edilir. Gerçi her Hıristiyan rahiplik hizmetine salahiyetlidir. Aynı şekilde "Akşam Yemeği"nin dağıtılmasına da yetkilidir. Fakat bu, genellikle pastörler tarafından yapılmaktadır. Ev rahipliğinden cemaat rahipliği doğmuştur. Cemaat rahibi hayatının seyrinde ve ev rahipliğinde ehliyet ve liyakatini göstermek zorundadır. Bunlar rahipliğe atanmadan önce, papaz okulu öğrenimini tamamlamış olmak zorunda-

102. Bkz. Handbuch Religiöse Gemeinschaften Freikirchen, Sondergemeinschaften, Sekten, Weltanschauungen, Missionierende religionen des Osten, Neu Religionen, Psyho-Organisationen, Hrsg. Von Horst Reller, Manfred Kiessig und Helmut Tschoerner, 4. völlig über arbeitete und erweiterte Auflage, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1993, s. 96.

dır. Bu atanma, Tanrı'mn ona yetki verdiğinin bir tasdiki anlamına gelmektedir.[103]

Vaftiz ve Akşam Yemeği, ibadete dahil olmakla birlikte, Baptizmin en belirgin özelliğini oluşturmaları sebebiyle biz, bunları ayrı başlık altında incelemenin daha yararlı olacağını düşünmekteyiz. Bundan dolayı "Vaftiz" ve "Akşam Yemeği" , ibadet konusunun dışında ayrı ana başlıklar altında İncelenmektedir.

C. VAFTİZ VE UYGUMLAMA ŞEKLİ

Pek çok Protestan kilisesindeki gibi Baptistlerce de iki sakrament (ayin) kabul edilmektedir. Ancak onlar "sakrament*" ifadesinden çok da hoşlanmamaktadırlar. Onlar daha çok bu kelimeyi karşılamak üzere "nizam" kelimesini tercih etmektedirler.[104] Bu sakramentlerden ilki " Vaftiz "dir.

Hıristiyan kiliselerinde üç çeşit vaftiz icrası vardır: "suya tamamen daldırma", "tepeden su dökme" ve "su serpeleme". Suya tamamen daldırma riti, ilk cemaat döneminden reform dönemine kadar hüküm sürmüştür, yani uygulanagelmiştir. Bundan başka çok öncelerde hastalarda ve ölüm tehlikesindeki gibi mecalsizlere aktarma riti de uygulanmıştır. On iki havari öğretisine (didache) göre belin üzerine üç türlü aktarma meşru görülmüştür. Belki de bedenin en te-

103. Bartz, a.g.e., 35

* Sakrament (Kilise Sırları), Hıristiyanlıkta ayin ve inancın göstergesi olarak yapılan düzenli bir ritüel anlamına gelmektedir. Katolik Kilisesince 7 sakrament kabul edilirken, Protestan Kilisesi ise bunlarda "vaftiz" ve Akşam Yemeği" olmak üzere sadece iki kabul edilmektedir. (Mehmet Aydın, Dinler Tarihine Giriş, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2002, s. 169; Gündüz, a.g.e., s, 329).

104. Bkz. John David Hughey, Die Baptisten Einführung in Lehre, Paraxis und Geschichte, J. G. Oncken Verlag, Kassel 1959, s. 28.

peşine su aktarma tamamen suya daldırmanın bir çeşidi olarak yapılmıştır. Su serpeleme, evvela kifayetsiz görüldüğü için terkedilmiştir. Fakat o, günümüzde Protestanlar arasında geçerli vaftiz şekli olarak kabul edilmektedir. Ortadoks kiliseler ise, çocukları tamamen suya daldırma kuralına göre vaftiz yapmaktadır. Roma-katolik kilisesi ise vaftizi kafadan aşağıya doğru üç defa su dökmek suretiyle yapmaktadır. Baptistler ve Adventistler gibi Hıristiyan grupları da vaftiz ritüelini suya tamamen daldırmak suretiyle icra etmektedirler.[105]

Bu gruplar, vaftizin suya tamamen daldırma suretiyle icrasını, vaftiz hadisesini en iyi sembolize ettiği düşüncesiyle yapmaktadırlar. Bilhassa Yunanca Yeni Ahit'teki kullanılan kelime "daldırma" tek anlamlıdır ve sadece daldırma anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu gruplar, kendi fiillerinin modelini kilise geleneğine göre değil, bilakis Kutsal Kitab'a göre belirlemektedirler. Onlara göre vaftiz, icra şeklinde İsa'nın emrine ve apoştelik vaftiz pratiğine de bağlamaktadırlar. Vaftizin bu ilk formu onlara anlamlı gelmektedir. Bunun dışında hukuki bir vaftiz biçimi yoktur. Zira onlar yalnızca suya tamamen daldırmakla gerçek temsilin gerçekleşebileceği vaftiz anlayışım benimsemektedir. Bundan dolayı onlar, diğer vaftiz ritellerinin hepsinde yalnızca vaftiz sembol gücünün yok olduğunu görmemekte, bilakis vaftiz anlam muhtevası ve vaftiz icrası arasındaki bir farklılığı da görmektedir. Bu şu demektir: ne su dökmek ne de su serpmek, vaftizin gerçekten ifade etmek istediği anlama gelmektedir. Yani bu iki uygulama, vaftiz muhtevasına uyma-

105. Bkz. Johansen Schneider, "Immersio", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Stuttgard, 1964, s. 37.

maktadır. Çünkü onlara göre "su serpeleme" ve "baştan su dökme" şeklindeki vaftiz uygulaması, hiçbir Yeni Ahit vaftiz uygulama ifadesine dayanmamaktadır. Dolayısıyla bunlar (su serpeleme ve baştan su aktarma), vaftiz olayının gerçek anlamını taşımamaktadır. Bundan dolayı Baptistler, yalnızca suya tamamen daldırma vaftizini kabul etmektedir.[106]

Baptistlerin, vaftiz hakkmdaki belirli dogmatik görüşlerin noksan olduğu telakkileri, suya tamamen daldırmayı öne çıkarmaktadır. Öyle ki Baptistler, vaftizi ilahi lütfün talebi olarak anlamanın yeterli olmayacağı kanaatindedirler. Bu talep, İncil ifadelerinden çıkartılmaktadır. Bu sebepten dolayı Baptistler, çocuklara tatbik edilen vaftizin, öncelikli Tanrı lütfunun bütün büyüklüğünü izhar ettiği düşüncesini reddetmektedirler. Çünkü Baptist tefsirine göre insanın kurtuluşu, Mesih'e inanan insanlarda gerçekleşecektir. Reşit olmayan çocuklar buna dahil değildir. Aynı şekilde Baptistler, sakramental vaftiz anlayışını da reddetmektedirler. Çünkü onlar yalnızca kurtuluş için öncelikle inancın sonra da vaftizin geldiğine inanmakta, bunun da Yeni Ahit anlayışına ve Tanrı iradesine uyduğunu iddia etmektedirler. Bundan dolayı Baptistler, vaftizi yalnızca İsa Mesih'e inanmış olan insanlara tatbik etmekte ve bu inancı cemaatin önünde ifşa etmektedirler. Bunda reşit olmayan çocukların inancı şart koşulmamaktadır. Bundan dolayı çocuk vaftizi Baptistler tarafından nazarı dikkate alınmamaktadır.[107] Baptist ve Adventist gibi Hıristiyan grupların çocuk vaftizini reddedişleri, bir anlamda Hıristiyanlığın "aslî suç" anlayışı ile de çelişmektedir. Genel Hıristiyan inancı, "aslî suçun" boyun-

106. Schneider, a.g.m., s. 37-38.
107. Bkz. Hughey, a.g.e, s. 30; Schneider, a.g.m., s. 38.

duruğundan kurtulabilmek için çocukların mutlaka vaftiz olması gerektiği doğrultusundadır. Oysa vaftizin ancak reşit olanlara uygulanabileceğini savunan Baptist ve benzeri gruplara göre ise, çocuklukta bilinçli ve hür iradeye dayalı vaftiz kabulünün yani imanın mümkün olamayacağı düşüncesi yorum farklılığından kaynaklanmaktadır. Bu düşünceyi benimseyen grupların iddiasına göre çocuk vaftizi Hıristiyanlıkta ilk olarak Miladî 4, yüzyıldan sonra tatbik edilmeye başlamıştır.[108]

Burada şunu belirtmekte yarar vardır; Hıristiyanların pek çoğu kutsal kitaplarını referans almaktadır. Vaftiz konusunda da aynı şeyi yaptıkları gözlenmektedir. Oysa İncillerde zikredilen vaftizlerin dışında "kutsal ruhla vaftiz" den de bahsedilmektedir. Nitekim Yeni Ahit'te şöyle bir ifade geçmektedir: "Ben sizi su ile vaftiz ettim, fakat o sizi kutsal ruh ile vaftiz edecektir."[109] Günümüzde hiçbir Hıristiyan grubu bu uygulamayı tatbik etmemektedir. Aynı şekilde Yeni Ahit'in bazı yerlerinde:."..bir kimse sudan veya ruhtan doğmadıkça, Allah'ın melekutuna eremez"[110] denilirken, bir başka yerde "..salahta yaptığınız işlerden dolayı değil, ancak yeniden doğum yıkaması ile..."[111] denilmektedir. Öyle anlaşılıyor ki bu iki İncil ifadesi farklı bir şekilde algılanmaktadır. Bilhassa burada "Hz. İsa ile birlikte ölüm" ve "birlikte diriliş" tasavvuru görülmemektedir.

108. Bkz. Walter Eberhard, Des Christen Lehre und Leben, Herausgegeben von der Siebenten-Tas-Adventisten, Berlin 1968, s. 311-314; Kari Heussi, Kompendium der Kirchengeschichte, Siebzente Auflage, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1988, s. 27.

109. Yeni Ahit, Markos, 1:8.

110. Yeni Ahit, Yuhanna, 3:5.

111. Yeni Ahit, Titusa Mektup, 3:5.

Baptistler, vaftiz öğretilerinde ilk olarak Romalılara Mektup 6:1-1 l'e dayanmaktadırlar. Romalılara Mektup 6. bapta vaftizin, zahiri vaftiz modeline göre anlamlandırıldığı açıklanmaktadır: Bu da suya tamamen daldırmak ve sonra yukarıya çıkarmaktır. Baptistlerin inanışına göre havari Pavlus, vaftiz modelinin şeklini özel olarak açıklamamakta, o, sadece vaftizin anlaşılır olmasını şart koşmaktadır. Onda vaftizin anlamından bazı farklılıklar da vuku bulmaktadır. Bunda iki hususiyet söz konusudur:

1) vaftizde düzenlenen teolojik muhteva
2) kendinde mevcut olan kurtuluş muhtevası

ilk noktada Pavlus vaftizin salahiyet alakasını açıklamaktadır. Pavlus'un ifade ettiği söz, bütün icraatlarına hükmetmekte ve şöyle demektedir: Biz tanrının salahiyetli yargısını kazandık, aynı zamanda biz gerçekten günahın gücünden de kurtulduk, biz bunun vaftiz suyu ile olduğunu biliyoruz. Çünkü vaftizde insanlarda mevcut olan günahı yok ettiğine dair bir çok hak iddiası vardır. Vaftizde Tanrı fiilleri vasıtasıyla hakkımızda beraat akdi verilmektedir, ikinci noktada ise, Pavlus'un belirlediği vaftiz anlayışında, Mesih'in ölüm hadisesi ve ölümden dirilişine vaftiz vasıtasıyla insanların irtibatı kurulmaktadır. Böylece insanlar sırlı bir şekilde kurtuluş hadisesinin içine girmektedir. "Vaftiz ve kurtuluş" olayı Pavlus tarafından çok sıkı bir bağlantıyla bir araya getirilmiştir.[112]

Bundan dolayı Baptistler Romalılara Mektup 6. Bab'nın ifadelerinin kaynağını yalnızca Pavlusçu teolojide aramak-

112. Schneider, a.g.m., s. 40.

tadır. Bu şu demektir: Vaftizin derin sırrını ilk kavrayan kişi Pavlus'tur. O, zahirî vaftiz olayını, vaftiz olanın tamamen suya daldırılmasında ve sonra da "su mezarından" yukarıya çıkarılmasında Mesih'in ölümü ve ölümden dirilişindeki kurtuluş hadisesiyle bağlantı kurmuştur. Bu bağlamda vaftizin kendi vaftiz öğretisinde Romalılara Mektup 6. Bap ile sıkı bir bağlantı kurmuş olmaları, teolojik beraat prensiplerinde bulunmaktadır.

Havari Pavlus, vaftiz uygulamasındaki ilk akdine kendi icraatlarının en ağırını yani "tamamen suya daldırmayı" koymuştur. Bunun ne olduğu sorusuna o şu cevabı vermiştir: Vaftiz olan kişi Mesih'in ölümüne iştirak etmektedir. Bu, hadisenin özel anlamıdır. Bunda harici seyirler geçerli değildir. Çünkü vaftiz olayında kesin mana yalnızca daldırmaya hasredilmiştir. Öyleyse vaftizde "su dökmek" yahut "serpmek" riti uygulandığında Romalılara Mektup 6. Bab'a göre gerçek geçerliliği olmamaktadır. Çünkü böylece Pavlus vaadlerinin kullanımı ayaklar altına alınmış olmaktadır. Bunda vaftiz riti ve vaftiz anlamı birlikte algılanmaktadır. Vaftizin ilk dönem vaftiz ritinden ayrı ifası diğerleriyle bağlantılı olmak zorundadır. Yani bu, Pavlusçu olmayan formüllerin vaftiz varlığına sokulması demektir.[113]

Pavlus'un benzeri düşünceleri Koloselilere Mektup 2:ll-14'te yer almaktadır. Havari Pavlus burada Isa'ya inanan insanın vaftizde vasıtasız olarak kurtuluş olayına iştirak edeceği, Mesih'in ölümü ve dirilişiyle çok sıkı bir bağlant> kurulacağının tespitine değer vermektedir. Bu anlayışa göre vaftiz olan kişi Mesih'le birlikte gömülmekte, onunla birlikte dirilmekte ve onunla birlikte canlanmaktadır.

113. Schneider, a.g.m., s. 42.

Bundan dolayı Pavlus, vaftizi, sünnete benzetmekte ve Yahudi sünnetini Mesih sünnetine denk saymaktadır. O, vaftizle hedeflenen tesiri bilhassa anlaşılır bir hale getirmektedir. Yahudi sünnetinde yalnızca bedenin bir kısmı terk edilmekte, yani kesilmekte ve bu putperest murdarlığı sembolize etmektedir. Oysa Mesih sünnetinde bütün beden terk edilmektedir. Böylece inanan insanlar, sır dolu "çağdaşlıkla" insanlar için ölen ve ölümden dirilen Mesih'e hissedar olmaktadır. Onun, günümüze kadar ki günahlarının silinmesi sünnetteki et parçası ve günahın kesin varlığı vasıtasıyla ve onun yeni varlığının inşasıyladır. Vaftizle insanlar Mesih'in ölümden dirilen hayatına ve diriliş hükümranlığına hissedar olmaktadır. Dolayısıyla vaftiz olan insanların hayatının Mesih'le birlikte Tanrı'da saklı olduğuna inanılmaktadır.[114]

Baptistler bu inançlarını şu İncil cümlesine dayandırmaktadırlar: "Çünkü öldünüz ve hayatınız Mesih ile beraber Allah'ta saklıdır."[115], "Şöyle ki eğer bir kimse Mesih'te ise yeni hilkattir; eski şeyler geçtiler, işte yeni oldular."[116]

Baptistler, böylece ifa edilen vaftizin cemaate iştirak olduğunu da kabul etmektedir. Elbette bütün mezhepler, vaftizin Hıristiyan kiliselerine ait olmak için mutlak zaruri şart ve gereklilik olduğunu kabul etmektedirler. Hangi vaftiz şekliyle olursa olsun, onlar aynı şekilde taraftar olmaktadır. Baptistler, inancın temelinde ilahi kurtuluş aracı olan vaftizi, cemaate iştirak olarak kabul etmektedir. Ancak böylelik-

114. Bkz. H. Mueller, "Baptism (İn the Bible)", New Catholic Encyclopedia, Editorial Stsff at the Catholic Universty of Americana, Washington 1966, II, s. 54-58; Schneider, a.g.m., s. 43-44.

115. Yani Ahit, Koloselilere Mektup, 3:3.

116. Yeni Ahit, Korintoslulara 2. Mektup, 5:17.

le Pavlus'un anlayışına göre Mesih'in bedeni olan "ecclesia" (kilise) teşkil edilebilir. Böylece Mesih'e inananların tek vücut olması anlayışı gerçekleşebilir. Çünkü insanlar vaftiz edilerek Mesih'in bedenine girmektedir.[117] Baptistler, yazılı olan tek vaftiz şeklinin suya tamamen daldırma olduğu düşüncesiyle böyle bir vaftiz uygulamasını icra etmektedirler. Böylece onlar, suya tamamen daldırma vaftizle adayın İsa'nın bedenine iştirak ettiğini düşünmektedirler.

Baptistlere göre, inanmayanlara yahut reşit olmadıkları için olayın farkında olmayanlara tatbik edilen vaftiz boştur ve vaftiz ancak inananlara uygulanır. Çocuk vaftizi geçersizdir, çünkü Incil'de çocuk vaftizi yoktur.[118] Romalılara Mektup 6:3-6'ya göre, vaftiz tamamen suya daldırmak suretiyle yapılmaktadır ve vaftiz, cemaat ibadetinde bir ikrar olarak da kabul edilmektedir.

Kelime-i şahadet ve vaftiz yeminindeki vaazdan sonra, vaftiz eden kişi, vaftiz şeklini söyler ve vaftiz olacak kişiyi suyun içine daldırır. Onu, koro şarkısı, cemaat şarkısı, org, kutsama ve amin temennisi takip eder.[119]

Bu konuda Herbert Stahl şöyle demektedir: "Eğer vaftizde, Tanrı tarafından, Tanrı için bir merhamet zabtı vuku bulursa, İsa Mesih'in Tanrı hukukunun inançlı kabulü icra edilmek zorundadır..., sonra vaftizle yeni bir düzene bağlantı kurulan yalnızca planlı bir giriştir. Bir cemaatin kardeşliği, uygun hayat formuna göre gerçekleşen, özel bir vaftizdir. Yani vaftiz, Tanrı için haczi, ifade ve temin etmektedir... Cemaatsiz bir Hıristiyan hayatı, kendini kontrolden

117. Schneider, a.g.m., s. 44

118. Nils J. Engelsen, Die Bedeutung der Taufe, In: Die Baptisten, (die Kirchen Der Welt II), John David Hughey(Hrsg.), Stuttgart 1964, s.54.

119. Engelsen, a.g.m., 56.

mahrumdur, bunu kendini aldatma takip eder. Entelektüel tavırları da öldürür... Vaftiz edilen kişi kendi haline terk edi-Jjj. »120

Baptistlerin inancına göre kutsal kitapta çocuk vaftizi hakkında hiçbir ipucu yoktur. Çocuk vaftizi cemaatin manevi karakterini parçalamaktadır. Vaftiz, özel şuurun teşekkül ettirdiği yeniden doğuşun bir alametidir. O, dünya için gerçek bir eylemin realitesi olarak kabul edilen ve insanlar cemaatince uyulan deruni bir eylemdir. Vaftiz, 1944 Alman Amentüsü'nün söylediği gibi; "Bir çok şahidin huzurunda inancının şahadeti ve Tanrı İsa'ya inançlı olabilmek için şahadet edilen" bir uygulamadır.[121] Bundan dolayı vaftiz, cemaatin önünde yapılmalıdır.

Vaftiz uygulaması sembolik karakterlidir. Vaftizin şekli vaftizin anlamına uymak zorundadır. Vaftiz için kullanılan kelime, Yunanca "daldırmak" anlamına gelmektedir. Pavlus'un Romalılara Mektup 6'da vaftiz için verdiği açıklamalar ve ilk dönem kilise tarafından gösterilen uygulama, vaftizin daldırma vaftizi şeklinde uygulanan tam bir eylem sembolü olduğunu göstermektedir. Bunun için de Baptist cemaatlerinde vaftiz, suya tamamen daldırmak suretiyle yapılmaktadır. Onlar serpme şeklinde yapılan kilise uygulamasını reddetmektedirler. Baptistler bu konuda iki argüman geliştirmişlerdir. Bunlardan ilki, inancın ruhani varlığı vasıtasıyla kilisenin ruhani karakterinin vurgulanmasıdır. O, daha çok en yüce Tanrı'nm birliğini talep etmektedir. Bu tıpkı kilisenin inanç, konu ve muhteviyatındaki gibidir. Kilise, İsa'nın başkanlığında ruhani ve kendine bağlılık saye-

120. Stahl, a.g.e., 172.

121. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VII.

sinde gizli bir büyüklüktür. O, inananların imanı üzerine kurulmamıştır. Daha çok orada sakramentlerin icra edildiği ve kelamın vazedildiği yerin kilise olduğu inancı geçerlidir. Öyleyse kilisenin ruhani varlığı yalnızca "inançta" açıklanabilir. Bu fikir, kilisenin inananların birliği ile teşekkül eden bir cemaat olmadığı, aksine özel inançların mevcut olduğunu beyan etmektedir. Çünkü kelam ve sakrament de kilisenin cemaat düzenleridir. İkincisi ise, vaftizin kendi tesiridir. Vaftiz, öncelikle eskatolojik bir sakramenttir. Yani bu sakramentte ölümden dirilişte insanın kendini tamamen yenilemesindeki fiili bulunmaktadır. Bu anlamda İsa Mesihle bütünleşmek için yapılan İsa'nın ölümündeki vaftiz geçerlidir. Vaftiz, Tann'mn inayeti altındaki bir tabi olma anlamına gelmektedir. Ayrıca eski insanın ölmesi ve günahkar tabiatın yok olması anlamına da gelmektedir. Bundan dolayı çocuk vaftizi müdafaa edilmemiştir. Çocuklar Tanrı'mn merhametine bırakılmıştır.[122] Bu anlayışa göre,vaftiz olmadan ölen çocuklar da kurtuluşa erenler zümresine dahil olmaktadır. Çünkü vaftizde esas olan reşit olmak ve niçin vaftiz olduğunun bilincinde olmaktır. Ayrıca vaftizde hür irade de çok önemlidir. Zira kurtuluşa erebilmek için bireyin kendi rızası ve arzusuyla tanrıyı seçmesi yani vaftiz olması gerekmektedir.

a. Vaftizin Anlamı

Vaftiz, bütün Hıristiyan gruplarda iman ikrarı, Hıristiyanlığa giriş, İsa Mesih'i kabul gibi anlamları taşımaktadır. Ancak her Hıristiyan grup, vaftize kendi anlayışlarına göre farklı anlam da yüklemektedir.[123] Yukarıda Baptistler için

112. Meinhold, a.g.e., s. 447.

123. Bkz. T. M. De Ferrari, "Baptism (Theology of)", NCE, II, s.64.

vaftizin hangi anlamlara geldiği hususu genel manada değerlendirilmiştir. Ancak burada Baptistler için vaftizin özel anlamı verilecektir.

Baptistler, bütün insanlara İncili tebliğ etmek istemektedirler. îmana gelenler ise vaftizde "Baba", "Oğul" ve "Kutsal Ruh"un adını kabul etmektedir. Çünkü inanç ve vaftiz Baptistler nezdinde Hıristiyan cemaati ve birlik için bir kapıdır. İnançsızlar, Baptist cemaatine kabul edilmemektedir. Yine Baptizm'in ana düşüncesi doğrultusunda vaftiz edilmeyenler inanıyor olsa bile cemaate alınmamaktadır. Baptistler, kurtuluşun Allah'la bireysel bir karşılaşma olduğunu, insan! varlık olarak yaratılan her şeyde ona bağlanabileceğini kabul etmektedirler. Allah ile insan arasındaki bu münasebet, kuşatılan herkesle olan bir "ben-sen" münasebetidir. Bu şahsi angajman zaruridir. Bu, hem Yeni Ahit'in bir şahadeti hem de günümüz Hıristiyanlarının bir tecrübesidir.[124] Bu ifadelerden vaftizin, kişinin Allah'ı tanıması ve ona teslim olması anlamını taşıdığı açıklık kazanmaktadır. Zira bu anlayışa göre, birey vaftiz olmak suretiyle Allah ile bire bir ilişkiye girmiş olmaktadır. Böylece vaftiz, imanın ötesinde bir anlamı da ihtiva etmiş olmaktadır.

Vaftizin sembol olarak mı, yoksa gerçek anlamında mı alınacağı genellikle sokulmaktadır. Vaftiz sakramental yahut fedakarlık mıdır? sorusuna Baptistler, istisnasız sembolik tefsirine karar vermektedirler. Bilhassa Avrupalı Baptistler, vaftizin sembolik anlamdan daha fazla manayı ihtiva ettiğini de kabul etmektedir. Ancak Baptistlerin vaftiz uygulaması, İsa Mesih vasıtasıyla kurtuluş vahyinin ferdi anlayışım şart koşmaktadır. İnanan bir fert, vaftizin kişisel şartını ye-

124. Nils J. Engelsen, "Die Bedeutung der Taufe", Die Baptisten, Stuttgart, 1964, s. 45-46.

rine getiren bir insandır. Kurtuluş tecrübesi, "Baba", "Oğul" ve Kutsal Ruh"un ikrarıyla dinî bir merasimle su banyosunda vaftizle taçlanmakta yahut kuvvetlendirilmektedir. Sonra da Vaftiz, cemaate açılan bir kapı olan bağlanma akdidir.[125] Baptistler nezdinde vaftiz,iman ikrarının ötesinde kurtuluş tecrübesinin güçlendirilmesi ve de cemaate üye olmanın bir yolu olmaktadır.

Vaftiz, bir kabul olarak görülürse o zaman onun bir "kabul" eylemi olduğu söylenebilir. İnanan kişi, vaftizin "su kabrine" her daldırılışmda kendi inanç dünyasından çarmıha gerilen, gömülen ve ölümden dirilen Mesih'i cesurca kabul etmektedir.[126]

Vaftiz, Tanrı'mn sözü, insanın da buna cevabıdır. Böylece vaftiz, üçlü Tanrı'ya vaftiz olan kişinin üzerine onun isminin bahşedilmiş olmasına bir şahadettir. Bir insan vaftizle Incil'e inandığını ve Rabb'ı ve kurtarıcısı olan İsa Mesih'e ait olmak istediğini anlamaktadır. Bu tefsirin vaftizle bağlantılı farklı versiyonları da bulunmaktadır.[127] Aynı şekilde vaftiz bir "sadakat yemini" olarak da karakterize edilmektedir ve "Baba" "Oğul" ve "Kutsal Ruh" adı ile yapılan seremoni, onu bir biat yemini, İsa Mesih'e ve üçlü Tanrı'ya bir adak yapmaktadır. Romalı erken dönem Hıristiyanları, bu hal ve keyfiyet için güzel bir model kabul edilmektedir. Eğer bu kelime değiştirilmeksizin kullanılacaksa: "onlar onu bir Orta Çağ yemini olarak sacramentum olarak isimlendirdiler....".[128]

125. Engelsen, a.g.m., s.47.

126. J. H. Bacoats, "Beliver's Baptisim as a Personal Experience", Sixth Baptist World Congress, 1939, s. 179.

127. Bkz. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/

128. John A. Broadus, "The Duty of Baptists to Teach Their Distinctive Views", (Pamphlet 1881).

Bundan başka kendi anlamında vaftiz, bir dini merasim akdi olduğunu da ihtiva etmektedir. Vaftiz edilen kişi bu neticeyle günah için kendi hayatını feda eden Mesih'e boyun eğmekte ve Tanrı'ya ait olmaktadır. Dini merasim anı vurgulanırsa o zaman Romalılara Mektup 6. Bab'm da ifade ettiği düşünceleriyle bağlantı gerçekleşmiş olur. Mesih, ölümü ve ölümden dirilişi ile faniliği yenmiş ve tanrısal hükümranlığında birlik olmuştur. Böylece o, mükemmelliğe ulaşmıştır.[129] Burada vaftizin seremonik bir anlamı ihtiva ettiği de anlaşılmaktadır. Bu seremoniyle insanların bir anlamda İsa Mesih'i taklit ettikleri ve böylece Tanrı'ya ait olduklarına inanılmaktadır.

Baptistler, Incil'den hareketle vaftiz olan kişinin şunu demek istediği kanaatine varmaktadır: "Biz vaftizle ölüme onunla birlikte gömüldük ve tıpkı Mesih gibi ölümden uyandık..."[130]

Vaftizin sonuncusu "itaat akdi" olarak kabul edilmektedir. Baptistler, vaftizin bu yönünün fazlasıyla vurgulanması gerektiğine inanmaktadır. Bu "itaat akdi" anlayışı, teologlar tarafından değil, fakat tebliğciler tarafından memnuniyetle vaftiz mesajı olarak kullanılmıştır. Pavlus, kendi hizmetini inancın itaati vasıtasıyla tatbik ettiğini belirtmektedir. Çünkü İncil ve tebliğ sistematik teoloji değildir. Aksine somut durumlar için tavır vermektir. Eğer vaftiz bir itaat akdi olarak kabul edilecek olursa, o zaman bu fikrin eski Hıristiyan durumuyla bağlanmış olduğunu anlamak zarureti hasıl olur.[131]

129. Bkz. J. A. Jungmann, "Baptism (Liturgy oQ", NCE, II, s. 58-62; Engelsen, a.g.m., s. 47-48.

130. Romalılara Mektup, 6:2-1.

131. Engelsen, a.g.m., s. 48.

Konumuza açıklık getirmesi açısından Alman Baptistlerinin 1847 yılındaki bir inancını şu şekilde iktibas etmek istiyoruz: "Fakat vaftiz merasimi bir açıklamadır. Ve vaftiz edilene onun Tanrı'nm sevgili çocuğu olacağı ve Baba'mn ondan memnun olacağına dair Tanın'mn bir vaadidir. Vaftiz, Tanrı'mn kurtarıcılığının ve vaftiz olan kişideki rahmetinin bir şuuru olmalıdır. Ve böylece Tanrı'nm Kutsal Ruh'taki mührü ile tesir etmek istediğinin şuurunda olmaktır. Böylece Tanrı Oğlu'nda kutsanmış inançla, onun ölümü ve dirilmesiyle birleşilmektedir.[11132]

Bu konuda İngiliz Baptistlerinden Neville Clark şöyle söylemektedir: "İlk dönem Hıristiyanlığın geçerli zamanlarındaki normu olan vaftiz, günahın yok edilmesine ve cisimlendirilmesine tesir etmeyi, cemaate girişi ve Kutsal Ruh'un hediyesini ihtiva etmektedir....Vaftiz, kutsal teslis hayatına girişe etki etmekte ve eski dönemin bütün kutsamalarında ve kurtuluşun icrasının bedenleşmesinde tesirli olmaktadır...Vaftiz İncillerin bir sakramentidir.[1,133] Ancak Neville'nin bu açıklamasını Baptistler, kişisel bir açıklama olarak görmekte ve bunun hiçbir Baptist fikrini ihtiva etmediğini söylemektedirler.[134]

Şimdi de Baptist tefsirlerinin referansları olan İncil metinlerinin vaftiz hakkmdaki bilgilerine göz atmak istiyoruz. Bu konudaki İncil ifadelerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

"O da, yani vaftiz (bedenin kirinin atılması değil fakat Allah'a doğru iyi vicdanın dileğidir) hakiki benzeyişine göre İsa Mesih'in kıyamı ile şimdi sizi kurtarıyor.[135]

131. Hughey, a.g.e., s. 149.
132. Neville Clark, Christian Baptism, London 1959, s. 308-309, 316.
134. Bkz. Engelsen, a.g.m., s. 49.
135. Petrusun I. Mektubu, 3:21.

"Salahta yaptığınız işlerden dolayı değil, ancak yeniden doğum yıkanması ile ve kurtarıcımız Isa Mesih vasıtası ile üzerinize bol bol döktüğünüz Ruhü'l-Kudüs'ün yeniletmesi ile bizi kendi merhametine göre kurtardı."[136]

Tetrus da onlara dedi: tövbe edin; ve günahlarınızın bağışlanması için her biriniz İsa Mesih ismi ile vaftiz olunsun ve böylece Ruhul Küdüs vergisini alacaksınız."[137]

Bu İncil ifadelerinde günahların affedilmesi, yeniden doğuş, ruhun aktarılması ve vaftizdeki kurtuluştan bahsedilmektedir. Aynı zamanda yine burada inançta kurtuluştan da söz edilmektedir. Bu konudaki diğer Incil beyanları ise şöyledir:

"Ta ki, sizde ve bende, birbirimizde olan iman vasıtası ile aranızda sizinle teselli bulayım."[138]

"Çünkü Allah'ın inayeti bütün adamlara kurtuluş getirerek izhar olundu."[139]

"Ta ki, kendi inayeti ile salih sayılmış olarak ebedi hayat ümidine göre mirasçılar olalım."[140]

"Lâkin eğer Allah'ın ruhu sizde duruyorsa siz bedende değil fakat ruhtasınız. Lâkin bir kimsede Mesih'in ruhu yoksa o adam Mesih'in değildir."[141]

Bu Incil ifadelerinde bütün durumlarda ruha temas edildiği gözlenmektedir. Suya tamamen daldırma uygulaması, Baptistleri, Tanrı mevhibesi olan sevginin, kurtuluşun temeli olduğu kanaatine ulaştırmaktadır. Onlara göre bu,

136. Titusa Mektup, 3:5-6.
137. Resullerin İşleri, 2:38.
138. Romalılara Mektup, 1:12.
139. Titusa Mektup, 2:11.
140. Titusa Mektup 3:17.
141. Romalılara Mektup, 8:9.

Tanrı lütfunu taşıyan ruhun ve Kelam'm (İsa) farklı şekilleridir. İnanç ve vaftiz, Tanrı ve insan arasındaki bu tavrın ifadesidir. Bu tavırdaki tasvire göre Allah veren, insan ise alandır. Bununla birlikte inanç ve vaftiz, hiçbir kavram birliği değildir. Vaftiz olayında inanç önceliklidir. Çünkü iman olmadan vaftiz söz konusu değildir. Vaftiz, insanın güven dolu fiilinin şahsî bir anıdır.[142]

Baptistler, Pavlus'un, zamanla farklı yorumlar sebebiyle yok olma tehlikesi içinde gördüğü inancı ve vaftizi sürekli telkin ettiğini düşünmektedirler. Onlara göre vaftiz, ferdî bir karakter muhtevasına sahiptir. Nitekim bunları Petrus'un 1. Mektubu 3:21 ve Titusa Mektup 3:5-6 da görmek mümkündür. Yine Baptistler, vaftizin özel kurtarıcılık aksiyonuna sahip olduğuna da inanmakta ve onun, Allah'a karşı ferdî bir davranış olduğunu kabul etmektedirler. Bundan dolayı onlar reşit olmayan çocukların vaftizinin geçerli olmadığına inanmakta ve çocuk vaftizini reddetmektedirler. Çünkü onların anlayışına göre iman birinci, vaftiz ise ikinci konumdadır. Zira İsa Mesih'in hayatında iman daima merkezde bulunmaktadır. Bundan dolayı Baptistler, bilhassa diğer kilise mensuplarına karşı imanı bir paye olarak kullanma anlayışmdadırlar. Onların hareket noktası kısaca şu şekilde formüle edilebilir: İnanca ve vaftize karar vermek zorunda olunduğu yerde, vaftizsiz imam Allah'a ulaştırıcı münasebet olabilir, çünkü Allah'a ulaşma, inanç vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Fakat inançsız bir vaftiz bunu gerçekleştirememektedir. Çünkü imansız bir vaftiz anlamsızdır.[143]

142. Bkz. T. M. De Ferrari, "Baptism (Theology oD", NCE, II, s. 62-68; Engelsen, a.g.m., s. 51.

143. Bkz. Engelsen, a.g.m., s. 54.

Burada öne çıkan husus daha önce de temas edildiği üzere, vaftiz olacak kişinin niçin vaftiz olduğunun bilinci ve şuurunda olması gerektiğidir. Aksi takdirde vaftiz anlamını yitirmektedir. Yani Baptistler, imanın daha öncelikli olduğunu, vaftizin de bu imanı teyit ettiğini düşünmektedirler. Hatta onlar, vaftiz olmaksızın sadece imanla kurtulunabileceği anlayışıyla diğer Hıristiyan gruplardan bariz bir şekilde ayrılmaktadır.

Baptistlerin bu inanışı, "inanç vasıtasıyla kurtuluş" öğretisinin doğmasına sebep olmuştur. Bu öğreti, Yedinci-Gün Adventistlerince bayraklaştırılmıştır. Adventistler, Baptistlerin bu öğretilerinin büyük ölçüde etkisinde kaldıkları için "çocuk vaftizini" reddetmiş ve imanı ilk sıraya koymuşlardır.[144] Bu iki Hıristiyan grubunun "inanç vasıtasıyla kurtuluş" öğretilerinin temelini Kutsal Kitap ifadeleri oluşturmaktadır: "İmdi biz imanla salih sayılmış olup, rabbimiz İsa Mesih vasıtasıyla Tanrı indinde salahiyetimiz vardır".[145] Bir başka İncil ifadesinde, kurtuluşun iman sayesinde olacağı bildirilmektedir.[146] Yeni Ahit'teki bu iman, Oğul'a olan imandır. İnsanlar ancak onun sayesinde ebedî hayatı elde edebileceklerdir.[147] Kurtuluş teolojisiyle ilgili İncil ifadelerini çoğaltmak mümkündür. Ancak verdiğimiz örneklerin yeterli olduğu kanaatindeyiz.

Baptistler, vaftizi realist münasebet sembolü olarak da algılamaktadırlar. Vaftizde, Allah ve insan karşılaşmaktadır. Bu sembol, bir ruhanî tesiri de göstermektedir. Çünkü Tan-

144. Bkz. Özkan, a.g.e., s. 195-199.
145. Romalılara Mektup, 5:1.
146. Bkz. Efososlulara Mektup, 2:8-9.
147. Bkz. Yuhanna, 3:36.

n, bir cemaati bir insanla yönetmektedir: "Mesih sünnetinde, et bedeninden soyulmakta, el ile yapılmayan sünnetle onda sünnet edildiniz; kendisi ile beraber vaftizde gömülmüş olarak, onu ölülerden kıyam ettiren Allah'ın işlemesine iman vasıtası ile, onunla beraber kıyam da ettiniz."[148]

Baptistler, inanç için vaftiz olmamakta, aksine inancın şahadeti için vaftiz olmaktadırlar. Onlar, vaftizi sadece ferdî inanç tecrübesini kabul edenlere uygulamaktadır. Vaftiz, bir eylem karakteridir, yani o, karara aittir. Dolayısıyla sadece niye vaftiz olduğunun şuurunda olanlara uygulanmaktadır.[149]

Gerek Yeni Ahit ve gerekse havariler dönemi cemaatinde vaftiz daima inananlarla alakalı olmuştur. Havariler vaftizi sadece inananlara tatbik etmişlerdir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, Pavlus'un en meşhur sözü olan Romalılara Mektup 6. Bap'ta vaftiz, ölümü ve ölümden sonra dirilişi ifadesiyle açıklanmıştır. Pavlus'un bu ifadesine göre vaftiz, eski hayatın ve Tanrı'ya yabancılaşmanın "ölümünün" alameti olarak görülmektedir ve o aynı zamanda Mesih'teki yeni hayatın başlangıcının da alametidir. Bu, bireyin ölümden diriliş hayatına şahsi katılım olarak da algılanmaktadır.[150] Burada altı çizilmesi gerek husus ise, vaftizle Tanrı'ya yabancılaşmanın ortadan kalkacağı ve adayın vaftizden önceki günahlarının yok olacağı ve böylece günahsız temiz bir hayat sayfasının açılacağı anlayışıdır.

Havarilerin vaftizle doğrudan ilgileri, vaftiz sayesinde talep edilen ve elde edilen günahın yok olması ve itaatle ye-

148. Koloselilere Mektup, 2:11-12.

149. Krş. Hans Luckey. "Die Gemeinde in der Glaeubigen", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 61-62.

150. Koloselilere Mektup, 2:12.

ni hayata dirilerek yeni etik bir seviyeye ulaşmaktadır. Havarilerin düşüncesindeki bu süreç ayrılmaz bir şekilde birleştirilmiştir. Öyle ki Pavlus'un karakteristik vaftiz öğretisi bu tarzda kaleme alınmıştır. Baptistler, bu tarzın çocuk vaftizinin tatbik edilmeyeceği doğrultusunda olduğunu kabul etmektedir.[151] Burada vaftizin üç öğesi öne çıkartılmaktadır. İlki bilinçli olarak vaftiz olmayı istemek, İkincisi vaftizle günahlardan arınmış olmak ve üçüncüsü ise yeni bir hayata dirilmektir.

Petrus da Pentakost vaazında: "Tövbe edin; ve günahlarınızın bağışlanması için her biriniz İsa Mesih'in ismi ile vaftiz olunsun ve Ruh'ül-Kudüs'ün vergisini alacaksınız." demektedir.[152] Buradan hareketle Baptistler, eğer insanlar, günahkarlarsa ve ondan kurtulmak için Allah'a yönelmeyi ve bağışlanmayı istiyorlarsa o zaman vaftizin günahları temizleyeceğini kabul etmektedirler.[153] Yani bu, onlara göre bireyin neden vaftiz olduğunun bilincinde ve şuurunda olması demektir Dolayısıyla bu anlayışa göre çocukların vaftizi söz konusu değildir. Çünkü çocuklar niçin vaftiz olduklarını bilmedikleri gibi, kendilerine yapılan eylemin ne olduğunun da bilincinde değildir. Bu açıdan bakıldığında Baptistlerin, daha makul bir noktayı yakaladıklarını söylemek mümkündür. Çünkü "Aslî Suç" anlayışına göre bütün insanların günahkâr olarak kabul edilmesine rağmen, vaftiz olmadan ölen çocukların Tanrı inayeti altında olduğu kabul edilmektedir. Bu düşünce, hem Baptistleri hem de Adventistleri diğer Hıristiyanlardan ayıran en belirgin özelliktir.

151. G. R. Beasley- Murray, "Die Taufe der Glaeubigen", The Baptisten, Stuttgart, 1964,s. 33.

152. Resullerin İşleri, 2:38.

153. Krş. Romalılara Mektup, 7:19.

Her iki grup da "çocuk vaftizini" uygulamamakta ve vaftiz olmadan ölen çocukları da Allah'ın merhameti altına koymaktadırlar.[134]

Baptistler yetişkin vaftizinden daha çok inananların vaftizini vurgulamışlardır. Çünkü inanç istikametinin varlığı vaftizi şart koşmaktadır. Bunun için de şu İncil ifadesi delil gösterilmektedir: "Vaftiz bedenin kirinin atılması değil, fakat Allah'a doğru iyi vicdanın dileğidir, hakiki benzeyişe göre İsa Mesih'in kıyamı ile şimdi sizi kurtarıyor."

Baptistler nazarında vaftiz, iyi bir şuur için Tanrı'ya duadır. Yahut Allah'a karşı iyi bir vicdanî vazifelendirmedir. Vaftiz, ibadetin aracıdır. Günümüzde ise günahın bilincinde Tanrı'ya varmaktır. O, Tanrı'ya karşı günah nedametinin en yüksek noktasıdır ve vaftiz edilen için ölmüş ve dirilmiş olan kurtarıcı vasıtasıyla ona dönmedir. Kısaca vaftiz, Allah'a teslim olmadır.[155]

Baptistlere göre inanç şahadetinin reddedilmesi durumunda asla vaftiz gerçekleştirilmemektedir. Ancak kişi, ya bir vaizin önünde ya da belirli ziyaretçilerin oluşturduğu bir cemaatin huzurunda, açık bir cemaat toplantısında veya özel bir vaftiz ibadetindeki kabulü ile ancak vaftiz edilebilir.[156] Samimiyetle inanan kişi vaftiz edildiğinde İsa'nın ölümü, gömülmesi ve ölümden dirilmesiyle aynileşmektedir. Öyle ki bu, İsa Mesih vasıtasıyla en saf kurtuluş tebliği olarak düşünülmektedir. Bu inancı kabul eden insanın diline, rengine, kastına, hür ya da köle oluşuna bakılmaz, inanç için Baptistlerin kapısı herkese açıktır. Bu sembolik uygula-

154. Petrus'un 1. Mektubu, 3:25.

155. Bkz. Beasley - Murray, a.g.m., s. 35-36.

156. j. B. Middîebrook , "Evangelization und Mission", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 21-22.

ma nedeniyle Baptistler, formal yazılı bir amentüye ihtiyaç duymamaktadırlar. Baptistler nezdinde vaftiz, ruhta ve inanç şahadetinde yenilenme ve cemaate üyelikte iç bir yolla elde edilen bir başlangıç değildir. Bilakis pişmanlık, iman, kurtuluş tecrübesine vaftiz, şahadete ve üyeliğe iştirak etme başlangıcına dönüştür.[157]

Özetle vaftiz; lütuf, Tanrı vasıtasıyla kabul ve Kutsal Ruh vasıtasıyla da yenilenmenin alameti olarak algılanmaktadır. Vaftiz sayesinde birey, İsa Mesih'in bedenine iştirak etmekte ve cemaate üye olarak kabul edilmektedir.[158] Amerikalı Baptistlerin iman esaslarının 14. maddesinde bu husus şöyle izah edilmektedir: "Biz, Hıristiyan vaftizinin inanan kişinin "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh" adıyla suya tamamen daldırılmak suretiyle uygulanacağına inanıyoruz. Böylece bizler inancımızın çarmıhta gerilen, gömülen ve ölümden dirilen kurtarıcının kendi temizlik gücüyle merhametli ve güzel bir model elde ediyoruz..."[159]

b. Vatizin Uygulama Şekli

Başlangıçta Genelleyici Baptistler ve İstisnacı Baptistlerce kabul edilen vaftiz, su serpme yahut tepeden aktarma suretiyle icra ediliyordu. Bununla birlikte 1640 yılında Baton-Spilsburu Cemaati'nden Richard Blunt ve diğer birkaç kişi "bedenin suya tamamen daldırılması şeklinde yapılması gerektiği ve bunun da ölümden dirilişe işaret edeceği"[160] kanaatine ulaştılar. Bu problem, cemaat içerisinde tartışıldıktan

157. Bkz. Hughey, a.g.e., s. 28-40; Middlebrook, a.g.m., s, 22; Luckey, "Die Gemeinde in der Glaeubigen", Die Baptisten, s. 60.
158. Krş. http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm
159. Bekenntnisse der Kirche, s. 279.
160. Bkz. Rise of The Particular Baptist in London 1633-1644, Transcations of The Baptist Historical Society, 1, (1808-1809), s. 232.

sonra Blunt'un Hollanda'ya gönderilerek oradaki suya tamamen daldırma suretiyle yapılan vaftiz pratiği hakkında bilgi alması hususunda anlaştılar. Çünkü o zamanlar İngiltere'de inananların suya daldırma suretiyle vaftiz edilmesi hiç kimse tarafından bilinmiyordu. Blunt, tavsiye mektubuyla Hollanda'daki Collegianerlere yahut Rynburgerlere gitti. Onlar, teolojilerinde armianist idiler ve inananları suya tamamen daldırmak suretiyle vaftiz ediyorlardı. Blunt, bu iki grup ve üstatların John Batten tarafından çok samimice karşılandı. Tafsilatlı konuşmalardan sonra Blunt, mektuplarla ve kesin malumatlar elde etmiş olarak İngiltere'deki kendi cemaatine tekrar döndü. Burada Blunt cemaat tarafından vaftiz için vazifelendirildi. O, ilk olarak Black Book'la daldırma usulüyle vaftize başladı, daha sonra Blunt'a da daldırma vaftizi yapıldı. Sonra Blunt ve Black Book aynı inanca sahip olan diğerlerini vaftiz ettiler.[161]

Baptistler arasındaki esas itibari ile görüntüdeki vaftiz ve pratik, 1645 yılından daha geç olmamak üzere başlamıştır. Daldırma vaftizi, daha sonra İngiltere'deki Genelleyici Baptistler gibi Istisnacı Baptistlere de geçmiştir. Istisnacı Baptistlerin ilk inanç esası, 1644 yılında daldırma suretiyle vaftiz tarifini de ihtiva etmektedir.[162]

Gözlemlerimize göre Baptistlerin vaftiz uygulama şekli şöyledir: Vaftiz olacak kişi iki elini göbeğinin üstüne birleştirir -Ellerin bu birleşimi, Müslümanların namaz kılarken ellerini göbek üzerinde bağlamasıyla çok benzemektedir- sonrada görevli tarafından adayın kafasına çökmek suretiy-

161. Rise of The Particular Baptist in London 1633-1644, Transcations of The Baptist Historical Society, I, (1808-1809), s. 233.

162. Bkz. Duncan, a.g.m., s. 133-134.

le bedeni suda kaybolunca kadar aşağıya doğru daldırılır. Her Baptist kilisesinde vaftiz havuzu bulunur. Ancak onlar uygun ortamlarda ırmak ve denizde de vaftiz yapmaktadır.

D. AKŞAM YEMEĞİ

Baptistlerin ikinci önemli ibadetleri ise "Akşam Yemeği Ayini"dir. Aslında bu ayin, bütün Hıristiyanlarda müşterek bir ibadettir. Özellikle de Protestanlarca bu, bir hatıra yemeği olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu ibadetteki müşterekliğe rağmen, bazı gruplarca farklı şekillerde anlaşıldığı ve uygulandığı da olmaktadır. Mesela Adventistler, "Akşam Yemeği"nde hiçbir grupta olmayan "Ayak Yıkama" uygulamasını da icra etmektedirler. Baptistler ise diğerlerinden farklı olarak "Açık Akşam Yemeği"ni tatbik etmektedirler. Burada Baptistlerin "Akşam Yemeği" anlayışı ve uygulayış biçimleri teferruatlıca ele alınacaktır.

Baptistler her aym ilk pazarında "Akşam Yemeği" ayinini kutlamaktadırlar. Bu ayinde ekmek ve kadeh, Isa Mesih modeline göre dağıtılmaktadır. Bunlar; insanların günahları için kendisini feda eden Tanrı sevgisinin ve İsa Mesih'e iştirakin alametleri olarak kabul edilmektedir. Akşam Yemeği, hiçbir şekilde sakrameltal bir karaktere sahip değildir. Bu kutlama, Tann'mn insanlara çok yakın olduğunu ihtiva etmekle birlikte, aynı zamanda birliğin ve İsa Mesih ile cemaat olmanın kendi çeşitliliği içindeki ifadesidir. Bundan dolayı Baptistler, "Akşam Yemeği"ni büyük bir sevinç ve diğer Hıristiyanlara açık bir şekilde kutlamaktadır. Baptistlerin "Akşam Yemeği"ne Baptist olmayanların katılabilmesinden dolayı "Açık Akşam Yemeği" adı verilmektedir.[163] Akşam Ye-

163. Bkz. http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

meği, her ayın ilk pazarında öyleden önce kutlanmaktadır. Yani haftalık ibadetle birleştirilmektedir. Dolayısıyla diğer kiliselerdeki gibi pazar günleri öğleden sonra toplanılmamaktadır.[164] Burada Baptistlerin iki farkı dikkati çekmektedir. Birincisi, bu ayinin bütün Hıristiyanlara açık olması ve sadece Baptistlerin katılma zorunluluğunun olmamasıdır. İkincisi ise, bu ibadetin, normal Pazar ayini ile birleştirilerek öyleden önce kutlanmasıdır.

Akşam Yemeği, ekmek ve şarapla -günümüzde bu daha ziyade şarap yerine üzüm suyuyla uygulanmaktadır- İsa'nın günümüzdeki alameti olarak kutlanmaktadır. O, inananlar için birliğin yenilenmesi ve hatıra yemeğidir. Cemaatin birlikteliği Tanrı'nın kudreti altında bulunmakta ve bu Akşam Yemeği ile Rablarıyla birlikte olmanın anlamı berraklık kazanmaktadır. Esas itibariyle Baptistler, septik bir sakrament anlayışına karşıdırlar. Vaftiz ve Akşam Yemeği'nin kurtarıcı fonksiyonu, Allah ve insan arasındaki kesintisiz bir irtibatta bulunmaktadır.[165]Burada dikkat çeken husus ise, "Akşam Yemeği Ayini "nde şarap yerine üzüm suyunun kullanılıyor olmasıdır. Bu uygulama iki anlayışa matuftur. Birincisi, öze dönüşle alakalıdır. Buna göre, ilk dönem havarilerinin kutlaması model alınmaktadır. Hz. İsa ve havarilerin, şarap yerine üzüm suyu kullandıklarına inanıldığı için böyle bir yol izlenmektedir. İkincisi ise, sağlık prensibiyle alakalı olmalıdır. Alkolün sağlığa zararlı olabileceği düşüncesinden hareketle şarap yerine üzüm suyu tercih ediliyor olmalıdır. Nitekim Yedinci Gün Adventistleri de benzeri bir anlayışı taşımaktadırlar.

164. Bkz. http://www.fbg-dresden.de/veranstaltungen.html
165. Bkz. http://www.netburger.al/aie/docs/konfessionen/baptisten/

Baptistler, Akşam Yemeği'ni ayda bir defa topluca ibadet olarak kutlamaktadır. Ekmeği yeme ve kadehten içme ile, inananlar cemaatinin Tanrı ile bütünleştiğine inanılmaktadır. Nitekim iman ikrarları bu konuyu şöyle izah etmektedir: "Bundan dolayı...Tanrı'nın masasında hazır bulunulabilir ki, bu, onların günahlarının bağışlanmasına vesile olmakta, bir ruh ve bedende vaftiz oldukları inanç ve gidişe şahadet etmektedir."[166] Protestan olmalarına rağmen her grubun, "Akşam Yemeği"ni yorumlama ve uygulama farklılıkları hemen dikkat çekmektedir. Mesela bu ayinin uygulama takvimindeki farklılıklar çok belirgindir. Adventistler, bu ibadeti üç ayda bir olmak kaydıyla Cuma akşamları tatbik ederken, Baptistler ise bunu aylık bir kutlama olarak tatbik etmektedirler.

Baptistler, günümüzde şuurlu bütün Hıristiyanlar için "Açık Akşam Yemeği"nin bir kural olduğuna inanmaktadır. Bundan dolayı da Baptistler, Akşam Yemeği'ni "açık" uygulamaktadır.[167] "Açık *Akşam Yemeği",* mezhep ayrımı gözetmeksizin, Hıristiyan olan herkesin katılabileceği bir uygulamadır. Bu uygulama, Baptizm gibi bazı özel mezheplerde geçerlidir. Diğer mezheplerde *"Kapalı Akşam Yemeği"* uygulanmaktadır. Yani bu ayine katılanlar mutlaka kendi mezhep kiliselerinde katılmak zorundadırlar.

Ekmek ve şarap, Mesih'in ölümü ve ızdıraplarmm hatırasına hürmet eden, kilise fiili olarak kutlanan "sembol"dür. "Akşam Yemeği", kendi ölümü ile yeni bağlantıyı talep etmiş olan Mesih ile bütünleşmenin yani cemaat ol-

166. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VIII.

167. Bartz, a.g.e., 34.

manın da bir yemeğidir. Bundan dolayı yalnızca "inanç ve yaşam tarzında" şahadet edenler "Akşam Yemeği"ne kabul edilmektedir. Çünkü bunlar, günahlarını terk etmeye başlamış ve "bir ruh ve bedende vaftiz olmuştur".[168] "Akşam Yemeği "nin kiliseyi kurduğuna ve onun birliğini görünür hale getirdiğine de inanılmaktadır.[169] Burada öne çıkan özellik ise, bu ayine katılanların Isa Mesih ile bütünleşmelerinin yanı sıra, bir birleriyle de bütünleşmeleridir. Yani bu "Akşam Yemeği" ile onlar, bir birlik ve cemaat olduklarına inanmaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz bütün özelliklerinden dolayı bu ibadetin Baptistler için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür.

E. CEMAAT VE CEMAAT YAPISI

a. Cemaat (Kilise)

Yalnızca Amerikan Baptistlerinde "kilise"(church) kavramı kullanılmaktadır. Almanlar ise, kilise yerine "cemaat" kelimesini kullanmaktadır. Bu ifade, Mesih'e olan ferdî inançlarının gereği olarak vaftiz olan ve dünyalık fiil ve sözleriyle İncil şahadetiyle bağlantı kuran yeniden doğan cemaat demektir. Kilise, kelam ve sakrament vakıfları vasıtasıyla teşekkül eden müesseseleri reddetmektedir. Tıpkı kilise görevine dayanan sakrament ve kelamın yönetimine yakışır bir vakıf gibi bir memuriyet yoktur. O, özel inananlarıyla kilisedir. Kilise, "cemaat" olarak tasvir edilmektedir. O, inananların gönüllü birleşiminden oluşmakta ve varlığı

168. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VIII.

169. Bkz. William H. Lazareth, "Lima und danach", Ökümenische Perspektiven von Taufe, Eucharistie und Amt, herausgegeben von Max Thurian, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1983, s. 20/.

devam etmektedir. Keza her cemaat tıpkı her özel inanan gibi doğrudan Tanrı ve İsa'ya aittir. Cemaatte kilisenin ruhani varlığı vardır. Bundan dolayı ona hiçbir günahkârın dahil olmadığına inanılmaktadır.[170] Çünkü bu anlayışa göre günahkârlar, ruhani ölüdürler ve inanç vasıtasıyla henüz Mesih'in Tanrısal hayatına da iştirak etmiş değildirler. Cemaat, Tanrı kelamının tebliğ edildiği ve ait olduğu yerde kolayca var olmamaktadır. Bilakis, cemaat, insanların yeni hayata girdikleri ve Tanrı çocuklarının cemaatine başladıkları yerdedir.

Keza sakramentler de, "Tanrı, İsa ve ona ait olan kendi haklarıyla bağlantının emredilmiş ilahi fiilleri tasviri" olarak anlaşılmaktadır. Sakramentler, en yüce Tanrı ve özel ruhlar arasında Tanrı tesiriyle vasıtasız olarak meydana gelen bağlantıyı aşikar yapmalıdırlar. Sakramentler, Tanrı ve ruhlar arasında onlar tarafından bağlantısız icra edilmiş olan içsel bir hareket olarak tavsif edilmektedir. Nihayet sakramentler aynı tecrübeleri yaşayan cemaati icra etmektedir.[171]

b. Cemaat Modeli

Baptizm, zannedildiği gibi bir vaftiz hareketi değildir, aksine o bir "cemaat hareketi"dir. Baptistler, ilk dönem cemaat hayatını günümüzde yenilemek ve inşa etmek için yüksek hedefleri ve inancı olan bir gruptur. Bunun için iki tane kesin ve karakteristik özelliği vardır: Bunlardan ilki Incil'le olan münasebetleri ve diğeri ise Kutsal Ruh ile olan

170. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VI. Ayrıca bkz. Hughey, a.g.e., s. 18-27.

171. Meinhold, a.g.e., s.446-447.

münasebettir. Baptistler, hiçbir kilise şahadetinin olmadığına ve de kilise tarafından formüle edilmiş bir otoritenin olamayacağına, aksine her şeyin yalnızca Allah tarafından belirlenmiş olduğuna inanmaktadırlar.[172] Baptizm, 2000 yıllık doğu Hıristiyanlığıyla uğraşmamaktadır, aksine onlar Yeni Ahit'te olduğu gibi bir cemaat modeli oluşturmayı hedeflemektedir. Çünkü onların anlayışına göre Hıristiyanlık, tarihi seyrinde uçurumun kenarına gelmiş ve yanlış yolların muhafaza edildiği bir yapıya bürünmüştür.[173]

Bundan dolayı onlar, cemaat organizasyonu için Yeni Ahit'teki mecburi bir modeli değil, aksine yalnız "Yeni Ahit'teki Cemaati", günümüzdeki cemaate sabit olarak uyarlamayı denemek zorunda olduklarını söylemektedirler. Baptistler, Korintoslulara Mektup'ta ifade edilen cemaatin mevcut olmadığını da kabul etmektedirler.[174] Fakat Baptistler, formun sağlamlaştırılmasının çok daha ilerletilemeyeceğini, müesseseleşmiş kilise istidadım mütemadiyen aşmanın mümkün olmadığı kanaatindedirler. Bunun için de bir Baptist cemaati, sağlıklı ve canlı cemaat olması nedeniyle biraz heyecanlı bir teşekküldür. Yalnızca reform döneminin vaftizciliği değil, günümüzdeki Baptizme de ihtilalci unsurlar ilave edilmiştir.

Vaftiz konusunda Kutsal Ruh'un temelde olduğunu benimseyen belirli bir anlayış, yani yeniden vaftiz talebi 1525'tenberi Zürih'te mevcuttur. Günümüzde de bu çizgide hareket edilmektedir. Alman Baptistleri, inanç esaslarındaki ön sözde bunu söyle ifade etmektedirler: " İsa Mesih'in,

172. Bkz. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/
173. Luckey, a.g.m., s. 58.
174. Luckey, a.g.m., s. 59.

cemaatini tam bir gerçeklikle idare ettiğine ve onun ruhuna tam bir güvene sahibiz."[175] Baptistlerce gerçek olarak kabul edilen cemaat, her açıdan "tecrübe cemaati" alametine sahiptir ve böylece onlar, kendi ilk Hıristiyanlık karakterini izhar ettiklerine inanmaktadır.[176]

Baptistlere göre, her şeyin ruhla meşgul olduğu durumlarda, büyük zararları olabilecek tehlikeli teşebbüslerinin olduğu, erken dönem Hıristiyan cemaat hayatından beri bilinmektedir. Baptistler, insanların Kutsal Ruh'u hiçbir vakit ve yerde kavrayamadığını, bununla birlikte Tanrı lütfuna ve takdirine bağlı kaldıklarım kabul etmektedirler.[177] Baptistlere göre Mesih, cemaatle şekil kazanmalıdır. Bunun kaynağını ise Kutsal Kitap oluşturmaktadır:

"Mesih sizde suret buluncaya kadar, kendileri için tekrar ağrı çektiğim çocuklarım ve diğer gereklilikler bundan ayrılmamalıdır. Mesih kalplerde ve ailelerde ikamet yapılmalıdır."[178]

"Ki, Allah'ın bütün kemali ile doğmanız için sevgide köklenmiş ve temellenmiş olarak"[179]

"Ondan bütün beden birlikte terkip ve birlikte teşkil olunarak, her kısmının işlenmek ölçüsüne göre bedenin her mafsalının yardımı ile kendisinin sevgide bünyanı için nema buluyor." Buradaki "şekillenme (terkip)" ve "bedenlenme (terkip)", inananlar gürühunu ruh ve Tanrı tarafından

175. Glaubensbekennlnis und Verfassung der Gemeinden Getaufter Christen (Baptisten), Mit Belegen Aus der Heiligen Schrift, Siebzehnte Veraenderte Auflage, Kassel (ohne Jahresangabe).
176. Luckey, a.g.m., s. 59.
177. Galatyalılara Mektup, 4:19.
178. Efesoslulara Mektup, 2:17.
179. Efesoslulara Mektup, 4:16.

hareket ettiren gizli bir kanundur. Baptistler buradan hareketle şöyle diyorlar: "biz Baptistler olarak bu birliği tanıdığımızda ve gayretlice mücadele ettiğimizde Mesih'in bedenindeki birlik fikrine ulaşıyoruz."[180]

Tıpkı vaftiz hareketinin ilk günlerindeki gibi, günümüzde de Baptistler nezdinde "Cemaatte Yol" hala sıkıntılı bir noktadır. Çünkü vaftiz, ruhta ve inanç şahadetinde yenilenme ve cemaate üyelikte yenilenmedeki iç bir yolla elde edilen bir başlangıç değildir, bilakis pişmanlık, iman, kurtuluş tecrübesinde, vaftiz, şahadet ve üyeliğe iştirak etme başlangıcına dönüştür. Resullerin İşlerindeki seyir de bir kanun değil yalnızca bir modeldir:

" İmdi onun sözünü kabul edenler, vaftiz olundular..."[181]

"O zaman resuller onların üzerine ellerini koydular, onlar da Ruhülkudüs'ü aldılar."[182]

"Bizim gibi ruhükudüs alan bunlar vaftiz olunmasınlar diye suyu kim yasak edebilir?"[183]

"Ve Pavlus üzerlerine ellerini koyunca, ruhükudüs onların üzerine geldi; dillerle söylüyorlar ve peygamberlik ediyorlardı."[184] Vaftiz cemaatteki üyelikten önde gelmektedir.

Fakat iman ferdî olarak anlaşılmalıdır, her türlü dış baskılardan bağımsız ve Mesih için kalpten gelen karar olarak anlaşılmalıdır. İman, kelamın çekişmesiz ifa edilişinden sonra "dogma" yani yeniden doğuş olmak zorundadır.

180. Luckey, a.g.m., s. 60.
181. Resullerin işleri, 2:41.
182. Resullerin İşleri, 8:17.
183. Resullerin işleri, 10:47.
184. Resullerin İşleri, 19:6.

Yeni Ahit'te cemaat için Rab ve Ruh yüksek ve önemli bir konumdadır. Bundan dolayı Hıristiyanlar kendilerine "Tanrı'nm çocukları" tabirini kullanmaktadır.[183]

c. Mahallî Cemaat

Baptist mahalli cemaatleri otonomdur ve her cemaat kendi kendini yönetir. Baptistler arasında hiçbir piskoposluk yapı ve hiçbir düzenlenmiş memuriyet de bulunmamaktadır. Bu kilise yapısı, Kongregastyonalist olarak isimlendirilmektedir. Bu şu demektir: her toplantı, kendi yönetimini belirler ve buluşmaya karar verir. Ancak mahalli cemaatlerin bir Baptist birliğe iştirak etmesinde durum değişmektedir. O, kendi kilise yönetiminde otonomken, birlik içerisinde ise resmi emir ve vazifeler içerisinde hizmet etmek durumundadır.[186]

Baptistler, mahalli cemaati, organizatör çaresizlik olarak görmektedirler. Bu anlayışta onlar "lndependentler"le bağlantılıdırlar. Belki hala bunlar arasındaki radikal bazı kardeş hareket grupları (Plymouth Brethren, Darbistler), cemaatlerin organizeli bir şekilde bir birlik oluşturmak için bir araya gelmelerine kilisenin bozulması olduğu gerekçesiyle iyi bakmamaktadırlar. Onlara göre "kilisenin bozulması", ilk dönem Hıristiyan cemaat hissindeki günahtır.[187]

Elbetteki Baptistler, bedenin üye olarak ve baş olarak bedenin ötesinde bir mana ihtiva ettiğini düşünmektedir.[188]

Onların düşüncesine göre, kilise en tepeden en aşağıya kadar planlanmıştır. Onlar, daha ziyade inananların cema-

185. Luckey, a.g.m., s. 62.

186. Bkz. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/

187. Luckey, a.g.m., s. 63.

188. Efesoslulara Mektup, 1:22 ; Koloselilere Mektup, 1:18.

atinin hayat kanunu içinde ikamet ettiğini, bunun da organizmanın bir çok hayat hücresiyle inşa edilişiyle aynı olduğuna inanmaktadır. Bundan dolayı da, "mahallî cemaat"in hareket eden ve yaşayan kesin güçlerinin yukarıdan aşağıya doğru tesirli oldukları ve "ecclesia semper" (daimî kilise) reformunda mümkün kıldığım düşünmektedirler.[189] Belki bu, şu şekilde formüle edilebilir: yaşayan ferdî cemaat, beden olmanın en büyük payesini kendi içinde taşımaktadır.

Baptistler, Efososlulara Mektub'un şu ifadesinin, "Ondan bütün beden birlikte terkip ve teşkil olunarak, her kısmının işlemek ölçüsüne göre bedenin her mafsalının yardımı ile.,.."[190] ne anlama geldiğini sorgulamaktadır. Buna göre, hiyerarşik üyeliklerinin yahut birliklerinin organizeleşip organizeleşmemesi için cemaat üzerine inşa edilen bütün yapı, yalnızca bir kaç ruhaniyi hizmete almıştır. Yani çok nadirdir yahut asla görülen cemaat değildir. Başka türlü mahallî cemaattir. O, en azından pazardan pazara bu sözün altında yahut masanın ya da yalnız vaftiz suyunda cemaatin toplanması anlamına gelmektedir. Nitekim bunun delili olarak şu İncil ifadesi gösterilmektedir: "Madem ki ekmek birdir, çok olduğumuz halde bir bedeniz; çünkü hepimiz bir ekmekten hissedarız."[191] Bu anlayışa göre, günümüzde de bir ekmek ve bir kadeh cemaati temsil etmektedir. Ayrıca o yeryüzünde bedenleşmiş bir şeref olarak algılanmaktadır, Bundan dolayı mahallî cemaatin en önemli alameti; ilkin görünür olması, ikinci olarak sabit olması, üçüncüsü birlik ve sonuncusu da gerçek olmasıdır.

189. Luekey. a.g.m., s. 63.
190. Efesoslulara Mektup, 4:16a.
191. Korintoslulara 1. Mektup, 10:17.

Baptistlere göre böyle bir cemaat, dışarıdan organize edilmemeli yahut yönetilmemelidir. Müşterek ruhtan meydana gelmiş olan cemaat, içsel ve dışsal birlikteki bir şekilde gelişmelidir..[192] Mahallî cemaatler, inanç problemlerini kendileri çözmeli, kendi kendilerini düzenlemeli ve yönetmelidir. Bu düşünceden hareketle Baptistler, her inananın baş rahip olduğu temel inancım taşımaktadırlar.[193] Bundan dolayı da Baptist cemaatlerde hiyerarşik bir yapılanma yoktur, bilakis demokratik bir yapılanma vardır.

Cemaatin en önemli işlevi, üyelerin toplanmasıdır. Bütün üyeler cemaat hayatının hedefi ve muhtevasıdır. Zira cemaat üyeleri demokratik olarak karar verebilmekte ve somut düzenlemeler yapabilmektedir. Üyelerin toplantılarını cemaat başkanı yönetmektedir. Başkanlık üyeleri, baş memuriyet yardımcıları ve yardımcı delegeler, belirli vazifeleri ve cemaatin ilgilerini gözetmekte ve müşterek bir yönetim çemberi oluşturmaktadırlar.[194]

Baptistler, ancak böyle yakın ve canlı bir cemaatte, "annelik ruhu" olarak tasvir edilen yaratıcı güçlerin gelişebileceğine inanmaktadırlar. Bu düşünceyle bağlantılı olarak insanların Tanrı zenginliğine kavuşacakları kabul edilmektedir.

"Annelik ruhu" ve Allah ile bütünleşme anlayışına dair bazı İncil ifadeleri şöyledir:."..Bir kimse sudan ve ruhtan doğmadıkça Allah'ın melekutuna giremez."[195] Doğum gerçekleştikten sonra annelik cemaati olmak zorundadır. "Fakat yukarıdaki Yeruşalim hürdür, bizim anamız odur."[196]

192. Luckey, a.g.m., s. 63.
193. Bkz. http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm
194. Bkz. http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm
195. Yuhanna, 3:5.
196. Galatyahlara Mektup, 4:26.

Onlar, bu ve benzeri pek çok düşüncelerini Kutsal kitap ifadelerine dayandırmaktadır.

Anlaşıldığı üzere cemaat, analık nezdinde korunmaktadır, bakımı ve beslenmesi yapılmaktadır. Buradan hareketle Baptistler İncil ifadelerinden çıkardıkları kavramlarla ve bunların işlevleriyle (el, kol, göz, ayak, kalp[197] vs) cemaatin, işlevlerini izah etmektedirler.

Mahallî cemaatin yegane alameti, sadece görünür ve sabit olması olmadığı gibi, gelişme ve bedeni yakınlık da değildir. Bilakis kapalılık ve açıklık da onun alametidir. "Kapalı" kavramı, cemaatin dünyaya karşı tıpkı çadır gibi daima kendi duvarlarıyla kuşatılmış olması ve dağılmaması yahut parçalanmaması anlamına gelmektedir. Öyle ki mahallî cemaatin kendini "muhafazası" da söz konusudur. Onun bedeninin bir başı, odalarının da bir sının vardır. Bu sınırlar içerisinde cemaatin eğitimi yapılmaktadır.[198]

Baptistlere göre cemaat, dünyaya ışık olmayı istemekte ve dünya içinde açık olmak zorundadır. Nitekim bu konu Incil'de şöyle dile getirilmektedir: "İnsanlar da ışık yakıp, kile altına koymazlar, ancak onu şamdana koyarlar ve evde bulunanların hepsini aydınlatırlar."[199] Bu anlayışa göre, eğitimi olmayan bir cemaat binasız şehir gibidir. Incil'de, nefsine hakim olmayan kişi, yıkılmış ve duvarsız bir şehre benzetilmektedir.[200]

197. Bkz. Korintoslulara 1. Mektup, 13:7 ; Yuhanna, 3:7 ; Yakubun Mektubu, 3:17 ; Efesoslulara Mektup, 4:15

198. Luckey, a.g.m., s. 65.

199. Matta, 5:14.

200. Süleymanın Meseleleri, 25:28.

d. Korperasyon (meclis) Olarak Cemaatler

Baptizm, kilise olmadığı gibi, kilise karşıtı da değildir. O, herhangi bir kilise mensubuna karşı saygısızlık da yapmamaktadır. Ayrıca o, büyük kiliselerin tanıdığı küçük kilise de olmayı istememektedir. Yine o, "küçük kalabalık (sürü)" olmayı da beni msememektedir.[201]

Baptist cemaatleri, üye sayılarını sınırlı tutmak suretiyle içten gelişmeye büyük önem vermiştir. Çünkü onlar, nicelikten çok niteliği esas almışlardır. Bunu gerçekleştirebilmek için de üye sayılarını belirlemişlerdir. Buna göre cemaatin üye sayısı maksimum 400 olmalı, bundan fazla olmamalıdır. İhtiyaç olursa bir başka cemaat kurulabilir. Kanaatimizce onların bu tutumu, yayılmalarına da vesile olmuştur. Zira bir yerde cemaat üyelerinin yığılması yerine, başka bir bölgede cemaat kurulmasıyla genişleme sağlanmaktadır.

Baptistlerin düşüncesine göre cemaatin bedeni, insanın vücut yapısıyla benzerlik göstermektedir. Cemaat topluluğu özel bir fonksiyonu kaldırmak için değildir, biraz ibadette nefes almak yahut tebliğ esnasında içsel zenginliği (ferahlığı) hissetmek içindir. Keza sadece sokağa çıkan insanların ferdî şahadetleri vasıtasıyla cemaatin gelişmeyeceği düşünülmektedir. Buna dayanak olarak da şu İncil ifadesi gösterilmektedir: "Bazılarını resul ve bazılarını peygamber ve bazılarını İncil vaizi ve bazılarını çoban ve muallim olmak üzere kendisi verdi."[202] Bu ifadeden çıkarabileceğimiz ana tema, toplumda insanların rollerinin bizzat Tanrı tarafından belirlenmiş olduğudur. Öncelikli olarak her fert kendi üzeride düşen vazife ve sorumluluğu yerine getirmelidir.

201. Luckey, a.g.m., s. 70.
202. Efesoslulara Mektup, 4:13.

Bir cemaat kendi istidat ve fonksiyonlarında sabit olmalıdır. Ruhla birlikte gelişmenin sağlanamadığı durumlarda cemaat, insan topluluğunun bütün özelliklerini taşıyan bir kurum olamaz. İdeal bir cemaatte bütün üyeler tek bir beden, onların başı da Mesih olmalıdır. Bu, "mükemmelliğe ulaşmak, bütünlük de bolluktur"[203] şeklinde ifade edilmektedir.

Bu ifade dogmatik bir anlama değil, aksine sosyolojik bir muhtevaya sahiptir. Cemaatin bir bütün olarak gelişimi, müştereken şahadet etme şeklinde tanımlanmaktadır. Böylece cemaatin, ibadetler ve karizmatik istidat tesirleriyle gelişeceğine ve cemaat bünyesinde ilah! görüntü elde edileceğine inanılmaktadır. Bu düşünce kaynağını şu Incil ifadesinden almaktadır: "Çünkü şimdi ayna ile muammalı suretle görüyoruz, fakat o zaman yüz yüze göreceğiz."[204] Bedenleşme de tamamen farklı cereyanların doğacağına da inanılmaktadır. Zira cemaatin bünyesi ve atmosferi çok sayıdaki faaliyetlerin neticesidir. Öyle ki, üyelerin Kutsal Kitap muhtevasına uygun hareketleri misyon ve evanj elizasyonu doğurmuştur. Bir beden olarak algılanan cemaate de özel bir sıcaklık vermiştir.[205] Burada Baptistlerin, hermönetik problemlerden uzak kalmak istedikleri ve teolojik tartışmaya girmekten kaçındıklarını da ifade etmek gerekir. Onlar için esas olan teolojik konularda polemiklerden daha ziyade, Mesih'in mesajı ve selametini cemaatin merkezine taşımaktır.

203. Luckey, a.g.m., s. 71.
204. Korintoslulara 1. Mektup, 13:12-13.
205. Luckey, a.g.m., s. 72.

e. Düzen ve Organizasyon

Baptistler cemaat prensipleriyle, indepentizmi ve ferdi cemaatlerin bağımsızlığım da temsil etmektedirler. Onlar kendi işlerini, cemaat toplantılarıyla bağımsız bir şekilde düzenlemektedirler. Yeni üyeleri kabul etmekte ve cemaat arayışlarını test etmektedirler. Baptistler, cemaat yönetimini kıdemli ve diyakonlardan seçmektedirler. Cemaat yönetimi, misyon faaliyetinin finansman yönetimi ve hayırperver işleri idare etmekte ve dini hayatın taleplerine kendini vermektedir. Kıdemliler arasından cemaat yönetiminin oturumlarını ve toplantılarını yöneten ve genel cemaat faaliyetlerini düzenleyen "yönetici kıdemli" seçilmektedir. Kıdemliler, yöneticiye yardım etmektedirler. Teolojik eğitim almış pastör, cemaat toplantıları sebebiyle davet edilmektedir.[206]

Mahallî cemaatler, bölgesel "bölümler" ve ulusal "birlikler"! ihtiva etmektedir. Mesela, "Protestan-Bağımsız Cemaatler Birliği" (Der Bund Evanjelisch-Freikirshlicher Gemeinden =BEFG), Alman Baptistlerinin birleşerek oluşturdukları bir kurumdur. Bu kurum, devletten kendi bağımsızlığını koruyan açık bir meclis (korperasyon) tir. Birlikler, ekseriyetle "Baptistler Dünya Birliği"nin kiliseler dünya konseyi bölümüne dahildir.[207]

Baptistler, kuruluş amaçlarına uygun olarak devletten tamamen bağımsızdır ve hiçbir şekilde devletin resmî kurum ve kiliseleriyle organik bağları yoktur. Dolayısıyla Baptist kiliseleri devletten hiçbir şekilde maddî yardım almamaktadır. Onlar kendi giderlerini ve mali durumlarını, taraftarlarının her ay düzenli olarak verdiği aidat, yardım ve

206. Bartz, a.g.e., 35.
207. Bartz, a.g.e., 36.

bağışlarla karşılamaktadırlar. Taraftarların verecekleri aidatlar, bulundukları ülkelerin ekonomik şartlarına göre belirlenmektedir. Ancak genel prensip; üyelerin gelirlerinin onda birini her ay düzenli olarak kiliselerine aidat olarak vermesi suretindedir.[208]

Ekonomik durumları iyi olan ülkelerdeki üyelerin bağışları ise, dudak ısırtacak kadar yüksek meblağlara ulaşabilmektedir. Bunun en çarpıcı örneğini; "yirmi altı bin üyeli *Dallas İlk Baptist Kilisesi papazı* W. A. Criswell'in, kilisenin ödenmesi gereken elektrik vs. faturasının bir milyon Dolar olduğunu söylemesi ve bu parayı tek bir Pazar günkü bağış toplama seansında temin etmesi" oluşturmaktadır.[209] Bilhassa Amerika'daki Baptistler, orta ve orta-üst sınıftan oluşmaktadır. Dolayısıyla verdikleri aidat ve bağışlar da o oranda büyük olmaktadır.

Ökümenik düşünce, Baptist dünyasında da yaşamakta ve kiliselerin bir birlik arzusu mütemadiyen ihlal edilmektedir. Fakat Baptistler gelişen çokluklarında, ökümenik harekete karşı olumsuz kalmaktadırlar. Dünya Kiliseler Birliği'ne 10 Baptist meclisinin iştirak etmiş olması, bu meseleyi değiştirmemektedir. Otuz milyon civarındaki üyesiyle, en büyük Baptist cemaat olan *"USA'nın Güney Baptistler Kon-*

208. Baptistler, kazançlarının onda birini kiliselerine vermeleri gerektiği inancını Eski Ahit'e dayandırmaktadır. Onlara göre, bu rakamı Tanrı'nın kendisi belirlemiş ve İsrail halkından kazançlarının onda birini kendisine vermelerini istemiştir. Bu oran, yalnızca İsrail halkına değil bilakis bütün insanlığa şamildir. Bu inançları doğrultusunda Baptistler, kazançlarının onda birirni kiliselerine vermektedir. (Bkz. http://www.hauszellengemeinde.de/der____ zehnte_.html; Balders, a.g.m., s. 121-122.

209. Hallsell, a.g.e., s. 17.

nomdur. Sadece ferdî cemaatler üzerinde hukuki tarzda hiçbir yetkisi olmayan cemaatlerin "birlik", "union" ve "bund"ları vardır. Baptistler kesin olarak devlet ve kiliseden din hürriyetiyle inançlar için tam bir ayrılığı talep etmektedirler. Bu talep, Amerikan Baptistlerinde tabii hukuksal nedenlerle kurulmuştur.[212]

Baptist cemaatlerin ana yasası, kongregastyonalist yahut independentik olarak tavsif edilmektedir. Her cemaat ibadet şekli ve disiplininde bağımsızdır. Cemaat kıdemlileri, diyakozları ve diğer cemaat görevlilerini seçme ve gerektiğinde işlerine son verme yetkisine sahiptir. Cemaate kabul, ilk olarak vaftizi gerçekleştirmek suretiyledir. Genellikle bunu, cemaate girmek isteyenleri kabul etmekten başka yetkisi olmayan cemaat tarafından seçilmiş komitece müracaatın sınanması takip etmektedir. Nihai kabul, vaftiz olan kişinin, inancına cemaat içerisinde şahadette bulunmasını talep etmektedir. Bu hususta yaş haddi yoktur.[213] Fakat çocukların vaftize kabulü hoş karşılanmamaktadır. Bu konuda teknik olarak bir yaş sınırı gözükmemekle birlikte, çocukların vaftiz edilmesine sıcak bakılmamaktadır. Bütün cemaat üyeleri, cemaatin her türlü işinde aynı hak ve yetkiye sahiptir. Vaizlerin düzenlenmesinde bir cemaatte kabulü araştırılır. Almanya'daki birliklere iştirak arasındaki yakın cemaatlere bağlantı talep edilir.

Baptistler için "bütün inananların rahipliği", bütün cemaat üyelerinin kendi istidatlarına (karizmalarına) göre cemaat içinde vazife alabilmeleri anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Baptistler, cemaat memuriyetleri için hiçbir tanı-

212. Meinhold, a.g.e., s.448.
213. Bkz. Meinhold, a.g.e., s.448-49; Balders, a.g.m., s. 120.

varısiyonu", Dünya Kiliseler Birliği'nin kuruluşundaki iştirak davetini reddetmiştir. Çünkü onlar, otonomluklarmı ya da bağımsızlıklarım tehlikeye sokmaktan korkmuş ve misyon faaliyetlerini daraltmak istememiştir.[210] Kanaatimizce bunun gerisinde otonomluklarmı koruma arzusundan daha ziyade, Amerikalıların kendilerine aşırı güveni yatmaktadır. Ayrıca hiç kimsenin boyunduruğu altına girmeme, yani kendi kendilerinin lideri olma isteği de yabana atılmamalıdır. Günümüzde Amerikalıların hem devlet, hem de tüzel girişimlerde sürekli lider olma gayreti içerisinde olduğu gözden kaçmamaktadır. Yani kısaca ifade etmek gerekirse Amerikalı Baptistler, diğerlerinin ağabeyi ve hamisi olmak istemektedirler.

F. KİLİSE MEMURİYETLERİ

Yeni Ahit, kilise memuriyetleri olarak kıdemlileri ve diyakozları tanımaktadır. Fakat bunun yam sıra "Incilciler", "papazlar", "öğretmen" ve "vaizler" de Mesih tarafından cemaate hizmet için belirlenmiş kabul edilmektedir. Onların faaliyetleri konusundaki şu ana görüş geçerlidir: "Onlar, tıpkı Kutsal Ruh'un onlara verdiği gibi ve cemaat düzenini inşa ettiği gibi faaliyette bulunurlar".[211] Baptizimde genel düzenler reddedilmiştir. Alman inanç esası, cemaat arasındaki özelleri kabul ettiğini ve özel cemaatleri cemaat üyeliğine kabul ettiğini vurgulamaktadır.

Baptistlerin temel prensiplerine cemaatin yapısı da dahildir. Her cemaat kendi meselelerindeki kurallarda oto-

210. Bartz, a.g.e., 36.

211. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel VII

dığı hukuk ve birlik düzenine sahip değildir, aksine zamanın seyrinde kesin kurallar oluşturulmuştur. Bu kurallar cemaatlerin çeşitli yapılarında da kesin kanaatleri taşımaktadır. Ancak cemaat içerisinde özel vazifeler, kıdemli, pastörler ve diyakozlardan bahsedilebilir.[214]

Tarihî süreç içerisinde cemaatlerin esas itibariyle genel rahipliği kabul ettiği görülmektedir. Pek çok konuda olduğu gibi, bu hususta da onlar Kutsal Kitaplarına dayanmaktadır: "Ve sadakati kesin yazı sözüyle, bilakis kesin bir şuurda yani cemaatteki her üyenin canlılığı, mutlak gerekliliğini ve inanların aktifliği kesindir."[215] Ayrıca cemaat toplantılarında kesin bir otoritenin bulunması gerektiği[216] konusu da Incil'e dayandırılmaktadır.

Baptistlerin çeşitli ülkelerde cemaat hizmetleri veren görevlilerini, iki grupta mütalaa etmek mümkündür:

a) vaiz, Incilci, öğretmen, misyoner gibi karizmatikler[217]
b) kıdemli, diyakoz ve aza gibi salahiyetli hizmetliler.

Bunlardan ilki yani birinci gruba dahil olan hizmetler, yalnızca münferit cemaatlere ait değil, bilakis bütün cemaatlerin içindeki bir birliğe de aittir. Adamlar cemaatten cemaate değişmekte ve hemen kabul edilmektedirler. Çünkü onlar yalnızca insanlar tarafından değil, bilakis bizzat cemaatin rabbi tarafından da kelamdaki hizmete çağrılmışlardır ve bundan dolayı cemaatte nihai, insani otorite yoktur. Kı~

214. http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/
215. Petrus, 2:9.
216. Luckey, a.g.m., s. 66.
217. Efesoslulara Mektup, 4:11.

demli, sadece cemaati yönetmektedir. Zira o, bunun için salahiyetli kılınmıştır. Şayet kıdemli görevinde bulunan kimse başka bir yere taşınırsa o zaman onun bu görevi son bulur. Ancak tayini çıkan görevli, önceki cemaatini yönetmekten vazgeçmek istemezse bu takdirde eski cemaatini idare etmeye devam edebilir. Bütün cemaatlerde diyakozluk vazifesi, ebediyen yani görevli kişinin hayatta kaldığı sürece geçerli olmaktadır. Sonradan bu insanlar yeniden seçilmezler. Onlar bir başka cemaate geçebilirler, fakat hemen fonksiyona geçemezler. Kıdemliler ve diyakozlar cemaat yönetimini yahut "idare heyetini" oluştururlar. Belki azalığa seçilir, ancak bu kısa seçim dönemlerinde vazife görürler. Bu şekilde sabit ve muhafazakar kıdemli ve diyakozların yanında hareketli elementler de elde edilmektedir. Kıdemli ve diyakozluk vazifesini ifa edenler, Akşam Yemeği Ayini'nin çeşitli aşamalarında hizmet ederler.[218] Burada altı çizilmesi gerek husus, Akşam Yemeği Ayini'nde ancak kıdemli, diyakoz ve aza olarak seçilen görevlilerin hizmet veriyor olmasıdır. Diyakozluk vazifesinin süresiz olması yani seçilen kişinin ölene kadar bu görevi deruhte ediyor olması da dikkat çeken bir konudur.

Vaizlerin ve öğretmenlerin, yani karizmatik hizmetlerin günümüzde otorite sorunları bulunmaktadır. Çünkü bu memuriyete hiç kimse tayin edilmemektedir. Kişinin bu memuriyete atanacağına dair başkaca bir kural da yoktur. Baptistlerin düşüncesine göre, bir kimse hukuka dayanarak formal bir hizmeti olmaksızın ve ferdi faaliyeti bulunmaksızın kendi hakkını korumaya çalışsa o zaman o, Baptist cemaatinde akamete uğrar. Çünkü kilise halkı, böyle cemaat

218. Luckey, a.g.m., s. 67.

ruhuna sığmayan aykırı davranışlar sergileyen kişileri kendi aralarında görmek istemezler. Bilakis genellikle cemaatlerde içsel değer ve ruhî kaliteye önem verilmektedir.[215] Burada vurgulanmak istenen şey, vaiz ve öğretmen konumunda olan insanların cemaatin üstünde bir otorite olmadıkları ve eğer onlar bu görevlerini kendi arzularıyla yaparlarsa daha makbul olacağıdır. Cemaatte zoraki görev almaya çabalamak pek de makbul görülmemektedir. Önemli olan, cemaatin, görevi taliplilere değil de, bilakis layık olana tevdi etmesidir. Ayrıca cemaat üyelerinden beklenen en makbul ve müspet davranış, onların hiçbir resmi hizmet beklemeksizin kendilerini gönüllü olarak hizmete adamalarıdır.

Baptist cemaatin ilk kurucusu olarak kabul edilen John Smyth, iddiaya göre Baptist olarak ölmemiştir. Kuzey Amerika'daki ilk Baptist cemaatleri hayata geçirmiş olmasına rağmen Roger Williams'da Baptist değildir. Johnn Gerhard Oncken de Zürih'teki son yıllarını oradaki Baptist cemaatiyle eskiden olduğu gibi yoğun olarak ilgilenemeden geçirmiştir. Bu örnekler, cemaat içindeki konumu ne olursa olsun hiç kimsenin özel bir insan olarak kabul edilmediğini göstermektedir. Çünkü Baptistlerde ferdî ve gönüllü hizmetin cemaat içerisinde aralıksız olarak sürdürülmesi çok önemlidir. Kişilerin kendisini hiçbir karşılık beklemeksizin hizmete adamaları arzu edilen örnek bir davranıştır.

Vaiz ve cemaat arasında iyi ilişkilerin kurulması, Baptistlerin özenle üzerinde durdukları bir konudur. Bu müspet ilişki, insanlar arasındaki dayanışma ve birlikteliğin derinliğinin de göstergesi olmaktadır. Bu ilişkide cemaat, vaizin ve ailesinin kendisine emniyet ettiğini ve dışarıdan hiç-

219. Luckey, a.g.m., s. 68.

bir otorite tarafından korunmadığını, vaiz de cemaate dayandığını bilmektedir.[220] Buradaki temel espri ise, ne vaizin cemaate üstünlüğünün ne de cemaatin vaize üstünlüğünün söz konusu olmamasıdır. Yani Baptist anlayışına göre iki taraf da birbirine üstün değildir, onlar ancak kardeştir ve onların otoritesi İsa'dır.[221] Dolayısıyla yönetici konumunda olanların cemaat içerisinde hiçbir şekilde imtiyazları yoktur. Yönetici olmak ayrıcalık da değildir.[222] Böylece cemaat liderliğinin, özel bir şahsın elinde olmaması, cemaatler üstü kardeşlik ruhunu ve kolektif prensipleri icra etmeye imkan vermektedir.Bu anlayışlarıyla Baptistlerin, İslâmî bir mantaliteye yaklaştıkları söylenebilir. Zira İslâmî anlayışa göre toplumun efendisi, kendisine hizmet edilen değil, bilakis insanlara hizmet edendir.

Günümüzde Baptist kiliselerin pek çoğu eğitimli vaizlere sahiptir. Ancak başlangıç yıllarında vaizlik hizmeti, akademik eğitimden kaynaklanmadığı gibi, belli bir ücrete de tabi değildi. İngiliz Baptist vaizlerinin büyük çoğunluğu, 18. yüzyılda karın tokluğuna hizmet vermişti. Daha sonraki yıllarda vaizlerin eğitimi için enstitülerin hayata geçirilme imkanı doğdu. İngiliz ve Amerikan yüksek rahip okulları 19. yüzyılda kuruldu. Avrupa kıtasında ilk teoloji okulu 1866'da Stockholm'de açıldı. Günümüzde vaizlerin, İncilcilerin ve misyonerlerin eğitildiği rahip okulları (teolojik seminarler) bütün Avrupa ülkelerinde mevcuttur. Bir lokal Baptist cemaatinde görevli kişiler arasında vaizlerin özel bir yeri vardır. Onlar, daha ziyade kelamın tebliği, vaftiz ve Ak-

220. Luckey, a.g.m., s. 69.
221. Bkz. Matta, 23:8.
222. Bkz. Balders, a.g.m., s. 121.

şam Yemeği Ayini'nin icrası, hasta ve ev ziyaretleri ve gençlere dini bilgi vermekle mesuldürler. Cemaatin diğer görevlileri ise "Kıdemliler", "Diyakozlar", "Gençlik Rehberleri" ve "Pazar Okulu Öğretmenleri"dir. Bunların hepsi vaizlerle birlikte cemaatin müşterek çalışma programında faaliyet yürütmektedirler.[223] Pek çok mahallî cemaatte *"çocuk faaliyeti", "gençlik faaliyeti", "kadınlar ve erkekler faaliyeti"* gibi hizmet birimleri de mevcuttur.[224] Cemaat bir koroya, bir müzik topluluğuna yahut diğer gruplara da sahip olabilir. Bazı cemaatlerde sıkıntı durumlarında sosyal hizmet de icra edilmektedir. Yine farklı vazifeler için oluşturulan özel komitelerin hepsi cemaatin uhdesindedir.

G. EVANJELİZASYON VE MİSYON

Baptistler arasındaki evanjelizasyon ve misyon konusu onları teolojik düşünceye ulaştırmıştır.[225] Baptistlerin teolojisi ise kristolojiktir. Reformasyonun gerçek çocukları olarak onlar, başlangıçta bakire Meryem gibi, yahut kilisevî papazlık gibi bütün şefaatçi kurtarıcılardan vazgeçmişlerdir. Onlara göre yegane kurtarıcı trinitenin (teslisin) ikinci unsuru, Tarı'nın oğlu İsa Mesih'tir. Baptistler kesin ve nihaî kurtuluşun Golyat'ta ölmüş olan İsa vasıtasıyla olacağına inanmaktadırlar. 1834 yılında misyoner William Carey, vasiyetinde, kendi ölümünden sonra hiç kimsenin "Dr. Carey"den değil, bilakis "Dr. Carey'in kurtarıcılığından"[226]bah-

223. Luckey, a.g.m., s. 75.

224. Luckey, a.g.m., s. 76.

225. j. B. Middlebrook, "Evangelisation und Mission", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evangeliches Verlagswerk, Stuttgart 1964, s. 18.

226. S. Pearce Carey, William Carey, London, 1923, s. 428.

sedilmesini talep etmiştir. Baptistlerin 1911 yılındaki Dünya Kongresinde Dr. John Clifford şunları açıklamıştır: "Baptist hayatındaki en güçlü teşvik yegane ve nihaî otorite olan İsa Mesih'e dayanmaktır".[227]

İlk olarak 17. yüzyılın erken dönemlerinde ortaya çıkan Genelleyici Baptistler, Mesih'in bütün ölüler için olduğuna, bütün takdim olunmuş olanların da kurtulacağına inanmaktadırlar. Bu ilk Baptistler, "Isa Mesih vasıtasıyla genel kurtuluş öğretisini" temsil etmektedirler. Diğer taraftan Genelleyici Baptistlerden kısa bir müddet sonra ortaya çıkmış olan Istisnacı Baptistler, başlangıçta Kalvinist idiler ve particular tercihin mecburi öğretisi altındaydılar. Çok garip bir şekilde ilk garip misyon topluluğu olan Genelleyici Baptistler tarafından değil de Istisnacı Baptistler tarafından misyonerlikte çığır açan ilk Baptist Misyon Topluluğu" 1792 yılında kurulmuştur. Bu, çığır açan misyon adımı teolojideki bir gelişme sonucunda olmuştur.[228]

Baptist misyon topluluğunun oluşumunun arkasında, ayakkabıcı ve vaiz olan Mountonlu William Carey bulunmaktadır. Öyle ki Istisnacı Baptistlerin tefsir boşluğunun ilk tamamlayıcısı olan Ketteringli vaiz Andrew Fullar'm ismi ile teolojik ihtilal bağlantısı kurulmuştur. Onun "Mesih İncilinin herkese kabul değeri" isimli eseri, 1785 yılında yayınlanmıştır. O, bu eseriyle Ryland gibi Baptist önderlerine karşı teolojik soruları akıl yoluyla cevaplama imkanı bulmuştur. Istisnacı Baptist misyonerler, kısa süre zarfında Amerika dışındaki diğer ülkelere ve Hindistan'a gönderil-

227. Baptist World Alliance, Second Congress, Philadelphia, 19-25 Jun 1911.

228. Middlebrook, a.g.e., s. 20.

mişlerdir.[229] Bu misyonerler ve onların takipçileri, dünyanın çeşitli bölgelerinde kendi inançlarını yaymaya çalışmıştır.

Baptistler, misyonerler ve incilciler olarak "Kudüs, Yehuda ve Samiriye'den dünyanın en ücra köşesine kadar" misyonerliğe başladıklarında, bütün kilise tarihinde önemli bir yer elde ettiler. "Jerusalem" ve "Yahuda" bu bağlantıda zikredilmek istendi. Çünkü lstisnacı Baptistler Misyon Topluluğu, 1792 yılında kuruldu ve Biritish adasında manevî bir statü için berrak bir bakış elde ettiler. Ülke içinde evanjelizasyonun başlamasıyla hidayete erenlerin çoğalması ve yeni cemaatlerin kurulmasını temin ettiler. Böylece Istisnacı Baptistler, 1656 yılında bir araya gelerek gezici vaiz ve evanjelistleri gönderen ve bunun neticesinde de büyük başarı elde eden atalarını takip ettiler. Vaizler arasında prens olarak meşhur olmuş olan Charles Haddon Spurgeon da İstisnan Baptisttir. Onun kendi döneminde yayımlanmış vaazlarının Baptistlere ve diğer incilcilere büyük bir ışık kaynağı olduğu iddia edilmektedir.[230] Çünkü o, kendi döneminin en önemli evanj eliklerinden biri kabul edilmektedir.

A. Füller vasıtasıyla Asya, Afrika, Güney Amerika ve okyanus adalarında Hıristiyanlaştırma faaliyeti başlatılmıştır. Bunların hepsi şahsi gayretlerle gerçekleştirilmiştir.[195] Elbette her Baptist, Andrevv Füller yahut William Carey gibi bütün dünyayı Hıristiyanlaştırma arzu ve enerjisini kalbinde taşıyan bir görüşe sahip değildir. Fakat bütün Baptist için misyonerlik kesinlikle çok önemlidir.

Baptistler, 1960 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinin Maracana Stadyumunda o zamana kadarki en büyük toplantıyı gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantı, Dr. Billy Gra-

229. Middlebrook, a.g.e., s. 20.
230. Bkz. Middlebrook, a.g.e., s. 21.

ham'm konuştuğu bir vaaz ibadetidir ve burada misyon ve evanj elizasyonla özel bir tarzda bağlantı kurulmuştur. Toplantının amacı, Hıristiyan olmayanların Hıristiyanlaştırılmasıdır. Baptist Dünya Birliği'nin onuncu dünya kongresi olan bu toplantıda, Baptistler arasındaki evanjelizasyonun gerekliliği güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Bu dünya kongresi, Avrupa ve Kuzey Amerika'da yapılan ilk kongredir ve Roma-Katolik inancına sahip bir ülkede yapılmıştır. Çünkü burası, o zamanlar uygun bir misyon sahasıdır. Bu toplantının arka planı tamamen misyonerliktir. Bu toplantıdaki katılımcıların çoğu misyonerdir ya da misyoner toplulukların yardımcıları yahut misyonerlik vasıtasıyla hidayete erenlerden oluşmuştur. Bu toplantı, renkleri, dilleri, giyiniş tarzları tamamen farklı olan ve dünyanın her bölgesinden gelen delegelerden oluşmuştur. Rio kongresinde Rev. Jitsuo Morikawa, misyonerlik hakkında şunları söylemiştir: "Benim için on altı yaşma kadar Budist bir ülkede yaşamış on altı yaşındaki bir delikanlıya Mesihi rab ve kurtarıcı olarak kabul ettirmek çok önemlidir. Yani ben vaiz ve misyoner olmak zorundaydım."[231] Baptistler, inananlara genel rahiplik prensibine çok büyük önem vermektedir. Bu anlayışa göre her inanan Tanrı katında mesuldür. Baptistler bütün gayretlerinde Almanların büyük öncüsü J. G. Oncken'in[232] "Her Baptist misyonerdir" sözünü ciddiye almaktadırlar. Çünkü Oncken, büyük bir evanj elizasyon faaliyeti yapmış ve kendi kuşağında büyük ilerleme kaydetmiştir. Oncken ve onun yardımcıları Danimarka'da, Hollanda'da, Avusturya'da, ts-

231. Bkz. Middlebrook, a.g.e., s. 20.

232. Baptist World Alliance, Tenth World Congress, Rio de Janeiro(Brasilien), 26 Jun- 3 July 1960, Official Report, s. 87.

veç'te, Norveç'te, Fillandiya'da, Letonya, Litvanya, Romanya, İsviçre, Almanya, Polonya ve Rusya'da cemaatler kurmuştur.[233] Her Baptist misyonerdir düsturu, Baptistleri dünya misyonerliğinde büyük ölçüde motive etmiştir. Onların günümüzde dünya çapında önemli bir misyon ağma sahip olmalarının gerisinde bireysel evanjelizasyon ruhunun olduğunu söylemek mümkündür. Zira Baptistlerin, ilk kuruluşlarından günümüze gelinceye kadar hep bu ruhla hareket ettikleri görülmektedir.

İncillerdeki Hıristiyanlaştırma dinamiği geri dönülmez kesin bir gerekliliği şart koşmaktadır. Tıpkı Dr. R. G. Torbet'in söylediği gibi: "Cemaat üyeliğinin baş şartı olarak hidayete erdirme hadisesinin gerekliliği, Protestanlığın dış misyonunun etkisindeki sürükleyici faktördü."[234] Bu anlayış, Baptistlerin misyonerlik ruhunu Kutsal kitaplarından aldıklarını ve onu bu konuda kendilerine vazgeçilmez bir rehber edindiklerini göstermektedir.

Baptistler, evangalizasyon ve misyon faaliyetini inançları ve genel prensipleri doğrultusunda yapmaktadır. Onlar, aslî vazife şuuruna sahiptir. Baptizmin geçmişi ve bugünü, Hıristiyan ve Hıristiyan olmayan dünyadaki global misyon faaliyetiyle karakterize edilmektedir. Nitekim bunun en canlı örneğini John Gerhard Oncken oluşturmaktadır. Çünkü o, cemaatler kurmak için üstün gayret sarf etmiştir. Oncken'e göre, "Her Baptist misyonerdir". Çünkü Baptistler, kendi şahsi ve vasıtasız hayatlarını mütemadiyen günümüzdeki Mesih'le karşılamaya yönelmiştir. Din sahasında ken-

233. Middlebrook, a.g.e., s. 23.

234. Robert G. Torbet, A History of Baptists, Judson Press, Philadelphia 1963, s. 483.

dileri ve cemaatleri için devletle ve büyük kiliselerle de hiçbir birliktelikleri yoktur. Kilise ve devletten ayrılıkların başında Baptistlerin açıklanmış savaş hedefleri vardır. Çünkü onlar, devlet kiliselerinde çok ızdırap çekmişlerdir.[235] Baptistlerin dünya çapında büyük bir misyon ağma sahip oluşları, belki de devlet kiliselerinden bağımsız olmalarıyla da doğrudan alakalıdır. Çünkü hiçbir baskı ve sınırlandırma olmaksızın diledikleri gibi faaliyette bulunmaları, onların bu konudaki şansını artırmış olabilir.

Ancak kilise ve devletten ayrılık, Baptistler için asla devlet birliği ve devletten tecrit anlamına gelmemektedir. Devlet, Baptist için Tanrı iradesindedir ve devlete tıpkı orduda olduğu gibi mesuliyet bilinci içerisinde hizmet edilmelidir. Bu şu iman esaslarıyla belirlenmiştir: "Halka hizmet, hakka hizmettir".[236] Bu düstur aslında Baptistlere özgü de değildir. Nitekim pek çok din ve mezhep de, bunu şiar edinmiştir. Burada Baptistlerin yalnızca kilise olarak devletten ayrılığı öngördükleri, vatandaş olarak ise devlete bağlı oldukları vurgulanmaktadır. Nitekim Baptistler, ekonomik ve politik hayatta hizmet etmiş olan insanlara da sahiptir. Bunlardan biri de Eisenhower'dır.[237] Günümüzde Amerika'nın önde gelen siyaset ve iş adamlarının bir çoğunun da Baptist olduğu bilinmektedir.

235. Bartz, a.g.e., 31-32.

236. Glaubensbekenntnisses des Bundes Evangelisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Artikel IX.

237. Bartz, a.g.e., 33.

a. Cemaatin Tesir Sahası

Baptistlerin cemaat öğretisi, "toplananlar"la alakalıdır. Evanjelizasyon (Hıristiyanlaştırma) ve misyon, her bireyin ve cemaatin doğrudan mesul oldukları bir konudur. Baptistlerin düşüncesine göre, Avrupa'da, Asya'da yahut herhangi bir yerdeki bir Baptist cemaatin hayatı, belirli bir yerdeki yahut tamamen belirli bir binadaki ferdî iddiadan, savaş için bütün gücün oluşturulmasından doğmamalıdır. O, Hıristiyan! bir şuur olmamalı, kadın ve erkeklerin Mesih'e kazanılması için ferdi bir şuur, davranış olmamalıdır. Bundan dolayı Baptistler, cemaatin ferdî arzuda değil, dünya arzusunda var olduğuna inanmaktadırlar.[238] Bu anlayışlarıyla Baptistler, ferdî misyonun önemine inanmakla birlikte, bunun bir cemaat eylemi haline dönüştürülmesinin çok daha yararlı ve etkili olacağını kavramışlardır.

Baptistler bu düşüncelerinden dolayı bir çok ülkede misyon toplulukları yahut misyon komiteleri oluşturmuşlardır. Her ferdin ve her cemaatin sorumluluğu büyük toplulukların sorumluluğu olarak kabul edilmemiştir. Aslında günümüzde tıpkı Baptistler ve diğerleri gibi her Hıristiyan grubu, bu misyon faaliyetini yürütmektedir. Her mezhep, vaftiz edilmiş Hıristiyan kazanmayı istemektedir. Fakat Baptistler, "safdil hırsızı" olarak suçlanmak istememektedirler yahut misyon sahasında kötü davrananlar olarak suçlanmak istemiyorlar. Diğer taraftan evanjelizasyonun bir bölümü mezhebî şahadeti onun içine gizlemiş ve kıymetlendirilmiş olduğunu düşünmektedirler.

238. Bkz. Hughey, a.g.e., s. 52-53; Middlebrook, a.g.e., s. 24; Balders, a.g.m., s. 120.

Baptist William Carey, (171-1834) 1806 yılında Hindistan'a misyoner olarak vardıktan 12 yıl sonra uluslararası ve mezhepler arası toplantıların yapılması gerektiği düşüncesine ulaşmıştı. Carey, 1782 yılında "günümüzdeki Hıristiyanların bölünmüşlük durumunda" mezhebi bir topluluk kurdu. O, Avrupa, İngiltere ve Amerika'daki diğer mezheplerin hızlıca kendilerine örnek aldıkları bir model oldu. Carey'in bir dünya misyon konferansının geniş açılı planı, misyon faaliyetinde gelişti ve onun hareket temeli onun evanjelizasyon ve misyondaki kendi gayretlerinde bulunuyordu. Bununla birlikte dünya çapındaki böyle bir konferans 1910 yılında yapılabildi.[239] William Carey'in böyle bir müessese teşebbüsü başarı elde etmiştir. Öyle ki bu model, daha sonra diğer mezheplerce de tatbik edilmiştir. Bunu ferdî misyonerlikten global misyonerliğe geçiş şeklinde de değerlendirmek mümkündür.

W. Carey'in bütün misyoner grupları tek bir çatı altında toplayarak müşterek misyonerlik faaliyetini hayatiyete geçirene kadar, misyoner gruplar kendi başlarına misyonerlik faaliyeti icra etmekteydiler. Carey, daha fazla başarı elde edebilmek düşüncesiyle misyoner grupları bir çatı altında toplamaya çalışmıştır. Böylece misyonerlik faaliyetlerinde her grup, her ne kadar inanış ve yaşayış açısından çok benimsemese de diğer gruplara yardımcı olma bilincine ulaşmıştır. Ancak bu, her grubun her türlü misyonerlik faaliyetinde birlikte hareket ettikleri anlamına da gelmemelidir.

239. Middlebrook, a.g.e., s. 24.

b. Tanrı Krallığı ve Dünya

Incilciler ve misyonerler olarak Baptistler, kendilerinin dünyada kiliseler dışında bir kütle olarak gösterilmeye çalışıldıklarını iddia etmektedirler. Oysa Carey'den beri Baptistler, bütün dünyayı evanjelizasyon ve misyon sahası yapmıştır. Baptist misyonerler son yüz elli yıl içerisinde bütün kıtalarda adaların büyük çoğunluğuna gitmişlerdir. Tebliğ, ders ve İncil tercümelerinde, hasta bakımında, yerel ve dış misyonun planlanmasında, Carey'in kuralı takip ediliştir. Çalışma şekli daima Protestanlık çizgisinde olmuştur. Birkaç Baptist misyoner, her şeyin hızlandırılması maksadıyla Incil'in tekniğini her yerde "yarış olarak" organize etmeyi denemiştir.[240] Dolayısıyla diğer grupların Baptistleri gerçek Hıristiyan olarak görmek istemeyişleri gerçeği değiştirmemektedir. Yani Baptistler, kanaatimizce Hıristiyanlık tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Biz, her şeyden önce onların puritanik fikirlerinin, Batı Hıristiyan dünyasının kendisini yenilemesinde oldukça önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyiz.

Baptistlerin dünya, devlet ve halk topluluklarına yönelik pozitif zihniyetin oluşumu, kuruluş günlerine kadar gerilere gitmektedir. Nottingham'da çiftlik sahibi olan Thomas Helwys, hoşgörüsüzlük ve baskı nedeniyle Hollanda'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Çünkü Helwsy ve arkadaşlarının İngiltere'deki kral I. James'a karşı tam bir din hürriyeti talebi ve ricası gerçekleşmemiştir. Onlara da, canlarını kurtarmak için çareyi ülkeyi terk etmekte bulmuşlardır.[241] Bap-

240. Middlebrook, a.g.e., s. 25.

241. Thomas Helwys, A Short Declaration of The Ministery of Iniquity, Kingsgate Press, London 1935, s.69.

tistler yalnızca İngiltere'de baskı ve zulüm görmekle kalmamış, bilakis pek çok ülkede baskı ve takibata da maruz kalmıştır. Bundan dolayı onlar, din ve vicdan hürriyetini bayraklaştırmışlardır. Gittikleri her ülkede din hürriyeti için büyük mücadele ve gayret sarf etmişlerdir. Ellerine bu konuda fırsat geçtiği yerlerde Baptistler, din hürriyeti icra etmekten de geri durmamışlardır. Bilhassa Amerika'da devlet ve kilisenin ayrılmasına hizmet etmişlerdir. Otoriter bir devletin vatandaşı oldukları zaman da pek çok güçlüklerle karşılaşmışlardır. Mesela Doğu-Batı Almanya'nın sınırlarının ayrılmasından sonra Baptist vaizlerin Doğu Almanya'dan kovulması bunun en canlı örneğidir.[242] Gerçekten de Baptistler, yeni kuruldukları ilk zamanlarda İngiltere'de çok büyük baskı görmüştür. Belki de Baptist öncülerinin maruz kaldığı bu sıkıntı ve zorluklar, takipçilerinin daha hırslı ve azimli bir şekilde davalarına sarılmasına sebep olmuştur. Öyle ki Baptistler, yaşadıkları ülkelerin her türlü şartlarına göğüs germiş ve inançlarını yaymaya çalışmışlardır.

Misyon, Baptistleri hayat standardının yükseltilmesi ve sosyal sorunların çözülmesi düşüncesine götürdü. Baptistler, fakirlik durumlarında hükümet makamlarına karşı, tarım baskılarına karşı, elde edilen açıklığa, düşmanlığa karşı ve diğer mezheplerdeki iyi olmayan insanlığa karşı mücadele ettiler. Jamaika'da Baptist misyoner William Knibb ve diğerleri köleliğin kalkmasını sağladılar. Bunun yanında Çin'de Timothy Richard, açlığa karşı tesirli bir mücadeleyi organize etti. Hindistan'da W. Carey, dul kadınların yakılmasına karşı başlangıçtan beri başarılı propagandaları kabul

242. Middlebrook, a.g.e., s. 26.

edildi. İngiliz ve Kanadalı Baptist misyonerler Portekiz kolonilerindeki bilinçli yükselen nahoş propaganda yollarından dolayı ayrıldılar.[243]

Baptistler vaftiz dairesi içerisinde bütün fiilleri kabul etmediler. Devlet yönetimi, devlet ve askerlik hizmetleri reddedilerek bu alan başkalarına terk edildi. Bütün politik alakalarda ise onlar fam ve ruhî olanların ayrılması gerektiğinde müşterektirler. Yine onlar faaliyet sahalarını cemaatte, ailede ve sevgi faaliyetlerinde görmektedirler. Yani kısaca ifade etmek gerekirse Baptistler öncelikli olarak manevî hizmetleri tercih ettikleri için beden, can ve ruha göre bütün insanlığın kurtuluşuyla ilgilenmektedirler. Onların arasından Amerika başkanı bile çıkmıştır. Onlar genellikle inançlarına ters düşen devlet memuriyetlerinden kaçınmaktadır. Aslında inancın meslek seçimi ve tercihinde önemli bir role sahip oluşu, bütün dinler için geçerli sayılabilir, inançların meslek seçimindeki etkisine birkaç örnek verecek olursak; bir Budist "ahimsa prensibi" (hiçbir canlıya zarar vermeme) gereğince kasaplık yapmamaktadır. Ayrıca meyhanecilik, zehir ve silah imalatçılığından da uzak durmaktadır. Dindar bir Yahudi, kendi dinince haram sayılan domuz eti kasaplığı ve ticareti yapmamaktadır. Eski Yahudi mezheplerinden olan Essenilerin, ticaretle uğraşmadıkları sadece ziraat ile uğraşabildikleri bilinmektedir. Diğer din ve kültürlerde de inançların meslek seçimindeki etkisini gösteren pek çok örnek bulunmaktadır. Çalışmamızın bütünlüğünü bozmamak için verilen örneklerin yeterli olacağı düşüncesiyle teferruata girmek istemiyoruz.

243. Middlebrook, a.g.e., s. 26.

H, BAPTİSTLER YE DİN HÜRRİYETİ

İngiltere başta olmak üzere diğer ülkelerde de pek çok baskı ve zulme maruz kalmaları, Baptistleri din ve vicdan hürriyetinin savunucusu olmaya zorlamıştır. Onlar, asla çoğunluk kilisesi ve gücünün konumunu elde edememişlerdir. Baptistler, özgürlük ve tolerans için mücadele eden "farklı tarzda düşünenler", yani dissenterler olarak baskı görmüştür.[244] Onların mücadelesinin, ihtiyaçlarını karşılamak ve kendini muhafaza etmek için nefsî müdafaa şeklinde olduğu görülmektedir. Ancak bu nefsi müdafaa, Baptistlerin özgürlüğün öncüleri olarak nitelendirilmesine neden olmuş ve ortaya çıktıkları çağın genel hoşgörüsüzlüğüne olan başkaldırıları, onların günümüze kadar her türlü baskıya karşı mücadele inancını güçlendirmiştir.

Gerek Baptizmin doğduğu çağın ortamı, gerek bağımsız kilise ve gerekse bağımsız misyoner grup oluşları, onları din hürriyeti anlayışının bayraktarlığını yapmaya sürüklemiştir. Burada Baptistlerin din hürriyeti alanındaki katkıları incelenecektir,

a. Genel Tarihi Nokta

Kaynakların bildirdiğine göre, bilhassa 750 yıl önce İngiltere'de başlamış olan özgürlük mücadelesi, yeni dönemde kilise hayatına girmiştir. Bu, ilk önce kral Stuart dönemindeki halk ayaklanmasıyla başlamıştır. Ingiltere'de dissenting mind (muhalefet fikri) Lollardlarm ve John Wyclif'in bir mirasıdır.

244. Gunnar Westin, "Die Baptisten und die Religionsfreiheit", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evangelisches Verlags-Averk, Stuttgart 1964, s. 82.

16. yüzyılın sonunda Hollanda'lı vaftizcilerden bir grup, Kongragasyonalist ve Baptist cemaatleri kurmak için oraya gelmiştir. O zaman "a reforming of the reformation" parolası yeni yükseliyordu. Bu sorunda Ingiliz reform dostu öncüleri kıtanın vaftizcilerinin etkisi altındaydılar. Onların öncü adamları büyük reformcuları kritik ettiler ve "solafide" (kurtuluş öğretisi) öğretisinin bir Hıristiyan hayatını inşaya muktedir olmadığını onlara karşı savundular. Bu, Ernst Troeltsch'un dediği gibi; "Reformatörlerin yığm ve baskı kiliselerinin verimsiz ahlakı savaşıdır."[245] Esas problem Incilî anlamda Mesih'i takip etmenin mümkün olup olmayacağı idi. Vaftizciler buna inandılar. Bunun için onlar, reformatörlerin tebliğ ettikleri ferdî inanç salahiyetinin bir neticesi olarak kendi arzusuyla birleşen inananlardan cemaat kurdular. Farklı kilise (sonderkirche) talep ettiler. Böylece kendi iradesiyle cemaatleşme fikri, birlik kilisesine ulaştı. Elbette bir devlet birlik kilisesi toleranssız yönetiliyordu ve kendi arzusuyla teşekkül eden cemaatler çok ağır takibata uğruyorlardı.[246]

16. yüzyılın çığır açan sayısız vaftizcileri, zalimce baskıya maruz kaldılar. Onlar için inananların vaftizi, şahsi inancın ve hidayetin anayasasının verilmiş bir neticesiydi. Onun bir takibi de çocuk vaftizinin reddi idi ve büyük kiliselerin temel düşüncesinde böyle bir ihlal, bir birlik devlet kilisesinin tamamen yıkılmasını öngören tehlikeli bir tehditti. Teolojik ve politik argümanlar vaftizcileri tehlikeli kafirler olarak tel'in ettiler ve ölümle yargıladılar. Belki bu noktadan

245. Ernst Troeltsclı, Die Soziallehren der Chiristîichen Kirchen und Gruppen, (1923), s. 806.

246. Westin, a.g.m., s. 83.

Baptistler kendi hukukunu yaşatmak ve gerçekleştirmek için hararetli argümanlar ortaya koymuşlardı. Elbette bu bir nefsi müdafaa idi. Fakat onlar devlet ve komüne ve kilise arasındaki net ayrılık prensibinde geliştiler. Bu her mezhep ve ferdi ayrılıkçı (dissenter) için hürriyet anlamına geliyordu. Yani bu tam bir şuur ve inanç hürriyeti demekti. Esasen Luther ve diğer reformatörler de Roma kilisesinin, kafirleri azınlık olarak itham edip kafir takibatı yapmalarına karşı mücadele etmişlerdi.[247] 1520'li yılların vaftizcileri arasındaki en mümtaz teologlarından biri olarak gösterilen Balthasar Hubmair, Kafirler ve Onların Yakılması (1524) isimli yazısında aşağıdaki esaslı fikri ortaya koymuştur. "Kafirler odun yığınları arasında yakılmamalıdır. Aksine kutsal kitap ve müsamahakarlıkla aydınlatılmalıdırlar. Bir Türk yahut kafir ne kılıçla ne de ateşle yenilmelidir."[248] Kafirlerin kitaplarının yakılması hakkında da yine Hubmair suçsuz kağıtları yakmanın kolay olduğunu, yazıyla uğraşmanın da yanılgı olduğunu söylemektedir.[249] Kanaatimizce bu döneminin katı müsamahasız tutumu, içinde yaşanılan çağın genel karakteridir. Dolayısıyla yönetime, devlete veya resmî kiliseye muhalefet durumunda olan herkes, acımasız bir şekilde cezalandırılarak sindirilmeye çalışılmıştır. Aslında bu durum, o dönemdeki Avrupa'nın tolerans ve müsamahadan çok uzak olduğu engizisyonun hüküm sürdüğü bir yapıya sahip oluşunun yansımalarıdır. Bugün Avrupa'nın demokraside oldukça ileri bir aşama kaydetmesini de, bütün Orta Çağ

247. Westin, a.g.m., s. 83.

248. Balthasar Hubmair, Sammlung von Photokopien der Schriften von Balthasar Hubmair, 10. Bde., Baptist Teological Seminary, Rüschlikon 1962, s. 95.

249. Westin, a.g.m., s. 84.

boyunca yaşanan olumsuzluklardan ders almaları şeklinde değerlendirmek mümkündür. Nitekim ileriki kısımlarda bu durum çok daha net anlaşılacaktır.

Din hürriyeti ve tolerans talebi, "Hollanda Vaftiz Hareketi"nin de karakteristikleridir. Onlar, 1536'dan beri Menno Simon tarafından temsil edilmektedirler. Mennonitler de başlangıç yıllarında mevcut idare tarafından takibata alınmış ve baskı görmüşlerdir. Fakat onlar, 16. yüzyılın sonunda kesin bir tolerans elde etmişlerdir. Bu hareket,İngiltere'ye geldiğinde orada din hürriyetine karşı savaşı kızıştırmış ve 17. yüzyılda iç politikadaki gelişmede önemli bir rol oynamışlardır. Sonra vicdan hürriyetinin modern fikri ve de rönesans argümanlarının yeni yolunu ve genel tabiat hukukunu elde ettiler.[250]

Din hürriyeti için yapılan gayretler daha sonra genel olarak iki anayol takip etmiştir. Bunlardan biri reformasyondan gelen bağımsız kiliseler çizgisi, diğeri ise rönesans fikirlerine ve fani tabiat hukukuna bağlı olan çizgidir. Bunlardan ilki dünya ve gerçek inananlar arasında Yeni Ahit sınırına dayanmak istemiştir. Sonuncusu ise yeni devlet kiliselerinde yerini bulmuş ve din hürriyeti fikirleri için esaslı entelektüel- hümanistik argümanlara sahip olmuştur. İlk grup, vaftiz cemaatlerinden neşet etmiş, puritan ayrılıkçılığında ve Anglo-amerikan bağımsız kürsülerinde devam ettirilmiştir. İkinci grup ise ireniklerle* ve Senkretizm** ve

250. Westin, a.g.m., s. 84.

* Irenik: Yunanca bir kelime olup mezhepler arası kavgaların son bulması ve barışın gelmesi için gayret eden bir grup (Düden Fremdvvörterbuch, 4. neu bearbeitt und ervveiterte Auflage Band 5, s. 380).

** Senkretizm: Farklı gelenklerin birbirini etkilemesi sonucu oluşan yeni kültürel yapıların geleneklerin veya düşünce ekollerini ifade etmede kullanılan bir kavram.(Gündüz, Ş., Din ve İnanç Sözlüğü, s. 337-338).

Latitudinarizm*** olarak adlandırılan Septiklerin**** yolunu takip etmiştir.[251]

Nikolaus Pavlus, sonuncu grubun yalnızca bu sorunun anlamında olduğu görüşündedir.[252] Ernst Troeltsch'da kendi çalışmasında yeni dönemdeki bir çok reform fikirlerinin ve özgürlük taleplerinin vaftizcilerden alındığını ortaya koymaktadır. Troeltsch'a göre "Vaftizci gönüllü kiliseler ve vaftizci kurtuluş idealleri" modern din hürriyetinin kesin çıkış noktasıdır. Ona göre, Fransız anayasası yalnızca Amerikan devlet ve birlik anayasalarına ve puritanlara kadar gerilere gitmemekte, aksine Amerika'daki vaftizci-bağımsız kilise fikirlerinin eski kalvinistik fikirlerle karıştırılmış kavramlara da etki etmiştir.[253] Biz, puritanik düşüncenin, din hürriyeti anlayışına kaynaklık yaptığı kanaatine iştirak ettiğimizi belirtmek istiyoruz. Gerek Avrupa ve gerekse Amerika'nın din, siyaset, ekonomi vs. gibi pek çok konudaki gelişimin arkasında puritan fikir temelinin ve bağımsız kiliselerin etkileri çok açık görülmektedir. Ancak hangi grubun ne kadar katkısı olduğunu ölçebilecek bir durumda da değiliz.

*** Latitudinarizm: On yedinci yüzyılda Anglikan kilisesi içerisinde ortaya çıkan bir grup, bunlar mezhebi toleransları ve açıklıklarıyla ve modern bilimsel tecrübelere karşı olan bir grup olarak bilinmektedir.(Duden, 5, s. 433).

**** Septik; (Sceptisme= kuşkuculuk, şüphecilik). Septizim, hiçbir bilginin yakini olmayacağını, aksine daima şüpheli olduğunu, aklın asla tereddütlerden kurtulamayacağım vs. savunan grup (S. Hayri Bolay, Felsefi Doktrinler Sözlüğü, Akça yay., 4. baskı, Ankara, 1987, s. 231-234.

251. Westin, a.g. m., s. 84.

252. Nikolaus Pavlus, Protestantismus und Toleranz im 16. Jahrhundert, 1911, s. 350.

253. Ernst Troeltsch, Die Bedeutung des Protestantismus für die Enstehung der Modernen Welt, 1928, s. 61-62.

b. 16. ve 17. Yüzyılın Panoraması

16. ve 17. yüzyıllarda bütün Avrupa'da olduğu gibi İngiltere'de de katı bir müsamahasızlık hakimdi. Bu çağların sıkıntılarını bire bir yaşayan bireyler ve gruplar, gerek düşünce ve gerekse eylem planında bunu yenebilmenin gayretini taşımışlardı. Bu başlık altında zikri geçen çağlardaki fikrî gelişmeler incelenecektir.

Hugmaier'in kafirlerin takibatına ait argümanları daha sonra farklı vaftizci gruplar tarafından da tekrarlanmıştır. Gönüllü cemaatler kendilerini esasen individual (ferdiyetçi) seçim ve toplantı özgürlüğüne yönlendirmişlerdir. Bu fikir "Genel Rahiplik Ûğretisi"ni de kuşatmıştır. Böylece kilise meselelerinde devlet koordinasyonu kapatılmıştır.[254] Özgürlük yanlısı grupların, devletin kiliseyi yönlendirmesi ve kiliseye ait olan işlerde asla müdahale etmemesi gerektiği fikrini dillendirmeye başlamasının, yaşadıkların çağa göre büyük bir adım olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü o dönemlerde devlet, her şeye hükmetmekte ve kiliseyi de yönetmektedir. Kral, bir anlamda baş rahip olarak kabul edilmektedir.

Vaftizcilerin fikirlerinin erken başarı elde ettiği söylenebilir. W. K. Jordan, kendi araştırmasında 1530'dan önce İngiltere'de bir yazının neşredilmiş olduğunu tasdik etmektedir. Bu yazı, "İngiltere'deki Baptist öğretilerinin kabulü için yol hazırlayan ilk eser sayılmıştır". Bu kitap, 1530'da kraliyet emriyle kafir olarak kabul edilerek reddedilmiştir. An-

254. Westin, a.g.m., s. 85.

cak o, önemli bir rol oynamıştır.[233] Bu kitapta Mesih krallığının kurulması için dünyevî kılıca asla ihtiyaç olmadığı önemle vurgulanmaktadır.[256] Bahsi geçen eser, devletin kiliseye müdahale etmesini şiddetle eleştirilmekte ve devletin elinin kiliseden çekmesini talep etmektedir. Kilise kontrolünü elinden kaçırınca, halkın kontrolünü de kaybedebileceğini düşünen yönetim ise, bu fikirleri tekfir ederek problemi yok etmeyi hesap etmektedir. Bu eserin Baptistlerin kuruluşundan yaklaşın 90 yıl önce kaleme alındığı göz önünde bulundurulduğunda, din hürriyeti veya fikir hürriyeti taleplerinin Baptistlerden önce dillendirilmeye başlandığı görülecektir. Ancak Baptistler önceki denemelerin yalnızca fikir planında kaldığını, oysa Baptistlerin bunu pratik hayata taşıdıklarını da söylemek gerekir.

Robert Browne ve Henry Barrow İngiliz Kongregasyonalistlerini öncüleri kabul edilmektedir. Onlar 16. yüzyılın sonunda tıpkı vaftizciler gibi din hürriyeti probleminde şu görüşleri temsil etmiştir: "Gönüllü cemaatlerin öğretisi, kilise meselelerinde devletin her türlü tesirinden uzak kaldı. Devlet ve kilise arasındaki ayrılık için gayret edilmek zorunluydu ve böylece din hürriyetine ulaştılar."[257] Bu bağımsız kilise hareketinden, 17. yüzyılın ilk İngiliz Baptistlerine ulaşılmıştır. Bu grup, kendi ülkeleri olan İngiltere'deki taki-

255. W. Wilbur K. Jordan, The Development of Religious Toleration in England from the Begining of the Reformation of the Thaf of Queen Elizabeth, 4. vol., London, 1932-1940, I, s. 57.

256. Westin, a.g.m., s. 86.

257. T. Lyon, The Theory of Religious Liberty in England, 1603-1639, Cambridge 1937, s. 30.

battan kaçarak Hollanda'ya gelen kaçaklarca Hollanda'da kurulmuştur.[258] Yukarıda Baptistlerin bir vaftiz hareketinden daha ziyade bir cemaat hareketi olduğunu söylemiştik. Dolayısıyla bağımsız kilise hareketi, bu Baptistlerin doğmasındaki en önemli etkenlerden biri olmaktadır.

John Smyth ve kendi inanç çağdaşlarının 1610 yılında hükümet makamları hakkında olumlu şeyler söyledikleri beyanları olmuştur. Fakat "bu dünya yönetim memuriyetinin İsa Mesih'in ruhanî krallığında ve Yeni Ahit kilisesinde mevcut olmadığını ve onun bu memuriyetleriyle kilise bağlantı kuramayacağı"[259] da söylenmiştir. Bu tasdik, 1612-1614 şahadetinin 84 maddesine de konmuştur. Bu teyit, Hollanda-Mennonit inancına dayanmaktadır ve onda büyük bir anlama sahiptir. W. L. Lumpkin'e göre bu yeni dönemin ilk inanç esası vicdan hürriyeti, kilise ve devlet arasındaki ayrılığı talep etmiştir.[260]

John Smyth ve çalışma arkadaşı Thomas Helwsy'nin nazarında "bir havari din hürriyetine layıktır"[261] görüşü hakimdir. O, arkadaşı John Murtan ile birlikte vaftiz cemaatini Hollanda'dan Londra'ya naklettiğinde İngiltere'nin klasik hayatında din hürriyeti talebi henüz bilinmemektedir. Bu konuda başka bir araştırmacının görüşü de şöyledir: "Baptistler başlangıçtan itibaren Kalvinist gelenekten gelen Kongregasyonalistlerden daha fazla devlete karşı gerçek inancını muhafaza etmek ve yanlışlara da göğüs germek

258. Westin, a.g.m., s. 86.
259. William L. Lumpkin, Baptist Confessions of Faith, Philadelphia 1959, s. 111.
260. Bkz. Lupmkin, Baptist Confessions of Faith, s. 124.
261. W. T. Whitley, A History of Biritish Baptists, London 1932, s. 26.
262. M. Searle Bates, Glaubensfreiheit. Eine untersuchung, Übersetz von Richard M. Honig, Newyork, 1947, s. 238.

için devlete karşı özgürlüğe başvurdular."[262] Sadece bu vaftiz öğretisinin değil, bilakis Kalvinizm'in zıddına sabit her lütuf öğretisinin Hollanda vaftiz cemaatinden neşet eden Baptistleri de karakterize ettiği söylenmektedir.[263]

İngiltere'de din hürriyeti talebinin ilk defa Helwys'nin *A Short Declaration of the Ministry of Iniquilty (1612)* isimli kitabında dile getirildiği bildirilmektedir.[264] Helvvys'e göre hiçbir insan kılıçla korkutulmamalı, ona Mesih! kabul etme ya da yanılgıda yaşama şansı verilmelidir. İnsanların dini kendisiyle Allah arasındaki bir şeydir. Kral da bunun için mesuliyet almaya yetkili değildir. O, Allah ile insan arasında da asla hakem değildir. Ayrıca "Onlar, sapık, Türk, Yahudi ve diğerleri olabilirler. Onu cezalandırmak dünyevî gücün vazifesi değildir."[265] Kilise ve devlet birbirinden ayrı olmalıdır. Hem hedefleri hem de yönetimleri açısından ayrıdır.[266] Helweys'in bu kitabı, Baptist din hürriyeti fikirleri gibi gönüllü cemaatlerin öğretilerinin mantıkî sırasını da berraklaştırdığını söylemek mümkündür.

Benzeri bir durumu Leonard Buzher'in *Religious Peace, o a pleafor liberty of Conscience (1614) de* muhtemelen arkadaşı Helwys'in hapiste ölümünden sonra yazmış olduğu kitabında da bulmak mümkündür. Bu, yalnızca din hürriyeti ile meşgul olan İngiltere'deki ilk kitap olarak kabul edilmektedir. O, krala ve parlamentoya hitap etmektedir. Busher ve diğerleri *Tanrı Krallığının* bu dünyada olmadığını söylemektedirler. Onlara göre yalnızca ruhî silahlarla kendi

263. Westin, a.g.m., s. 87.

264. Bkz. Westin, a.g.m., s. 87.

265. Thomas Helwys, A Short Declaration of The Ministry of Iniquity, Kinsgate Press, London 1935, s.69.

266. Helwys, a.g.e, s.69.

savaşı verilmelidir. Takibatlar tamamen Mesih'in emirlerine terstir ve gerçekte hiçbir başarı elde edemezler. Aksine sadece kendi devletine zarar verir. Busher, kralı kendini ve parlamentoyu papanın baskısı altına sokmaması için ve kendilerinin de diğer insanlara karşı baskı kurmamaları için ikaz etmiştir. Hiçbir kilise gerçek kilise olabilmek için dünyevî kılıçla hak aramaz. Kral ve parlamentodan bütün Hıristiyanlar, Yahudiler, Türkler ve putperestler için hürriyeti gerçekleştirmesi talep edilmiştir.[267] Dolaylı da olsa Türkler, Batıkların tolerans anlayışına katkı saylamıştır. Aslında bu, hicvedilecek bir durumdur. Çünkü Avrupa'nın bir kaos dönemi yaşadığı Orta Çağda Türklere, tıpkı kafirler, zındıklar ve de Yahudiler gibi ateşte yakılma cezası verilmektedir. Bunun gerisinde Türklerin Avrupa ortalarına kadar gidişlerin kini ve öfkesi vardır.

Aynı tarzda John Muron da argümanlar geliştirmiştir. O, vicdan hürriyeti üzerine bir kitabın yazarı olarak görülmektedir. Objections Answered isimli kitabında Baptistlere yönelttiği kritikleri vardır. Yine bu konuda yazılan bir diğer eser de 1. Jacob'a aittir. 1620'de yazdığı eserinin adı A *Most Humble Supplicationdır.* Bu kitapta da nihaî kurtuluşun ancak kutsal kitapla olduğu, asla kilise ve onun konsillerde aldığı kararda olmadığı vurgulanmaktadır.[268]

İngiliz Baptistlerinin genel din hürriyeti için yaptığı bu mücadele, tarihte önemli bir yere sahiptir. Yukarıda bahsedilen kitapların kaleme alındığı dönemlerde bu sorunun çok aktüel olduğu anlaşılmaktadır. 1640'lı yılların sonunda Westminister sinodunda Presbiteryenlerin tesiri yeni bir *eşit*

267. Bkz. Lyon, T., a.g.e., s. 128.
268. Westin, a.g.m., s. 88.

kilise meydana gelmesine tazyik etmiştir. Baptistler, "devlet makamlarının" insanların vicdan hürriyetiyle ilgilenmekle[269] fikrini de içinde bulunduran gözden geçirilmiş iman esasını kabul etmiştir.

Baptistlerin hem teorik hem de pratik olarak cemaatlerin inanç hürriyetlerine yönelik gayretleriyle yeni bir yol açmış olduklarında hiçbir şüphe yoktur. Baptistlere göre, "İnanç hürriyeti fikri, bu dinin hürriyetinin tabi bir neticesidir".[270] Baptist önderleri ilk yıllardan itibaren yaşadıkları toplumlarda din hürriyetini hayatiyete geçirmek için bir hayli çaba sarf etmişler, ilerleyen yıllarda bunun semeresini görmeye de başlamışlardır.

Baptistlerin din hürriyeti mücadelesi konusunda W. K. Jordan şu tespitte bulunmaktadır: "Baptist düşünürler, toleransı ispatlamak için kabiliyetli, ısrarlı ve de mantıklıydılar".[271] 1660'dan sonraki takibatta da bir çoğu susturulmuş ve John Bünyan gibi adamlar uzun süre hapislerde tutulmuş olmasına rağmen onlar gayretlerini devam ettirmiştir. Farklı cemaat ve mezhep gruplarından bir çok insan 17. yüzyılda bu özgürlük için mücadele etmiştir. Fakat Baptistler daima birinci safta yer almıştır. Takip eden zamanda Baptist fiilleri, örneklerle dolmuş ve mücadele devam etmiştir. 1689'un tolerans akdinden sonra Ayrılıkçılar (Dissenter) için kısmî bir hürriyet tanınmıştır. 18. yüzyılın sonunda bu sorun, Kuzey Amerika'da yeniden canlandırılmıştır.[272] Kanaatimizce Baptistlerin din hürriyeti konusunda öncü oluş-

269. Lumpkin, a.g.e., s. 148.

270. Bates, Glaubensfreiheit, 1947, s. 636.

271. W. K. Jordan, The Devolopment of Religious Toleration to the Restoration, 1640-1660, London 1938,111, s. 459.

272. Westin, a.g.m., s. 89.

lannın ana nedeni, onların yaşadıkları ülkelerin katı mezhep taassubiyetinin baş mağdurları konumunda olmalarıdır. İnsanlar en çok sıkıntı duydukları problemlerinin üstesinden gelmek için mücadele ederler. Baptistler de ilk ortaya çıktıkları dönemdeki İngiltere'nin toleransız devlet yönetimi ve kilise baskılarından çok çektikleri için din hürriyeti taleplerini sürekli canlı tutmuşlardır. Onların bu mücadelesi sadece Britanya adasıyla sınırlı kalmamış, bilakis gittikleri her ülkede devam etmiştir.

İngiltere'deki Baptist babalarının bu mücadeleyi sürdürdükleri sıralarda Kuzey Amerika'da bu hürriyet için dramatik bir mücadele gelişmiştir. Orada, güneydeki hem Anglikan Kilisesi, hem de kuzeydeki puritanik Kongregastyonalist Kilisesi monopol kiliseler olarak Avrupa tarzı bağımsızlık taleplerini tesis etmiştir. Baptizm, 1638 yılında Roger Williams ve onun arkadaşları vasıtasıyla New Engnland'a geldiğinde, yönetimle çok yakın bir ilişki kurulmuştur. Williams ve arkadaşları Rhode Adası'nı yeni bir koloni olarak kurmuş ve orada tam bir din hürriyeti resmen ilan edilmiştir. Bu ilan, "bastırılmış vicdanlarla insanlara bir şemsiye " olarak algılanmıştır.[273] Dr. John Clark ise kolonideki bu hürriyeti sağlamlaştırmıştır. Roger Williams, The Bloody Tennt of Persecution (1644) isimli meşhur kitabıyla İngiliz bağımsız kilise hareketine de tesir etmiştir. Bundan sonra Baptist dünya görüşüne sahip yeni kişiler türemiştir. John Bünyan ve John Milton gibi kişiler de din hürriyetinin gerekliğini ispat etmişlerdir. Diğer taraftan Williams, kendi kitabında Multon'un 1620 yılındaki çok önemli kabul edilen A humb-

273. Kenneth S. Latourette, A History of Christianity, New York 1952, s. 953.

le Supplication isimli kitabım tammış ve ondan birkaç delil çıkarmıştır. Böylecc iki şahsın fikirleri arasında mübadeleler olmuştur. Gelecek için Rhode Adası'nm büyük bir önemi olmuştur. Öyle ki Kuveykırlar birkaç on yıl sonra bu modele göte Pennsylvania Kolonisi'ni kurmuş ve tam bir din özgürlüğü ilan etmişlerdir. Daha sonra Baptistler ve diğerleri İngiltere'den Pennsylvania'ya göçmüş, burada yeni cemaatler kurmuş ve din hürriyetini pekiştirmişlerdir. Bu iki koloni de bu şekilde 18. yüzyılda çizgisini devam ettirmiştir.[274] Görüldüğü üzere Baptistlerin din hürriyeti taleplerini Amerika'ya taşımaları ve orada yeni oluşan kolonileri tam bir din hürriyeti anlayışına göre kurmaları, Amerika'nın Avrupa'daki baskılardan kaçan farklı Hıristiyan gruplarının da güvenli bir barınağı haline gelmesine vesile olmuştur.

c. 16. ve 17. Yüzyıllardaki Hoşgörüsüzlük

16. ve 17. yüzyıldaki hoşgörüsüzlüğün temelinde hem mezheplerin kendi aralarındaki çekişmelerinin, hem de kilisenin siyasetle olan ilişkisinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa'da mezhep çekişmeleri ve din savaşları, büyük ölçüde 16. ve 17. yüzyıllarda olmuştur. Bu dönemde iktidarı ele geçiren hemen hemen tüm mezhepler ve devlet adamları aynı ölçüde hoşgörüsüz davranmıştır. Hiçbir yeni akımın değiştiremeyeceği kadar katı bir tutum sergileyen Katolik Kilisesi, herkesin vicdan özgürlüğüne sahip olması gerektiği düşüncesinin daima "çılgınlık" olduğunu savunmuştur. Augustinius, kilisenin güç kullanarak "insanları

274. Bkz. Westin, a.g.m., s. 90.

zorla mezhebe sokması" gerektiğine inanmıştır. Ona göre insanın inanç, erdem ve doğruyu öğrendiği halde inanmaması günahtır ve "sapkınlar yalnızca afarozu değil, ölümü de hak etmektedir". Daha sonraki yıllarda Luther'in Exsurge Domine başlıklı papalık genelgesiyle kınanan tezi, sapıkların öldürülmesinin, Kutsal Ruh'un iradesine karşı gelmek anlamına gelmektedir. Erasmus'un "ortadoks psikoposlarm, kralları, sapkınlıktan başka suçu olmayan sapkınları katletmeleri için kışkırttığı duyulmuş mudur?" diye yazınca bu ifadesi Sorbonne tarafından doğanın, Tann'nm ve insanların kanunlarına karşı olduğu gerekçesiyle kınanmıştır.[275] Bu dönemlerin mağdurları yanlıca farklı arayış içerisinde olan gruplar olmamış, aynı şekilde yaşadıkları ortamın haksızlıklarını objektif olarak dile getiren düşünür ve yazarlar da bu baskılardan nasibini almıştır.

Papanın sapkın aforoz etme ve cezalandırma yetkisi, 15 Şubat 1559 tarihli tepliğ ile ilan edilmiştir. Bu ilandan sonra Katolik Mezhebi'nin teorisi doğrudan uygulamaya konulmuştur. İnançsızların öldürülmesi görevi "kutsal merci" tarafından yürütülmektedir.[276] Protestanların ilerleyen yıllardaki tutumu da Katoliklerden geri kalmamıştır. Protestanların daha özgürlükçü oldukları şeklindeki geleneksel önyargıya inananlar yanılmaktadır. Luther'in güçten yoksun olduğu ilk yıllarına ait birkaç görkemli sözü bir yana bırakılırsa, reform liderleri arasında vicdan özgürlüğü lehine bir tavra neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Onlar da din adına ceza verme gücüne erişir erişmez, bu gücü kullanmışlar-

275. Preserved Smith, Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka Plan Çalışması, çev. Serpil Çağlayan, İstanbul, 2001, s. 191.

276. Bkz. Smith, a.g.e., s. 192.

277. Bkz. Smith, a.g.e., s. 193.

dır.[277] Dolayısıyla Protestanlık, zayıf olduğu ilk yıllarda humanistik söylemleri öne çıkarmasına karşın, gücü elde eder etmez, Katolik kilisesinden çok daha acımasız davranmaya başlamıştır.

Luther, ilk dönemlerde hoşgörü teorisini şöyle ifade ediyordu: "Tanrı'nm vahyi ve imanla ilgili konularda Papa'nm yargı hakkı yoktur...". "Sapkınlık asla zorla engellenemez... Sapkınlık manevî bir şeydir, ne demirle kesilebilir, ne ateşle yakılabilir, ne de suda boğulabilir...Iman özgürdür. Bir sapkının yargılanması neye yarar ki? İnsanlığın sözde ve yazıda uzlaşmalarından başka işe yaramaz, vicdanı zorla değiştiremez. Zira düşünceler vergiden muaftır."[278] Anabaptistler onun hiç onaylamadığı öğretileri vaaz ederken bile Luther; "Bırakın insanlar istediklerini öğretip istediklerine inansınlar, ister Incil'e tapsınlar isterse yalanlara"[279] diyordu. Böylece o, Protestanlığın henüz güçlenmediği dönemlerde farklı düşünce ve gruplara hoşgörülü olduğu mesajı veriyor ve tabir yerindeyse herkese mavi boncuk dağıtıyordu.

İlerleyen yıllarda Luther'in taraftarları başarıyı garantiledikleri anda, Luther'in hoşgörü konusuna bakış açısının da değiştiği görülmektedir. İlk hamle sivil hakimden gelmiştir. Din adamları önce direnip, daha sonra da hak vermiş ve onu teşvik bile etmişlerdir. Anabaptistleri hedef alan bir önlem olarak, Saksonyalı dük John tarafından rahipler dışındaki tüm kişilerin vaaz etmeleri ve birbirlerini vaftiz etmeleri yasaklanmış, bu yasağı ihlal edenler idam edilmiştir. Bu tür idamlar 1530, 1532 ve 1538'de de tekrarlanmıştır. 1529'da tüm Anabaptistleri ölüme mahkum eden acımasız

278. Martin Luther, Freiheit und Lebensgestaltung Ausgewaelte Texte, Kleine Vanderhoeck- Reihe, Göttingen 1983, s. 38, 74, 218- 227.

279. Luhter, a.g.e., s. 39.

imparatorluk kanunu, Speyer Meclisi'nde Katoliklerin, Luthercilerin ittifakıyla kabul edilmiş ve hiçbir kışkırtmanın olmadığı sıradan sapkınlık davalarını da kapsayacak şekilde yorumlanmıştır. Saksonya'da, yargıç kürsüsünde Melanchton'un oturduğu devamlı bir engizisyon mahkemesi kurulmuş ve çok sayıda insan ölümle, ömür boyu hapisle ya da sürgünle cezalandırılmıştır.[280] Bu belge ve ifadeler, Protestanların belli bir güce ulaştıktan sonra en az Katolikler kadar müsamahasız olduğunu göstermektedir. Nitekim tıpkı kendileri gibi Roma Katolik kilisesinin katı tutum ve fikirlerine karşı mücadele eden ve bir anlamda tıpkı Protestanlar gibi bir protesto hareketi olan Anabaptistler, ilerleyen yıllarda Protestanların takibatına maruz kalmıştır. Hatta onlar eskiden Katolik engizisyonunda can verirken, durum değişmiş artık Protestan engizisyonunda can verir olmuşlardır.

Aslında bu ifadeler bize Baptistlerin neden din hürriyetinin savunucusu olduklarını çok net bir şekilde açıklamaktadır. Protestan orijinli olmalarına rağmen, sadece çocuk vaftizini reddetmiş olmalarından ve böylece Protestanlık anlayışından biraz uzaklaşmış gibi görülmelerinden dolayı Luther mahkemelerinde Baptistler ölümle cezalandırılmıştır. Dolayısıyla Baptistlerin "din hürriyetini" hümanizm ya da hayat felsefesi olarak değil, bilakis hayatta kalmak ve yaşayabilmek için savundukları anlaşılmaktadır.

Rivayete göre Melanchton, sapıkların peşine düşme konusunda arkadaşlarından çok daha aktif davranmıştır. Çocuk vaftizinin, ilk günahın ve komünyon ayininde İsa'nın gerçek et ve kanının olduğunun inkar edilmesinin ölüm cezası gerektiren küfür olacağını savunmuştur.[281] Dolayısıyla

280. Smith, a.g.e., s. 194.
281. Bkz. Smith, a.g.e., s. 194.

Orta Çağ'm karanlık bahçesinde filizlenmeye başlayan yenilikçi gruplar, hem Katolikler hem de Protestanlarca hırpalanmışlardır. Her iki büyük mezhep de kendi baskılarının meşru olduğuna inanmıştır.

Aslında Protestanların da tıpkı Katolikler gibi engizisyon mahkemesi kurmalarının arkasında Martin Luther'in krallığı; *"Tanrısal Krallık"* ve *"Dünyevi Krallık"* diye ikiye ayırması yatmaktadır. Bu anlayışa göre Tanrı'nın krallığında hukuka, zora, baskıcı iktidara ihtiyaç yoktur. Bu ruhanî iktidar sadece Hıristiyanlar için geçerlidir. Buna karşılık dünya krallığı, üyelerinin, kötü eğilimlerin peşinde gitmelerine engel olmak için "yasanın gölgesinde" ve "kılıcın gölgesinde" kurulmuştur.[282] Ona göre bu cismanî iktidar ve hukuk "bu dünyada Tanrı'nm isteğiyle ve Tanrı'nın koyduğu düzen sayesinde" mevcuttur.[243] Doğası gereği iyi olan siyasal iktidar, tıpkı ruhanî iktidar gibi Tanrı'dan gelmiştir ve kötülüğü etkisizleştirmekle yükümlüdür. Ancak bu Tanrısal krallıkla mukayese bile edilemez. Bu sadece bir ehven-i şerdir. Ve insanın doğasında kötülükten dolayı gerekli olmuştur. Bundan dolayı cismani yani (dünyevi) iktidar barışı muhafaza etmek, kötü eylemleri engellemek ve insanları iyiliğe sevk etmek için dışsal ve zorlayıcı araçlara yani hukuka ve zora başvurmaktır. Böylelikle dünya krallığı fasıklara karşı Tanrı öfkesinin hizmetkarlığını yapmaktadır.

Lutherciler ve Zwingliciler arasında konumlanmaya ça-

282. Bkz. Wi!liam Ebenstein, Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, çev. İsmet Özel, Şule Yay., İstanbul 1996, 416-154; Gustav Mensching, Dini Sosyoloji, çev. Mehmet Aydın, Tekin Kitabevi, Konya, 1994, s. 147; David Thompson, Siyasi Düşünce Tarihi, çev. Ali Yaşar Erdoğan- Hüseyin Yılmaz- izzet Akyol..., Şule Yay, 111. Baskı, 2000, s. 47.

283. Bkz. Thompson, a.g.e., s. 48-49, 51,54.

lışan Strassburglular da en az diğerleri kadar hoşgörüsüz olmuştur. Onlar kendileri gibi düşünmeyenleri katlederken, kadınlara tecavüzün hoş görülüp görülmeyeceğini tartışmışlar[284] İsviçreliler de sapkınları cezalandırmışlardır. Hatta Felix Manz, bedenin tamamen suya daldırılarak vaftiz edilmesiyle bir ceza yöntemi olarak suda boğulmak suretiyle idam edilmiştir. Zürih, Born, ve St. Gall'de Anabaptistleri ölüme mahkum eden ortak bir bildiri yayınlanmış, bu kanunla ikisi 1528'de ikisi de 1532'de olmak üzere dört Anabaptist hüküm giymiştir.[285]

Cenevreliler, Servetus'u mahkeme kararı ile öldürmekle Kalvin'in teorisiyle son derece uyumlu bir girişimde bulunmuşlardır. Kalvin, yöneticilerin sapıkları öldürme haklarının olduğunu kabul etmiş, ancak, Protestanlığın sapık bir mezhep olmadığını savunmuştur. Kalvin daha da ileriye giderek sapkınlara ölüm cezası verilmesini savunan Castellio'ya karşı sapıkları bu şekilde savunanların da aynı şekilde suçlanmayı hak ettiklerini ve aynı şekilde cezalandırılmaları gerektiğini söylemiştir.[286] Görüldüğü üzere Orta Çağ Avrupası'nm genel yapısı müsamahasızlık hakimdir. Gücü eline geçiren grup, kendisi gibi düşünmeyenleri yok etmekte bir sakınca görmemektedir.

Aslında Kalvin de tıpkı Luther gibi aziz Petrus'un klasik metnine (Romalılara Mektup 13:1-2) dayanarak her türlü sivil otoritenin İlahî kaynaklı olduğunu ileri sürmüştür. Bu düşüncesi Kalvin'i ilahi inayetçiliğe götürmüştür. Buna göre yönetenleri ve siyasi rejimleri ihdas eden bizzat Tann'nm

284. Bkz. Smith, a.g.e., s. 195.
285. Bkz. Smith, a.g.e., s. 195.
286. Bkz. Smith, a.g.e., s. 195.

kendisidir. Elde edilme biçimi ne olursa olsun her otorite ilahi inayet tarafından verilmiştir. İktidarın ilahi kaynağı aynı zamanda hem yönetenler, hem de yönetilenler için yükümlülükler getirmektedir. Yönetilenler, Tanrı'ya itaatten alıkonulmamak şartıyla yöneticilere itaatle mükelleftir.[287]

Kalvin de Luther gibi iki ayırımı anlayışına taşımaktadır. Ona göre, "insan için çifte rejim söz konusudur. Biri ruhanîdir, vicdan bu yolla Tanrı'ya ve dindarlığa ilişkin şeyler öğrenir ve bu konuda bilgilenir. Diğeri, siyasal ya da sividir. Bu yolla insan, insanlar arasında muhafaza edilmesi gereken insanlık ve nezaket ödevlerini öğrenir."[288] Bu ayrım, Kalvin'e Hıristiyan özgürlüğü ile siyasal itaati kolayca uzlaştırma ve Hıristiyanlar için dahi siyasal iktidarın varlığını haklılaştırma imkanı sağlar. Gerçekte Incil'in sunduğu ruhanî özgürlük ruhanî alanla sınırlıdır ve siyasal planda etkiye sahip değildir. Siyasal iktidarın Hıristiyanlar arasında icrasına hiçbir biçimde engel olmaz. Çünkü Hıristiyanlar - vicdanları Tanrı katında özgür diye- İnsanî yasalardan muaf değildirler. Sonuç olarak ruhanî özgürlük, sivil iktidarlarla bir arada var olabilir. Bundan dolayı Kalvin, tıpkı Luther gibi Incil'den mülhem özgürlük adında tüm dünyevî otoriteleri reddeden ve bir tür anarşizmi baş tacı eden Anabaptistlere karşı çıkar. Aynı şekilde Hıristiyanlar arasında yöneticilerin durumunu faydasız olarak görenleri eleştirir.[289] İki rejim kavramı Kalvin'i, siyasal iktidarla kilise otoritesi arasında net bir ayrım ortaya koymaya yöneltmiştir. Kalvin, bunların eylem araçlarının olduğu kadar yetkinlik alanında

287. Bkz. Maurice Barbier, Modem Batı Düşüncesinde Din ve Siyaset, çeviren Özkan Gözel, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1999, s. 44-45.

288. Barbier, a.g.e.,s. 45.

289. Barbier, a.g.e., s. 46-47.

da birbirinden farklı olduğunu vurgulamıştır. Ruhanî iktidar, siyasal işlerle ilgilenmemelidir. Doğal olarak o, papaların dünyevî iddialarını eleştirmektedir. Sivil otorite dinsel konularda yalnızca kilisenin öğretisi, disiplini veya malları söz konusu ise bulunabilir. Hükümdarlar da diğerleri gibi kilisenin disiplinine boyun eğmek zorundadır.[290] Kalvin'in, papalığın dünyevî gücünü terk etmesi gerektiği fikrinin Katolik kilisece hiç hoş karşılanmadığını tahmin etmek de zor değildir. Çünkü o dönemlerde Katolik kilise, ruhanî yönünden daha ziyade dünyevî yönüyle yani devletlere, hükümetlere hükmetme yönüyle ön plandadır. Dolayısıyla bu yapısıyla din, kendi sınırlarını ihlâl ederek devlet işlerine ağırlık vermektedir. Esasen din-devlet ayrılığı prensibi, Orta Çağ Avrupası için çok gerekli ve elzem olduğunu belirtmek gerekir.

John Locke da din ve devlet işlerini birbirinden ayrılması gerektiğine inanmaktadır. Ona göre devlet, dünyevî araçlar kullanarak yalnızca dünyevî amaçlar güden dünyevî bir mahiyetteki topluluktur. Din ise, siyasal iktidarın yetki alanı içerisinde değildir. O, buna delil olarak üç neden göstermektedir. İlk olarak, sivil yönetici Tanrı ve de insanlar tarafından ruhların ihtimamı ile yükümlü kılınmamış olup, kendisine inananları şu veya bu dini benimsemeye zorlama iktidarı da verilmemiştir. İkinci olarak, yöneticinin tüm iktidarı zordan ibaret iken, hakiki din ruhunun derunî inanışından ibarettir. Hiçbir zahirî güç ona zor kullanamaz. Son olarak, ruhun kurtuluşu için gösterilecek olan ihtimam sivil yöneticilerin uhdesinde olamaz.[291] Lock'a göre kilise ise,

290. Barbier, a.g.e., s. 47.

291. John Locke, A Latter Concerning Toleration , Focus, London 1991, s. 15-17, 63-65.

"hür iradî bir cemiyettir". Çünkü her insan kendi dinini ve kilisesini özgürce seçmektedir. Bu, "Tanrı'ya topluca ibadet etmek üzere, kendi iradesiyle bir araya gelmiş insanlardan oluşan özgür bir cemiyettir". Böylece o, din ve vicdan hürriyetini savunmaktadır. Bu da kişiler ve kiliseler arasındaki karşılıklı hoşgörüyü gerektirmektedir. Ona göre devlet ve kilise arasında işlevsel bir ayrılık söz konusudur. Bu iki farklı olgunun kaba güce de başvurmaması gerekmektedir: "ilginçtir ki bir mezhep, kuvveti eline geçirdiği zaman devleti kaba güç kullanmaya teşvik eder ve hoşgörüyü reddeder. Fakat kendisi zulmetmek için yeterince güce sahip olmadığında hoşgörüyü telkin eder".[292] Dikkat edilirse Locke, M. Luther ve Kalvin'den farklı ve onlardan daha liberal düşünmektedir. Bir puritan olarak Locke, dogma ve ritüelleri asgariye indirmenin gerekli olduğunu savunmaktadır. Ona göre dini doktrinler ne kadar fazla yalınlaşırsa dini barış o kadar kolaylaşmaktadır.

Aynı şekilde Locke gibi Woltaire de bu mezhep ve din savaşlarına ve hoşgörüsüzlüğe temas etmektedir. O, bu konuda şöyle demektedir: "bütün dinlerin arasında şüphesiz ki Hıristiyanlık en hoşgörülü olmalıydı, halbuki bu güne kadar Hıristiyanlar herkesten daha hoşgörüsüz olmuşlardır.", "Tanrı İbrahim'in tanrısı ise, neden İbrahim'in evlatlarını yakıyorsunuz? Ve onları yakarken, neden onların dualarını okuyorsunuz? Siz ki, imanlarının kitabına tapıyorsunuz, onları imanlarından dolayı nasıl öldürebilirsiniz ?".[293] Woltaire, burada Yahudileri kafir olarak kabul edip, eteşlerde yakan Hıristiyanları ciddî ve mantıklı bir şekilde

292. Locke, a.g.e., s. 25.

293. Fatma Mansur Coşar, Din Savaşları, Büke yay., İstanbul 2000, s. 125.

eleştirmektedir. Çünkü Hıristiyanlar, Yahudi kutsal kitabını da Tanrı kelamı olarak kabul etmekte ve Eski Ahit'i de kendi kutsal kitapları arasına almaktadırlar. Hal böyle olunca Yahudileri kafir olarak nitelendirmek, büyük bir çelişki olmaktadır. Ayrıca Yeni Ahit ifadelerinin pek çoğu; alçak gönüllülüğü, tevazuu, hoşgörüyü, bağışlamayı öngörmektedir. Ancak bütün Hıristiyanlık tarihi boyunca Hıristiyanların kendi kutsal kitaplarına muhalefet edercesine müsamahasız, toleransız ve hoşgörüsüz yaşamaları manidardır. Onlar sadece hoşgörüsüz yaşamakla kalmamış, kendileri gibi düşünmeyenlere yaşama şansı bile tanımamıştır. Nitekim zaman zaman cesur Hıristiyan düşünürleri, canları pahasına bu çelişkileri dile getirerek, kiliseyi ve din adamlarını eleştirmekten de geri kalmamışlardır. Ancak bunlardan bir kısmı ölümlerinden kırk yıl sonra bile dönemin papasının emriyle kabrinden çıkartılarak kemiklerinin yakılmasına da engel olamamıştır. Bunun en canlı örneği John Wicliftir.[294] Bu şahıs ölümünden 44 yıl sonra mezarından çıkarılarak papanın emriyle yakılmıştır.

Az sayıda da olsa bu 16. yüzyıl Hıristiyan Avrupa'sındaki bağnazlık seline karşı koyma cesareti gösteren Hıristiyan gruplar olmuştur. Genel olarak Anabaptistler ve Uniteryenler gibi hüküm giymiş olan gruplar, kendi konumlarının gerektirdiği biçimde, hoşgörü ilkesine sıkı sıkıya bağlı idiler. Erasmus da tamamen hoşgörülü bir yaklaşıma sahiptir.[295] Erasmus'un arkadaşı Ammonius da ülkesindeki bu hoşgö-

294. Bkz. Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Genişletilmiş 4. Baskı, Fakülte Kitabevi, İsparta 2002, s. 364.

295. Bkz. Erasmus, Deliliğe Methiye, MEB yay., İstanbul, 1989, s. 91-115.

rüsüzlükten yakınmakta ve şöyle demektedir: "1511'de reformdan haberi olmayan İngiltere'de öyle çok sayıda sapkın bulunuyordu ki, onları yakmak için, oduna olan talep yakacak fiyatlarım artırıyordu."[296] Kendi dönemlerinin müsamahasızlığı, Batılı alimlerin edebiyatlarına bu şekilde hiciv konusu bile olmuştur. Tedbirli ve şanslı olanlar ölümden kurtulabilirken, diğerleri aynı şansa sahip olamamıştır.

Reformcuların hoşgörüsüzlüğü hakkında söylenenlerden sonra, çelişkili görünse de, modern vicdan özgürlüğünün ayrıcalıklı bir azınlıktan kitlelere yayan ikinci etkenin reform olduğunu söylemek gerekir. Kısa bir süre, rönesansın o ihtişamlı kültürünü fanatizmin kara bulutlarıyla gölgelemişse de reform, kendi hedefine zıt bir biçimde özgürlüğün ebeveyni olmuştur. Hıristiyanların ortak bir öğretiye sahip olmalarının, öğündükleri Tanrı sevgisinin ve dinsel aydınlanmalarının üretemediği şey, nihayet onların karşılıklı ve şiddetli öfkelerinden doğmuştur. Smith'e göre, pis bir bataklıkta büyüyen, tüm güzel çiçekler içinde en güzeli, din savaşlarından doğan, bu dini özgrülük olmuştur.[297]

Ard arda adımlar atılmış, ilk olarak Katoliklerin ve Luthercilerin uzun süredir çözümlenemeyen sorunları bir kenara bırakılmıştır. Bilhassa Ausburg Barışı ile bu iki mezhebe hoşgörü uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca Varşova Sözleşmesi de soylulara mutlak dinsel özgürlük bahşetmiştir. Din adına yapılan katliamlardan iyice bıkmış olan Hollanda halkı, Ultrecht Birliği ile hoşgörü doğrultusunda büyük bir adım atmıştır. İhtiyatla hareket eden Elizabeth hükümeti, barışçıl ve kendi haline olanların rahatsız edilmesine engel

296. Smith, a.g.e., s. 199.
297. Bkz. Smith, a.g.e., s. 199-200.

olmuş ve Katoliklere kanunların ötesinde bir hoşgörü sergilemiştir. Nantes Fermanı ile iki karşıt mezhebin yan yana yaşamasına izin vererek bu sorun çözülmüştür. Ancak Hıristiyan grupların birbirlerine olan nefreti, 30 yıl savaşlarında yeniden alevlenmiştir. Bu âcı savaş tecrübelerinden sonra bir takım tecrübeler elde edildiği için din adına yapılan katliamlar büyük ölçüde son bulmuştur. Amerika ise din! özgürlük alanında Avrupa'ya fark atmıştır. Bilhassa Rhode Adası, Maryland ve bazı Amerikan kolonilerinde geniş çaplı dinsel özgürlük alanı elde edilmiştir.[298] Bununla birlikte Amerika'daki güney-kuzey savaşlarını da unutmamak gerekir. Aslında bütün Hıristiyan ülkeler bir şekilde bu müsamahasızlığın acısını çekmiş, ancak bu acı tecrübelerden hareketle de arzu edilene ulaşmayı bilmişlerdir.

d. İlerleyen Yüzyıllarda Baptistlerin Din Hürriyeti Mücadelesi

Burada Baptistlerin yaşadıkları acı tecrübelerin bir neticesi olarak din hürriyetinin geçmişte olduğu gibi günümüzde de savunucusu oluşları ve bağımsız kilise anlayışını devam ettirmeleri üzerinde durulacaktır.

Yukarıda Baptistlerin, Amerika'ya özlemini çektikleri özgürlükçü, herkesin kendi inancını rahatça yaşayabileceği din hürriyetine sahip bir ortam bulabilmek amacıyla gittiklerini söylemiştik. Onlar, gittikleri her yerde önderlerinin fikirlerini muhafaza etmeye gayret etmişlerdir. Bu konuda Bates şöyle demektedir: "Birleşik devletlerde Baptist liderleri ilk günden günümüze kadar ecdatlarının temel prensiple-

298. Bkz. Smith, a.g.e., s. 200.
299. Bates, a.g.e., s. 638.

rini taşımışlardır."[299] 1770'li yıllardaki bağımsızlık deklarasyonu zamanında Baptistler, eski kilise imtiyaz düzenini yeniden inşa etmek için çok aktif faaliyet yürütmüşlerdir. İlk olarak Thomas Jefferson ve onun Baptist arkadaşları vasıtasıyla Virgina Anayasası, din özgürlüğünü kabul etmiştir. Daha sonra da bu, birlikler anayasasınca kabul edilmiştir. Devlet ve kilise ayrılığı, devletin hiçbir imtiyazının olmadığı yahut hiçbir dini cemaati korumaması gerektiği, dinî sorunlarla bağımsız prensipler ve dinî ya da kilise kuruluşlarında devletin hiçbir sınırlandırmasının olmaması gibi prensipler kabul edilmiştir. Böylece güçlü bir devlet birliği olan eski Avrupa sistemi gelecekte tamamen kaldırılmıştır. Din hürriyeti için İngiltere, Virgina ve New England'daki uzun mücadele, Birleşik Devletlerin yeni anayasası ile birlikte uluslararası bir teveccüh kazanmıştır. Bu başarılı mücadeleye pek çok farklı güç de iştirak etmiştir. Baptistler "Bağımsız Kilise" için büyük gayret göstermişlerdir. USA'daki büyük Baptist kiliseleri, VVashington'da "Joint Committee on Public Affairs'e (Halk Meseleleri Üzerine Müşterek Komite), din hürriyetinin bütün safhalarını takip etmek için sahip olmuşlardır.[300]

Amerika'daki mücadelenin iyi bir yolu da hem Baptistleri, hem de İngiltere'deki diğer kiliseleri teşvik etmiştir. 19. yüzyılda onlar tam vatandaşlık hakları için gayret etmişlerdir. Onlar, organizasyonlarda ve komisyonlarda hak elde etmek ve devletle kilisenin arasının ayrılmasını hızlandırmak için farklı görevler almıştır. Böylece ilk ayrılık 1871 yılında İrlanda'da ve 1914 yılında Wales'de gerçekleşmiştir. Fakat İngiliz kilisesi, eski konumunu muhafaza etmiştir. C. H.

300. Bkz. Westin, a.g.m., s. 90-91.

Spurgeon ve John Clifford gibi kişiler, bu sorunda eski Baptist prensiplerini temsilcisi olmayı devam ettirmiştir. Avrupa kıtasında Baptizmin gelişmesinde geçen yüzyılda İngiltere ve Amerika'daki Baptizmin çok önemli bir rolü olmuştur. Bu, inanç esasları ve hürriyet fikirleri için de geçerlidir. Bu konuda çok önemli bir adım J. G. Oncken ile atılmış ve o, ilk olarak 1834 yılında Almanya'da Baptist cemaatini kurmuştur. Sonra da bu hareketi İskandinav ülkelerine ve diğer Avrupa ülkelerine taşımıştır.[301] O zamandan beridir Baptistler her ülkede kendi özel mücadelelerini sürdürmektedirler. Bilhassa Roma-katolik inancına sahip ülkelerdeki faaliyetlere hız verilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Faaliyetin yaygınlaşması için Baptist Dünya Birliği temel prensibine ağırlık verilmiştir. Baptistlerin dünya kongrelerinde gençlikle ve din hürriyeti problemiyle bağlantı kurulmuştur. Böylece din hürriyeti problemi, dünya kongrelerinin ana problemi olarak kabul edilmiştir.[302]

Baptistlerin bütün dünya temsilcileri 1905 yılında toplandığında, din hürriyeti problemi İngiltere'de büyük ilgi uyandırmıştır. Bundan kısa bir süre önce kabul edilmiş olan "okul kanunu" (unrighteous School law), Angilikan Kilisesi'ni de himaye etmiştir ve bağımsız kilise öncülerinin günümüzdeki muhalefetlerinin değişmesine etki etmiştir. John Clifford bu mücadelenin önde giden lideridir. Buna liberal politikacı David Lloyd George "National Primary Education"a bir rapor ilave etmiştir. Bundan sonra da Clifford sahneye çıkmış ve Anglikan kilisesinin yeterince bu konu-

301. Bkz. Westin, a.g.m., s. 91.

302. Bkz. Baptist Worl Alliance, Tenth Baptist World Congress, Rio dejaneiro, Brazil, 26Jun- 3 Juli 1960, s. 312.

yu kavrayamayacağını, okul muthevasmm düzenlenmesini araştırması gerektiğini savunmuştur.[303] Bir Kanadalı da aktüel durumun ışığında "Hıristiyan Kiliseleri arasında Baptizmin yerinin" çok önemli olduğuna dair bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Baptistlerin yalnızca tolerans şuurunun temsilcileri olmadıkları, aynı zamanda din hürriyetini de talep ettikleri vurgulanmıştır. Buna göre, bağımsızlık yalnızca Baptistler için değil, aksine bütün insanlar içindir.[304] Böylece Baptistlerin öncelikle kendileri için başlattıkları hürriyet mücadelesi, zamanla diğer gruplan da içine alacak şekilde gelişmiş ve şekillenmiştir.

Bu problem, 1923 Stockholm Kongresi'nde rektör Dr. E. Y. Mullins, Louisville, Kentucky tarafından hazırlanan raporla yeniden gündeme getirilmiştir. Konu "The baptist Conception of religious Liberty " idi.[305] Bu kongrede de din ve devlet işlerinin birbirine karıştırılmadan yürütülmesi gerektiği ifade edilmiş, ayrıca din hürriyetinin çocuk vaftizini de ihraç ettiği savunulmuştur. Bu konuyla alakalı bir diğer deklerasyon Atalanta, Georgia, USAda 1939 yılında yapılan dünya kongresinde dillendirilmiştir: "Her insan kendi başına Allah'ı arama ve bulma hakkına sahiptir. Hiçbir insan, hiçbir yönetim, dinî yahut politik, sosyal yahut ökümenik hiçbir müessesenin insana baskı yapmaya hakkı yoktur...Devlet kiliseleri ve kilise devletleri özgürlük prensibinin karşısmdadır...."[306]

302. Bkz. The Baptist World Congres, London, 11-19 juli 1905, s. 37.

304. The Baptist World Congres, London, 11-19 Juli 1905, s. 23.

305. Third Baptist World Congress, Stockholm, 21.-27. Juli 1923, s. 66.

306. Sixth Baptist World Congress, Atalanta, Georgia, USA, 22.-28. Juli 1939, s. 13.

2. Dünya savaşından sonra Baptistler din hürriyeti sorunu için özel bir komisyon kurmuştur. Bu komisyon, kongreler arasında teorik ve pratik problemler üzerinde çalışmak üzere toplanmaktadır. Kophenhag 1947, Cleveland, Ohio, USA 1950, Londra 1955, Rio de Janeiro 1960 dünya kongrelerinde bu konuya büyük dikkat çekilmiştir.[307]

Bu bilgiler ışığında Baptist Dünya Birliği isimli teşkilatın öncelikli kuruluş amacının "din hürriyetini" gerçekleştirmek olduğu kanaatine varmak mümkündür. Dünyadaki afetler, felaketleri savaşlar vs. ile ilgili sosyal yardımlaşma ise Dünya Birliği'nin tali meseleleri arasında yer almaktadır. Baptistlerin 17. yüzyılda ortaya çıkışlarında bilhassa İngiltere'de sürekli gücün el değiştirmesine bağlı olarak bazen Katolik kilisenin, bazen da Anglikan kilisenin tahammülsüz aşırı baskılarının önemli ölçüde etkili olduğunu düşünmekteyiz. Nitekim Ingiltere'nin 16. ve 17. yüzyıllardaki genel siyasî ve dinî durumu kısmında bu husus geniş bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Baptistler, modern dönemde yaşadıkları toplumlarda bilhassa Amerika ve Avrupa'da belli bir güç elde etmiş olmalarına rağmen din hürriyeti konusundaki söylemlerini terk etmemişler ve hâlâ din hürriyetini hararetle savunmaktadırlar.

I. OTONOMİ VE BİRLİKTELİK

Otonomi ve birliktelik kavramları birbirine zıt muhtevalara sahiptir. Ancak Baptistlerin bu iki zıtlığı bir araya getirmeyi başarabildikleri görülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, Baptistlerin temel inanışlarından biri kiliselerin bağımsızlınm sağlanmasıdır. Bu anlamda "otonomi"

307. Bkz. Westin, a.g.m., s. 93-94.

kelimesi onların fikirleriyle örtüşmektedir. Oysa "birliktelik" kavramı için aynı şeyi söylemek mümkün gözükmemektedir. Baptistler, kavramlara yükledikleri manalarla bir çıkış yolu bulabilmiştir. Şöyle ki, her kilisenin kendi yönetimi itibariyle tam bağımsız olması fikri devam ettirilirken, misyonerlik faaliyetlerinde ise birlikteliğin kaçınılmaz olduğunu kanaatine ulaşılmıştır. Bu düşünceden hareketle de pek çok Baptist cemaatinin kendi aralarında birlikler kurduğu olmuştur. Hatta onlar, misyonerlik söz konusu olduğu durumlarda işi daha da ileri götürerek, diğer Protestan kiliselerle birlikte hareket etmekten de geri durmamıştır.

Esasen Baptistler, cemaat inşası ve düzeni için Incil'i norm olarak kabul etmektedirler. Ancak cemaat idaresi ve yönetimi hakkmdaki İncil beyanları da çok fazla değildir. Oysa ilk Baptist cemaatinde formların aşikar bir çokluğunun olduğu iddia edilmektedir.[108] Bununla birlikte dünyanın her yerinde Baptistler, cemaatin yönetimi ve hizmetler için aynı görüşü temsil etmektedirler. Elbette bazı uygulamalarla alakalı olarak ondan gelişmiş olan fikirler de vardır. Fakat Baptistlerin çoğunluğu cemaati, "bağımsız yani otonom ve bununla birlikte İsa'nın misyon emrinin yerine getirilmesinde topluca mesul ve bağlantılı" olarak tarif etmektedirler. Bu anlayışa göre her cemaat, kendi içinde bağımsız olarak hareket ederken, büyük organizasyonlar içerisinde yer almak ve birlikte hareket etmekten de geri kalmamaktadırlar.

Baptist düşüncesinin ağırlık noktası, esasen mahallî cemaatlerin fonksiyonelleştirilmesindedir. Bunun için Bap-

308. Jan Auke Brandsma, "Autonomie und Kooperation", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 73.

tistler nezdinde umum! kilise kavramının tanınmamış olduğu söylenmektedir. Baptist cemaat öğretisinin bir beyanından hareketle İngiltere ve İrlanda Baptistlerinin "birlik" (union) yönetimi 1948 yılında kurulmuştur. Bu tür birlikler, dünya ve cennetteki Tanrı cemaatinin bir yerdeki başarılı oluşum faaliyeti şeklinde değerlendirilmektedir"[309] Bununla birlikte Baptistlerin, bazen umumî cemaat kavramı için mahallî cemaat kavramını da vurguladıkları olmaktadır.

Baptistler, Mesih'in cemaatin başı, onun yegane ustası olduğu inançlarını muhafaza etmektedirler. Alman Baptistleri 1944 yılında yeni bir inanç esasını kabul etmişlerdir. Bu inanç esasında İsa Mesih, cemaatin görünmez başı olarak takdim edilmektedir. Diğer Baptist inanç esasları ve ifadeleri de keza Mesih'e Rab olarak şahadet etmektedir.[310]

Baptistlerin şahadetine göre bütün inananlar Tanrı katında aynıdır. İnananların genel rahipliği prensibi, mahallî cemaatlerindeki bütün cemaat üyelerinin aynı imtiyazlara sahip olduğunu beyan etmektedir. Onlar cemaatte belirli mesuliyetler içinde davet edilebilirler. Onlar bir vaizlikle vazifelendirme, vaftiz ve azalığı elde etmeye talip olabilme ve güvenilmez azanın ilişiğini kesebilmeye, yıllık ev planlarım belirleme ve reddetme gibi cemaat memuriyetlerine seçilme hakkına sahiptir. Bazı durumlarda da bu vazifelerin biri veya bir çoğu cemaat azalarının belirleyeceği bir komite tarafından yürütülebilmektedir. Keza cemaat tavsiyesini vaaz edebilmekte, "Vaftiz" ve "Akşam Yemeği Ayini"ni yönetebilmekte ve papazlık yapabilmektedir.[311] İngiliz Istisna-

309. Emest A. Payne, The Fellovvship of Believers, Baptist Tought and Practice Yesterday and Today, London 1952, s. 153.
310. Luckey, a.g.m., s. 74.
311. Luckey, a.g.m., s. 74.

cı Baptistlerinin 1677 yılındaki iman esaslarının XXVI. bölümünün II. kısmında: "Cemaatin papazı veya pastörü memuriyeti gereği Incil'i tebliğ etmelidir. Ancak kelamdaki bu görev yalnız bunlarla (pastör, papaz) sınırlı değildir. Diğerleri de bunu yapabilir. Cemaat tarafından görevli memurların dışındakiler de Tanrı ruhunun genişletilmesi ve tasdik edilmesi ile görevlendirilirler"[312] denilmektedir. Baptistler, ruhbanlarla ruhban olmayanlar arasında hiçbir fark görmezler. Onlara göre: "Fark yalnızca hizmette ve fonksiyondadır".[313] Burada öne çıkan husus, Baptistlerde inananların genel rahipliği anlayışına göre, bütün cemaat üyelerinin aynı haklara sahip olmasıdır. Bu anlayışı göre hiç kimsenin bir diğerine üstünlüğü yoktur.

Aynı zamanda diğer gruplarla birlikte çalışma hazırlıkları da mevcuttur. Bunun için her ülkede özel bir ülke organizasyonu da bulunmaktadır. Bazı ülkelerde mesela USA'da böyle bir çok cemaat birliği yahut konvansiyonu vardır. 1905 yılında dünyanın her yerindeki Baptistler Londra'da toplanmış ve "Baptist Dünya Birliği"ni kurmuşlardır. Baptist Dünya Birliği'nin ilk başkanı John Clifford, 1908 yılında Berlin'deki Baptistlerin Avrupa Konferansı'nda şunları söylemiştir: " Biz, her cemaatin diğerlerine karşı bağımsız olduğunu, ruhbanların yahut vaizlerin kastına tabi olmadıklarını, yani cemaatin kendi içinde tam bir teşekkül olduğunu ve İsa Mesih'i onun rabbi olarak kabul ettiğini, kendi kendini yönettiğini söyledik ve bunu tekrar etmek mecburiyetindeyiz. Bununla birlikte biz dünya çapında birlikte fa-

312. Payne, a.g.e., s. 134.

313. Robert G. Torbet, The Baptist Ministry: Then and Now, (Philadelphia 1953), s. 12.

aliyet amacımız için organize oluyoruz...."[314] Clifford'un bu ifadesi, dünyadaki diğer Baptist grupları birlikte faaliyete çağırmanın Dünya Birliği'nin kesin vazifesi olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü bütün Baptist cemaatler hizmete çağırılmaktadır. Ancak bununla birlikte Baptist Dünya Birliği; "Her cemaatin müstakilliğini tanımış ve hiçbir kurulu organizasyonun faaliyetini tatbik etmeye de kalkışmamışsur" sis $B_a$ptist Dünya Birliği'nin bu anlayışının 1949 yılında kurulmuş olan Baptistlerin Avrupa Federasyonu için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu federasyon, Baptistlerin ulusal birliklerine karşı herhangi tam salahiyetli süper bir birlik değildir.[316] Federasyon, ülke birliklerinin ve yerel cemaatlerin bağımsızlığına saygı göstermektedir.

Cemaatlerin altında birlikte faaliyet ve topluluk için esaslar tamamen pratik tavırlardır. Oncken, 1857 yılında Alman Baptistler Birliği Konferansı'nda yerel bağımsızlık ve mezheplerin birlikte, çalışma problemi hakkında şöyle demiştir: "Biz her müstakil cemaatin bağımsızlığını bozmak istemiyoruz, biz daha çok onlara kıymet vermek istiyoruz. Fakat cemaatlerin birbirinden tamamen bağımsızlığı ise bize tehlikeli bir mahvoluş olarak gözükmektedir.[317] Aslında kanaatimize göre Oncken'in bu ifadeleri, cemaatin yaşadığı dönemdeki Almanya şartlarının sıkıntıları olabileceği gibi, aynı zamanda onun egosundan da kaynaklanıyor olabilir. 1948 yılındaki İngiliz Baptistlerinin cemaat hakkmdaki

314. E Towley Lord, Baptist Worl Fellowship. A History of The Baptist World Alliance, London 1955, s. 19.

315. Lord, a.g.e., s. 10.

316. Bkz. Brandsma, a.g.m., s. 76.

317. Hans Luckey,John Gerhard Oncken und die Anfaenge des deutschen Baptismus, Kassel 1958, s.276.

açıklamaları şöyledir: "Eğer bir cemaat diğer Baptist cemaatleriyle birlikteliği araştırmazsa, diğer inançtaki cemaatlerle doğru alakalar kuramazsa, o zaman o bu konumuyla genel bir kilise şuurunda olamaz."[318]

18. yüzyılın ilk on yılında üyeleri İngiltere ve İrlanda'dan gelmiş olan Amerikalı beş küçük cemaat bir araya gelerek "Fhiledelphia Baptist Topluluğu"nu (Philadelphia Baptist Association) kurmuştur. Bu, USA'daki belirli şehirlerin Baptist cemaatleri tarafından birleştirilen ilk organizasyon olmuştur. 1742 yılında topluluk, İngiliz Istisnacı Baptistlerinin 1677 ve 1689 yıllarında oluşturdukları iman esaslarını küçük değişikliklerle kabul etmiştir:."..Bütün cemaatlerin ve üyelerinin kabul ettiği gibi, ayrıca bütün Hıristiyan kiliselerinin selameti ve başarısı için dua edişi gibi... cemaatler de başarı ve sevgiyi yerleştirmek için birlikte topluluk oluşturmalıdır."[319]

Hollanda Baptistler Birliği, 1881 yılında cemaatlerin karşılıklı diyalogu, enformasyon ve din hürriyetini savunmak gibi amaçlar için kurulmuştur. Büyük-Britanya ve İrlanda Baptistler Birliği ise, kendi anayasalarını IV. Maddesine göre şu hedefler için kurulmuştur:

1. Bütün üyeler arasında sevgi ve saygıyı tesis etmek, herkese İsa Mesih'i sevdirmek ve sayıyı çoğaltma

2. İsa Mesih'in İncilini vaazlar ve misyonerler vasıtasıyla, cemaatlerin inşasıyla, pazar okullarının kurulmasıyla, yazıların dağıtılmasıyla, kitapların yayınlanmasıyla ve başka şekillerde genişletmek için birlik yönetimi kararı alınmıştır

318. Payne, a.g.e., s. 157. (The fellowship of Believers)
319. Payne, a.g.e., s. 135.

3. Konferanslar oluşturma imkanları ve cemaat selametinde müşterek hareket etmek için, vaaz hizmetini güçlendirmek için, misyonu ülke içinde ve dışında yapmak için

4. Ülke içinde ve dışındaki Baptistler arasındaki kardeşlik ilişkisini geliştirmek için

5. Güvenilir bilgiler yaratmak ve bütün dünyadaki Baptistlerin ihtiyaçları ve faaliyetleri için organizasyonu geliştirmek

6. Hukuku her herkes ve her yerde savunmak için....[320]

Ülke organizasyonlarının anlam ve tesiri bazı ülkelerde diğer ülkelerinkine nazaran çok büyük olmuştur. Philadelphia Baptist Topluluğu, başlangıçta kendi üyelerinin otonomlugunu kabul etmede ihtiyatlı davranmıştır. Keza USA'daki Güney Baptistler Konvansiyonu lokal cemaatlerin bağımsızlığını vurgulamıştır. Komiteler, dış misyon, ülke misyonu ve Pazar okulu faaliyetleri, onların misyon, eğitim ve evanjelizasyon zengin programlarının konvansiyonu kanalıyla icra edilmiştir. Şu anki ismi Amarikan Baptistler Konvansiyonu olan Kuzey Baptistler Konvansiyonu, 1907 yılında kurulmuştur. Bu konvansiyonun uhdesinde çok sayıda topluluk ve enstitü faaliyet göstermiştir. Hollanda Baptist Birliği, organizasyonunu Güney Baptistler Konvansiyonu'na göre yapmıştır. O, iç ve dış misyon için rahipler ve vaizlerin, evanjelistlerin (Incilcilerin) ve misyonerlerin eğitim gruplarını ihtiva etmektedir. Bunun yanında kilise inşası, diyakoz evi ve teolojik seminer (rahip okulu) için de bir topluluk vardır. Almanya'da Cemaatler Birliği'nin nispeten

320. The Baptist Handbook, London 1951, s. 41.

cemaatler üzerinde büyük bir tesiri vardır. Rusya Baptistler Birliği, din görevlilerinin otorite ve merkezî konumunu elinde bulundurmaktadır.[321]

Birintanya Birliği, 20. yüzyılın ilk yarısında cemaatlerin kendi arzusuyla bütün göstergeleri güçlü bir merkezî organizasyona dönüştürmüştür. Payne, onların bu yapılanmaları hakkında şunları söylemektedir: "Atalarımızın 'kilise yönetimi' olarak belirledikleri cemaatlerin bölge birliklerinin, kolej ve özel şahısların oluşturduğu cemiyet, teorik olarak kendi iradesiyle kurulmuş olan bir birliktir. Bundan Baptist cemaat yapısının ifadesi olarak güçlü bir merkezî organ meydana gelmiştir."[322]

Baptistler, inanç ve cemaat hayatı için en büyük otorite olarak Incil'i görmektedir. Yeni Ahit'in ifade ettiği cemaat modeline ulaşmak için de gayret sarf etmiş ve cemaatlerini Kongregastyonalist tarzda yapılandırmalardır.

Baptistler, cemaat yapıları, otonomi ve bağımsızlığı en yüksek seviyede korumaya gayret etmektedirler. Bununla birlikte onlar, tesanütün, topluluğun ve kooperasyonun ruhundaki denksizliğin de olmayacağını farkındadırlar. Onlara göre organizasyon bir hayat şartıdır, ancak hayatın kendisi değildir. Lokal cemaatlerin otonomluk prensibi, H. Wheeler Robinson'un görüşlerine göre olabilir: "Cemaatin ruhaniliği, bizi cereyan eden organizasyonun bir formun gerçekliğine vazifelendirmez ve onda cemaat hayatının yaşantısında inananların vaftiz edildiği, hizmetlerinin düzenlendiği bazı tarzların bulunduğu organizasyonla da vazife-

321. Bkz. Michael Klimenko, Anfaenge des Baptismus in Süddeutschland (Ukraine) nach offiziellen Dokumenten, Erlangen 1957, s. 68.

322. Payne, a.g.e., s. 118.

lendirmez,"[323] Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere Baptistler, her mahallî cemaatin kendi içinde bağımsız olması gerektiğine inanmaktadırlar. Her cemaat kendi yönetimi, ayinini vs. kendisi belirlemektedir. Bununla birlikte, Incil'de belirtilen hedeflere ulaşmak için yani misyonda başarı elde edebilmek için de diğer Baptist cemaatleriyle işbirliği yapabilmektedirler. Bu birliktelik, onlara güç ve hız kazandırmaktadır. Baptistlerin günümüzde bütün dünya ülkelerinde yaygın bir misyon ağma sahip oluşlarının gerisinde bu birlikteliğin büyük katkısının olduğunu söylemek mümkündür. Onlar, sadece kendi cemaatleriyle değil, bilakis kardeş olarak nitelendirdikleri kendilerine yakın olan diğer Protestan gruplarla da birlikte çalışmaya da sıcak bakmaktadır. Dolayısıyla Baptistler, bir birine zıt gibi görünen otonomi ve birlikteliği aynı anda yürütebilecek bir meleke kazanmıştır.

J EĞİTİM VE ÖĞRETİM FAALİYETLERİ

Diğer faaliyetlerinde olduğu gibi eğitim ve öğretim hususunda da Kutsal Kitap ölçü alınmaktadır. Eğitim denince Baptistler nezdinde akla gelen ilk şey, Incil öğretimidir. Çünkü onlara göre en önemli şey, Tanrı kelamının öğretilmesidir. Nitekim Baptistler, eğitim veya okul faaliyetlerinde kutsal kitap öğretimini öne almaktadırlar. Başka bir ifadeyle "dinî eğitim", Baptistlerin öncelikli işidir ve birinci sırada yer almaktadır. Bundan dolayı Baptistler, eğitim ve okul anlayışlarını Kutsal kitaplarının modeline göre inşa etmektedirler.

323. H. Wheeler Robinson, Baptist Principles, London 1955, s. 69

Baptistlerin ilk kurdukları okullar, insanları dini konularda aydınlatabilecek olan vaizlerin, yani din adamlarının yetiştirilmesi için kurulan dinî okullardır. Bunların başında 1679 yılında kurulan Bristol Colege (kolej) gelirken, bunu Genelleyici Baptistlerin 1792 yılında aynı maksatla kurdukları okul takip etmektedir. Bu okul da, vaiz hizmetlerinin insanlara ulaştırılmasını hedefleyen genel bir yüksek öğretim okuludur.[324]

Baptistler, 17. yüzyılda içinde bulundukları İngiltere'de takibata uğramaları, dışlanmaları, yanlış anlaşılmalardan dolayı herkes tarafından antipatiyle karşılanmaları sebebiyle hiyerarşik bir çeşitlilik oluşturamamışlardır. Ancak sayıları arttıkça ve yerleri sağlamlaştıkça, İncil modeli ve otoritesine göre temel davranışlarını belirlemişlerdir. Bu bağlamda hem okulları, hem de cemaatleri için en anlamlı yerleri inşa etmeyi vazife edinmişlerdir. Öyle ki onlar, "kitap insanı" olarak daima Kutsal Kitab'ı öğrenmek ve öğretmek zorunda oldukları hareket noktasını temsil etmişlerdir.[325] Onlar Kutsal Kitab'ı anlamak ve takip edebilmek için cemaat üyelerini bilgilendirmek ve onu öğretmenin gerekliliğini fark etmişlerdir.

Baptistler öğretmenin gerekliliği fikrini de Kutsal Kitaplarından çıkartmaktadır. Nitekim öğretmenin en üstün mevkii hakkmdaki en berrak bilgi de Eski Ahit'te bulunmaktadır. İsrail önderleri, Hz. İbrahim'i büyük bir halkın soy atası olarak seçtiğini ve yeryüzünde büyük halklar vası-

324. Bkz. Robert C. Walton, The Gathered Community, London 1946, s. 143-144.

325. Krş. Ganies S. Dobbins, "Erziehung und Schuhvesen", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 96.

tasıyla onun takdis edileceğini bildirmektedir. Onun çocuklarının ^ia bu takdisten hissedar olacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla halkların elde ettikleri bilgileri gelecek nesillere aktarma yükümlülükleri bulunmaktadır. Kutsal Kitap'ta bu konuda şöyle denilmektedir:."..ve bugün sana emretmekte olduğum bu sözler senin yüreğinde olacaklar; ve onları oğullarının zihnine iyice koyacaksın, ve evinde oturduğun ve yolda yürüdüğün ve yattığın ve kalktığın zaman bunlar hakkında konuşacaksın."[326]

Kutsal Kitap modelinden hareket eden Baptistler, öncelikle vaiz okulları açmalarının gerekçelerini de kitaplarına dayandırmaktadırlar. Onlara göre bütün peygamberler vaizdi ve aynı zamanda öğretmendiler. Onların öğreti faaliyetleri, vaizlerinin alenî ve bütün halkı kuşatıcı olmasıyla yürütülmüştür. Kahinler ve Levililerin kürsü (altar) hizmetini ifa etmiş olmalarına rağmen, ibadet takdimeleri için baş sorumluluklarını, ibadet, ritüel ve fiilleri kendi tarzlarında öğretmeleri oluşturmuştur. Hikmetli kişiler, hayatın gerçekleştirilmesinin öğretmeni olmuşlardır. Onların öğretiminde, dinî insan hikmetinin korunmasını gösteren alametler de mevcuttur. Rabbîler de İncil kelamının anlamına göre sinagoglarda ve Yahudi okullarında hizmet yürüten öğretmenlerdir. Yazıcılar da, halka kanunu okuyan, öğreten ve öğretmen olarak vasıflandırılan alimlerdir.[327]

Eski Ahit'teki bütün bu formlar Baptistlerce açık bir öğretmen fonksiyonu olarak algılanmaktadır. Çıkış Kitabı'nda öğretimin önemi vurgulanmaktadır. Günümüze kadar Yahudi dininin yöneticileri olan rabbiler, öğretmenler olarak

326. Eski Ahit, Tesniye, 6:3-8.
327. Bkz. Dobbins, a.g.m., s. 96.

isimlendirilmiştir. Hz. İsa, rabbilerin okuluna gitmemiştir. Yine de o, açık rabbi, üstat olarak isimlendirilmiştir. İsa'nın konuşmalarının muhtevası kaideten "öğreti" olarak gösterilmektedir. İncillerin tamamında Hz. İsa'nın faaliyetleri özetle; öğretmenlik, vaaz ve kurtuluş toplantılarıdır. İncil yazarları, "öğretmenlik" ile "vaizliği" birbirinden ayırmamaktadır. Zira her ikisinin amacım da aynı görmektedirler. İlk Hıristiyanların da öğretmenleri ve vaizleri birbiriyle alakalı olarak gördükleri kabul edilmektedir.[328]

Ingiltere'deki başlangıç zamanlarında Baptistler ve Avrupa'daki Baptistlerin, özel okullar kurma fikrinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Ancak zamanla okulların açılması zarureti belirmiştir. Onların okul açma düşüncesini besleyen sebeplerden birinin, 1592'de Johann Amos Comenius'un eğitim hakkında söylediği şu sözün olduğu ifade edilmektedir. "Eğitim bütün insanlığın gelişmesidir ve insanların son hedefi Tanrı'nın rahmetidir."[329] Bu sözlerden etkilenen John Milton, Baptistler için eğitimin önemini kavramış, insanları ve memuriyetleri salahiyetli kılabilecek genel bir eğitimin zaruretine 1673'de işaret etmiştir.[330]

Baptistlerin din hürriyeti esasındaki ve kendi demokratik idealllerindeki coşkun fedakarlıkları, onları devlet ilkokullarının öncülüğüne ulaştırmıştır. Esasen onlar, Romakatolik ve Protestan olarak bilinen kiliselerin okullardaki çocukların mecburi eğitimine karşıdır. Genellikle onlar ilkokullardaki kesin dinî tedrisat ve Incilî eğitimini kabul et-

328. Krş. Dobbins, a.g.m., s. 97.

329. M. W. Keating, The Great Didache of John Amos Comenius, London 1910, s. 53.

330. Bkz. Dobbins, a.g.m., s. 100-101.

mektedirler. Bununla birlikte onlar Baptist vaizlerin eğitimi için özel okulların çok gerekli olduğunun da bilincindedirler.

Dindar ve zengin bir İngiliz Baptisti olan kıdemli Eduard Terril, 1678'de genç adamların Hıristiyan vaizlik memuriyeti eğitimlerinde kullanılmak üzere mülkiyetini bağışlamıştır. Genç adamların dersleri için bir vaiz vazifelendirilmiştir. Fakir öğrencilere yardım dağıtılmıştır. Bu hayır müessesesinden (vakıftan) İngiltere'deki Baptist teolojik kolejlerden en eskisi olan "Bristol Kolej" doğmuştur. Zamanın ilerlemesi ile Baptistler, vaizlerin ve diğer yardımcıların eğitimi için her yerde okullar açmıştır. 1962 yılındaki Baptistlerin ülkelere göre okullarının dağılımını gösteren liste şöyledir:[331]

Afrika	7	Kostarika	1	Hollanda	1
Arjantin	1	Danimarka	1	Hong hong	1
Avusturalya	5	Almanya	2	Hindistan	18
Bahama	1	Ingiltere	5	Endonezya	1
Bolivya	3	Formosa	2	İtalya	2
Brezilya	5	Finlandiya	2	İrlanda	1
Birma	9	Guatemala	1	Jamaika	1
Seylan	3	Haiti	1	Japo'nya	1
Şili	1	Hawai	1	Yugoslavya	1
Kanada	3	Yeni Zelanda	1	İsviçre	1
Kolombiya	1	Norveç	1	İspanya	1
Kore	1	Portoriko	1	Tayland	1
Lübnan	1	Romanya	1	Macaristan	1
Malaya	1	Iskoçya	1	USA	39
Meksika	2	İsveç	1	Wales	2

331. Dobbins, a.g.m., s. 102.

Bu vaiz ve misyoner okullarının dışında Baptistler teoloji ve diğer branşlarda üniversite öğrencileri olarak Hıristiyan şahsiyetlerin eğitimi için bir çok yüksek okul, akademi, kolej ve üniversite kurmuştur.[332]

Lutber Rice, Amerika'nın dağılmış Baptistleri arasında misyonerlik mesuliyetini geliştirmiştir. O, Baptistler arasında yönetim gücü ve misyon faaliyetini güçlendirilmesi için eğitimin önemini kavramıştır. Onun önderliğinde 1822'de Washington D. C. de (Kolombia Collage) kurulmuştur. Daha sonra gerekli destek göremediği için bu okul yürümemesine rağmen Baptist akademileri, kolejleri ve teolojik seminerlerini baş modeli olmuştur.[333] Bu, kiliseyi yüksek öğrenim yerleri alakasına taşımıştır. Diğer Amerikan Hıristiyan teşekküllerinin benzer okullarıyla birlikte Birleşik Devletlerdeki yüksek öğrenim için mesuliyetin arttığını ve geliştirildiğini söylemek mümkündür.

Okul faaliyetleri, Baptistlerin misyonerlik faaliyetlerinde taşıyıcı bir rol oynamıştır. W. O. Carver bu konuda şöyle demektedir: "misyon stratejisinin üçlü bir metodu vardı: evanjelizasyon (Hıristiyanlaştırma), hastaların bakımı ve okul faaliyetleri...okul faaliyeti ise, misyonerliğin en önemli bir stratejisiydi...Yeni Hıristiyanlaşanlar için bilgi dolu Hıristiyan olmaya ihtiyaç vardır. Onlara Hıristiyan çocukları için ve iş arkadaşları için ihtiyaç vardır...Bunlardan başka misyonerliğe karşıt olan teşekküllere karşı eğitim vazifesi de vardır."[334] Aslında okullar, bütün misyonerler için en

332. Dobbins, a.g.m., s. 102,

333. Bkz. H. W. S., "Baptists", NEB, II, s. 715.

334. William Owen Carver, The Course of Christian Missions, New York 1933, s. 311-312.

stratejik kuramlardır. Okulsuz misyon faaliyetinde fazla başarı elde edilememektedir. Bunun en canlı örneğini Osmanlı Devletinde görmekteyiz. Koskoca devletin yıkılışının ardında yabancı okulların rolü büyük olmuştur. Öyle ki, Bulgaristan isimli devletin kuruluşunu Amerikan okulları sağlamıştır. Dolayısıyla okul, ilk misyonerdir.

Baptistlerin misyonerlik okulları hem direkt hem de endirekt olarak misyon sahalarındaki genişleyen bir eğitim tesiri elde etmiştir. Bu okullar, Mesih için ulaşılması çok zor olan çocuklar ve ailelerinin kazanımlarmda misyonerliğin baş aracı olmuştur. Bu okulların genel eğitimlerdeki tesiri muazzam seviyeye ulaşmıştır.[335]

18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de doğan Pazar okulu, cemaat okulu olarak bazı konularda genişletilmiş ve modernize edilmiştir. Bu kısa sürede İngiliz Pazar okulunun genişletilmesi bütün eski gruplarda faaliyetin genişlemesiyle Amerika'ya gelmiştir. Amerikan Baptistleri, Pazar okulunu İncil dersleri için ihtiyaç duyulan elverişli bir marka olarak bulmuş ve laik güçlerin yönetimi altında önemli bölümünü karşılamışlardır. USA'daki Güney Baptistlerinin olağanüstü uyanışı, bütün eski gruplar için geri götürülebilen Pazar okullarının imkanlarını kendi muhitlerinde büyük ölçüde kullanılması ve genişletilmesi sayesinde olmuştur. Burada cemaat için insanlara ulaşabilmesi, onlara ders vermesi, onları kazanması, hizmette bulunması ve onları talep etme imkanı vardır.

Cemaat hizmetinin teçhiz edilmesi gerekliliği bilgisinden hareketle bazı cemaatler, gençlik grupları ya da özel okul hizmetleri kurdular. Pazar okulunun üst sınıflarındaki

335. Dobbins, a.g.m., s. 103.

gruplar vasıtasıyla üyelerin tesirlerini güçlendirilme arzusu gerçekleştirildi. Diğer organizasyonlar cemaatin kadınlarım birlikte diğer vazifelere sevk etti. Bilhassa misyon faaliyetinin güçlendirilmesinde ya da bilhassa erkeklerin faaliyetlerini daha iyi icra edebilmeleri için kadınlar ev idareciliği ve hizmet mıntıkalarında bulundular. Ayrıca müziğin teşekkül eden önemi daha fazla kavrandı. Amerika'da birçok cemaat vaizin ve okul faaliyeti yöneticisinin yanında bir de müzik faaliyeti yönetimi kurdular. Böylece cemaatin bütün üyelerine müzik eğitimi imkanı verdiler.[336] Bütün misyoner grupların müziğin gücünün keşfedildiğini belirtmekte yarar vardır. Günümüzde gençlerin vazgeçilmez tutkusu haline gelen müzik, çok önemli bir misyon aracı olarak kullanılabilmektedir.

Baptistlere göre eğitilen cemaat kavramı; birlikte kendi hizmetini düzenlemekte vaizlerin fonksiyonlarını tamamlamakta, bütün üyelere hizmet vasıtasıyla gelişme imkanı sağlamakta, evanjelik ve misyoner zenginliğini artırmakta ve cemaatin vazifelerini ve kendi hizmetini icra etmesini sağlamaktadır. Bütün bunları da Yeni Ahit'in açık modeline ve onun metotlarına göre yapmaktadır: "hepimiz iman ve Allah'ın oğlu bilgisi birliğiyle kamil insana Mesih'in doğruluk kametinin ölçüsüne erişinceye kadar mukaddeslerin kemal bulması için, hizmetin icrası için Mesih bedeninin inşası için bazılarım resul ve bazılarını peygamber ve bazılarını İncil vaizi ve bazılarını çoban ve bazılarını muallim olmak üzere kendisi verdi".[337]

336. Dobbins, a.g.m., s. 104.

337. Efesoslulara Mektup, 4:12-14.

Dünya çapındaki alakalar, kilise vasıtasıyla bir okul faaliyetinin gerekliliğini güçlendirmiştir. Gazeteler, magazinler, kitaplar, sinema, radyo ve televizyonlar hızlı televizyon trafiği ve global seyahatler lisanların ve sınırların çitini kaldırmış ve dünyayı bir cemaat yapmıştır.[338] Hızla globalleşen dünyada sınırların kalkması ve küreselleşmeyle kültürlerin iç içe girmesi, misyonerleri daha da tetiklemiştir. Bulanık suda daha kolay balık avlama taktiği güden Hıristiyan misyonerler, globalleşme neticesinde güçlü kültürlerin zayıfları yutması ve bir anlamda Hıristiyanlığı büyük medeniyet doğuran din olarak öne çıkarmıştır. En azından Hıristiyanlar, üçüncü dünya ülkelerine bunun böyle olduğunu dikte etmektedirler. Misyonerliğin son aşamalarından biri olan "inkültürasyon" da, bu iş için biçilmiş bir kaftan olarak kullanılmaktadır. Öncelikle yabancı kültür içerisine sızan Hıristiyan misyonerler, orada belli bir güç elde edene kadar mevcut kültürün bir parçası olarak yaşamakta, ancak belli bir güç elde ettikten sonra da oradaki kültürü asimile etmeye ve bozmaya çalışmaktadır. Araştırma alanımızın sınırlarını aşmamak için "inkültürasyon" konusuna girmek istemiyoruz. Zira bu, başlı başına ayrı bir araştırma konusudur.

Bu gelişmeler, kiliseleri çağın gereklilikleri ve metotları doğrultusunda hareket etmeye sevk etmiştir. Böylece anaokullarmdan diğer okul, kolej ve üniversitelere varılmcaya kadar hayatın bütün alanını kuşatan eğitim müesseseleri kurulmuştur. Bununla da yetinilmeyerek geleceğin kilisesini oluşturmaya da gayret edilmektedir. Onlara göre geleceğin kilisesi yeni teori ve pratikleri genel eğitimlere uyarlamak için gayret etmek zorundadır. Öğretmenler hem ço-

338. Dobbins, a.g.m., s. 104.

cuklarla, hem de yetişkinlerle ilgilenmeli eğitimde İncil ön plana çıkarmalı ve İncil gerçekleri hayatın farklı alanlarına yayılmalıdır.[339] Baptistlerin bu idealleri, biraz önce temas ettiğimiz "kültürleşme" anlayışını doğrudan ihtiva etmektedir. Bu anlayışa göre, bütün dünya İncil yani Hıristiyanlık modeline göre şekillendirilmelidir. Zira Incil'in hayatın farklı alanlarına yayılması düşüncesini başka türlü izah etmek mümkün gözükmemektedir.

Baptistler, sekülerleşen ve kendi hedefinden sapmış olan dünyayı yeniden imar etmek için teolojik kolej ve seminerler açmıştır. Buralarda yetiştirdikleri vaiz ve misyonerleri ihtiyaç olan dünyanın farklı bölgelerine Hıristiyan hizmeti için göndermişlerdir. Cemaat, hem okul hizmetleri hem de ibadet için ihtiyaç duyulan binalar inşa etmiştir. Böyle hizmet, insanların ayaklarına kadar götürülmüş olmaktadır.

Dünyanın seyrini iyi okumasını bilen Baptistler, günümüzde çok büyük bir okul ağma sahip olmayı başarmıştır. Onlar çok sayıda üniversite ve yüksek okula sahiptir. Baptistlerin günümüzde sadece Amerika'daki üniversitelerinin sayısı yüzün üzerindedir. Altmış milyonluk Türkiye'nin 81 tane üniversitesi olduğu gerçeği göz önüne alınırsa, Baptistlerin üniversite eğitiminde ulaştıkları merhale ve gücü kavramak çok daha kolay olabilir. Baptistlerin Amerika'daki Üniversiteleri; "American Baptist Convention Colleges and Unversities", "Southern Baptist Convention Colleges and Universities", "Association of Southern Baptist Colleges and Schools" adı altında üç grupta toplanmaktadır.

339. Dobbins, a.g.m., s. 105.

American Baptist Konvansiyonun Kolej ve Üniversiteleri:

Alderson-Broaddus College	Kalamazoo College
Bacone College	Keuka College
Benedict College	Linfield College
Eastern College	Ottawa University
Florida Memorial College	University of Redlands
Franklin College	Shaw University
Judson College	University of Sioux Falls
	Virginia Union University[310]

Southern Baptist Konvansionun Kolej ve Üniversiteleri:

Anderson College	Hannibal-LaGrange College
Averett College	Hardiıı Simmons University
Baylor Uıiiversity	Judson College
Belmont University	Louisiana College
Bluefield College	Mars Hill College
Brewton-Parker College	Mercer University
California Baptist University	Meredith College
Campbell University	Mississippi College
Campbellsville University	Missouri Baptist College
Carson-Newman College	North Greenville College
Charleston Southern University	Oklahoma Baptist University
Cumberland College	Ouachita Baptist University
Dallas Baptist University	Palm Beach Atlantic College
East Texas Baptist University	Samford University
Furman University	School of Biblical & Theological Studies
Gardner-Webb University	Shorter College
Georgia Baptist College of Nursing	Southern California Bible College *Sz* Seminary

340. Bkz. http://tarver.mercer.edu/weblinks/education/baptist_colleges.htm

Southwest Baptist University
Stetson University
Union University
University of Mary Hardin-Baylor, The
University of Richmond
Virginia Intemıont College
Wake Forest University
VVayland Baptist University
V/illiam Carey College
William jewell College
Williams Baptist College
Wingate University
Yellowstone Baptist College[341]

K. SOSYAL DAYANIŞMA (SOSYAL SORUNLARA İLGİ)

Baptistlerin sosyal problemlere ilgisi, onların sosyal peygamberi olarak adlandırılan Walter Rauschenbusch'un özel gayretleri sayesinde 1910'lu yıllarda başlamıştır. K. S. Latourette, W. Rauschenbusch'un gayretleri hakkında şöyle demektedir: "W. Rauschenbusch'un bildiği bütün tarihte kendisinin pietistik*- Protestan menşei ve topluluğun hastalıklarının iyileştirilmesi için onun engin gayretleri bilinmektedir..."[342] Zamanla Baptistlerin sosyal sorunlarla ilgileri ve gayretleri çok geniş bir sahaya yayılmıştır. Bu birçok

341. Bkz. http://sbcsearch.founders.org/colleges.html

* Pietist; Latince pius kelimesinden gelmekte ve dindar anlamına gelmektedir. Ayrıca bu kelime, özel bir dinî ideolojili insanlar için kullanılan bir lakaptır. Daha sonraları ise "pietizm" kavramı, XVII. Ve XVI-II. Yüzyıldan itibaren günümüzdeki Pretaslığm içine varıncaya kadar garip ve kendine özgü bir şekil veren dindarlık hareketi için kullanılmaktadır. Pietistlerin hedefi, ilk dönem Hıristiyanlık ruhunu yeniden canlandırmaktır.(Bkz. Walter Eberhart, Aufklaerung und Pietismus 1648 bis 1800, Berlin 1960, s. 654-655; Hartwig Weber, Lexikon der Grundbegriffe in Christentum und andere Religionen, Rowohlt Taschenbuch Verlag, Hamburg 1992, s. 392-395; Friedrich Heiler, Die Religionen der Menschheit, neu herausgegeben vonKurt Goldhammer, Philipp Reclam jun., Stuttgart 1982, s. 460-461.

342. Larson, a.g.m., s. 114.

İnsanî alakanın geniş bir önemini ihata etmektedir. Burada bütün kiliseler ve Hıristiyanlar için geri çekilme imkanı yoktur. Çünkü burada bütün hayat münasebetleri söz konusudur. Baptistler arasındaki sosyal gayretlerin gelişmesi, belirli mıntıkalarla sınırlandırılmıştır.[343]

Baptistler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma fikrini ve ruhunu kutsal kitapları Incil'den almaktadır. Çünkü İncil, onlar için "inanç ve hayatın" yegane modelidir. Baptistlerin her sosyal iyileşme talepleri ve hakları için öncelikle diğerleriyle mücadele etmek zorunlu bir durumdur. Bu, İncil temelinde özel metinlerin taleplerinden oluşmamaktadır. Daha çok o, hem Eski hem de Yeni Ahit'teki İncil mesajlarının çekirdeğini oluşturmaktadır. Walter Rauschenbusch, İncillerdeki sosyal önemi belirginleştirmiş ve o, bütün İncillerdeki sosyal mesajlara temas etmiştir: "bizim sosyal İncil olarak isimlendirdiğimiz düşüncenin çekirdeği münferit ya da moda ilgilerin neticesi değildir. O çok eski ve menşe İncillerinin ve de uzun zamandan beri geliştirilememiş olan Hıristiyan inancının önemli elementleri olan bilimsel gelişmelerin yeniden canlanışıdır".[344] Elbette her dinin kendi formuna göre bir hayır anlayışı vardır. Ancak Hıristiyanların, her şeyi kutsal kitaplarından çıkarma çabaları ise gözden kaçmamaktadır. Bizce bunun esas nedeni, yapılan işin meşruiyetini sağlamak ve başarı elde edebilmek için her şeyde kutsal kitap referans gösterilmektedir. Aksi bir durumda belki taraftarlar organizasyonlara iştirak etmeyebilir. Olum-

343. Gordon R. Lahrson, "Wachsendes Interesse an Sozialen Fragen", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evangelisches Verlagswerk, Stuttgart, 1964, s. 108.

344. Walter Rauschenbusch, A Theology for The Social Gospel, New York, 1963, s. 26.

suzlukları engellemek ve geniş kitlelerin iştirakini sağlamak için kutsal kitabı adres göstermek yeterli olmaktadır. Aslında bütün dinler, istismara ve duygu sömürüsüne açıktır. Biz burada Baptistlerin kendi dinleri istismar ettiklerini iddia etmiyoruz. Sadece istendiği takdirde her grubun, kendi taraftarlarının din! duygularını istismar edebilme ihtimalinin de mevcut olduğu kanaatimizi belirtmek istiyoruz.

Baptistler, Eski Ahit'te zikri geçen peygamberlerin, Allah'ın adıyla bütün İnsanî münasebetlerdeki gereklilik talepleriyle yüzleştirildiklerine inanmaktadır. "Ey adam, iyi olanı sana bildirdim; ve hak olanı yapmak ve merhameti sevmek ve Allah'ınla alçak gönüllü olarak yürümekten başka Rab senden ne ister?"[345] Bu kutsal kitap referansı, biraz önce temas ettiğimiz insanları iyiliğe teşvik etme aracı olmaktadır. Hiçbir kutsal kitap ifadesi olmaksızın insanlardan iyilik talep edilince, belki de istenilen sonuç alınamayacağı düşüncesiyle bu yol tercih edilmektedir.

Tıpkı diğer Hıristiyan gruplarda olduğu gibi Baptistler için de İncil, inanç temellerinin taleplerini sosyal alakalar açısından anlamanın da ilk kaynağı olmaktadır. Yeni Ahit'te bu anlayış, yanlış anlaşılmayacak berraklıkta gösterilmektedir. Dolayısıyla onlara göre bu inanç esası, direkt İsa'dan gelmektedir. İsa, bu konuda şöyle demektedir: "Isa cevap verdi; birincisi, dinle ey İsrail; Allah'ımız Rab bir olan rabdir. Ve rab Allahını bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün fikrinle, bütün kuvvetinle seveceksin. İkincisi bu; komşunu kendin gibi seveceksin. Bundan daha büyük başka emir yoktur."[346]

345. Eski Ahit Mika, 6:8.
346. Yeni Ahit, Markos, 12:29-31.

Burada sevgi vasıtasıyla Tanrı'nın hükümranlığının sosyal icraatlarının temeli bulunmaktadır. Larson'a göre, insanın hayatında kozmik bir dünya düzeni vardır. Bu Tanrı'nın dünyasıdır. O her şeyi bir düzen içerisinde yaratmıştır.[347] Bu anlayışa göre, insanların huzurlu ve mutlu olabilmek ve de Tanrı rızasını elde edebilmek için bu kozmik düzene uygun yaşamalarının gerekliliği söz konusudur.

Baptistler, insanlık alakalarındaki inancın tesiri için önemli bir diğer delil olarak da Hz. İsa'nın şu sözünü göstermektedir:, "..komşunu kendin gibi seveceksin"[348] insanların bilhassa birbirini sevmesi ve buna dayalı olarak ta yardımlaşması konusunda pek çok İncil ifadeleri de bulunmaktadır.[349] İyi komşuluk ilişkileri, pek çok dinin önemle üzerinde durduğu konulardandır. Bu dinlerin başında da İslam gelmektedir. Yahudilik ve Budizm'de de komşuyu sevme ve onlarla iyi geçinme tavsiye edilmektedir.

Sosyal yardım ve dayanışmayla alakalı olarak İncillerde karşımıza çıkan özelliklerden biri de İsa Mesih'in kendini muhtaç insanların yardımına adamasıdır: "Rabbin ruhu üzerindedir; çünkü fakirlere müjdeyi vaaz etmek için o beni meshetti ve beni esirlere azatlık ve körlere gözlerinin açılmasını ilan etmeye, ezilenleri kurtuluşa kavuşturmaya."[350] Baptistlerin, bu İncil ifadesinden hareketle Isa'nın örneğini takip etme arzusuyla bu sosyal yardım hizmetini icra etmeye çalıştıkları bildirilmektedir.[351]

347. Larson, a.g.m., s. 109.
348. Matta, 22:39.
349. Bkz. Matta, 15:5; Luka, Romalılara Mektup, 12:13, 15:26-28, 16:2; Korintoslulara 2. Mektup, 8:4, 12.
350. Luka, 4:18.
351. Bkz. Larson, a.g.m., s. 112.

Baptistler, bu sosyal yardımlaşma anlayışından misyon fikrine de ulaşmaktadır. Çünkü onlara göre bu yardım, İsa'nın havarilerine talebini de içermektedir. Çünkü misyonerlik emri havarileri bütün dünyaya hizmetçi olarak göndermektedir: "İmdi, siz gidip bütün milletleri şakirt edin. Onları baba ve oğul ve ruhükudüs ismiyle vaftiz eyleyin; size emrettiğim herşeyi tutmalarını onlara öğretin..."[352] İnsanlara hizmet etme ile alakalı bir diğer ifade de şöyledir:."..madem ki ben rab ve muallim olduğum halde ayaklarınızı yıkadım, siz de birbirinizin ayaklarınızı yıkamaya borçlusunuz.[11353] Burada geçen "ayak yıkama" konusu, daha çok insanlara yardımcı olmayı ve bunu yaparken de gururun kırılması gerektiği mesajım vermektedir. Din kardeşinin ayaklarını yıkayacak kadar nefsini kırabilen insanlar ancak gerçek hizmet ehilleri olarak düşülmektedir. Nitekim bunun en canlı modeli de Hz. İsa'nın kendisidir.

Görüldüğü üzere Baptistlerin sosyal reformlardaki alakalarına başlamaları Incil'in şahadetleri ışığında geçekleşmiştir. Avrupa'da bu alakaların gelişmesi ve bağımsız kiliselerce de takip edilmesi Baptistler sayesinde olmuştur. Baptistlerin bunda başarılı olmaları Incil'i kendi hayatlarına model alışlarına bağlanmaktadır. Baptist profesör Culbert G. Rutenber, bu konuda söyle demektedir: "Cemaat kendini hizmetçi olarak tanımalı, dinleyiciler olarak değil. Bu vaizlerin birinci vazifesi olmalıdır. Vaaz etmek ve cemaat üyelerini yönetebilmek için onlara kendi hayatları, kendi fiilleri ve kendi sözleriyle Incil'in vaazlarını dünyada dışarıdan yeniden vaaz etmelidirler."[354]

352. Matta, 28:19-20.

353. Yuhanna, 13:12-14.

354. Culbert G. Rutenber, The Reconciling Gospel, Philadelphia 1960, s. 127-128.

Sosyal alakalar, cemaat dersinde de kendi ifadesini bulmuştur. Ferdi cemaatler için dini malumatlar programı yetişkinlerde devam ettirebilmek için çocuklarda başlatılmıştır. Bu programların insanlıkla alakalı İncil emirlerini içermesine dikkat edilmiştir.[355] Baptistler bazı ülkelerde bu sosyal vazifeleri seyir üstü bir emirle yönelmiştir. İngiltere'deki, İrlanda'daki, Baptist Birliği'nde ve Kuzey Amerika Baptist Konvansiyonunda Hıristiyan-sosyal faaliyet bölümü, Hıristiyan vatandaşlara karşı mahalli cemaatlerde sosyal faaliyetler ve sosyal koruma programlarını faaliyete geçirmek için Baptistler arasında organize edilmiş gayretler de hizmet ettiler.[356] Böylelikle Baptistler, sosyal alakaları üzerinden misyonerlik emellerini gerçekleştirme fırsatı elde edebilmiştir.

Bu kanalların dışında birçok ülkede iç ve dış misyon faaliyetiyle sosyal hizmetler devam ettirilmektedir. İncillerin tebliği edilmesi, Hıristiyan misyonun ilk vazifesi olmasına rağmen ve bu tebliğe, henüz Hıristiyanlığa dahil olmamasına rağmen muhtaç insanlara İsa adına hizmet de ilave edilmiştir. Nitekim insanlara yardım hususunda Matta İncili'nde şöyle denmektedir: "ve İsa havralarında öğreterek ve melekutun müjdesini vaazedip halk arasında her türlü hastalığı ve her türlü zayıflığı iyi ederek bütün Galilede dolaşıyordu."[357] Havarilerine vaazetme, öğretme, ve iyileştirme hizmetine davet eden Hz. İsa'nın bu faaliyeti, Hıristiyanlar için de model olmuştur. Ancak Hz. İsa (a.s) hiçbir zaman karşılık beklemeksizin insanlara yardımcı olmuştur. Oysa

355. Larson, a.g.m., s. 115.
356. Larson, a.g.m., s. 117.
357. Matta, 4:23.

Havari Pavlus'la başlayan misyon çizgisinde kayma olmuş ve adeta Hıristiyan misyonu; aldatma, hile, kardırma, göz boyama ve çıkar elde etme hüviyetine bürünmüştür. Hıristiyan misyonerler, yardıma muhtaç olan insanlara ellerini hümanistik açıdan ve Tanrı rızası için uzatmamış, bilakis bu yardım, misyonun bir aracı olarak kullanmışlardır. Yani yardımcı oldukları insanların sadece duasını almak yerine, hizmetlerinin karşılığım onları Hıristiyanlaştırarak almayı tercih etmişlerdir. Oysa ideal olan yardım, hiçbir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızasını elde edebilmek için yapılanıdır.

Baptistler de misyon amaçlarına uygun olarak ülke dışındaki muhtaç yerlerdeki ve fakir yerleşim mıntıkalarındaki azınlık gruplar için sosyal programa iştirak etmişlerdir. Bu maksatla düşkünler evi, yetimhaneler ve eğitim yahut sanatoryum müesseseleri kurmuşlardır.[338]

Mülteciler arasındaki çalışması ve yardım faaliyeti, işsizlerin işe yerleştirilmeleri ve kardeşlik yardımı için Baptistler, bütün ülkelerde milyonlarca dolar harcadılar. Bu hizmetin bir bölümü Baptistlerin ülke birlikleri kanalıyla gerçekleşti ve önemli bir pay kapalı birlikte faaliyetlerin hissesine düştü. Bu birlikte faaliyet ihtiyaç dolu yıllar olan 1947 .ve 1950 yılları arasında Baptist Dünya Birliği'nin yardım komisyonu tarafından yürütüldü. Yeniden yapılanma ve yardım hizmetindeki sosyal yapılanmayı da Baptistler diğer mezheplerle birlikte faaliyetin geniş sahalarına taşıdılar. Öyle ki her ülkede Baptistler diğer Hıristiyanlarla birlikte yardım faaliyeti işinde bulundular. Alman Baptistlerinin hissesinde ülke ve bağımsız kiliselerce yürütülen "dünya

358. Larson, a.g.m., s. 118.

için ekmek" faaliyeti çok önemliydi. Kiliseler arası komitenin tavsiye ve önderliğinde toplanan yardımlar komünist Rusya'daki halka ve Asya'daki muhtaçlara ulaştırıldı.[359]

Dünya Kiliseler Birliğinin öğrenim bölümü Asya, Afrika ve Latin Amerika'da faaliyet gösteren kiliselere sosyal devrimi gerçekleştirme çağrısında bulunmuştur.[360] Baptistlerin bu öncü faaliyetleri sayesinde dünyada epeyce önemli işlerin gerçekleştiğine inanılmaktadır. Paul Albrecht, bu konuda şöyle demektedir: "Günümüz kilisesinin görevi, yeni tarzlar ve hareket tarzlarının biçimlerini geliştirmek, bu politik, sosyal ve kültürel devrimde Mesih'e şahadeti gerçekleştirmektir. Bazı öncü faaliyetler artık yapıldı: Japonya'da endüstri işçileri arasında işçilerin Hıristiyanlaştırılması; Hindistan'da politikada Hıristiyan şahadeti üzerine yüksek öğrenim faaliyeti; Afrika'da topluluklarda ve kiliselerde kadının konumu hakkında müzakereler; Latin Amerika'da farklılaşmış topluluklarda üniversite öğrencileri ve gençlik için yönetim eğitimi; Tunus'da yerel cemaat için Hıristiyanlar ve Müslümanlar için Hıristiyan merkezi oluşturmada yeni modeller; Filipinler'de ve Brezilya'da fakir çiftçiler arasında Hıristiyanlaştırma faaliyeti"[361] Bu ve benzeri faaliyetleriyle Baptistler dünya Hıristiyan misyonerliğinde etkin bir role ve önemli konuma sahip olmuştur.

Bu dünyadaki büyük sosyal değişikliklere rağmen, Baptistler kendi paylarına düşen üye aidatlarına katlandılar. İnancın ve hayatın düşünce özgürlüğünün gerçekleşmesi,

359. Larson, a.g.m., s. 119.
360. Larson, a.g.m., s. 120.
361. Paul Albrecht, The Chuches and Rapid Social Change, London 1961, s. 207.

yeganeliğin değeri ve takdiri, kilise ve devlet ayrılığı ve toplulukların her branşında demokratik duruş temelleri olarak İncil için kendi gayretleri münasebetiyle önemli bir şahadette tasarrufta bulundular.[362] Burada onların fedakârlıkları dile getirilmektedir. Doğrusu devletten hiçbir yardım almamalarına rağmen kendi üyelerinden elde ettikleri aidatla dünya misyonerliğinde önemli bir yer elde etmeleri yabana atılmamalıdır. Kanaatimizce bu, dayanışma ve yardımlaşma ruhunun bir göstergesidir. Batı toplumunun daha ziyade ferdiyetçi bir yapıya sahip olduğu düşünülürse, Baptistlerin her ay kazançlarının onda birini kiliselerine vermelerinin gerçekten bir fedakârlık örneği olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Baptistlerin kiliseler dünya meclisinde bir çok ülkede ve lokal ökümenik bağlantılarda üyesi olmasına rağmen, onlar diğer dini gruplarla bu konularda birlikte çalışma konusunda çok gayretli olmuşlardır. Tıpkı diğer mezhepler için olduğu gibi Baptistler için de sosyal alakalar, mütemadiyen bakir alanlar olmuştur. Fakat bu gayretler Incil'in merkezindedir. Burada bireysel ve sosyal ilgiler arasında bir seçim söz konusu değildir. Onların düşüncesine göre, izolasyonlarda kurtuluş bulunmaz. Bu, insandan insana ilişkilerle tecrübe edilir. İsa havarilerine şöyle demektedir. Dünyanın tuzu sizsiniz.[363] Bu ifadeyi kendilerine şiar edinen Baptistler, bütün dünyanın kendilerine muhtaç olduğu düşüncesiyle; muhtaç insanlara sosyal yardımları ulaştırırken aynı zamanda misyonerlik faaliyetini de icra ederek insanları Hıristiyanlaştırma gayretlerini sürdürmektedirler.

362. Larson, a.g.m., s. 121.
363. Matta 5:13.

II. BOLUM

BAPTİSTLERİN GELİŞMESİ

VE

DÜNYA MİSYONU

BAPTİSTLERİN GELİŞMESİ VE DÜNYA MİSYONU

A. İNGİLİZ BAPTİSTLERİNİN TARİHİ

Girişte Baptistlerin kökeni ve tarihleri kısmında Ingiltere Baptistleri kısmen konu edinilmiştir. Ancak burada onlar, daha teferruatlı ve değişik açılardan yeniden ele alınacaktır.

İngiltere'deki Baptizm, independentler içerisinde iki farklı durumda başlamıştır. Bunun bir kolu Londra cemaatinin vaizi olan John Smyth'e (Ö.1662) dayanmaktadır. Bu şahıs, Amsterdam'daki independentik Ingiliz mülteci cemaatından Londra'ya döndükten sonra 1609'larda inananları vaftiz görevini icra ediyordu ve belki de katı kalvinist kadercilik (Praedestinations) öğretisini kabul etmiş olan ve genel lütufkarlık öğretisini temsil eden HollandalI Mennonitlerin tesiri altındaydı. Onun kurmuş olduğu bu hareket, daha sonra "Genelleyici Baptist" (General Baptist) adını almıştır. Çünkü bunlar insanlığın kurtuluşunu benimseyen genel lütufkârlık öğretisinin temsilcileridir.[364]

Baptizmin bir diğer kolu ise Londra cemaatindeki independentik vaiz Henry Jacop'a (Ö.1624) bağlanmaktadır. Bu şahıs, vaftizcilikten bağımsız olarak daldırma vaftiz uygulamasının, vaftizin anlamı olarak tek bastırılmış formunu uygulamaktadır. Bunun için o, kalvinist öğretiye sıkı sıkıya sarılmıştır. "İstisnacı Baptistlerin" başlangıcında bu cemaatte, kurtuluşu yalnız seçilmişlerin elde edebileceği kanaati ve onların alimlerinin lütufkârlık hakkmdaki görüşleri hakimdir. 1642'de John Smyth'in cemaati, "suya daldırma vaftizini" kabul etmiştir. İnanç ve suya daldırma vaftiz uygulamasıyla, ilah! bir lütuf olması için ikame edilen anlayışa iki ce-

364. Meinhold, a.g.e., s. 437.

maat birden bağlanmıştır. Zira Baptistler, aslında vaftizcilik dairesinden gelmiş değildir. Onun kökünü Puritanizm içindeki independentik dairede aramak gerekmektedir. Vaftiz şeklinin vurgulanması, Yeni Ahitçi cemaat düzeninin tam gerçekleşmesi için gerekli gayretlerin sarfedilişi şeklinde açıklanmaktadır. Diğerlerinde ise Puritan düşünce temelleri ve kadercilik (Praedestinations) inancı bulunmaktadır.[365]

Tarihî seyrine bakıldığında Baptistlerin çok hızlı bir gelişme kaydettikleri görülmektedir. Bu hızlı gelişme daha ziyade independentler arasında tecrübe edilmiştir. O dönemde Heere Cromwells'de pek çok Baptist varlığından söz edilmektedir. Öyle ki, Westminister-Synode (1643-1647) zamanında taraftarlarının sayısı yüz bine ulaşan yüz cemaatin varlığından bahsedilmektedir. Baptistler 1653'ten beri "Azizler Parlamentosu"nun dağılışına kadar Cromwell vasıtasıyla bazı gruplara katılmıştır. Fakat İngiliz devlet kilisesinin tekrar canlanışıyla, Dissenterlerin rahatı kısa sürmüştür. İngiltere kralı Stuart'ın 1662'de "Üniformalılar Hareketi "ni restore edişiyle episkopal kilisenin saltanatı yeniden canlanmıştır. Böyle kısa bir müddet rahata kavuşmuş olan Dissenterler üzerine ağır baskılar başlamış ve bu baskı, 'Kongregasyonalistlerin dışında Baptistler için de geçerli olmuştur. Baptist John Bünyan (Ö.1688), Dissenterlerin ızdırap zamanlarında on iki yıllık hapis döneminde "hac yolculuğu" (The Pilgrims Progress From This World to that which is to come, 1678) isimli ünlü kitabını yazmıştır. Oranien'lı III. Wilhelnfm ilk tolerans fermanı 1689'da Dissenterlere de din ve vicdan hürriyeti vermiştir. Bu belge, öncelikle Baptistleri dikkate almaktadır. Baptistler, İngiliz kilise-

365. Meinhold, a.g.e., s. 437-438.

sinin 39 maddesini yeminle tasdik etmek mecburiyetinde kalmış, fakat devlet tarafından vaftiz konusunda Baptistlere taviz de verilmiştir. Buna rağmen tıpkı bütün Dissenterler gibi uzun zamandan beri Baptistlere de açık memuriyetler ve üniversitelerin kapısı kapanmıştır. İlk olarak devlet memuriyetlerine kabul 1828'de, üniversitelere giriş müsaadesi ise 1871'de verilmiştir.[366] Dikkat edilecek olursa bu dönemlerde ayrılıkçı olarak vasıflandırılan bütün Puritanler, kısa bir müddet rahat görmelerine rağmen sıkıntı ve baskı görmeye devam etmişlerdir. Bu baskılar sonuç vermiş, Baptistler ve diğer Puritenler kilise anayasasının 39 maddesini tasdik etmek zorunda kalmışlardır. Buna mukabil vaftiz uygulamalarında kısmî göz yumulmasının dışında onlara hiçbir taviz verilmediği gibi, eğitim hakları ellerinden alınmış ve eğitim hakları da gasp edilmiştir.

İfade edildiğine göre, ilk yüz yıllarda Baptizm'in coşkulu hamlesi kısa sürede kayboldu. O, deizmin tesirleri altında hareketsiz bir şekilde zeval buldu. Ancak 18. yüzyılın gelişen İngiliz aydınlanma hareketi Baptizm'i de içine aldı, ona yeni bir hayat verdi ve kendi gücünün üstünde bir güç yükledi. Her şeyden önemlisi de Baptizm'e başarılı bir iç misyon kazandırdı. William Carey (1761-1834), "Baptist Misyon Topluluğu "nu (Baptists Missionary Society) 1792'de ilk Ingiliz misyoner topluluğu olarak kurdu. O, ilk ferdî "Particular Baptists" misyonuyla Hindistan'da başladı ve Seranpore'de Kuzey Hindistan üzerinden Bengal, Seylan, Burma ve uzak Hindistan'a yayılan Baptist hareketinin bir başlangıç noktasını oluşturdu. Kısa süre sonra Hindistan'da "Genelleyici Baptistler" de kendi misyonuna ulaştı. Aydın-

366. Melnhold, a.g.e., s. 438-439.

lanma hareketiyle bütün 19. yüzyıl boyunca güçlenmiş bir tesir elde edildi ve Baptizm'i, Avrupa ülkelerindeki bir çok yeni alana taşıdı.[387]

Baptistler, farklı alanlardaki tesirleriyle İngiltere'deki yerini güçlendirdi. 1813'te "Baptist Hizmetli ve Kiliselerinin Genel Birliği" kuruldu. 19. yüzyılda farklı gruplar birbirlerine yaklaştı ve onlar, 1891'de "General Baptists, Particular Baptists" birlikleri ve "Büyük-Britanya ve İrlanda'nın Baptist Birlikleri" (Baptists Union of Great Britanian and Ireland) gibi oluşumlarla birleştiler.[368]

Robert Hail, Archibald McLaren ve hepsinden önemlisi Charles H. Sepurgeon gibi Baptist vaizler, vaazlarıyla İngiltere üzerinden diğer Hıristiyan kiliselere de geniş bir tesir yaptılar. Baptist kaynaklarının bilgilerine göre, C.H. Spurgeon'un sosyal ihtiyaçları göz ardı etmeyen popüler vaazları, binlerce dinleyiciye ulaşmıştır. Öyle ki, onun Londra'daki vaazlarını dinlemeye gelen kalabalık arasında yer bulmak güç hale gelmiştir. Anglikan Bişofluğunun Lambeth-Konferansı'nın 1920 yılındaki eski kilise sembollerini kabulünde bütün kiliselerin ökümenik işbirliği teklifi Baptistler tarafından ihtiyatla karşılanmıştır. Eski şahadetin kıymetine ehemmiyet verilmemiş, hiçbir şahadetin yazı otoritesi olamayacağı cevabı verilmiştir. Buna rağmen "Büyük Biritanya ve İrlanda Baptist Birliği", kilisenin ökümenik meclisine iştirak etmiştir.[369]

Baptistlerin kökeni konusu altında Baptizm'in İngiltere'deki başlangıcına temas edilmiş ve John Symth, Thomas

367. Meinhold, a.g.e., s. 439.
368. Meinhold, a.g.e., s. 439.
369. Meinhold, a.g.e., s. 439.

Helwys ve 17. yüzyıl başlarında oluş dönemindeki İngiliz cemaatinin diğer kurucularından bahsedilmiştir. Burada tekrara düşmemek için teferruata girmek istemiyoruz. Ancak yine de gelişmeler arasında kopukluk olmaması açısından bazı konulara kısaca da olsa değinmekte yarar görüyoruz.

İngiliz sahasındaki ilk Baptist cemaati, Thomas Hehvys'in kendi inanlarından bir grupla birlikte Hollanda'dan İngiltere'ye döndüğü 1612 yılma kadar gerilere gitmektedir. Onlar Genelleyici Baptistler etiketini elde ettiler. Çünkü onlar, esasen armianik şahadetin genel bir kurtuluşuna inanmışlardır. Bir müddet sonra ismi Kalvinist hareket noktasıyla çok sıkı irtibatı olan yalnızca seçilmişlerin Tanrı tarafından planlanmış bir kurtuluşu elde edeceğine inanılan Istisnacı Baptistler teşekkül etmiştir.[370]

W. T. Whitley'in ifadesine göre, Genelleyici Baptistlerin kendi çalışmalarına başladığı ve Istisnacı Baptistlerin de yeni ortaya çıktığı zamanda İngiltere halk savaşı yaklaşmıştı. I. James'i I. Charles takip etti ve Charles, ülkeyi uzun süre parlamentosuz yönetti. 1640'ta bu uygulama halkı yordu ve avam kamarası onun hukukunu geçerli saydı. Bu dönemde Baptistlere karşı tutumlar biraz iyileşmişti. Çünkü parlamento 1640'tan 1648'e kadar umumiyetle Presbiteryenler tarafından belirlenmişti. Onlar, Genf modeline göre bir devlet kilisesi kurmaya gayret ediyorlardı. 1648 yılında Londra'yı ele geçiren ordu böyle bir kilise diktatörlüğünü tanımadı. Ordu, esasen vicdan hürriyetini talep ediyordu. Ordu ve Oliver Cromwell, İngiltere'nin o zamanki ilahı konumuna yükseldiler. Cromwell, Roma Katolikleri istisna olmak

370. W. Morris - S. West, Geschichte der Englischen Baptisten, Die Baptisten , Herausgegeben von J. D. Hughey, Stuttgard, 1964, s. 136.

üzere geçerli bir din hürriyeti belirledi. Garanti altına alınan hürriyeti bütün dinî gruplar gibi Baptistler de elde etmişti. Böylece Baptistlerin hareket noktası tanındı ve diğer gruplar tarafından da önemli ölçüde kabul edildi. Cromwell, Trier meclisini kurdu. Bu meclisin görevi, ehil olmayan şahısların cemaatler içinde hiçbir şekilde rahiplik görevine gelmemelerine dikkat etmekti. Baptistlerin fiiliyatı ise bu sisteme tersti. O zaman Trierliler mezhepsel farklılıklarının ne olduğunu anlamaya gayret etti. Bazı Baptistler bu tolerans prensibi tanındıktan uzun bir müddet sonra yönetimle birlikte çalışmanın hak olduğu fikrine vardı ve önce altı Baptist ve sonra da birkaç Baptist 1654 yılında devletin görevlendirdiği kiliselerde devlet vergisini aldı. Onlar ilk defa resmî görev almışlardı. Öyle ki bu vaizler, kendi cemaatlerinde münasip baş model olma hürriyetini de elde etti. Diğer Baptistler ise hiçbir şekilde devlet kilisesiyle birlikte olunmaması gerektiği düşüncesini temsil etti. Çünkü onlar, Baptistlerin fundamental esaslarını tehlikeye atmaksızın, inananların cemaatinin kilisesinin olmayacağını ve her cemaatin doğrudan cemaatin başı olan Mesih'in yönetimi altında bulunduklarına inanmaktaydı. Baptistler mütemadiyen bu fikri muhafaza etti.[371]

W. T. Whitley'in verdiği bilgilere göre bu yıllarda Baptistlerin bilinçlendikleri gözlenmektedir. İngiltere'nin bazı bölümlerinde bilhassa ülkenin batı ve orta kontluklarında birlik oluşturma bağlantıları başlatmışlardır. 1644'de Londra'daki yedi Particular Baptist cemaati kendi inanç esaslarını yayımlamıştır. Onlar, bu inanç esasının gözden geçirilmiş

371. Bkz.W T. Whitley, A History of British Baptists,London 1932, s. 78.

baskısını 1646 yılında parlamentoya takdim etmiştir. İngiltere'nin batı taraflarındaki cemaatler, orta ülkedeki Genelleyici Baptistlerin otuz cemaatinin 1651 yılında kendi inanç esaslarını yayımlamalarından sonra 1656'da kendi amentülerini yayımladılar.[372]

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre, o dönemlerde Crormvell'in ordusunda bir çok Baptist hizmet etmiştir ve subay olarak görev yapmıştır. Şaşılacak derecede yüksek devlet makamlarında görev almışlardır. A. C. Underwood, bu hususa şöyle dikkat çekmektedir: "İbadet toplantıları, onlar açısından rahatlamak ve toplanmak için tercih edilen bir fırsat değildi ve onlar bu sayede aktif bir propoganda yürüttüler ve şaşılacak derecede tesirli oldu."[373]

Baptistlerin Wales, İrlanda ve Iskoçya'daki başlangıcının, Cromwell ile irtibatları olmayan subaylar sayesinde olduğu söylenmektedir. Iskoçya'da Presbiteryen faaliyeti çok güçlü olduğu için Baptist faaliyeti bir asır sonra başlayabilmiştir.[374]

Baptist tarihçilerinin ortak kanaatine göre Baptistler, en önemli gelişmeyi Cromwell döneminde gerçekleştirmiş ve cemaatlerinin sayısı artmıştır. 1644'te elliden fazla cemaat mevcut iken, 1660'larda bu rakam 300'lere ulaşmıştır. Oliver Cromvvell'in ölümünden sonra tahta geçen oğlu Richard Cromwell babasına layık bir takipçi olamamıştır. Bir kaos baş gösterdiği için ordu, yönetimi eline geçirmiş ve parlamento II. Charles'ı sürgünden geri çağırmıştır. Pek çok Bap-

372. Bkz. Whitley, a.g.e., s.80-90.

373. A. C. Undervvood, A History of English Baptists, London 1947, s.74.

374. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 138.

tist bu çözümü yegane fırsat olarak görürken, onların arasında bazı Baptist öncüleri, kral ülkeye dönmeden İngiltere'yi terk etmiştir. Çünkü onlar, 1. Charles'ın tahttan indirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.[375] Burada dikkat çeken husus, Baptistlerin baskı altında yaşadıkları dönemlerde bile siyasetten uzak kalmadıklarıdır. Onlar, kendi aleyhlerine olacağını düşündükleri krallarını tahtan indirmek için çabalarken, lehlerine olabileceğini düşündüklerini de tahta geçirmek için gayret sarf etmişlerdir. Ancak Baptistlerin bu tavrını, içinde yaşadıkları çağın kendi şartlarında değerlendirmek çok daha isabetli olacaktır. Sürekli baskı ve zulüm gören hangi grup olursa olsun, kendini koruma güdüsüyle hareket etmesi gayet doğaldır.

A.C. Underwood'un bildirdiğine göre, Charles'in sürgünden dönüşüyle birlikte pek çok Baptist bekleme politikasını uygun görürken, bazıları ise krala karşı aktif bir muhalefet ve ayaklanma yoluna koyulma arzusunu taşımıştır. Esasen bu, Charles ve onun otoritesine karşı bir isyan denemesi anlamına gelmektedir. Bu isyan girişiminin, 1661'de şuurlu bir Vennerlinin önderliğinde gerçekleştiği bildirilmektedir. Tarihî kaynakların ifadesine göre bu şahıs bir Baptist de değildir. 1661'de parlamento toplandığında, devlet kilisesinde episkopal üstünlük tekrar elde edilmiştir. Bu parlamento Üniforma Sözleşmesi'ni (Clarendon Codei) yeniden tasdik etmiştir. Bu sözleşmenin tasdikin ile Baptistler üzerine baskılar artmıştır. 1662 yılının sonunda Üniforma Sözleşmesi'ne (Clarendon Codei) muhalif oldukları için 300'den fazla Baptist hapse atılmıştır, ifade edildiğine göre Üniforma Sözleşmesi, esasen ilk etapta Baptistlere yönelme-

375. Bkz.Undervvood, a.g.e., s. 74-82.

miş, aksine çok sayıdaki Presbyteryen'i hedef almıştır. Ancak Baptistler ve independentler, protestoda Presbiteryenlerle birlikte hareket ettikleri için dikkatleri kendi üzerlerine çekmiştir.[376] Bundan sonra Baptistler küçülmeye başlamış ve Bristol'daki cemaatin kiliseleri kapatılarak kapıları çivilenmiştir. Bannaksız bırakılan bu cemaat, aylarca tarlalarda ve ormanlarda toplanmıştır. 1672 yılına gelindiğinde II. Charles, tolerans açıklaması yapmak zorunda kalmıştır. Bu tolerans, bütün kiliseleri, dissenterleri, hatta Roma-Katolikleri de kapsamıştır. Bunun akabinde 210 Baptist, İngiltere Iskoçyası'nda lisans elde etmiş ve 200'den fazla ev de ibadet için tahsis edilmiştir. Lâkin II. Charles'in müsamaha açıklaması kısa ömürlü olmuş ve parlamento, Charles'in Roma-Kaotoliklerine karşı olan görüşünü tekrar yürürlüğe koymuştur. Böylece çeşitli gruplara yönelik takibatlar tekrar başlamıştır. Bu zamanda Baptistler arasında iki farklı inanç esası doğmuştur. Istisnacı Baptistler 1677'de kendi inanç esaslarını yayınlamıştır. Genelleyici Baptistler de 1678 yılında An Orthodox Creed (bir Ortadoks inanç esası)'m yayınlamıştır. Charles yönelimin son yıllarında takibattan vazgeçilmiştir. Kral, parlamentosuz bir yönetim sergilemiştir. Charles'tan sonra tahta geçen kardeşi James ise Katolik inancını benimsemiştir. Bu dönemde de mezhepler arasındaki komplo ve karşı komplolar devam etmiş, Baptistler de bundan etkilenmiştir. 1685 yılında yeni bir müsamaha fermanı çıkarılmıştır. 1687'den itibaren de disidentler üzerine aktif bir takibat olmamıştır.[377] Bütün bu ifadelerden, Baptistlerin 1687 yılma kadar sıkı bir takibat ve baskı yaşadıkları

376. Bkz. Undervvood, a.g.e., s. 90-110.
377. Geniş bilgi için Bkz. Underwood, a.g.e., s. 110 -150.

anlaşılmaktadır. Ancak bu baskı sadece Baptistlere yönelik olmamıştır. Yönetimi eline geçiren kralın mensup olduğu mezhebe göre baskının yönü de değişmiştir. Eğer kral Katolikse, bütün Protestanlar baskı için hedef kitle olmuştur. Protestanlığı kabul eden kral veya kraliçenin tahta geçişiyle de durum değişmiş ve baskının yönü Katoliklere çevrilmiştir. Aynı zamanda Protestan orijinli olmasına rağmen farklı Protestan gruplar da bu baskılardan nasibini almıştır.

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre iki Baptist gruptan Genelleyici Baptistler, İstisnacı Baptistlerden daha fazla organize olmuş olmalarına rağmen daha fazla gerilemişlerdir. Onlar, kendi hizmetlerinde üçlü bir düzen kurmuştur: "Haberciler" yani cemaat sayısının artırıcısı, "Evanjelistler ve Kıdemliler" ve de mahalli cemaatlerdeki memur olarak "Diyakozlar."Mahalli cemaatler bölge cemaatleriyle bağlantı kurmuşlardır ve bu yapının başında Genel Assembly (Genel Meclis) bulunmaktadır. Bunun dışındaki Genel Baptist esasları, İstisnacı Baptistlerinkine muvafıktır. Onlar, yeni vaftiz olan kişinin üzerine el koyma ve ayak yıkama (akşam yemeğinde) tatbik etmektedirler. Fakat onlar muhafazakâr ve içe dönüktürler. Bundan dolayı olsa gerek onlar kendi cemaatleri arasındaki evlilikte (endogamik evlilik) ısrarcıdırlar. Londra'nın dışında yalnızca büyük cemaatlerde az sayıda cemaatleri vardır. Onlar eski usulleri benimsemeleri ve özellikle de her geçen gün aryanîleşmek isteyişleri sebebiyle 18. yüzyılın seyrinde Genelleyici Baptistler daha fazla çözülmeye başlamışlardır.[378]

Vaizlerin eğitimi ile çok az ilgili oldukları belirtilmesine rağmen, Bristol'daki Brodomead cemaatinden olan Ed-

378. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 141.

ward Terril, 1679'da vaizlerin eğitimleriyle ilgilenmiş, daha sonra diğerleri onu takip etmiştir. Istisnacı Baptistler tamamen bağımsız mahalli cemaatler olarak kabul edilmekle birlikte, onlar diğer gruplarla çalışmaya da hazır olduklarını göstermiştir. Londralı Istisnacı Baptistler, 1717 yılında vaizlerin korunması ve eğitimi için bir birlik kurmuşlardır. Bu birlik günümüze kadar Particular Baptists Fund adıyla varlığını devam ettirmiştir, "istisnacılar" (particular) şarkıcıların uygulamasına karşı çok dağınık fikirleri olmasına rağmen bu uygulamayı hararetle kabul etmişlerdir. Istisnacı Baptistler arasında Protestan hareketi olan Kalvinizm'in dondurulmuş olmasına rağmen, John Coilet Ryland, Robert Hail ve bir müddet sonra Andrew Fuller gibi şahıslar, bunu hata olarak algılamış ve bundan dönmeyi denemişlerdir. 18. ve 19. yüzyıllarda Particularlar Baptistlerin yollarını netleştirmek için bir hayli çaba sarf etmişlerdir. Bütün bu gayretlerine rağmen Istisnacı Baptistlerin de tıpkı Genelleyici Baptistler gibi düşüşe geçmeyi engelleyemedikleri bildirilmektedir.[379]

18. yüzyılın ortalarında Methodist aydınlanma hareketinin Ingiltere'ye girdiği görülmektedir. Yüzyıl sonunda her iki grupta da canlanma çabaları göze çarpmaktadır. Nitekim Genelleyici Baptistler bu dönemde yeni bir başlangıç yapmışlardır. Istisnacı Baptistler ise, bütün insanlar için Incil'in aydınlatıcı mesaj olduğu kanaatine ulaşmışlardır. Bu gelişmeden itibaren İngiltere'de Baptistlerin tarihi çok kompleks ve ayrıntılı bir hal almıştır. Genelleyici Baptistler arasında harekete geçme ve aydınlanma, büyük ölçüde adaş iki şahsın sayesinde gerçekleşmiştir. Bu şahıslar; Dan Taylor ve David Taylor'dur. Bunlar 1741'de Leicestershire'da vaaz et-

379. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 142.

meye başlamıştır. Bunların tebliği Protestan karakterlidir. Dolayısıyla yeni inananları da independenttirler. İncil araştırmaları esnasında onlar, suya tamamen daldırmanın doğru bir vaftiz şekli olduğuna kanaat getirmişler ve bunu çocuklar üzerinde denemeye başlamışlardır. Birkaç yıl sonra onlar inananların tamamen suya daldırılarak vaftiz yapılması gerektiği kanaatine ulaşmışlardır. 1760'da onların sayısı beş bağımsız cemaate bölünmek suretiyle çoğalmıştır.[380]

Dan Taylor, Genelleyici Baptistlerle bağlantı kurmak için gayret etmiştir. 1678 yılında düzenlenmiş olan konferanstan sonra Genelleyici Baptistlerin yeni bir meclisinin kurulması kararlaştırılmıştır, ilk toplantı Londra'da yapılmış ve akabinde de General Baptist Assambly (Genel Baptist Meclisi) ile müzakere yapılmıştır. Bu müzakere sonucunda 6 Haziran 1770'de New Connexion of General Baptists (Genelleyici Baptistlerin Yeni Bağlantısı) kurulmuş, sonra yeni cemaatlerin ve vaizlerin eğitimi için akademiler kurma adımları atılmıştır. Böylece Dan Taylor, Genelleyici Baptistlerle olan bağlantısını 1803 yılma kadar devam ettirmiştir.[381]

O zamanlar Istisnacı Baptistler de tekrar harekete geçmiş ve 1804 yılında bir vaiz okulu kurulmuştur. Bunlardan John Rippon ve Joseph Ivimey, Istisnacı Baptistlerin deniz aşırı misyonları için gayret sarf etmiştir. 1813 yılında "Baptistler Birliği" (Basptist Union) kurulmuştur. 19. yüzyılda Baptistler uyanışa geçmiş ve Viktorya Ingiltere'sinde çok güçlü Baptist şahsiyetler yetişmiştir. Bunlardan üçü John Clifford, C. H. Spergeon ve Alexander Mac Laren'dir.[382]

380. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 143.
381. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 144.
382. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 145-146.

Baptizmin tarihi, bu üç önder şahsın tarihi ile özdeşleşmiştir, çünkü General ve Particular Baptizmin birleşme tarihi de bu şahıslara dayanmaktadır. A. C. Underwood, Genelleyici Baptistlerin birleşmesini şu üç sebebe bağlamaktadır; Birincisi; Kalvinizm'in Istisnacı Baptistler arasında zayıflamasıdır. Nitekim 18. yüzyılda Particularlar arasında Hail ve Fuller gibi şahısların etkisiyle katı Kalvinizm çizgisinden sapılmıştır. Wesleys'in tebliğleri Armianizm'i bütün ülkelere yaymıştır.[383] İkincisi; Akşam Yemeği uygulamasının tedrici değişikliğidir. John Bünyan'ın zamanından beri Istisnacı Baptistler arasında Akşam Yemeği'ni yalnızca inanan vaftizcilerle birlikte değil, aksine bütün Hıristiyanlarla birlikte kutlanması gerektiği düşüncesi hakim olmuştur. "Açık Akşam Yemeği Ayini"nin bu formu, Istisnacı Baptistlerin çok sayıdaki sıkı muhalefetiyle karşılaşmıştır. 18. yüzyılın seyrinde daha açık bir tesir yaşanmış ve 19. yüzyılda "Açık Akşam Yemeği"ni uygulama arzusu daha da artmıştır. General Baptistler ise zamanla "Kapalı Akşam Yemeği" yerine "Açık Akşam Yemeği" uygulamasını benimsemiştir. Üçüncüsü; General ve Istisnacı Baptistlerin birlikte yürüttükleri Baptist Birliği'nin (Baptist Union) genişlemesidir. Bu birlik, Istisnacı Baptistler arasında çıkmış olmasına rağmen diğer cemaatler de kısa sürede buna iştirak etmişlerdir. İki farklı gruptan oluşmasına rağmen bu birlikte, uzun yıllar ayrılık olmamıştır. Ancak bu iki grup arasında zaman zaman birbirlerine galip gelme düşüncesi de yaşanmıştır. Genelleyici Baptistlerle Istisnacı Baptistler arasındaki ilk ayrılık 1889 yılında Birmingham'da Baptist Birliğin (Baptist Union) sonbahar oturumunda gerçekleşmiştir.[384]

383. Bkz. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 146-148.
384. Underwood, a.g/e., s. 232.

1865'te Londra'da Baptistler Birliği kurulmuştur. O birliklere Spurgeon ve Clifford vaazlarıyla taraftarlar kazandırmıştır. Böylece bu iki şahıs, Viktoria döneminde Baptist tarihinin belirleyicisi sayılmıştır. Spurgeon kendi döneminin önemli hayır sahihlerinden bir olmayı başarmıştır. O, bir teoloji koleji, düşkünler evi ve yetimhane yaptırmış ve diğer bir çok alanda da bireysel yardımlarını sürdürmüştür. Clifford ise büyük bir alim olarak kabul edilmektedir. O, Londra Üniversitesi'nde felsefe, tabiat bilimleri ve hukuk öğrenimi de görmüştür. Aynı zamanda Clifford İngiltere'nin en sevilen vaizlerinden biri olarak da kabul edilmektedir. O, Baptistler Dünya Birliği'nin ilk başkanlığını yapan kişidir ve İngiltere'deki Baptist Birliği'nin de iki kere başkanlığını yapmıştır.[385]

20. yüzyıldaki bilimsel teknolojik hızlı gelişmeler ve peş peşe yaşanan iki dünya savaşı, insanların inançlarının sarsılmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı Baptistler 20. yüzyılda kendi şahadetlerini terk etmiştir. Baptist Birliği, kendi yapılanmasını gerçekleştirmiş ve İngiltere'deki Baptistler arasında birliktelik hissini daha da güçlendirmiştir. Bunun mimarı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde birlik sekreteri olan J. H. Shakespeare'dir. Baptist Dünya Birliği (Baptist World Alliance), iki İngiliz Baptist grubunun işbirliği sayesinde kurulmuştur.[386] Baptist arasında dünya çapında kardeşlik ilişkilerinin gelişmesine büyük katkısı olan bu oluşum, günümüzde büyük bir taraftar kitlesine ve dünya çapında yaygın bir misyon ağma ulaşmıştır. İleride bu konu üzerinde teferruatlıca durulacaktır.

385. Urıderwood, a.g.e., s. 203; W. Morris - S. West, a.g.m., s. 148
386. W. Morris - S. West, a.g.m., s. 149-150.

B. AMERİKA VE KANADA BAPTİSTLERİ

a. Amerika Baptistleri

Amerika'daki Protestan orijinli dinî hareketlerin dünya misyonerlik faaliyetlerini anlayabilmenin yolu, kanaatimizce Amerika'daki öncü Protestan dinî gruplardan biri olan Baptistleri ve onun Amerika kıtasındaki tarihini bilmekten geçmektedir. Çünkü Amerika'yı kuranlar bu ve benzeri gruplar olmuştur. Amerika, kurulma aşamasında Avrupa orijinli çeşitli dinî gruplar tarafından adeta parsellenmiştir.[387] Amerika'nın teşekkülündeki özelliğin de gereği olarak bu gruplar, Avrupa'ya nazaran daha hür ve demokratik bir yapılanma gerçekleştirmiştir. Amerika'da zamanla belli bir potansiyel elde eden Protestan gruplar, gözlerini dünya misyonerliğine dikmişlerdir. Onların dünya misyonerlik hareketinde ilk ayak, Avrupa kıtası olurken, bunu uzak doğu ve dünyanın çeşitli bölgeleri takip etmiştir.[388]

1962 yılındaki istatistiklere göre Amerika ve Kanada'daki Baptistlerin sayısı bir milyon iki yüz binlerdeyken, günümüzde bu rakam çok daha yukarılardadır. Onlar, 30 korparasyona (meclis) ayrılmıştır. Amerika'daki en büyük konvansiyonlar ise şunlardır:

1. Southern Baptist Convention,
2. Nationale USA Convention,Inc.
3. Nationale Baptist Convention in Amerika
4. American Baptist Convention

387. Bkz. Ali Rafet Özkan, Fundamentalist Hristiyanlık (Yedinci Gün Adventizmi), 2. Baskı, Alperen Yayınları, Ankara 2002, s. 25-27.

388. Krş. Konrad E Mueller, Die frühgeschichte der Siebenten Tags-Adventisten, 2. Verbesere auflage, Gerstenberg Verlag, Hildesheim 1977, s. 9.

Amerika'daki Baptistlerin büyük çoğunluğu Southern Baptist Convention'a (Güney Baptist Konvansiyonu) dahildir. Bu dört büyük konvansiyon, ülke tarihinin farklı periyodlarmda kurulmuştur. Bunların kuruluşunda esas itibariyle coğrafî, kültürel ve ırkî etkenlerin önemli ölçüde rol oynadığı bildirilmektedir.[389]

Amerika'daki ilk Baptist cemaat hayatı, İngiltere'deki kilise baskılarından dolayı özgürlük arayışı neticesinde New England'a gelmiş olan puritanist vaiz Roger Wiliams'a dayandırılmaktadır. Kilise ve devletin bağlantısını açık bir şekilde kritik eden, dinin insanların hayatında daha etkili olması gerektiğini savunan R. Williams, Massachusetts'den kovulmuştur. Bunun üzerine Rhode Adası'na gelen R. Williams, Rhode Adası'nı din özgürlüğüne dayalı bir koloni olarak kurmuştur. Din özgürlüğü açısından Amerika tarihinde Rhode Adası'nm önemi büyüktür. R. Williams ilk Baptist cemaatini Providence'de kurmuştur.[390]

Baptist kaynaklarından edindiğimiz bilgilere göre, Kuzey Amerika'daki Baptizm, 1639 yılında Rhode Adası'nda ilk Baptist cemaatini kurmuş olan Roger Williams'a kadar gerilere gitmektedir. Williams yalnız kalmamış, aksine her cemaatten onun kurduğu gruba iştirakler olmuştur. Hemem hemen aynı dönemlerde İngiliz Baptistler, Rhode Adası'ndaki Newport'a John Clarke'm idaresinde yeni bir cemaati hayata geçirmişlerdir. Baptistler en büyük ilerlemesini Birleşik Devletlerin bağımsızlık ve genel din hürriyeti ilanından sonra elde etmiştir. Bilhassa bu Pennsilvania'da ve

389. Bkz. Robert G. Torber, "Amerikanische und kanadanische Baptisten", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 151.

390. Bkz. Torber, a.g.m., s. 152; Maring, "Baptists", NCE, 11, s. 77.

Rhode Adası'ndakilerin işine yaramıştır. 1677'de Rhode Adası'ndaki ve Philadelphia'daki kurulmuş olan cemaatler "İstisnacı Baptistler"in kredosunu kabul etmiştir ve "Philadelphia-lman İkrarı" (Philadelphia-Confession) adı altında Amerikan Baptizmi'nin temellerini atmışlardır. Bununla cemaat Avrupa'dakilerden daha fazla kalvinistik karakter elde etmiştir. "Genelleyici Baptistler" Amerika'da bilhassa Virgina'da temsil edilmiştir. Ancak Amerikan Baptizmi'nin en önemli yönü olan "İstisnacı Baptistler" gibi bir güç ve etki elde edememiştir. Onun hususi ilerleyişi her ne kadar Baptizm'in aydınlanma ve ihtidaya karşı olan tavrının müşterek olmasına rağmen Jonathan Edwards (1703-1758) tarafından ilerletilmiş olan aydınlanma hareketi, Amerikan Baptizmine borçludur. 1640 yılında kurulmuş olan "Regular Baptists" (Kuralcı Baptistler), birçok uygun duruma rağmen ihya hareketini reddetmiştir. "Seperate Baptists" (Ayrılıkçı Baptistler) döneminde kendi cemaatlerine ait olmak için yapılan konferansların yeniden doğuşuna şahit olunmuş ve tecrübe edilmiştir. Kısa sürede bunlar Amerikan Bağımsızlık Savaşı'ndaki din hürriyetini kabul etme savaşlarına iştirak etmişler ve bununla tıpkı Amerikan hayatında olduğu gibi Kuzey Amerika Birleşik Devletler anayasasının teşekkülünde de kesin bir tesir yapmışlardır.[391] Baptistlerin sayısı 18. yüzyılda artmıştır. En bilinen uyanış, 1720'den sonra New Jersey ve Massachussetts Presbiteryenler ve Kongregastyonalistleri arasında olmuştur. Bunlardan biri "Kuralcı Baptistler" (Regular Baptist) olarak isimlendirilirken, diğeri "Ayrılıkçı Baptistler" (Seperate Baptist) olarak isimlendirilmiştir. "Ayrılıkçı Baptistler" bilhassa New-England'da ve

391. Meinhold, a.g.e., s.439

güney kolonilerde çoğalmıştır. Carolina, Georgia, Virgina, Kentucky ve Tennessee'de yeni cemaatler kurulmuştur. Zamanla bunlar birleşmişlerdir. Bu birliklerin en önemlileri şunlardır: Sandy Creek Convention (1758) Kuzey Karolina; Ketockton Convention Doğu Virgina (1765); Charles ton Convention Kuzey Karolina (1751); Warren Union Massachussett ve Rhode Adası'ndaki hizmeti üstlenmek için kurulmuştur. Bu uyanış, çok hızlı bir şekilde New York'a sıçramıştır. 1740-1776 yılları arasında USA'nın en uzak cemaatlerinin sayısı 60'dan 472'ye ulaşmıştır.[392]

İhya hareketi vasıtasıyla Baptist cemaatler teşekkül etmeden önceki büyük misyon, farklı Baptist grupların ayrılıklarını gerçekleştirmiştir. Yani bir başka ifade ile farklı Baptist gruplarının ortaya çıkışında bu yatmaktadır. Baptist Mezhebi "Baptists Denomination" için "Birleşik Devletlerdeki Yabancı Misyonlar için Baptist Mezheplerinin Genel Misyonerlik Topluluğu" (The General Missionary Convention of The Baptists Denomination in The Unided States for Foreign Missions) adı altında bir misyon topluluğu 1814 yılında kurulmuştur. Bu topluluk, üç yılda bir düzenli olarak toplanmaktadır. Baptistler Amerika'da kuruluşlarını müteakiben "İç Misyonu" erkenden kavrayabilmişlerdir. "İç Misyon İçin Amerikan Baptist Topluluğu" (American Baptists Home Mission Society), "İsa İçin Kuzey Amerika" hedefini gerçekleştirmek için faaliyet göstermiştir.[393]

Baptizm'in Amerika'daki devam eden ilerlemesinin, kölelik ve benzerleri gibi tarihi problemlere önemli ölçüde tesir ettiği iddia edilmektedir. İddiaya göre Baptistler, diğer

392. Bkz. Torber, a.g.m., s. 153-154; Algermissen, a.g.e., s. 739-740.
393. Meinhold, a.g.e., s. 440.

Protestan kiliselere nazaran zencilerin daha öncelikli ve gayretli temsilcileri olmuştur. Zenciler, güney devletlerinde büyük tütün, meyve ve hububat tarlalarında, genellikle en mağdur köleler olarak çalışmışlar. Buna mukabil Baptistler kölelik sorununun çözümlenmesinde Amerika'nın kuzey, güney devletlerinde kararlar almıştır. Nitekim Baptistler 1844'te "Güney Baptist Konvansiyonu"nu (Southern Baptist Convention) kurmuştur. İç savaştan sonra Güney Baptist Konvansiyonu'ndaki zenci cemaatlerin özel bir bağlantısı gerçekleşmiştir. 1947 yılında Güney Baptist Konvansiyonu 6,270,000 üyesi varken, 1961 yılında bu sayı 9,484,276'ya yükselmiştir. Günümüzde 2002 yılı istatistiklerine göre Güney Baptist Konvansiyonu'nun sayısı 16,247,736'a ulaşmıştır.[394] Bu arada Güney Baptist Konvansiyonu'nun kendi teolojik tavırlarında katı bir Kalvinist karakter taşıdığını da belirtmekte yarar vardır.

Kanaatimizce Baptizmin Güney Amerika'da çok hızlı yükselişinin ana sebebi, onların mağdur insanlara bilhassa köle ve zencilere sahip çıkmaları, onların dertleriyle dertlenmelerinden kaynaklanmaktadır. Aslında bu, klasik bir Hıristiyan misyon çeşididir. Çünkü misyonerler geçmiş dönemlerden beri darda kalana uzatılan elin mazlum tarafından tutulmasına büyük önem vermektedirler. Çünkü bu durumda olan insanlar, tuttukları elin kimin olduğuna bakmaksızın minnettarlıkla kendilerine uzatılan yardım eline sıkıca yapışmaktadır. İlk temas gerçekleştikten sonra gerisi misyonerlerin maharetine kalmıştır. Onlar, aldıkları misyon teknik ve taktikleriyle bu durumdaki insanları kazanmayı çok iyi başarmaktadır.

394. Bkz. http://www.beyondthecall.org/default.asp?rec=3878

19. yüzyılda Baptist cemaatlerinin mezheplerle birleşme arzuları, onların dünya misyonu ilgisini uyandırmıştır. 1812 yılında misyon hizmeti için Hindistan'a misyonerler gönderilmiştir. Üç Yıllık Konvansiyon'un kuruluşu, misyon topluluğunun yeni bağlantısı olarak algılanmış ve bu, Baptistler arasında ulusal bilincin gelişmesinin ilk adımı olarak kabul edilmiştir. İkinci adım ise, bir topluluğun çalışma tarzının cemaat üstü hizmetlere yönelmiş olmasıdır. "Amerikan Baptist Yayın Topluluğu" 1824'de yayınlar, İnciller, Pazar okulu materyalleri ve kitaplar yayınlamak amacıyla kurulmuştur. "Amerikan Baptist Ülke Misyon Topluluğu", 1832'de Birleşik devletlerin en uzak mıntıkalarına varıncaya kadar yeni cemaatler oluşturmak amacıyla kurulmuştur. Bu kurumun öncüsü John Mason Peck'tir. Bu şahıs, güçlü bir lncilci, St. Louis ve Illiniois mıntıkalarındaki okul ve cemaatlerin de kurucusudur. Bu topluluklar, cemaatlerin birliklerinin yanında bağımsız olarak faaliyet göstermişlerdir. 1845'deki kölelik problemi, Baptistler arasındaki birliği parçalamıştır. Güney devletler Üç Yıllık Konvansiyon'a geri dönmüşler ve Güney Baptistler Konvansiyonu'nu kurmuşlardır. Bunlar, öncelikle yönünü pazar okulu ve iç misyon faaliyetine çevirmişlerdir. Onların içindeki en eski birlik, kendi ismini American Baptist Foreing Mission Society adını almıştır. Böylece Güney Baptistler Birliği'nin kuruluşu, mezhepsel bir şuurun gelişmesindeki üçüncü adım olmuştur. 1870 yılında, kuzeydeki kadınların birleşerek "Baptist Kadınlar Misyon Topluluğu" ve "Baptist Kadınların Ülke Misyon Topluluğu" isimleriyle bir birlik oluşturması, Baptistler arasındaki mezhepsel şuurun dördüncü aşaması olarak kabul edilmektedir. Okulların gelişmesi ise mezhepsel şuuru gelimesinin beşinci adımı olarak algılanmaktadır. Baptistler ilk kollejlerini Rhode Adası'nda Providence şeh-

rinde kurmuşlardır. Bu kolej, şimdi Brown Üniversitesi'dir. Onların ikinci okulu 1821'de Washington, D.C.'de Colembian College adıyla kurulmuştur. Bundan başka Baptistler 1825'de önce 9 enstitü daha kurmuşlardır. 1826-1850 yılları arasında 25 tane, 1851-1875 yılları arasında 39 tane ve 1876-1900 yılları arasında ise 70 tane enstitü kurmuşlardır. 1865 yılında halk ayaklanmasından sonra Kuzeyli Amerikan Misyon Topluluğu, güneyde zenginlere eğitim imkanı sağlamak amacıyla bir kolej açmışlardır.[355]

Güneylilerin 1845'de geri dönmelerinden sonra kuzeyli Baptistler de deniz aşırı misyon faaliyetini korumak için gayret sarf etmiştir. Bu misyon faaliyeti; Burma, Güney Hindistan, ve Avrupa'da olmuştur. Daha sonraki misyon faaliyetlerini Çin, Belçika Kongosu, Filipinler ve Japonya'ya kaydırmışlardır. îç savaşa rağmen güneyli Baptistler, kısıtlı finans durumlarına rağmen o zamanda misyon faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Kuzeyde ve güneyde organizasyonlar ülke misyonu için gayret sarf etmişlerdir. Köleler, zenciler, yeni kazanılan müstemlekeler ve kendi birlikleri arasında misyonu güçlendirmek için haberleşme merkezleri kurulmuştur. Bilhassa yeni endüstri bölgelerinde göçmenler için iki lisanlı cemaatler vasıtasıyla hizmet verilmiştir. Bu arada kuzeyli Baptistler de, Amerikan Baptist Ülke Topluluğu kanalıyla faaliyet göstermiş ve onlar güneydeki faaliyetlerini iç savaştan sonra da sürdürmüştür. 1888 yılında Amerika'daki Baptistlerin Ulusal Konvansiyonu kurulmuştur. Küçük gruplar kendi isimlerini muhafaza ederken, büyük gruplar ise "Nationale Baptists Convention USA, Inc." İsmini taşımaktadırlar.[396]

395. Bkz. Torber, a.g.m., s.155-157.
396. Bkz. Torber, a.g.m., s. 158-159.

Kuzey ve daha sonra da batı devletlerindeki Baptist cemaatler misyon topluluk faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Siyah ve beyaz ayrımından kaçındıkları için, ayrı zenci kiliselerinin ve zenci oluşumlarını reddetmişlerdir. Yani zenci ve beyaz ayrımı yapmaksızın her iki kesimi aynı potada eritmeye çalışmışlardır. Onlar 1907'de "Kuzey Baptist Konvansiyonunu (Northern Baptist Convention) kurmuştur. Kuzey Baptist Konvansiyonu'nun teolojik zihniyeti, Kalvinist temeller üzerinde durmakla birlikte, Güney Baptistlerinden daha liberaldirler. 1950 yılında "Amerikan Baptistler Konvansiyonu" (American Baptists Convention) ismini almışlardır. 1957 yılı verilerine göre bunların vaftizli üye sayısı 1.555.360 tır. Bu iki Baptist topluluğun ayrılığı zenci problemlerini çözmemiştir. 18. yüzyıldan beri (1788) büyük devletlerde kendi zenci vaizleri olan özel Baptist zenci cemaatlerin olduğu söylenmektedir. Köleliğin kaldırılmasından sonra kurulan, zenci cemaatlerin organizasyonları gayretli başlangıçlarla teşekkül etmiştir. Öyle ki, 1886'da "Zenci Baptistler Konvansiyonu" (Negro-Baptists Convention) kurulmuş ve bu birlik, 1915'te iki ayrı kola ayrılmıştır: bunlardan birisi "USA Ulusal Basptist Konvansiyonu" (National Babtist Convention, USA.Inc.) tir ve bu grubun 1958'de 5 milyon vaftizli üyesi kaydedilmiştir. Diğeri ise "Amerika Ulusal Baptist Konvansiyonu "dur (National Baptist Convention of America). Bunların 1956 yılındaki vaftizli üye sayıları ise 2.668.799 dur. Diğer sayısız Baptist grupların altında en güçlüsü " Bağımsız Willens Uluslararası Baptist Birliği" (National Association of Free Will-Baptists) kabul edilmektedir.[397]

397. Meinhold, Peter, a.g.e., s .441.

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre 1727'de Güney devletlerindeki Walesli muhacirler ve 1787'de Kuzey devletlerindeki muhacirler, Arminianizm* anlamında Kalvinist öğretiyle yeniden yapılanmış ve Mesih'te evrensel kurtuluş inancını benimsemişlerdir. Bu inanışa göre, Tanrı insana herkesin huzurunda kendi lütfunu yani irade hürriyetini bahşetmiştir. Yani bu, irade hürriyeti sebebiyle insanın kendini kurtaracak bir konumda olması anlamına gelmektedir. Birliğin büyüyerek çoğalan misyon faaliyeti, 1959'da 2500 cemaate ve 205.000 üyeye ulaşmışlardır. 1956 yılında Amerikan Baptistlerinin tamamı 18 milyon olarak kaydedilmiştir. Bu Birlik USA'daki hatırı sayılır büyüklükteki Katolik olmayan cemaati temsil etmektedir. USA'da Baptistler, arasından meşhur bilim adamları ve politikacılar çıktığı da söylenmektedir. Irkçılığı yenmeye çalışan birlik, eğitim, genel ve yüksek ders sahalarında güç elde etmiştir ve birlik, iç misyon için de gayret sarf etmiştir. Ayrıca ekonomi ve politik hayattaki temizliği öne çıkarmaya çabalamıştır. İddiaya göre ekonomist Rocke Feller, Baptisttir Ve Chicago Üniversitesi onun tarafından kurulmuştur.[398] Günümüzde de Rocke Feller şirketi dünyanın hatırı sayılır en zengin şirketlerinden biri durumundadır. Ayrıca Baptistlerin bilhassa Amerika'da çok güçlü siyasetçi ve ekonomistleri de bulunmaktadır.

Güney Amerika'da Baptizm, bilhassa Brezilya'da ve Arjantin'de güçlü bir şekilde temsil edilmiştir. 1958 yılında

* Arminianizm 1609 yılında Jacobus Arminius tarafından Hollanda kalvinist devlet kilisesine karşı değişme öğretisi, büyük dini yaşantı ve din hürriyeti talebiyle kurulmuş olan bir akımdır. (Düden Das Fremdwörterbuch V, s. 84)

398. Meinhold, a.g.e., s.441.

Güney Amerika'daki Baptistlerin tamamı 115.585 üyedir. Merkez Amerika ve Batı Hindistan'da 1958 yılında 104.829 üye tespit edilmiştir. Bahama adasında 16 bin Haiti'de 28.457, Jamaika'da 26.947 ve Küba'da 14.412 dir. Amerika tarafından yürütülen misyon, Kongo Devletlerinde başarı elde etmiş, daha önce Belçika Kongo'sunda 115.585 üyesiyle Nijerya'da 42.284 üye, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 29.128 üyeye ulaşmışlardır. 1960'lı yıllardaki verilere göre, Afrika'nın tamamında 279.241 Baptist üyesi tespit edilmiştir. Asya'da bu iki topluluğun 1958 yılında Burma'da 196.017, Çin'de ise 90.000 Baptist üyesi sayılmıştır. Bütün Asya, Japonya ve Filipinler de dahil olmak üzere, 1958 yılında 718.000 Baptist tespit edilmiştir. Avustralya, Yeni Zelanda ve Yeni Gine'de aynı yılda 51.803 cemaat üyesi bulunmaktadır.[399]

20. yüzyıl, diğer bütün Hıristiyan gruplar için olduğu gibi Baptistler için de ağır problemler getirmiştir. 1907 yılında Washington, D.C.'de "Kuzey Baptistler Konvansiyonu" kurulmuştur. Bu yeni organizasyonun 1845 yılında Güney Baptistlerinden ayrıldığını hatırlatalım. İç problemler, 1920-1945 yılları arasında konvansiyona ağır bir yük getirmiştir. Memuriyetler sebebiyle konvansiyondan iki ayrılık olmuştur. Bunlarda ilki, 1933 yılında 50 cemaatle birlikte ayrılmış ve bunlar "Kuralcı Baptistlerin Genel Birliği" adı altında yeni bir birlik kurmuşlardır. Bu grup, her türlü Hıristiyan birlikteliğini ısrarla reddetmiştir, ikinci bölünme ise, 1947 yılında vuku bulmuştur. Bu ikinci grup, "Muhafazakâr Baptist Konvansiyonu "nu (Conservative Baptist Convention) kurmuştur.[400]

399. Meinhold, a.g.e., s.441.

400. Bkz. Yearbook of American Baptist Churches, Valley Forge 1950, s. 37.

Amerika Baptistlerinin dış misyonu; Burma, Assam, Hindistan, Hong Hong, Japonya, Tayland ve Filipinler'de ihata edecek şekilde geniş bir alanda yürütülmüştür. 20. yüzyılın ortalarında "Güney Baptistler Konvansiyonu "(Southern Baptist Convention), beş alanda faaliyet yürütmüştür: ülke misyonu, dış misyon, pazar okulu faaliyeti, okullar ve vaizlerin korunması. "Kuzey Baptistler Konvansiyonu" (Norther Baptist Convention) ise ülke merkezlerini Alaska, Kuba, Costa Rika, Panama ve Panama kolonilerinde kurmuşlardır. Dış misyonlarını ise Afrika, Avrupa, yakın doğu ve Latin Amerika'da yürütmüşlerdir. Güney Baptistleri, mahallî cemaatlerin bağımsızlığı ve ökümenik faaliyetlerin reddi konusunda kuzey Baptistlerinden ayrı bir yapıya sahiptirler.[401]

b. Kanada Baptistleri

Kanada'daki Baptistlerin ilk elçisinin, 18. yüzyıl ortalarında, inancı gereği kendi ülkesini terk etmiş olan Kuzey Amerikalı bir muhacir olduğu bildirilmektedir. 1911'de Baptistler, ülkenin Protestan mezhepleri arasında sayılmaktadır. Dünya savaşı sebebiyle Baptistler arasında çok sayıda ruhanî- ahlakî dönüşler yaşanmışsa da 30'lu yıllarda tekrar bir düzelme ve yükselişin başladığı anlaşılmaktadır. Tıpkı Amerikalılar gibi, Kanadalı Baptistlerin de çeşitli ihtilafları olmuştur. Özellikle teolojik tarz ve ayrılıkları vardır. Farklı gruplar "Kanada'daki Baptist Federasyonu"nda bir çatı organizasyonu meydana getirmişlerdir.[402]

401. Bkz. Torber, a.g.m., s. 162.
402. Bartz, a.g.e., 22-23.

Kanada'daki Baptist cemaatlerin başlangıcında New England'm kuzey bölgelerinin etkili olduğu bildirilmektedir. Takipten kaçan New England'lı mülteciler, 18. yüzyılın ortalarında ilk cemaatlerini kurmuştur. Bunların öncüleri arasında; Massachusett'li Baptist rahip Ebenezer Moulton ve aydmlanmacı Kongregastyonalist vaiz Henry Alline bulunmaktadır. 1770 yılında itibaren oralarda cemaatler kurulmuştur. 1778 yılında Baptist Kongregastyonalit Birlik doğmuştur. Bir yıl sonra bu birliğin isminden "Kongregastyonalist" ibaresi çıkartılmıştır. Ayrıca Nova Scotia Baptist Birliği kurulmuştur. Bu birlik, Kalvinist öğreti istikametini takip etmiş ve misyonerlik çalışma programını benimsemiştir. 1821 yılında bu birlik, Nova Scotia ve New Brunswick olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bundan başka Free-Will-Baptists grubu 1795 yılında faaliyete başlamıştır. 1834 yılında Baptistlerin Bağımsız Hıristiyan Konferansı adı altında bir birlik kurulmultur. Kuralcı Baptistlere (Regular Baptists) dahil olan bu gruplar, Kalvinist Baptistlerle birleşmiştir.[403]

George E. Levy'nin bildirdiğine göre Kuralcı Baptistler, erken dönem okullarıyla ilgilenmiş ve 1828'de Nova Scotia Baptist Eğitim Topluluğ'nu kurmuşlardır. 1836 yılında Wolfville'de Acadia College kurulmuştur. Baptistler Konvansiyonu, 1870'de Maritim Eyaleti'nde 162 atanmış vaizi, 27.981 üyesi ve 303 cemaatiyle 6 özel birlik kurmuştur. 1865 yılından beri bu birlik, kendi misyonunu yürütmektedir.[404]

403. Bkz. Torber, a.g.m., s. 163.

404. Bkz. George E. Levy, The Baptists of the Maritime Provinces, 1753-1946, Saint John 1946, s. 185, 188.

Kanada merkezdeki Baptist faaliyetinin, 18. yüzyıl ortalarında Quebec ve Ontario'da başladığı görülmektedir. 1833'de Yukarı Kanada Baptist Misyon Konvansiyonu'ndaki cemaatlerin bazı birlikleri birleşmiştir. Bunu, 1851'de Batı Kanadalı Kuralcı Baptistlerin Baptist Misyon-Konvansiyon'nun kuruluşu gerçekleşmiştir. 1911'de iki eyalette 511 cemaati 111 vaiz istasyonu ve 53.723 Baptiste ulaşılmıştır. Kanadalı Baptistler, 1860 yılında Woodstock Koleji ve Moulton Kolejini inşa etmiştir.[405] Moulton Koleji daha sonra McMaster Üniversitesine dönüşmüştür.

Baptistlerin İngiliz Kolombiyası'ndaki faaliyeti 1862'de başlamıştır. 1881'de Red River Birliği kurulmuştur. Bu birlik, 1882'de Manitoba Misyon Konvansiyonu'a bağlanmıştır. 1884'de Manitoba Baptist Konvansiyonu ve Kuzeybatı Mıntıkaları olarak genişlemeye devam etmiştir. 1880-1906 yılları arasında üç kolej kurulmuştur. 1909'da Batı eyaletlerindeki Baptistler, Batı Kanada Baptist Birliği (Baptist Union in West-Kanada) alakası altında 4.200 üye, 228 cemaat ve 143 vaizle birleşmişlerdir. 1991'de Kanada'daki Baptistler, dört Protestan grup arasında bulunmuştur. Bunların en büyüğü Presbiteryenlerdir. 1944'de bütün Baptistler, Kanadalı Baptistler Federasyonu adı altında birleşmiştir. Bundan önceki yıllarda ise 1927'de McMaster Üniversitesi'nin liberal teolojisindeki kritikler Ontario ve Quebec'deki Regular Baptistler Birliği, Toronto'da Baptist teoloji okulları kurmaya teşvik etmiştir. Bunun görevi ise birliğin fundamentalist temellerini sağlamlaştırmaktır. 1953'de 71 cemaatten oluşan Regular Baptist Birliği, 123 cemaatten oluşan Bağımsız Baptist Cemaatler Topluluğu ile bağlanmıştır. 7 yıl içinde

405. Bkz. Torber, a.g.m., s. 164.

yeni kurulan Protestan Baptist Cemaatler Topluluğu, Kanada'da 70 cemaat ve vaiz yerleri elde etmiştir. Cemaat, British Kolombia'smdaki Kuralcı Baptist Konvansiyonu ile birlikte fundamentalist bir eğilim kazanmıştır. Çayırlık-Kuralcı (Regular) Baptistler Topluluğu ise 10 cemaatten oluşmaktadır. Kanadalı Baptistlerin bu grupları Kuralcı Baptistlerin Genel Birliği (887 cemaat) ile Amerikalı Baptisler Konvansiyonu (1200 cemaat) ile bir çok müşterekliğe sahiptirler. Bunlar 1923 ve 1947 yılları arasında Birleşik Devletlerdeki Amerikan Baptistler Konvansiyonu'ndan a; almışlardır.[406]

2001 yılı istatistiklerine göre Kanada'da Baptistlerin 493 kilise ve 56.215 üyesi bulunmaktadır. Pazar okuluna iştirak edenlerin sayısı ise 35.960'dır. Baptistlerin son zamanlarda Kanada'da güç kaybettikleri görülmektedir. 1997 yılında ülkedeki Baptist kilise sayısı 506 iken, bu rakam günümüzde 493'e inmiştir. Aslında Baptsitlerin Kanada'daki kiliseleri her geçen gün kapanmaktadır. İnternet sitelerindeki veriler de bunu doğrulamaktadır.[407] Bu verilere göre 1997 yılından sonra kilise sayısında tedrici bir şekilde azalma gözlenmektedir.

C. AVRUPA BAPTÎSTLERÎ

Avrupa Kıtasında ilk Baptist cemaati, İngiltere'den sürülen seperatistlerce (ayrılıkçılar) 1609 yılında Amsterdam'da John Smyth tarafından kurulduğunu daha önce belirtmiştik. Aslında bu cemaat, her ne kadar Avrupa ana kı-

406. Bkz. The Fellowship Baptist, Band 7, Nr. 7 (mai 1960), s. 5, 22, 26.

407. Geniş bilgi için bkz. http://www.fellowship.ca/yearbook/Yearbook2002.pdf

tasında kurulmuş olsa da, bu ilk İngiliz cemaati olarak kayıtlara geçmiştir.[408] Dolayısıyla biz bu cemaati Ingiliz Baptistleri içerisinde işlemekteyiz.

Baptistler Avrupa'da en güçlü faaliyeti Almanya ve İsveç'te göstermişler, buna daha sonra doğu ve güney Avrupa bölümleri de ilave olmuştur. Avrupa Baptistlerinin ilk kongresi 1908 yılında Berlin'de yapılmıştır. Ayrıca Baptist dünya kongrelerinin üçü Avrupa'da yapılmıştır. Bunlar; 1923 Sockholm, 1934 Berlin ve 1947 Kopenhag kongreleridir.[409]

Avrupa kıtasında Baptistler, ilk olarak 19. yüzyılda ihya hareketiyle kollara ayrılmıştır. Teşekkül eden bu cemaatler, Amerikalı kardeşleri tarafından personel ve materyal açısından azimle desteklenmiş ve korunmuşlardır. Böylece Avrupa Baptistlerinin kendine güveni ve kanaati büyük ölçüde güçlenmiştir. 1905'te ilk Baptist Dünya Kongresi Avrupa'da yapılmıştır. Bundan sonra onu, biraz önce belirttiğimiz Avrupa'da üç tane büyük kongre takip etmiştir. Amerikalı Baptistlerin yardımıyla Avrupa'da sosyal yardım organize edilmiş, küçük kilise ve okullar inşa edilmiş, ilahiyat okulları (teolojik seminar) kurulmuş, bilhassa halk arasında taşrada evanjelizsyon için gayret sarf edilmiştir. Zürih yakınlarındaki Rüschlikon'da Güney Amerikalı Baptistler, 1949 yılında uluslar arası seminar yani rahip okulu açmışlardır.[410]

Bunu takiben, Baptistler Avrupa'da, "Avrupa Federasyonu "nu kurmuştur. Bu federasyonun amacı, içlerinde birlik olmak, dışarıda da aktif misyon faaliyetinde bulunmaktır. Avrupalı vaftizli Baptist cemaat üyelerinin sayısı 1963'te bir

408. Krş. Torber, a. g. m., s. 166.
409. Bkz. Torber, a.g.m., s. 167.
410. Bkz. Bartz, a.g.e., s. 23.

milyon yüz elli bindir. Günümüzde Avrupa Baptist Federasyonu (European Baptist Federation=EBF), 50 ulusal birlikten oluşmaktadır.[411] Bu birliğin genel sekreteri ise Dr. Theodor Angelov'dur.[412] Bu birliklere 12.020 kilise ve 783,201 vaftizli taraftar dahilidir. Görüldüğü üzere Baptistler, 40 yıllık zaman içerisinde tıpkı Kanada'da olduğu gibi Avrupa'da da güç kaybetmiştir.

a. Almanya Baptistleri

Baptistler için İngiltere'den sonra Avrupa'daki en önemli ülke Almanya'dır. Almanya'da önemli bir kaynak ve hareket noktası yakalayan Baptistler, zaman kaybetmeden diğer ülkelere yayılmaya çalışmıştır. Ancak Avrupa misyonunda Almanya, onların hep merkezi olma özelliğini taşımıştır.

Baptist kaynaklarına göre Almanya'daki ilk Baptist cemaatinin temel taşını 22 Nisan 1834 yılında Johann Gerhard Oncken (1800-1884) Hamburg'da koymuştur. Oncken, Oldenburg-Varel'de doğmuş ve o, Edinburgh yakınındaki Leith'de 14 yaşında ikamet ettiği Presbiteryen evde ticari öğretiye başlamıştır. Eğitimini ise Iskoçya'da yapmıştır. Bu vesileyle, orada Kongregasyonalist cemaatle irtibat kurmuştur. Daha sonra o, bir yıl Londra'da kalmış ve Methodistlerle bağlantı kurmuştur. Londra'daki Methodist kilisesinde 1819 yılında, Romalılara Mektup 8:1 hakkmdaki bir vaaz esnasında şuurlu bir inanca açılan ihtida yaşamıştır. Bunun akabinde o, 1820 yılından itibaren Robert Haldane tarafından kurulmuş olan "İncil ve Dini Araştırmalar Topluluğu "nun seyyar satıcısı olarak faaliyet yürütmüştür. Böylelikle Oncken, Baptizmle temasa geçmiştir. Almanya'ya

411. Bkz. http://www.leuenberg.net/download/baptists.rtf
412. Bkz. http://www.leuenberg.net/english/en-c-051.html

döndükten sonra 1923'te o, Barmen, Pommern, Hollanda ve Güney Almanya'da Protestan faaliyetine yönelmiş olan Hıristiyanları toplama faaliyetine başlamıştır. Ayrıca Hamburg'un fakirleri arasında da John Wilhelm Rautenberg ile birlikte faaliyet yürütmüştür. O, bu şahısla birlikte dini araştırma birliği kurmuş, İngiliz Pazar okulu modelini ikame etmiştir. Onun İncil tahsili ve kilise tecrübeleri, kilise tarafından yapılmakta olan çocuk vaftizine karşı eleştirilerini güçlendirmiştir. Ona göre vaftiz, inancın tasdiki olmalıdır. Fakat çocuk vaftizinde böyle bir durum söz konusu değildir. Bağlantı kurduğu Amerikalı Baptistler de ona bu konuda yardımcı olmuştur. Böylelikle Oncken, vaftizi inancın kabulü olarak icra etmeye başlamıştır. 1834 nisanında hanımı ve beş arkadaşıyla Almanya içerisinde eğitim seyahatleri yapan bir Baptist profesör vasıtasıyla suya tamamen dalma suretiyle yapılan vaftizi, Elbe'de inancın kabulü olarak ifa etmeye başlamıştır. Daldırma suretiyle yapılan bu vaftiz uygulamasını yapan Almanya'daki ilk cemaat olurken, Avrupa kıtasında da şöhret olmuşlardır. Bu suya tamamen daldırma suretiyle yapılan vaftizi Elbe'den sonra diğer yerler takip etmiştir. Çünkü bu uygulama büyük ilgi çekmiştir. Bu uygulamanın başlamasıyla birlikte Oncken ile Pazar okullarında öğretmen olarak çalışmış olan Joh. Hinr. Wichern gibi kilise arkadaşları ondan ayrılmışlardır. Elbe'de vaftizi ilk kabul ettiği gün Oncken, her türlü suçlamalardan kaçınmış, polisin her türlü ağır kuralları yerine getirmiştir. O, Hamburg'da yerleşmeksizin Almanya'nın çeşitli yerlerinde faaliyette bulunmuştur. Böylelikle yeni cemaatler, 1837'de Berlin'de, 1838 Stuttgart ve Oldenburg'da kurulmuştur.[413] Ocnken'in Baptizm'i kabul edişi aslında Baptistler için bir şans

413. Bkz. Meinhold, a.g.e., s. 442; Balders, a.g.m., s. 98-106

olmuştur denebilir. Zira o, insanüstü gayretleriyle yeni kabul ettiği bu dinî hareketi Avrupa'nın pek çok ülkesine taşımış ve bir çok Avrupa ülkesinin Baptizmle tanışmasına vesile olmuştur. Her gittiği ülkede yeni Baptist cemaatlerin kurulmasına önayak olmuştur. Hamiyetperver gayretleriyle bir anlamda Oncken, Avrupa anakarasının Baptist önderi olmuştur.

Oncken, 22 Nisan 1834'te Hamburg'un Elbe kasabasında diğer altı inanırı suya tamamen daldırarak vaftiz etmiş ve onlarla birlikte ilk Alman Baptist cemaatini kurmuştur. Senatonun baskılarına rağmen Hamburg cemaati devam edebilmiş ve Oncken ferdî misyon seyahatleriyle ve kendi temsilciliğinin ilanıyla Merkez-Kuzey ve Doğu Avrupa'da Baptizm'in öncüsü olmuştur. Incil'in kurtarıcılık mesajını daima gayretli ve vaazkar tutumu ve kazanma kabiliyetiyle o, Atlantik'ten Karadeniz'e varıncaya kadar, Baptist cemaatleri oluşturmuştur.[414] Oncken'in anlayışında öncelikli olarak vaftiz değil, aksine Isa cemaati ön planda yer almaktadır. Gençlik enerjisini ve hayatını Baptist misyonerliğine adayan Oncken, "Baptizmin Kontinental Babası" unvanını kazanmıştır. Onun çalışma arkadaşları arasında Julius Köbner (1806-1884) ve Göttfried Wilhelm Lehmann (1799-1882) gibi isimlerin sivrildiği görülmektedir. Bu ikisi, Oncken tarafından vaftiz edilmiştir. Köbner, Danimarka Odense'de bir hahamın oğludur. O, Kopenhag'da bir cemaat kurmuştur. Bakır işlemecisi olan Lehmann ise Berlin'deki Baptist cema-

414. Geniş bilgi için bkz. Der Bund Evangelisch-Freikirchliher Gemeinden Eine Selbsdarstellung, Herausgegeben von Wolfgang Eisenblaetter, Herman Jörgensen und Hinrich Schmidt, Oncken Verîag, Wuppertal und Kassel 1992, s. 44-45; Hans Luckey, John Gerhard Oncken und die Anfaenge des deutschen Baptismus, Kassel 1958, s. 243.

atinin kurucusu ve vaizidir. Lehmann, misyoner düşüncenin önemini kavramış ve cemaatin teşekkülü için büyük gayret sarf etmiştir. Oncken'in Kalvinizm'i tanıdığı sırada Lehmann, "Açık Akşam Yemeği Ayini" ile pietik-luterik* bir çizgiyi takip etmiştir. İkisi de güçlü olan bu iki akımın birleşmesi ile Alman Baptistlerinin yapısı anlam kazanmıştır. On yıldan da az bir süre zarfında Oncken, Almanya ve Danimarka'da da (1849) 37 cemaatle "Almanya ve Danimarka'da Vaftiz Olmuş Hıristiyan Birliği" ile bağlantı kurabilmiştir. Böylelikle ihya ve ihtida vaizi olan Oncken, hareketin ruhanî lideri olmuştur. O, Hamburg'u da Avrupa Baptizminin merkezi yapmıştır. Avusturya, Hollanda, İsviçre, Polonya ve Rusya seyahatleriyle bir çok vaftiz olmuş Hıristiyan cemaatleri kurulmuş ve ihya hareketini yürüttüğü Rusya'da Oncken, Mennonitler arasında taraftar kazanmıştır. "Her Baptist misyonerdir" sloganıyla misyonerleri Çin ve Güney Afrika'ya göndermiştir.[415]

* pietist; Latince Pius= dindar kelimesini ifade eder. Bu kelime, özel bir dinî ideolojili insanalar için kullanılan bir lakaptır. Daha sonraları ise "Pietizm" kavramı, XVII. Ve XVIII. Yüzyıllardan itibaren günümüzdeki Protestanlığın içine varıncaya kadar kendine özgü bir şekil veren dindarlık hareketi için kullanılmıştır. Pietizm'in hedefi, ilk Hıristiyanlık ruhunu yeniden canlandırmaktır. Pietist teologlardan önde gelen bazıları; Pietizm'in babası olarak da kabul edilen Philıpp Jacop Spencer (1635-1705), August Herman Franke (1663-1727), Gottfried Arnold (1666-1714) Jonh AlbertBengel (1687-1752)dır. (Bkz. Hartwig Weber, Lexikon der Grundbegriffe in Christentum und andere Religionen, Rovvohlt Taschenbuch Verlag, Hamburg 1992, s.460-461; Walter Eberhard, Aufklaerung und Pietismus 1648 bis 1800, Herausgegeben von der Gemeinschaft der Siebenten-Tas-Adventisten in der Demokratischen Republik, Berlin 1978, s. 654-655).

415. Bkz. Der Bund Evangelisch-Freikirchliher Gemeinden, s. 45-46; Meinhold, a.g.e., s.442; Balders, a.g.m., s. 106-112.

Her Baptisttin misyoner oluşunu bizzat kendi faaliyetleriyle ispat eden Oncken'in diğer insanlara da örnek olduğunu söylemek mümkündür. Kaynakların verdiği bilgilerden edindiğimiz intibaya göre o, Baptis tarihinin en önemli misyonerlerinden birdir. Tabir yerindeyse hayatını hizmete adamış bir serdengeçtidir.

Baptistlerin Almanya'da köklenmeye başlamasını müteakiben vaizlerin eğitimi için 1880'de Hamburg'da Rahip Okulu (teolojik seminar) açılmıştır. Bu seminar Avrupa'nın Almanca konuşan Baptistlerini aydınlatmada ve onları şekillendirmede önemli bir hizmet ifa etmiştir. Bu okulunu yanı sıra hasta bakıcılık faaliyetine de el atılmıştır. Hasta bakıcılık faaliyeti olarak yaklaşık 700 hemşire özel ve yabancı hastanelerde candan hizmet vermiştir. Bunun yanı sıra, çocuk evleri, bakımevleri ve düşkünlerevi inşa edilmiştir. Kasel'deki J. G. Oncken Yayınevi, Hıristiyan dergi ve kitaplarını neşretmektedir. 1938 yılında Baptist Cemaatler Birliği, "Uzaklaşmış(Elim)-Cemaatleri" kabul etmiştir. Onlardan biri 1922 yılında Berlin-Lichterfelde'de çadır misyonu şeklinde kurularak gelişmiş olan Pentakos (pfinkst) Cemaatidir. Ancak bunlar 1945 yılında gruptan tekrar ayrılmışlardır.[416]

1941 yılında Almanya'daki "Protestan-Bağımsız Kiliseler Birliği" (Bund Evanjelish-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland) adı altında "Hıristiyan Meclisi" (Darby) Bağımsız Hıristiyan Birliği (Bund Freikirchlicher Christen) ile birleşmeye devam etmiştir. Birliğin merkezi Bad-Homburg'dadır ve Almanya'daki Hıristiyan Kiliselerin çalışma cemaatlerine dahildir.[417] Savaşı müteakiben bina ve mabet-

416. Torber, a.g.m., s. 169; Bartz, a.g.e., 25-26.

417. Bkz. Torber, a.g.m., s. 170; Algermissen, a.g.e., s. 740-741.

lerdeki büyük hasar ve kayıplar Alman Baptistlerini de çok üzmüş, ancak yabancı inanç kardeşlerinin yardımıyla yaraları sarılabilmiştir. Batı-Orta Avrupa'da onların devlete karşı münasebetleri ayrı ve bağımsızdır. Eski demokratik Almanya (DDR) için özel bir vaaz okulu Buckow'da faaliyet göstermiştir. Ancak o zamanlar Federal Almanya ile Demokratik Almanya Cumhuriyetleri arasında vaiz değişimleri yasaklanmıştır. Alman Baptistlerin genel sayısı yüz on bin üye ile yaklaşık beş yüz elli cemaatten oluşmaktadır. Hollanda'ya Baptizm 19. yüzyılda gelmiş, ve 20. yüzyılın başlarında yavaş ilerlemiştir, fakat zamanla büyük bir çıkış yakalamıştır. 19. yüzyılın başlarından beri İsviçre'de Baptist cemaati bulunmaktadır.[418] Günümüzde Bund Evanjelish-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland (BEFG), 88.000 üyesi ve 900 cemaatiyle en büyük bağımsız kilise unvanına sahiptir. Devlet tarafından hiçbir şekilde desteklenmeyen bu bağımsız kilise, gelirlerini taraftarlarının gönüllü bağışlarından sağlamaktadır[419] ve kişi başına yıllık bağış ortalaması 960 Euro'dur.[420]

Berlin Altona'da bir cemaatin kurulması sebebiyle bir ayrılık vuku bulmuştur. 1856'da Oncken'in merkezi yönetimden vazgeçmesi üzerine ayrılan bu gruplar yeniden birliğe katılmıştır. Oncken'in 1864'teki ölümünde Almanya'daki Baptistlerin sayısı 30.000'e ulaşmıştır. O zamandan beri Baptistler, sürekli yükselen bir gelişme elde ettiği belirtilmektedir. 1858 yılında Hamburg'daki cemaatlere birlik hakkı verilmiştir. 1871 yılından itibaren de Baptistler Alman-

418. Bartz, a.g.e., 26.

419. Bkz.http://www.baptisten.org/befg/werwirsind/vorstellung.-htm-#Ueberblick

420. Bkz. http://www.baptisten.org/befg/werwirsind/etwasstat.htm

ya'nm her yerinde bağımsız din! faaliyetler hakkını elde etmişlerdir. 1919'dan sonra onlar "Almanya'daki Baptist Cemaatler Birliği"ni kurmuşlardır. Bunlar, Sachsen, Hamburg, Bremen ve Prusya'da resmi hukukun meclisleri olarak kabul edilmiş birliklerdir. 1929 yılında Almanya, Polonya ve İsviçre'de 64.000 vaftizli üyesiyle 282 cemaate ulaşılmıştır. "Alman Baptist Cemaatler Birliği" en önemli ilerlemeyi 1941 yılında "Bağımsız Kilise Hıristiyanlar Birliği"nin ayrılışıyla elde etmiştir. Bunlar, o zamanlar 1937'de yasaklanmış "Kardeş Hareketi"ni kurmuştur. Almanya'da genellikle "Hıristiyan Meclisi" olarak tavsif edilen bu hareket, inananların vaftizini aynen temsil etmiştir. "Özgürlükçü Kilise Hıristiyanlar Birliği"nden ayrılış, Alman Baptistlerinin tarihi isimlerini terk edişleri anlamına gelmiştir. Birliğe 1941'de "Protestan-Bağımsız Kilise Cemaatleri Birliği" (Bund Evanjelisch Freikirchlicher Gemeinden = BEFG) resmi ismi verilmiştir. 1958'de Baptistler Almanya'da 538 sabit ve 1112 yan cemaatlerden oluşan 97.118 vaftizli üyeye ulaşmıştır. 1958 yılında İngiltere ve İrlanda hariç, Avrupa'da 1.142.127 Baptist vardır. Bunlardan 33.718'i İsviçre'de, 80.000'i Romanya'da ve yaklaşık 530.000'i de Sovyetler Birliği'ndedir. Günümüzde Rusya'da Ortadoks olmayan Hıristiyanların çoğunun Baptist olduğu söylenmektedir. O zamanlar cemaatler en az 20 üyeye sahip olmak ve kendi dönemlerinde üyelerinin en alt yaş sınırı ise on sekiz olmak zorundaydı. Pazar okulları ve gençlik faaliyetlerine müsaade edilmemiştir. Baptistler Rusya'da Kafkasya'daki cemaatlerin kuruluşunda Alman misyonundan büyük ölçüde yararlanmıştır. Ukrayna'daki Alman Mennonit ve Pietist cemaatleri arasında ihya hareketini yürütmüşlerdir. 1870'te bunlardan

"Stundisten"ler olarak bilinenler, Baptizmin büyük bir bölümünü teşkil etmiştir. Lord Radstock'un 19. yüzyılın yetmişli yıllarındaki ihya vaazları, Baptizm'e yaklaşan bir cemaat doğurmuştur. Onlar, "Incilci Hıristiyanlar" (Evanjeliumschristen) şeklinde isimlendirilmişlerdir. 1944 yılında Baptistler ve Incilci Hıristiyanlar, "Incilci-Baptistler Birliği" (Union der Evanjeliums Christen-Baptisten) adıyla birleşmişlerdir. Bunlar 1945'te Pfingst cemaatleriyle mutabık olan akımlarla birleşmiştir.[421]

"Protestan-Bağımsız Kilise Cemaatleri Birliği"nin (Bund Evanjelisch Freikirchlicher Gemeinden = BEFG) günümüzde Almanya'da 88.000 üyesi ve 900 cemaati bulunmaktadır. Bu rakamla onlar ülkedeki en büyük bağımsız kilise unvanına da sahiptir.[422]

b. Avusturya Baptistleri

Yukarıda da kısaca ifade edildiği üzere Almanya'dan sonra diğer Avrupa ülkelerinde de Baptizm, hızla yayılmıştır. Avusturya'da uzun zamandan beri özel Baptist Cemaati vardır. Avusturya'da Baptizm, İsviçre ile aynı zamanda başlamıştır. Bu başlangıç, 1842 yıllarına tekabül etmektedir. Yirminci yüzyılın yetmişli yıllarında yeni cemaatler oluşmuştur. Avusturya Baptistleri 1953 yılında bir birlik kurmuşlardır.[423]

421. Meinhold, a.g.e., s. 443.

422. Bkz. http://www.evangelium.de/gemeinden/baptiste.html

423. Bkz. Johannes Gründler, Lexikon der Christlichen Kirchen und Sekten, Herder, Wien. Feiburg. Basel 1961, I, s. 190-191; Torber, a.g.m., s. 171; Bartz, a.g.e., s. 27.

c. İskandinav Ülkeleri

Baptist kaynaklarının bildirdiğine göre İskandinav ülkeleri olan İsveç ve Norveç'te 19. yüzyılın ortalarında devlet engeli kalktığında Baptistler ilk yerini elde etmişlerdir. İsveç'te ilerleme daha lıızlı olmuştur. Oradan cemaat, yönünü Finlandiya'ya çevirmiştir. DanimarkalI Baptistler, 19. yüzyılın altmışlı yıllarında Julius Köbner'in kendi ülkesindeki Baptist hareketini kendi eline alışına kadarki geçen kısa bir sürede ağır baskıya maruz kalmışlardır. Ancak, Amerikalı Baptistlerin yardımıyla onlar muvaffak olabilmişlerdir.[424] Danimarka'da ise İncil tahsilinin bir neticesi olarak ilk cemaat kurulmuştur. Peder Cristian Mönster (1797-1870), bu ülkedeki "ilahi aydınlanma" sürecinin öncüsü kabul edilmektedir. Oncken, 26 Ekim 1839 yılında Kopenhag'da 11 kişiyi vaftiz ederek ilk cemaati kurmuştur. 1928 yılma gelindiğinde ülkede ilk teolojik okulu (teolojik Seminer) kurulmuştur. Ayrıca okullar da açılmaya başlanmıştır. 1935'den 1962'ye kadar 41 cemaat 200 istasyona ulaşmıştır.[425]

d. Sovyetler Birliği

Baptistler, Rusya'da Almanlar kanalıyla Ukrayna, Kafkasya ve Petersburg üzerinden bir giriş bulmuştur. Memel'de Lettland ve Litauven cemaat hakkında onunla temas kurmuştur. İkinci dünya savaşından önce Baptistler, Sovyetler Birliği'nde tıpkı Ortadoks Kilise ve diğer Hıristiyan cemaatler gibi ağır baskıya maruz kalmıştır. Tıpkı Ortadokslar gibi Baptistler de 1943 yılında "vatani savaşta" bü-

424. Barzt, a.g.e., s. 27.
425. Bkz. Torber, a.g.m., s. 173.

tün maddî ve manevî güçlerini ortaya koymuşlardır. Onlar, İncil kanunlarıyla birlikte kominist ekonomi ve sosyal düzenin birliğini benimsememiş ve devletten bağımsız faaliyet yürütmek için gayret göstermişlerdir. Ateist propaganda, Baptistlerin hareketini çok az etkilemiştir. 1962 yılında Sovyetler Birliğinde beş yüz kırk beş bin inanıyla beş bin dört yüz Baptist cemaatı, Dünya Kiliseler Birliği'nin üyeliğini istemiştir. Sovyet yönetimine karşı, tolere ve sevk edilen Protestan Hıristiyan-Baptistler Birliği, radikal bir muhalefet başlatmıştır. Din ve tebliğ hürriyeti talep edilmiş ve "Golgatha-Hıristiyanlığı" olarak devlet baskılarına katlanılmış ve yabancı ülkelerdeki taraftarları tarafından da mütemadiyen desteklenmişlerdir. Almanlar, Polonya'dan Çekoslavakya ve Macaristan'a kadar Baptizm'in yolunu genişletmiştir.[426]

Ukrayna'daki uyanış hareketine paralel olarak Kafkasya'da da bir aydınlanma hareketi başlamıştır. Molekenler yahut "ruhanî Hıristiyanlar"dan bir grubun yönetici olan N. J. Woronin (1840-1905), İncil tahsilleri sayesinde inanç vaftizi anlayışına ulaşmıştır. Alman tüccar Martin Kalweit ile tanışmış ve 1 Eylül 1867'de vaftiz olmuştur. Bundan dolayı N. J. Woronin, ilk Rus Baptist olarak bilinmektedir. Bundan başka önemli Rus Baptistleri arasında R. W. G. Pawlow ve W. W. Iwanow Klyschnikow da zikredilebilir.[427]

e. Polonya, Çekoslavakya ve Güney Avrupa

ea. Polanya

1858 yılında Varşova'da ilk Baptist cemaati kurulmuştur. Bunlar 1946 yılında Baptistler Birliği Ökümenik Meclisi'ne kaydolmuşlardır. 1962 yılında Teoloji okuluna kavuşmuşlardır.

426. Bkz. Barzt,a.g.e., s. 27-28.
427. Bkz. Torber, s.g.m., s. 177.

eb. Ç ekoslovakya

Baptistler Çekoslovakya'da ancak 1991 yılında cemaat birliğini gerçekleştirebilmişlerdir. The Journal of European Baptist Studies isimli dergi, Prag şehrindeki International Baptist Theological Seminary (IBTS) tarafından yayınlanmaktadır. Bu enstitü, "Avrupa Baptist Federasyonu'na (European Baptist Federation) bağlıdır.[428]

ec. Romanya

Baptistlerin Romanya'daki tarihleri 1845 yılma kadar gerilere gitmektedir. Romanya misyonu Oncken tarafından yürütülmüştür. 1920'li yıllardan itibaren "Güney Baptist Konvansiyonu" (Sourthern Baptist Convention) tarafından Amerikalı Baptist misyonu Bükreş'te başlatılmıştır. 1938 yılında yönetim tarafından Baptistlerin her türlü faaliyetleri yasaklanmış ve durdurulmuştur. Hatta kanlı takibatların olduğu söylenmektedir. 1942 yılında Baptistler tekrar faaliyete başlamış ve 2000'li yıllara gelindiğinde epeyce bir ilerleme kaydetmişlerdir. Romanya Baptistler Birliği, 1500 cemaat ve 85.000 üyesiyle günümüzde Avrupa'nın dördüncü büyük cemaatidir.[429]

ed. Bulgaristan ve Yugoslavya

Bulgaristan'dald Baptist cemaatlerin tarihi 1867'li yıllara dayanmaktadır. Ortadox bir ülke olduğu için Baptistlerin burada fazla başarılı olamadıkları söylenmektedir. Öyle ki son yıllarda 14 Baptist Kilisesi 700 taraftarıyla Baptizm'den ayrılmıştır. Şu an Bulgaristan'da 65 Kilise ve 38 full-time postörüyle 4.000 üyesi bulunmaktadır.[430]

428. http://www.ibts.cz/publicr/publications/journal.html
429. Bkz. Gründler, LCKS, I, s. 190-191.
430. Bkz. http://www.ibsa.org/bulgariafile/bulgarial.htm

Yugoslavya'da ise 1875'li yıllarda cemaat oluşmaya başlamıştır.[431] Ancak Baptist World Alliance'm genel sekreteri Denton Lotz'un ifadesine göre, bilhassa faşist Tito yönetimi ve Yugoslavya'nın Katolik Hıristiyanlığa mensup oluşundan dolayı Baptistler bu ülkede fazla gelişme imkanı bulamamıştır. Ancak 2. Dünya savaşından sonra "Yugoslavya Baptist Birliği" (Baptist Union of Yugoslavia), Croata, Slovenya, Slovakya, Bosna ve Makedonya'da kiliseler açabilme fırsatı bulmuştur. Günümüzde Yugoslavya'nın parçalanmasından sonra ise din özgürlüğü konusunda farklılıklar yaşanmaktadır.[432] Internet sitelerinden elde edebildiğimiz bilgilere göre günümüzde "Sırbistan Baptist Kiliseler Birliği" (The Union of Baptist Churches in Serbia) ve "Sırbistan Evanjelik Hıristiyan Kiliseler Birliği" (The Baptist Union of Evanjelical Christian Churches in Serbia), 68 kilise ve 2.600 taraftarıyla birlikte ülkedeki din özgürlüğü için mücadele etmektedir.[433]

f. Latin Ülkeleri

fa. Fransa

Almanya'daki kuruluşlarını müteakip Baptist cemaatleri, Fransa'da gözle görünür bir gelişme kaydetmiştir. İsviçreli Protestan Henri Pyt, Robert Haldane vasıtasıyla kendi tefsir anlayışını sağlamlaştırmış ve Kuzey-Fransa'da kendi Incil anlayışını kabul eden bir grubu yönetmiştir. Faaliyetin başlamasından 30 yıl sonra iştirakçilerden ikisi, gruptan ayrılarak kendi cemaatlerini kurmuştur. Bu faaliyet 19. Yüzyı-

431. Bkz. Torber, a.g.m., s. 181-182.

432. Bkz.http://www.hrwf.net/newhrwi7html/yugoslavia2002.html

433. Bkz. http://wwwevangelical-times.org/ETNews/Mar02/mar-02n05.-htm

lın ilk otuz yılında genişleyerek Belçikaca ve Fransızca konuşan İsviçre'ye kadar ulaşmıştır. Yeni cemaat ve cemaat merkezleri kurulmuştur. Paris'te gençlik ve eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmiştir.[434]

Fransa'daki ilk Baptist cemaati 1820 yılında ülkenin kuzey bölgesine dahil olan Normain'de kurulmuştur. Bunu müteakiben 1836 yılında organize Baptist faaliyeti başlamış ve Douai'de pastör okulu açılmıştır. 1852'de ise yayın faaliyeti başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Fransızca konuşan kiliseler kurulmuştur. Fransa, Belçika ve İsviçre'de 30 tane birlik, bu organizasyonlar dahilinde kurulmuştur. 1910 yılında Federasyon 10 kiliseyi birleştirmiştir. 1913 yılında federasyon, Baptist ülke misyonunu başlatmıştır. 1946-1960 yılları arasında 20 yeni birlik daha kurulmuştur. 1970-1984 yılları arasında Fransa'daki kilise sayısı 46'dan 71'e, taraftar sayısı ise 2.300'den 3.800'e çıkmıştır. Günümüzde Fransa Baptistleri, USA, İngiltere ve İsveç kiliseleriyle ortaklaşa misyonerlik yapmaktadırlar. Fransa Baptist Federasyonu "The Federation of Evanjelical Baptist Churches of France" adıyla faliyet yürütmektedir.[435] Baptistler, Dünya genelindeki faaliyetlerine göre Avrupa'da çok fazla başarı elde edebilmiş değillerdir. Bilhassa da Latin ülkeleri olan Fransa, İtalya, İspanya gibi ülkelerde ise başarı oranları oldukça düşüktür. Bizce bunun esas sebebi, bu ülkelerin Katolik olmasıdır. Protestan orijinli oldukları için Baptistlerin buralarda fazla taban bulamayışı ihtimal dahilindedir. Onların Ortadoks ülkelerde de fazla başarılı olamadıkları dikkat çekmektedir. Mesela Bulgaristan örneğinde olduğu gibi.

434. Bkz. Torber, a.g.m., s. 183.

435. Bkz. httpT7assoc.wanadoo.fr/eglisebaptiste.stg/english/cadre_uk.htm

Demir blokun yıkılmadığı ve komünizmin bakim olduğu dönemlerde Rusya ve benzeri ülkelerde de Baptistlerin çok fazla bir ilerleme kaydedemedikleri görülmektedir. Ancak Demir blokun yıkılması ve Rusya'nın hakimiyeti altındaki ülkelerin birer birer bağımsızlığını ilan etmeleriyle Baptistlere yeni misyon sahalarının açıldığını söylemek mümkündür.

fb. İtalya

Menevî aydınlanma hareketi, 19. Yüzyılda İtalya'ya da ulaşmış ve politika gibi genel dinî gelişmeler de himaye edilmiştir. 1848'den 1929'a kadar bir çok cemaat farklı istikametlere yönelmiştir. Baptist faaliyeti, kendi başlangıcını 1863 yılında iki İngiliz vaiz olan Edward Clark (ö. 1912) ve J. Wall (ö. 1901) vasıtasıyla elde etmiştir. "Güney Baptist Konvansiyonu" (Southern Baptist Convention), William N. Cote'u ilk misyoner olarak İtalya'ya göndermiştir. Böylece İtalya'da 1871'de ilk Baptist cemaati kurulmuştur. 1901 yılında Güney Baptist Konvansiyonu bir teoloji okulu kurmuştur. Aynı zamanlarda sistematik mektuplaşma faaliyeti de başlatılmıştır. 1939 yılma kadar İtalya'daki faaliyet, yabancı misyonerler tarafından yürütülmüştür, İtalya'nın öncü Baptistleri arasında şunlar zikredilmektedir: Enrico Paschetto, Oscar Cocorda, Mario Rossi, ve Lodovico Paschetto. 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden 1960'lara kadar Baptistlerin üye sayısının ikiye katlandığı bildirilmektedir.[436] İtalya'da Katolikliğin merkezi konumunda olması sebebiyle, Baptistler burada fazla taban bulamamıştır. Hatta ülkeye girişlerinden bir asır sonrasında ancak İtalyan misyonerler üretebilmeye başlamaları bunun en canlı göstergesidir.

436. Bkz. Torber, a.g.m., s. 183-184.

fc. Ispanya **ve Portekiz**

1868'den 1875'e kadar ki sürede Ispanya'da din hürriyeti ilan edildiğinde, Protestanîar bunu, aktif ve enerjik bir misyon için sinyal olarak algılamıştır. Bir çok kilise kendi misyonerlerini Ispanya'ya göndermiştir. Birleşik Devletlerden Prof. W. Knapp, 1869'da Madrid'de faaliyete başlamış ve iki yıl sonra Baptist kilisesini kurmayı başarmıştır. Bu ülkedeki misyonun ikinci periyodu ise isviçreli Erik Lund (1852-1938) tarafından başlatılmıştır. Ispanya'daki İsviçre misyonu, "Güney Baptist Konvansiyonu" (Southern Baptist Convention) kanalıyla olmuştur. Cemaatlerin çoğalması üzerine Ispanya'da bir birlik kurulmuş ve bu birliğin yönetimini Amerikalı misyonerler elinde tutmuştur.

Portekizde ise ilk Baptist faaliyeti 1908'de başlamıştır. O zamanlar ilk cemaat, Porto'da kurulmuştur. XX. Yüzyılın ortalarına doğru Portekiz Baptistleri ikiye bölünmüştür. Güney Baptist Konvansiyonu, 1960 yılından beri Portekiz'de doğrudan faaliyet yürütmektedir. Onların bu faaliyeti, kısmen tarımsal yardım, kısmen de misyonerlik faaliyeti şeklinde sürdürülmektedir.[437]

D. ASYA VE AVUSTRALYA BAPTÎSTLERI

Dünya nüfusunun neredeyse yarısı Asya'da yaşamaktadır. Dolayısıyla Protestan misyonerler için bu bölge hedef kitle konumundadır. Bunun sebebi sadece bölgenin kalabalık nüfusa sahip olması değil, bilakis çok farklı dinlere mensup olmalarıdır. Çok dinli toplumlar misyonerleri cezp etmektedir. Onlara göre buralarda hidayete erdirilecek milyonlarca insan bulunmaktadır.

437. Bkz. Torber, a.g.m., s. 184-185.

Amerikalı ve İngiliz Baptist toplulukları, miyonerlerini Asya'nın bütün ülkelerine ve Avustralya'ya göndermişlerdir. Baptistlerin, misyon faaliyetinde hiçbir kilise ve mezhepten geri kalmadıkları iddia edilmektedir. Üç hastaneleri ve çok sayıda okullara sahip oldukları Burma'da diğer Hıristiyan cemaatları kadar güçlü bir sayıya ulaşmışlardır. Diğer Hıristiyan misyonerler gibi Baptistler de 1951 yılında Çin'den kovulmuştur. Japonya'da onlar Fukuoka'da bir Baptist Üniversitesi ve hastanesi kurmuştur.[438]

Asya misyonunun merkezi Hindistan'dır. Buradaki ilk misyon, küçük İngiliz grupların kurduğu "Baptist Misyon Topluluğu" (Baptist Missionary Society) kanalıyla William Carey, 1793'de Hindistan'a gitmiştir. Krishna Pal isimli şahıs, ilk Hıristiyan olan kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Dört yıl içerisinde 40 Hintli daha Baptist olmuştur. Misyonun devam eden sürecinde pek çok cemaat kurulmuş ve böylece Baptist hareketi Asya'da başlamıştır. Daha sonra eğitim kurumlan ve matbaa kurulmuştur. Eğitim amaçlı kurulan okullardan ilki "Serampore Koleji"dir.[439]

Baptist misyoner ve oryantalist olan William Carey, İngiltere'nin Paulerspury/ Northamptonshire kasabasında 17 Ağustos 1761'de doğmuştur. 9 Haziran 1834 de Hindistan'ın Serampur şehrinde ölmüştür. Onun 1793 yılında Hindistan'a misyoner olarak gidişi, "modern misyonerliğin" başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Carey, sadece Baptistler için değil, bilakis misyonerlik tarihi için de önemli bir kişiliktir. Çünkü diğer Hıristiyan grupların dün-

438. Bkz. Bartz, a.g.e., s. 28.

439. Bkz. John Ailen Moore, "Die Baptisten in Asien und Ausralien", Die Baptisten, Stuttgart 1964, s. 186.

yaya açılmasında ve dünya misyonerliğinde öncü bir insan olarak kabul edilmektedir.[440] O, hem Baptistler hem de diğer misyoner gruplar için model olmuştur. Carey'in açtığı yoldan Amerikalı Baptistler de 1836'da Hisdistan'da misyon faaliyetine başlamışlardır. 19. yüzyılın sonlarına doğru 12.004 taraftara ulaşmışlardır. 1962'lerde bu rakam 16.943'e ve cemaat sayısı da 500'e ulaşmıştır. Kuzey Amerikalı misyon toplulukları da Hindistan'da misyonerlik faaliyetlerini sürdürmüştür.[441] Yaptığımız bütün araştırmalara rağmen Baptistlerin Hindistan'daki istatistiklerine ulaşamadık.

Hindistan'dan sonra Baptistler, bütün Asya ülkelerinde misyon faaliyetini sürdürmüşlerdir: Çin, Kore, Tayland, Tayvan, Vietnam, Hong Hong, Melazya, Endonezya, Seylan, Pakistan gibi Asya ülkelerinde Baptistler çok yoğun bir faaliyet yürütmüştür.[442] Rusya'nın dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan Türk cumhuriyetleri de Baptistlerin iştahını kabartan bakir misyon sahası olmuştur. Onlar, günümüzde bütün Türk coğrafyasında çok aktif bir faaliyet içerisindedir. Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan gibi Türk cumhuriyetleri Orta Asya Birliği'ne (Union of Middle Asia) dahildirler.[443] Baptistler sadece Asya ile yetinmemişler, misyonlarını Japonya, Filipinler, Yeni Gine, Yeni Zelanda ve Avustralya'ya varıncaya kadar geniş bir coğrafyaya yaymışlardır.[444]

440. Bkz. http://www.wholesomewords.org/missions/bcarey5.htm

441. Bkz. Moore, a.g.m., s. 187.

442. Geniş bilgi için bkz. Kenneth Scott Latourette, A History of the Expansion of Christianity, Harper and Brother Publishers, New York - London 1944, II, s. 104-105.

443. Bkz. http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm

444. Bkz. Moore, a.g.m., s. 188-204.

Baptist Dünya Birliği olan Baptist World Alliance (BWA)'nm istatistiklerine göre Güney Kore'de 13.000 vaftizli Baptist bulunmaktadır.[445] Asya'daki Baptistlerin genel toplamı ise 3.781.077'dir.[446] Bu rakamlar, Baptistlerin Asya Kıtası'nda gerçekten başarılı olduklarını belgelemektedir. Asya Baptistleri "Asya Baptist Federasyonu "na (Asian Baptist Federation = ABF) dahildir. BWA'nm Asya sorumlusu Bonny Resu'dur. B. Resu'nun ifadesine göre Asya'daki Hıristiyanların sayısı 230 milyondur. Baptistlerin oranı ise sadece %5'tir.[447] Baptistler, Asya kıtasındaki Hıristiyan oranını yükseltebilmenin çarelerini aradıklarını çekinmeden ifade etmektedir.

E. AVUSTRALYA

Kaynaklarından edindiğimiz bilgilere göre İngiliz Baptistleri ilk olarak 1778 yılında Avustralya'ya misyonerlik için gelmişlerdir. Ancak o zamanki yönetimin müsaade etmemesi üzerine Baptist misyonu 50 yıl gecikmeli olarak başlamıştır. Ülkedeki ilk Baptist cemaati 1831'de kurulmuştur. Ülkenin başkenti'Sydney'de ise ilk Baptist kilisesi 1834 kurulmuştur. "Londra Baptist Misyonerler Topluluğu", Avustralya'daki misyon faaliyetini hızlandırmıştır. Ülkenin beş bölgesinde yürütülen çalışmalar neticesinde 1901 yılında dağınık cemaatlerin birleşmesi sağlanmıştır. 1926'da "Avustralya Baptist Cemaatler Birliği" kurulmuştur. Belli bir güç kazandıktan sonra bu birlik, dış misyon faaliyetlerine

445. Bkz. http://www.biblicalrecorder.org/news/l_14_00/internaLional.html

446. Bkz. http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

447. http://www.baptisten.org/befg/aktuelles/nachrichten/bwa/bwa.-htm

başlamıştır. İlk misyonunu Doğu-Pakistan, Yeni Gine gibi ülkelerde yürütmüştür. Sonra da misyon yeni Zelanda ve Tazmanya'ya kaydırılmıştır. Birlik, faaliyetlerini komiteler kanalıyla yürütmüştür. Bu komiteler; gençlik, kadın ve erkek faaliyetlerinin yanı sıra okul ve misyon faaliyetlerini de üstlenmiştir. "The Australian Baptist" isimli bir dergi de yayma başlamıştır. Pazar okullarına ağırlık verilmiş, 1962 yılında ülkedeki pazar okullarının sayısı yüze ulaşmıştır/[48] Görüldüğü üzere Avustralya'daki Baptist misyonu Ingilizler kanalıyla yürütülmüş ve şekillendirilmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere Baptist Dünya Birliği (Baptist World Alliance) adıyla dünyadaki pek çok Baptist cemaati kuşatan resmî bir kurumun yanı sıra, tamamen kendi başına hareket eden bağımsız çok farklı Baptist gruplar bulunmaktadır ve her grup kendi inanış biçimini yaymaya çalışmaktadır. Dolayısıyla yabancı bir ülkedeki ilk misyonu başlatan grup, diğerlerine göre büyük avantaj elde etmektedir. Çünkü orada yapılandırılacak olacak cemaat,, haliyle misyonu ilk başlatan Baptist grubun düşünce tarzını benimseyecektir. Bu yapısıyla Avustralya Baptist cemaatinin İngiliz Baptistlerinin damgasını taşıdığını söylemek mümkündür.

F. LATİN AMERİKA

İspanyol ve Portekizlerin fetihleriyle Latin Amerika'nın, çeşitli devlet ve kiliselerin misyonerlik yaptığı bir yer haline geldiği bilinmektedir. Ancak Latin Amerika'da diğer gruplara nazaran Katolik mezhebinin çok daha fazla nüfuz elde ettiği görülmektedir. Kanaatimizce burada Katoliklerin

448. Bkz. Mooıe, a.g.m., s. 203-204; Hudson, a.g.md., EA, III, s. 214.

başarılı olmasının sebebi, Latin Amerika'yı kuran göçmenlerin büyük çoğunluğunun İspanyol, Portekiz vs. gibi evveliyatı Katolik inancına sahip olan ülkelerden gelmiş olmalandır.

Ülkenin bu Katolik yapılanmasından dolayı, Protestan gruplar gibi Baptistler de Latin Amerika misyonunda fazla bir ilerleme kaydedememiştir. Amerika'nın bu yöresine yönelme arzusunda olmalarına rağmen Baptistler, 1910 yılında Edinburgh şehrinde yapılan "Dünya Misyon Konferansımdaki müzakereye esas itibariyle Latin Amerika'yı dahil edememişlerdir. Burada ilk Baptist misyonunun Kuzey Amerikalı Baptistler kanalıyla başlatıldığı görülmektedir. Kuzey Amerikalı Baptistler, Latin Amerika Kıtasına ancak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yönelebilmiş ve burayı kendi misyon sahası yapabilmişlerdir. Baptist kaynakları, ilk misyonun başlatılmasıyla Latin ülkelerde Protestanlık lehine önemli gelişmelerin olduğunu iddia etmektedir. Buna göre, onların dış ülke misyonerlerinin dördüncü bölümü Latin Amerika için kullanılmıştır. Bilhassa Meksika, Brezilya, Arjantin ve Bolivya'da misyonerlik faaliyetlerinde muvaffak olunmuştur.[449]

İlerleyen yıllarda belli bir güç elde eden ve taraftar sahip olan Latin Amerikalı Baptistler, "Union of Baptists in Latin America (UBLA)" çatısı altında birleşmişlerdir. Baptistler Dünya Birliği'nin (BWA) Latin Amerika'dan sorumlusu Alberto Prokopchuk, kendi bölgesinde sadece Brezilya'da 6.500 cemaatlı iki birliğin bir milyonu aşkın vaftizli taraftarlarının olduğunu söylemektedir. Bu birlikler, "Baptist Convention of Brazil" adı altında birleşmişlerdir. "National Baptist Convention", Dünya Birliği'nin üyesidir.[450]

449. Bkz. Bartz, a.g.e., s. 29.
450. Bkz. http7Avww.baptisten.org/befg/aktuelle£/nachrichten/bwa/bwa.htnı

Baptistlerin Latin Amerika misyonunu çok geç başlatmış olmalarına rağmen, büyük bir taraftar kitlesine sahip oluşları dikkat çekicidir. Çünkü onların, Protestan ülkelerde bu denli başarı sağladıkları görülmemektedir. Aynı şekilde Baptistlerin Hıristiyan olmayan ülkelerde de Latin Amerika benzeri başarı elde ettikleri de gözlenmektedir. Ancak Müslüman ülkelerde onların arzu ettikleri başarıyı sağlayamadıklarım da belirtmemiz gerekir.

G. AFRİKA

Yukarıda da ifade edildiği üzere Müslüman ülkelerde Baptistler, misyonerlik faaliyetlerinde fazlaca taraftar kazanamamaktadırlar. Yani Müslüman ülkelerde başarılı olmaları diğer ülkelere göre çok daha zor olmaktadır. İslâm'ın hakim olduğu Kuzey Afrika ülkelerin de Baptislerin aynı güçlüğü çektiğini söylemek mümkündür. Buna karşı merkez ve güney Afrika'da Avrupalı Baptistlerce cemaat kurulmuştur. İstatistiklere göre Afrika'daki Baptistlerin dört yüz bin vaftizli üyesi bulunmaktadır. Baptist misyonunun çok özel başarı elde ettiği 55.500 üyesi ile Nijerya'da bunlardan birisidir. 1973 istatistiklerine göre yaklaşık yüz ülkede yirmi iki milyon Baptist taraftarı bulunmaktadır. Bu rakamlara çocuklar dahil edilmemiştir.[451]

Baptist World Alliance'm (BWA) Mart 2003 haberlerine göre, genel olarak Afrika'daki Baptist birliklerde uyanış vardır. Fakat bu uyanış, Nijerya'da çok belirgindir. Zira sadece Nijerya'da bir milyondan fazla vaftizli Baptist taraftarı mevcuttur. Dolayısıyla Baptistler, 30 yıl içerisinde Afrika'da çok büyük bir gelişme kaydetmişlerdir.

451. Bkz. Bartz, a.g.e., s. 29.

BWA'nm Afrika yöneticisi olan Frank Adams da Afrika'nın her yerinde ilerleme kaydedildiğini teyit etmektedir. Afrika'daki 47 Birlik (Unions), şu anda "Ali Africa Baptist Fellowship (AABF)"e katılmıştır. Afrika Baptistlerinin birliği olan AABF, kadınlar, gençler ve erkekler için farklı konferanslar tertip etmekte ve gerekli olan teolojik dersler düzenlemektedir. Ayrıca Baptist World Aid isimli yardım kurumu da, kıtlık olan ve açlık sıkıntısı çekilen bölgelerde yardım faaliyetini sürdürmektedir.[452] Bu bilgilerden Baptistlerin son yıllarda Afrika'da büyük bir büyüme hızı yakaladığı anlaşılmaktadır. Çünkü 1970'li yıllarda bütün Afrika genelinde Baptist taraftarlarının sayısı sadece 400.000 iken, bu rakam günümüzde 3.997.375'e ulaşmıştır.[453] Aslında bu durum, kanaatimizce Baptistlerin 3. Dünya ülkelerindeki yokluk, sefalet ve savaş ortamlarını kendi lehlerine çok iyi kullandıklarının da bir göstergesidir. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri dışında Baptistlerin en fazla taraftarı Afrika'da bulunmaktadır. Sonra bunu Asya Kıtası takip etmektedir. 1990'lı yıllarda Asya'daki Baptistlerin sayısı, Afrikalı Baptistlerin neredeyse iki katı iken günümüzde bu fark kapandığı gibi, Asyalı Baptistleri geçmek şeklinde değişmiştir. Çünkü 1990 istatistiklerine göre Asya'da da 16.723 cemaat ve 2.493.297 varken, Afrika'da ise 10.376 cemaat ve 1.765.851 vaftizli taraftar bulunmaktadır.[454] 1 3 yıl gibi kısa sayılabilecek bir zaman içerisinde bu kadar fazla taraftar kazanmış olmaları dikkat çekicidir. Çünkü bu artış, diğer kı-

452. http://www.baptisten.org/befg/aktuelles/nachrichten/bwa/-bwa.htm

453. Bkz. Bkz. http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

454. Bkz. Handbuch Religiöse Gemeinschaften,Hrsg. Von Horst Reller, Manfred Kiessig und Helmut Tschoerner, s. 95.

talarda yüzlerce yılda yakalanamayacak bir gelişmedir. Sanırız bunda Afrika'nın özel durumu da etkili olmuş olabilir.

Kanaatimizce Baptistler, geri kalmış bölgelerdeki faaliyetlerini yalnızca yoksulluktan istifade yöntemlerine bırakmamaktadır. Son yıllarda çok yaygınlaşan "Kardeş Şehir" projelerinin benzerini "Kardeş Kiliseler" şeklinde uygulamaktadırlar. Mesela Amerika'daki gelişmiş bir kilise, Afrika'daki bir kiliseyi kardeş ilan etmekte ve onun gelişmesi için elindeki bütün imkanları kullanmaktadır. Bunun en canlı örneği 2001 yılında yaşanmıştır. "Kuzey Carolina Baptistleri", "Güney Africa Baptistlerini" kardeş ilan etmişlerdir.[455]

H. BAPTİSTLERİN TÜRKİYE MİSYONU

Günümüzde bilhassa Amerika'nın kuzey eyaletlerindeki Baptistler aşırı fundamentalist eğilimlerinden dolayı, Hıristiyan olmayanlar özellikle de Müslümanlar üzerinde çok sert tutum izleme eğilimi göstermektedirler. Gerekli durumlarda da bu gayri Hıristiyanî unsurların, savaşarak da olsa dünyadan ayıklanması düşünmekten bile geri kalmamaktadırlar. Bu fundamentalist eğilimli grupların, Amerika'nın Müslüman ülkelere yönelik her türlü savaş senaryolarının candan destekçisi ve teşvikçisi oldukları söylenebilir.

"Güney Baptist Konvansiyonu" (Southern Baptist Convention), adı altında toplanmış olan Baptistlerin ise Türkiye ve Türk dünyasına yönelik faaliyetlerde çok etkin oldukları görülmektedir. Bütün Türk Cumhuriyetlerinde ve kilise ve çok sayıda taraftarı bulunan Baptistlerin Türkiye faaliyeti çok kapalı yürütülmektedir. Yakın zamana kadar Tür-

455. Bkz. http://www.gosoutheast.org/missions/gail2sa.htm

kiye'de taraftarı ve kilise istatistikleri görülmeyen Baptistler, farklı adlar adı altında, bazen de kardeş gördükleri mezhepler kanalıyla faaliyet yürütmüşlerdir. Mesela Presbiteryen kilisesini bu amaç için kullandıkları izlenimi uyandırmaktadırlar. Ancak Presbiteryen Kilisesi, kendi başına farklı bir gruptur. Buna rağmen Baptistlerin internet sitelerinde "Türkiye Misyonu"nda Presbiteryen Kilisesi karşımıza çıkmaktadır. "Distinctive Church Collection INTERNATIONAL Deutschland Directory 2002"nin "http://www.rwf2000.-com/CH/germany.html" isimli sitesinde bir çok ülkedeki misyon faaliyetleri bulunmaktadır. Burada "Middle East" tıklandığında içinde Türkiye'nin de yer aldığı ülkelerin bulunduğu " http ://www. rwf2000.com/CH/world2. html#MID" internet sitesi çıkmaktadır. Bu sitede Baptistlerin, Türkiye misyonunda "İstanbul Presbiteryen Kilisesi" göstermektedirler. Biz, Presbiteryen kilise yetkililerine Baptistlerle organik bir ilişkilerinin olup olmadığını sorduk. Onlar da, kendilerinin ayrı bir kile oldukları ve hiçbir ilişkilerinin olmadığı cevabını verdiler. Ancak buna rağmen Baptistlerin, internet sitelerinde Türkiye'deki faaliyetlerini neden Presbiteryenler üzerinden gösterdiklerini de anlayabilmiş değiliz. Eğer gerçekten Presbiteryen Kilisesi'nin Baptistlerle hiçbir şekilde birliktelikleri yoksa, o zaman Baptist sitelerinde kendi isimlerinin geçmesine müsaade etmemelerini hatırlatmak istiyoruz. Çünkü gerçekten onların bilgilerinin dışında da internet sitesine Presbiteryen Kilisesi konmuş olabilir.

Baptistlerin Türkiye'deki tek ve ilk kilisesi İzmir'dedir. Bu kilise resmî olarak faaliyetine 2001 yılında başlamıştır. Çoğunluğu Ingilizlerden oluşan bir göçmen topluluğu tara-

fmdan İzmir'in Buca civarında 1865 yılında yapılmış olan Ali Saints British Protestan Kilisesi, günümüzde Türkiye'deki Baptistlerin merkezî ibadethanesi olmuştur. İzmir Baptist Kilisesi internet sitesinden elde ettiğimiz bilgiye göre İzmir Bağımsız Protestan Kilisesi (Baptistler), ibadet hizmetlerine 2001 Nisan'mdaki Ali Saints gününde başlamıştır. Aynı yılın 25 Aralık tarihinde mekanın uzun süreli kullanım izni onlara verilmiştir. Onlar sadece ibadet edecekleri bir kiliseye sahip olmanın ötesinde hayallere de sahiptir. Onların öncelikli hedefleri arasında cemaat üyelerinin artırılması, vaizlerin yetiştirilmesi, Pazar okullarının kurulması yer almaktadır. Kiliselerinin İzmir'deki bir üniversiteye yakın olması, bulunmaz bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Çünkü onlar, konumlarının fakülte öğrencilerine vaaz verebilme konusunda ideal olduğunu düşünmektedir. Ayrıca kilisenin daha önce mahallî belediye tarafından kullanılmış olması nedeniyle halkın rahatça içeri girip etrafta dolaşabilmesi, Baptistlerin misyonerlik faaliyetleri için de uygun bir fırsat olarak görülmektedir. Onlar, "Tanrı'ya, bizlere kardeşlik içinde toplanabilecek böyle harika bir yeri bahşettiği için şükran duymaktayız. Kuruluştaki inancın büyüyerek gelişmesini dilemekteyiz" şeklinde Allah'a şükranlarını bildirmektedirler.[456]

İzmir Baptist Kilisesi, bu kilisenin pastörü olan sayın Ertan Çevik'in ifadesine göre günümüzde Avrupa Baptist Federasyonu'na (European Baptist Federation=EBF) bağlı olarak faaliyet göstermektedir. İzmir Baptist Kilisesinin irtibat adresi ise şöyledir:

456. Bkz. http://www.churchizmir.org/inanc.html

Erdem cad. No: 86 Buca, İzmir, TÜRKİYE
Tel: 90 232 440 22 22
Faks: 90 232 244 71 38
Pastör: Ertan Çevik

İlk dönem Baptistlerinin daha ziyade din ve vicdan hürriyetinin baş savunucuları oldukları bilinmektedir. Öyle ki, bunlar tam 300 yılı aşkın bir zaman içerisinde daima din ve vicdan hürriyetinin en hararetli savunucuları olmuştur. Ancak günümüzde bazı grupların fundamentalist eğilim kazanmalarından dolayı, bütün Baptistlerin hoşgörülü olduklarım söylemek pek mümkün olamamaktadır. Hatta onlardan bazılarının çok katı ve baskıcı hüviyet kazanmış olmalarını bile söylemek mümkündür.

Kanaatimizce Baptizmin bu günkü durumu, Hıristiyanlığın ilk 300 yılık seyriyle büyük ölçüde benzeşmektedir, ilk dönem Hıristiyanları, 300 yılı aşkın bir zaman boyunca Roma devleti tarafından takibata uğramış, çok ağır baskı ve zulme maruz kalmışlardır. Hatta yakalandıkları yerde ölüm cezasına çarptırılmışlardır. Bu süre zarfında Hıristiyanlar hayatta kalabilmek için yer altı şehirleri ve mabetleri inşa ederek, varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bu baskı ve zulüm yılları boyunca Hıristiyanlar, Roma devletinden hep tolerans, merhamet ve şefkat talep etmişlerdir. M.S. 380 yılında Roma'mn, Hıristiyanlığı resmen devlet dini olarak kabul etmesinden sonra, Roma devleti içerisinde bir güç elde eden kilise, geçmişini çok çabuk unutmuştur. Kendisinin yüzyıllarca maruz kaldığı baskı, zulüm ve katliamları, kendisi gibi düşünmeyenlere uygulamaktan geri kalmamıştır. Roller değişmiş, kilise medet uman, tolerans talep eden taraf olmaktan kurtulmuştur. Artık o, medet umulan, tolerans

ve şefkat talep edilen bir konuma erişmiştir. Tarihin cilvesi olsa gerek, kilise, yüzyıllar boyunca hiç te şefkatli olmamış, hem kendi içerisinde kafir ve sapık olarak nitelendirdiği grupları, hem de Hıristiyan olmayan diğer ülkeleri ezmekten geri durmamıştır. Sevgi ve barış dini olduğu söylenen Hıristiyanlık, yüzyıllarca zulüm, katliam ve baskıların baş mercii olmuştur. Böylece kilise, kendi geçmişini hiç hatırlamayarak, kendisi gibi inanmayan ve düşünmeyen hiç kimseye de merhamet göstermemiştir.

Baptistler de tıpkı ilk dönem kilisesi gibi, bir kaç yüz yıl boyunca diğer Hıristiyanlardan baskı ve zulüm görmüş, zaman zaman da ülkelerinden zorla tehcir edilmiş veya hayatlarını kurtarabilmek başka ülkelere kaçmak zorunda kalmışlardır. Kaçamayanlar ise zindanlara atılmıştır. Günümüzde Baptistler, kurmuş oldukları bir çok birlikle dünya çapında büyük bir güç elde etmiş ve dünyanın en yaygın misyoner gruplarından biri olmuştur. Dünyanın her yerinde misyon ağma sahip olan Baptistlerden bazıları, eski mağduriyetli yıllarını unutmuş gözükmektedir. Çünkü Amerika'nın siyaset, ticaret ve ekonomisinde büyük ölçüde söz sahibi olmanın verdiği avantajla, bütün dünyaya da yön verme gayreti içinde oldukları gözlenmektedir. Bilhassa Ortadoğu ve Orta Asya'daki Müslüman ülkelere yönelik faaliyetler, turizm görüntüsü adı altında misyonerizm şeklinde cereyan ettirilmektedir.

Baptistler, günümüzde Türkiye'de kendi resmi kiliselerinin yaygın olmayışını Türklerin verdiği tedirginliğe bağlamakta ve bu konuda şöyle demektedirler; "Türkiye'de dinî özgürlük anayasal bir haktır ve devlet, adliye ve ordu tarafından savunulmaktadır. Bu arada, bazı politikacılar, polis-

ler ve bütün İslamcılar, Hıristiyanlığa karşı oldukça düşmandırlar...Hıristiyanlığa karşı olanlar, sıklıkla ne olduğu belli olmayan kanunları kullanmaktadırlar. Bunu, kilise aleyhine dava açmaya, tedirgin etmeye ve ona eziyet vermeye kadar vardırmaktadırlar. Pahalı, gerilimli olan mahkeme işleri Baptistleri yıldırmaktadır...Diyarbakır'da Protestan papazı Ahmet Güvener, yakında tamamlanacak olan kendi kilise binasında yasal olmayan değişiklikler yapmakla suçlanmıştır...Bu ve benzeri durumlar, asıl tedirginliğin canlı örnekleridir".[457] Aslında bu ifadenin sahipleri gerçekleri çaptırmaya çalışmaktadır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti her şeyden önce bir hukuk devletidir ve demokrasinin bütün kuralları işlemektedir. Herkes kendi dinini özgürce yaşamakta serbesttir. Ancak bilhassa dinini yaşamaktan çok, siyasî emeller peşinde koşan her türlü dini cemaate de fırsat verilmemektedir. Bu, Hıristiyanlar için de geçerlidir. Özellikle son yıllarda yaygınlaşan misyonerlik faaliyetleri neticesinde çeşitli Hıristiyan gruplar, çok sayıda ev kilisesi kurmuştur. Bilhassa "Türk Protestan Kilisesi" adı altında faaliyet yürüten grup, Güney Koreli, İngiliz misyonerleri kendi faaliyetlerinde kullanmıştır. Bu, ulusal haber kanallarına konu olmuş, görsel medya tarafından da bilhassa Güney Koreli misyonerlerin, Türk Protestanlık adı altında faaliyette bulunuşları canlı tespitlerle haber edilmiştir.

Baptistler, Türkiye'den Afganistan'a kadar olan coğrafyanın kendileri için çok önemli olduğunu bildirmektedirler. Onlar bu batı Asya Müslüman coğrafyasında 15 ülkede sadece 6 birliklerinin olduğunu ve bu birliklerden her birinde bir kilisesinin olduğunu söylemektedir. Türkiye ve Ye-

457. http://www.pastornet.net.au/jmm/aame/aame0418.htm.

men'de de destek gören Baptistler Lübnan, Ürdün ve Suriye'de zemin bulmuşlardır. Onların bilhassa Lübnan ve Ürdün'de çok sayıda taraftarlarının olduğu kaydedilmektedir.[458]

Baptist web sitelerinden elde ettiğimiz bilgilere göre Baptistler, Türkiye'de özellikle Güneydoğu bölgemizde Alevi-kürtler üzerinde faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bu bölge insanının etnik ve itikadı yapısını ön plana çıkararak onları kazanma taktiği gütmektedirler. Kendi istatistiklerine göre bu bölgede 1990 yılında 140200, 1995 yılında 154900 ve 2000 yılında ise 169400 Kürt-alevisi bulunmaktadır.[459] Baptistlerin bu istatistikleri neye göre yaptığına dair bir bilgiye rastlayamadığımızı da ifade etmeliyiz.

Baptistler, Mount Hermon Baptist Church Kilisesi kanalıyla 1948'de Türk-Yunan Baptist kilisesi için misyon faaliyetine başlamışlardır.[460] Günümüzde Türkiye misyonu; Turkey Central & Southern Asian Office International Mission Board tarafından yürütülmektedir.[461] Bu merkezin adresi şöyledir:

Turkey Central & Southern Asian Office International Mission Board

P.O. Box 6767 Ricmond, VA 23230-0767 USA

Phone: (804) 219-1466

Fax: (804) 254-8974

Bu merkez tarafından görevlendirilen misyonerler zaman zaman Türkiye'ye gelmekte ve misyonerlik faaliyetle-

458. Bkz. http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm

459. Bkz. http://www.bethany.com/profiles/p_code3/1473.html

460. Bkz.http://www.mhbaptist.org/history.html; http://www.abc-usa. org/inmissn/dec99/dec99h. h tm

461. Bkz. http://www.lifeway.com/international/langlist2.htm

rini ifa etmektedirler. 2002 yılında Todd ve Nadine Powell çifti ülkemize gelmiş ve öğrencilere yönelik fizibilete çalışması yapmıştır.[462]

Ayrıca Asya Baptist Federasyonu (Asian Baptist Federation), kendi misyonerlerini de Baptist Dünya Birliği'nin (Baptist World Alliance =BWA) bir parçası olarak bu bölgede kullanmaktadır. Burada hatırlatılması gereken bir diğer husus ise, Merkez Asya Baptist Birliklerinin Avrupa Federasyonu'nun (European Baptist Federation) bir üyesi olduğudur.[463]

Amerika'nın Texsas Eyaleti'nde "Turkey Baptist Church" isimli bir kilise bulunmaktadır.[464] Ancak bu kilisenin Türklerle uzaktan yakında alakası yoktur. Sadece bir isim benzerliğinden ibarettir. Sanırız buradaki "Turkey"den kasıt hindidir. Dolayısıyla bu "Turkey Baptist Church"ü, "Hindi (Kasabası) Baptist Kilisesi" şeklinde tercüme etmek daha isabetli olacaktır.

Baptistlerin Türkiye'deki faaliyetinin farklı gruplarca yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Tabiatıyla her grup, kendi adına hareket etmektedir. Sadece organizeli ve resmi kanallı faaliyeti, Dünya Baptist Birliği'nin bir kolu olan Avrupa Baptist Birliği yürütmektedir. Diğer gruplar ise misyonlarını daha ziyade gizli ve sinsice yapmaktadır. Haliyle gizli yürütülen misyonerlik faaliyeti tedirginlik vermektedir.

462. Bkz. http://www.hopewellbaptist-church.org/Missions/missions.html

463. Bkz. http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm

464. Bkz. http://www.turkeytexas.com/about_turkey.htm

İ. BAPTİSTLERİN DÜNYA BİRLİĞİ

Baptist birlik ve toplulukların pek çoğunun oluşumu 1905 yılında gerçekleşmiştir. O zamanlar Baptistlerin dünyada altı milyon civarında üyesi tespit edilmiştir. Baptizm'in ilk dünya kongresi, 23 ülkeden katılan temsilcisiyle 1905 yılında Londra'da yapılmıştır ve bu, Bap üstleri "Baptist Dünya Briliği" (Baptist World Aliance= BWA) teşkilatının kurulmasına götürmüştür. Bu birliğin 1958 yılındaki üye sayısı toplam 22 milyondur. Birlik, kendisine bağlı olan şubelere otoriter bir yetki vermemiştir. Kendisine bağlı olan cemaat ve şubelerin bağımsızlığı devam etmiştir. Keza bu birlik, Baptist organizasyonlardan hiçbir yönetim fonksiyonunu da üzerine almamıştır. 1955 yılının başlarında düzeltilen birliğin anayasası büyük önem taşımaktadır. Öyle ki bu, "Baptistlerin birliğini mükemmel şekilde Rab İsa Mesih'de ve cemaat ruhunda gösterilmekte ve üyelerin birlikte hizmet ve faaliyette bulunmalarını talep etmektedir." Bilhassa "Baptist birlik iradesi ve ruhanî merkez hizmeti" gerek özel, gerekse dünyadaki bütün cemaatlerdeki gibi, din hürriyetine sahip çıkmayı ifade etmektedir. Baptist Dünya Birliği, inanç hürriyeti prensibini mütemadiyen taşımıştır. Bu, yalnızca inancın bağımsızlığı ve özgürlüğü ve cemaat hayatının yahut devlete karşı olan münferit grupların bağımsızlık ve özgürlüğünü değil, bilakis münferit ve tam hürriyetini anlamaları gerektiğini, kendi ibadet tarzlarını tanıması gerektiğini ve kilisenin kendi seçimini yapabilmesini mükerreren ifade etmektedir. Bunlar 1923, 1939 ve 1947 dünya kongrelerinde tekrarlanmıştır. Bu hürriyet anayasası şahsî ve doğrudan Tanrı ile olan irtibatın insanın temel hakkı olduğunu ve İnsanî varlığın kıymet ve şerefini

tasdik ettiğini beyan etmektedir (Dünya Kongresi 1947). Dünya Birliği ve onun başkanlarmın, toleransın bütün formlarına uymayanlara iştirak etmeyen bu anayasanın geçerliliğini mütemadiyen savundukları söylenmektedir.[465] 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Baptist Dünya Birliği, Baptist yardım aksiyonlarını düzenlemiş veya onun kullanımını yönetmiştir. Bundan başka birliğin görevleri arasında Baptistler hakkmdaki haberleri toplamak ve yaymak ta vardır. ,

Baptist Dünya Birliği Organizasyonunca mahallî birlikler kurulmuştur. 1949 yılında Zürich'te "Avrupa Baptist Federasyonu" (European Baptist Federation) ve "Avrupa Baptist Misyon Topluluğu "(European Baptist Missionary Society) hayata geçirilmiştir. Dünya Birliğinin sadece on cemaati, (dört Amerikan, dört Avrupalı, Çin Baptist Konseyi ve Yeni Zelanda Baptist Birliğinden müteşekkil) kilisenin ökümenik konseyine dahildir. Buna karşın, kilise olmayan, bilakis otonom cemaatlerin bağımsız birliği olan ve güç ve otoritenin merkezileştirildiği dönemde bağımsızlığını gerçekleştirmiş olan "Güney Baptistler Konvansiyonu" (Southern Baptist Convention), bu katılımı reddetmiştir. Aynı sebeplerden dolayı, Baptist Dünya Birliği, her ne kadar bazı hususî silsileleri tasvip etmiş olsa bile Dünya Kilise Konseyindeki birleşik üyeliği reddetmiştir. Buna karşın, kiliselerin ökümenik konseyi kendilerine bağlı olan birliklerle etik ve sosyolojik faktörlerde çok aktif faaliyet yürütmüştür. Fakat birliğin, kendi üyeleri için her birliğin inanç yahut öğreti şahadetlerini reddetmiş olmasına rağmen, İngiliz Baptistleri, dogmatik faaliyet sahasını üstlenmiştir.[466]

465. Meinhold, a.g.e., s.444.
466. Meinhold, a.g.e., s.444-445

Baptist Dünya Birliği(BWA), dünyanın bütün bölümlerinde Baptistler arasındaki birlikteliği ve müşterek çalışmayı talep eden bir birliktir. Bu hedef, 1905 yılında Londra'da kabul edilen Dünya Birlik Anayasası'nm ön sözünde şu şekilde kaydedilmiştir: "Baptist Dünya Birliği, Baptistler arasında esas itibariyle mevcut olan rab İsa Mesih'teki birliği güçlü bir şekilde ifade edebilmek, kardeşliği güçlendirmek ve kendi üyeleri arasında cemaat, hizmet ve birlikte çalışma ruhunu artırmak için dünyanın bütün bölümlerini kuşatmaktır ",[467] Ancak bu anayasanın, Dünya Birliği'nin her türlü müdahalelerine karşı bağımsızlık ve otonomluğu çok özel bir tarzda korumaya özen gösterdiği görülmektedir: "Dünya Birliği hiçbir şekilde cemaatlerin bağımsızlığına dokunmayacak ya da mevcut olan organizasyonların faaliyetlerinin icrasını kabul edecektir. [1,468]

Baptist Dünya Birliği(BWA), şu esaslarda faaliyet göstermektedir:

1) Yayın faaliyetleri, habercilik hizmetleri, muhabere (mektuplaşma) ve dünya birliği elemanlarının ziyaretleri vasıtasıyla Baptistler arasında aracılık.

2) Üniversite öğrenimi ve inanç esasları hakkında kardeşlik sohbetleri, cemaat pratikleri ve dünyada çoğalmanın yollan hakkında müzakereler yapmak.

3) Kıtlık zamanlarında hem kendi inananlarına hem de diğer insanlara yardım ulaştırmada işbirliği aracı olmak.

4) İnanç hürriyetini korumada Allah'ın vermiş olduğu diğer hakları korumada uyanık bir güç olmak.

467. Baptist Worl Alliance, Tenth Baptist World Congress, Rio de TUneiro, Brazil, 26,Jun-3. Juli 1960, s.312.

468. Baptist Worl Alliance, Tenth Baptist World Congress, Rio de Janeiro, Brazil, 26.Jun-3. Juli 1960, s.312.

5) Özel alanlarda kongre, geniş katılımlı konferanslar ve topluluğun dünya çapında güçlendirilmesinin ve Incil'in yayılmasını talepçisi olmak.'[169]

Baptist Dünya Birliği; okullar, yetimhaneler, ya da hastaneler gibi yardım hizmetleriyle yahut eğitim gibi tanzimlerle doğrudan kendisi ilgilenmemekte ve misyonerlerin gönderilmesiyle meşgul olmamaktadır. Bu tanzimler, Dünya Birliği'nin mahiyetinde olan "Birlik" (union) ve "konvansiyonların (convention) yetkisinde bulunmaktadır. Baptis Dünya Birliği'nin en mühim faaliyeti, otonom cemaatlere dahil olan Baptistleri, hiçbir kilise otoritesi olmaksızın dünya birliğinin birlikte çalışmasıyla gönüllü olarak bağlanmış olmalarını sağlamaktır.[470]

Dünya Baptistleri, dünya birliğinde Matta 28:18-20'de yazılı olan İsa Mesih'in misyonerlik emrini yerine getirmede karşılıklı yardımlaşma imkanına sahiptirler. Dünya Birliği vasıtasıyla küçük Baptist grupları, büyük kardeşlerinin tecrübesiyle bir çok ülkede manevî bir güç elde etmiştir.[471] Baptist Dünya Birliğinin, din hürriyeti ve insan hakları için birleştirilmiş gayretleri elde etme imkanlarına her fırsatta aracılık etmeye çalıştığı da bilinmektedir.

Dünya Baptistlerinin ilk toplantısı, 1678 yılında İngiliz Thomas Grantham tarafından teklif edilmiştir. Bunu müteakiben gazeteci John Rippon, 1780 yılında "dostluk hizmeti ifası genel mübadele talebiyle" dünya Baptistleri arasında bir toplantını lüzumuna işaret etmiştir. Fakat böyle bir top-

469. Bkz. Josef Nordenhaug, "der Welt Bund der Baptisten", Die Baptisten, herausgegeben von J.D. Hughey, Evangelisches Verlagsvverk, Stuttgart 1964, s. 232.

470. Bkz. Nordenhaug, a.g.m., s. 233.

471. Bkz. Nordenhaug, a.g.m., s. 233.

lantmın gerçekleşmesi ilk defa William Carey'den (1761-1834) sonra mümkün olabilmiştir. 1904 Eylülünde John Clifford ve Alexander Maclaren vasıtasıyla İngiliz Baptistler Birliği'nin diğer taraftarlarıyla birlikte faaliyette bulunmak için 1905 yılında 11-16 Temmuzda Londra'da toplanmak üzere, dünyadaki bütün Baptistler bir davetiye yollamıştır. Baptistlerin ilk dünya kongresi olan bu toplantısına 23 ülkeden seçilen temsilciler gelmiştir. Kongre yöneticiliğine Manchesterli Alexander Maclaren seçilmiştir.[472]

Baptist Dünya Birliği, 17 Temmuz'da gerçekleşmiştir. Aynı gün İngiliz John Clifford, Dünya Birliği'nin başkanlığına seçilmiştir. Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre onun takipçileri ise şunlardır: 1911 yılında USA'lı R. S. Mac Arthur, 1923 yılında USA'lı E. Y. Mullins, 1928 yılında KanadalI John Mac Neil, 1934 yılında USA'lı George W. Truett, 1939 yılında İngiliz J. H. Rushbrooke, 1947 yılında Amerikalı C. Oscar Johnson, 1950 yılında İngiliz E Townley, 1955 yılında Amerikalı Theodore E Adams, 1960 yılında Brezilyalı Joâa E Soren, 1965 yılında Tobert Speaks,[473] 1970-75 yıllarında Arthur Mc Dermand,[474] 1990-95 yıllarında Janos G.Viczian,[475] 2000 yılında Dr. Juan Samuel.[476]

Esasen Baptist Dünya Birliği beş yılda bir toplanmaktadır. Fakat bu plan iki kere savaş nedeniyle ihlal edilmiştir.

472. Bkz. Nordenhaug, a.g.m., s. 233.

473. Bkz. http://www.liberian-connection.com/tolbert/tol_speech-2.htm

474. Bkz. http://members.shaw.ca/rmcdormand/Tree/generation%-206-k.htm

475. Bkz.http://www.mcmaster.ca/ua/alumni/gallery/G244221.-htm

476. Bkz.http://www.intemationalministries.org/wmc/-wmc_leaders.htm

ikinci Dünya Kongresi 1911 yılında Philadelphia'da (Pennsylvanya'da) gerçekleşmiştir. 12 yıl sonra 1923 yılında üçüncü kongre Stockholm'de yapılmıştır. Sonra bunları 1928 yılında Kanada'mn Toronto şehrindeki, 1934 yılında Berlin'deki, 1939 yılında (Georgia) Atlanta kongreleri takip etmiştir, ikinci Dünya Savaşı, Dünya Birliği'nin 1947 yılında Kopenhag'daki kongresine kadar gecikmeye sebep olmuştur. Sonra tekrar düzenli zamana dönülmüş ve bir sonraki kongre Ohio eyaletinin Cleveland kentinde 1950 yılında düzenlenmiştir. Sonraki kongre ise 1960 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde yapılmıştır. Baptistlerin 15. Dünya Kongresi ise 1985 yılında Amerika'nın Los Engels şehrinde olmuştur. 2-4 Ocak 2000 yılındaki 18. Baptist Kongresi, Avustralya'nın Melbourne kentinde yapılmıştır. Bu kongreye 26 ülkeden 141 delege katılmıştır.[477] Bu kongrenin başkanlığını yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Dr. Juan Samuel yapmıştır. Baptist Dünya Birliği (Baptist World Alliance), 26-31 Temmuz 2004 yılında Kore'nin Seul şehrinde kıtasal "Dünya Kongresi" yapma kararı almıştır.[478] Bundan başka bölge kongrelerinden olan Asya Baptist Kongresi, Filipinlerde'de yapılmıştır. Asian Baptist Congress, Malina, Philippines, April 19-23, 2002. Baptistlerin genel Dünya Kongreleri ise 2005 yılında yapılacaktır.

Dünya Birliği'nin sekreterlerinin, organizasyonun icracı memurları olarak hizmet ettikleri ifade edilmektedir. Londralı olan ilk sekreter John Howard Shakespeare, 1905'ten 1925 yılma kadar Avrupa sahasında faaliyet göstermiştir.

477. Bkz. http://www.bpfna.org/openltr01.html

478. Bkz. http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp7id=21610&PID=52964&mast= ; H. K., a.g.md., Kirchhenlexikon, s. 36.

Kentucky eyaletinin Louisville kentinden olan John Newton Prestridge ise Amerikan mıntıkasının sekreteri olarak faaliyette bulunmuştur. Sonra bunu, Virginia eyaletinin Richmond kentinden R. H. Pitt takip etmiştir. Bunu da Maine eyaletinin Lewiston şehrinden Clifton D. Gray izlemiştir. James Henry Rushbrooke 1925 te Shakespeare'i sekreter olarak takip etmiş ve 1928 yılında Toronto'daki kongrede genel sekreter olarak seçilmiştir. J. H. Rushbrooke 1939 yılında Baptist Dünya Birliği'nin başkanı seçildiğinde Missourili Walter Oliver Lewis genel sekreter seçilmiştir. O bu görevde Norveçli Arnold T. Ohrn'un 1948 yılında genel sekreter olarak seçilmesine kadar devam etmiştir. A. T. Ohrn'u 1960 yılında Joseph Nordenhaug takip etmiştir.[479]

Nordenhoug'un bilidirdiğine göre Dünya Birliği'ndeki gelişme, artan görevlerde faaliyet göstermek için iş arkadaşalarının sayısının belirlenmesini zorunlu kılmıştır. 1963 yılında Baptist Dünya Birliği'nin karargah erkanı 11 kişiden oluşmuştur. Genel sekreterden başka iki tane de koordine edilmiş sekreter faaliyet göstermektedir: Washington D.C.'li Robert S. Denny, gençlik ve erkekler faaliyetini üstlenmiş ve Avrupa'dan Eric Ruden ise Londra'daki Baptist merkezinden sorumlu kılınmıştır. Haber teşkilatının müdürü ve aynı zamanda The Baptist World isimli aylık derginin yazı işleri müdürlüğüne Cyril E. Bryant atanmıştır. Yardım işinin koordinatörlüğüne ise Adolf Klaupiks tayin edilmiştir.[430]

1905-1941 yılları arasında Baptist Dünya Birliği'nin merkez! bürosu ve Baptistlerin Londra'daki merkezi Hause'de idi. Savaş esnasında bu merkez, Washington DC.'ye nakledildi. 1947 yılında Kopenhag'daki kongrede Washing-

479. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., s. 235.
480. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., s. 235.

ton'un baş büro merkezi yapılması kararlaştırıldı. Günümüzde Baptist World Alliance'm (BWA) merkezi; 405 North Washington Street Falls Church, VA 22046, USA'dır.[481] Londra'daki büronun adresi ise 4 Southhampton Row, London W. C. I.'dir.

a. Baptist Dünya Birliğinin Yapısı

Baptist Dünya Birliği'nin (BWA) çalışma tarzının saf bir kardeşlik anlayışı üzerine kurulduğu söylenmektedir. J. H. Rushbrooke, 1928 Toronto kongresindeki haberinde şöyle demektedir: "Bizim aramızda hiçbir formal sözleşme bulunmamaktadır, her oluşan grup bu aidiyetin gerçek bir gönül rızasıyla olduğunu görebilir... Baptist Dünya Birliği, anayasamız dahilinde iç ve ruhanî bir birlik için hiçbir zorlama (icrabi) ifade sunmayan hakikatin cisimlenişidir." [482] Bu ifadeden Baptist Dünya Birliği'nin, kendi üyelerini gönüllülük esasına dayalı olarak görevlendirmeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu anlayıştan şu sonucu çıkarmak mümkündür "Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz içindir." Kanaatimizce birlik içinde kardeşliğin tesis edilmeye çalışılmasının esas amacı da bu olmalıdır.

Baptitlerin Anyasası, genel toplantının (kongrenin) vazifelendirilmesini seçim tavsiye komitesinin tavsiyeleriyle seçebileceğini göstermektedir. Buna göre, önergeler devam eden önergelerle toplantıyı ikmal eder. Kongre bir başkan, dokuz tane başkan yardımcısı, iki haznedar ve otuz dokuz tane de icra komite üyesi seçer, icra komitesinin iki üyesi, dünya birliğinin üç çalışma bölümü olan (Gençlik, Kadm-

481. Bkz. http://www.gm-unccd.org/FIELD/NGO/BWA/OP_BWA.-htm

482. Fourth Baptist World Congress, Toronto (Kanada), 23.29.June 1928, s. 63.

lar, Erkekler) vasıtasıyla isimlendirilir. İcra komitesi, diğer dokuz üye ile kendini tamamlama imkanına sahiptir. Altı kıtanın temsilcileri nizamnameye göre tespit edilen ilgili sayılarda atanırlar. Baptist Dünya Birliği'nin memuriyetleri, yerli başkanlar ve genel sekreterler icra komitesinin ex officio üyeleridir. İcra komitesi sekreteri on yıllık bir zaman dilimi için seçer. Seçimler bir sonraki kongre tarafından tasdik edilmek zorundadır. Devam eden beş yıl için yeni sekreter seçmek mümkündür. Dünya komitesinin idare mesuliyeti kongreler arasında icra komitesindedir. 1963 yılında komite 29 ülkeden 69 üyeden seçilmektedir.[483] Günümüzde bu, 201 ülke temsilcileri arasından seçilmektedir. Yedi kişiden oluşan idare komitesinin Washington'daki Dünya Birliği baş bürosundan çok uzakta ikamet etmemeleri karara bağlanmıştır. Bu komite, genel sekretere karşı emir salahiyetine sahiptir ve bilhassa da birliğin finans meselelerinde yetkilidir.

Nordenhoug'dan edindiğimiz bilgiye göre Baptist Dünya Birliği, üç çalışma bölümü ile dünya çapında talep ve muhafaza edebilir. Dünya birliğinin gençlik bölümü 1931 yılında Prag'da, 1937'de Zürih'te 1949'da Stockholm'de 1953'te Rio de Janeiro'da ve 1958 yılında Toronto'da Baptist Dünya Gençlik Konferanslarını icra etmiştir. 1959'da Nijerya'da, 1961 yılında da Japonya'da Baptist gençlerinin bir araya getiren birlik, 1963 yılında Beyrut'ta Gençlik Konferansı tertip etmiştir.[484]

Kadınlar Bölümü, dünyanın her yerindeki Baptist kadınlar arasındaki iyi anlayışları korumak ve derin dert or-

483. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., s. 236.
484. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., ş. 236.

taklığıyla çok sıkı bir cemaat talebiyle Dünya Birliği'nin işini korumayı da içinde barındırmaktadır. Kıtalar arası bağlantılar 1948'de Avrupa'da, 1953'te kuzey Amerika'da, 1956'da Avusturalya'da, 1956'da Afrika'da, 1956'da Latin Amerika'da ve 1958'de Asya'da gerçekleştirilmiştir. Bu birlikler düzenli konferansları özel kıtalarda ifa etmektedirler.[485] Genişletilmiş muhabere ve The Baptist World dergisinin kadınlar faaliyeti için ayırdığı sayfalarla birçok ülkedeki kadınlar tecrübelerinin mübadele etmektedirler. Baptistler, dünyanın dört bir yanındaki kadınlara ait bilgileri toplamakta ve bunu kendi taraftarlarıyla paylaşarak günümüzdeki kadın sorunlarının üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

Erkekler Bölümü, 1960 yılındaki Rio de Janeiro kongresinde kurulmuştur. Onların baş vazifesi kendi cemaatleri içerisinde Hıristiyan şahadetinin tesirli kılınması için meslek hayatlarında ve dünyanın her ülkesindeki Baptist erkekleri bir araya getirmektedir.

b. Dünya Birliğinin Fonksiyonları

Baptist gruplar arasındaki sabit ve tesirli ihtimamlı ilişkiler, cemaat hizmet ve birlikte faaliyetlerdir. Baptist Dünya Birliği'nin sekreterliği dünyanın her yerindeki Baptist cemaatlerin bilgilendirilmesinin sağlanmasında ve toplantılarda merkez olarak hizmet etmektedir. Dünya Birliği'nin aylık dergisi The Baptist World, haberleri temin etmekte ve Baptistler için özel ilgili makaleler sunmaktadır. Bundan başka Baptist dünya haber hizmeti, Baptist basını ve yetmiş ülkedeki diğer haber ajanslarıyla haberleri, makaleleri, tercüme etmek ve yayınlamakla ilgilenmektedirler.

485. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., s. 237.

Dünya birliğinin bir başka vazifesi, inanç esaslarının üniversite düzeyindeki öğrenimiyle ilgilenmek ve bununla alakalı olan düşünce değişikliklerini talep etmektir. Aynı şekilde cemaat pratiklerini inanç hürriyeti ve dünyada şahadeti için geçilebilir yollar bulmakta birliğin görevleri arasındadır. 1950 yılında Cleveland'da kurulmuş olan yüksek tahsil komisyonları, Baptist branş alimleri ve bütün kıtalarda Baptist düşüncesinin önder temsilcilerini bulundurmaktadır. Aşağıdaki komisyonlar haberleşme ve uluslar arası kongreler vasıtasıyla faaliyet göstermektedir:

1. Baptist inanç esasları
2. İnanç hürriyeti ve insan hakları
3. İncil tedrisatı ve üye kabul
4. Evanj elizasyon ve misyon[486]

Kıtlık zamanlarında mağdur insanların sıkıntılarını azaltmak ve yardım etmek için Baptistler, muhtaç bölgelerde büyük çaplı gıda maddeleri ve ilaç stokları, açlara ve hastalara ulaştırmaktadırlar ve bilhassa mültecilerle de ilgilenmektedirler. Dünya Birliği'nin yardım programı, Yardım Komitesi'nin elinde bulunmaktadır.

c. Baptist Dünya Birliği'ne Üyelik

Dünya Baptist Birliği'ne üye olmanın şartları kendi anayasalarınca belirlenmiştir. Dünya Birlik anayasasına göre birliğe üyelik şöyledir: Baptist cemaatlerinin her genel birlik (union), konvansiyon (convention) ya da cemiyeti Baptist Dünya Birliği'ne üye olabilmektedir. Baptistlerin mis-

486. Bkz. Nordenhoug, a.g.e., s. 238

yon sahasındaki konferanslarının konvansiyon olarak henüz kabul edilmediği durumlarda da icra komitesi kanalıyla Dünya Birliği'nin üye olmak için bir imkan elde edilebilmektedir.[487]

1905 yılında Baptist Dünya Birliği kurulduğunda Baptistlerin dünyadaki sayıları yaklaşık altı milyonken,[488] 1962 yılında bu rakam 24.309.000.538'e ulaşmış,[489] 2002 yılında ise 44 milyon 77 bin 715'e ulaşmıştır.[490]

Baptist Worl Alliance (BWA), 1905 yılında Londra'da kurulmuştur. Bu kurumun ilk başkanı İngiliz John Clifford'dur. İlk genel sekreteri ise James Henry Rusbrooke'dir. Günümüzdeki genel sekreteri ise Den ton Lotz'dur. 1940 yılında bu kurumun merkezi Londra'dam Amerika Washington D.C.'ye nakledilmiştir. Günümüzde Baptist Worl Alliance (BWA), 201 Baptist Birliği'nden (union) oluşan ve 44 milyon vaftizli üyesi bulunan bir kurumdur.[491] 2000 yılı Baptist World Alliance istatistiklerine göre Baptistlerin dünyadaki toplam kilise sayıları 165.264'dür. Toplam taraftar sayıları ise 44.077.715'dir.[492]

487. Tneth Baptist World Congress(Anm. 4), s. 312.

488. Bkz. the Baptist World Congress, London, 11-19. Luly 1905, Authorised Record of Proceedings, s.l.

489. Bkz. Die Baptisten, Herausgegeben vonj. D. Hughey, Stuhttgart, 1963, Anhang, s. 261-264.

490. Bkz. www.bwanet.org/fellowship/member-bodies/member-stats.htm

491. Bkz. www.bwanet.org/fellowship/stats.htm

492. Bkz. www.bwanet.org/fellowship/member-bodies/member-stats.htm

Baptist World Alliance (BWA) şu bölümlerden (division) ve şubelerden (department) oluşmaktadır:

BÖLÜMLER (DİVİSİONS)

1) Baptsit World Aid
2) Evanjelism and Education
3) Comminications
4) Study and Research
5) Promotions and Devolopment

ŞUBELER (DEPARTMENT)

1) Men
2) Women
3) Youth[493] • .

Bu bölüm(division) ve şubelerin (deraptment) bazılarının günümüzdeki faaliyetleri hakkında kısaca bilgi verecek olursak istatistiklere göre:

Baptist World Aid (BWAAid)'de geçtiğimiz yıl bütün dünyada yaklaşık dört milyon Dolar yardım etmiştir. Bu yardımalann 1.3 milyonu naktî para, 2.7 milyonu ihtiyaç eşyası şeklindedir.

Women's Department (Kadın Şubesi), kadınları koruma faaliyetinde iki önemli proje yürütmektedir. Bunlardan birisi Fiji Adası'nda Dorcas Projesidir. Bu projeye göre kadınlar okul programına yaklaştırılmakta ve elişlerinden kadınların para kazanmasına yardımcı olunmaktadır. Ayrıca kadınları

493. Bu konuda eniş bilgi için bkz. http://www.bwanet.org/fellowship/stats.htm;
http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp?-id=21610&PID=47869&mast=

her türlü baskıdan korumak da bu programın içerine dahildir. Diğeri ise Papua Yeni-Gine ve Avustralya'daki Aborgine kadınlarına yönelik olanıdır.

Mens's Department (Erkek Şubesi) ise, erkekler arasında okul ve özel bir iletişim ağı kurmaya gayret etmektedir. Ayrıca dünya çapında erkekler ibadet günü düzenlenmektedir. Mesela bunlardan biri 30 Nisan 2003 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu şubenin şu anki başkanı Doyle Pennington'dur.

Division of Evanjelism and Education (E&E), bu bölümün temel amacı da Hıristiyanlığın yayılması ve eğitim faaliyetlerinin yaygmlaştınlmasıdır. Bu birliğin günümüzdeki başkanı Tony Cupit'tir.[494]

Baptistlerin kıtalara göre dağılımı ise şöyledir:

	Kiliseler	**Taraftarlar**
Afrika	20.126	3.997.375
Asya	22.449	3.781.077
Caribbean Adası	1.499	243.495
Merkez Amerika	1.556	216.510
Avrupa	12.020	783.201
Ortadoğu	62	5.250
Kuzey Amerika	99.631	33.382.655
Güney Amerika	7.921	1.314.667[495]

494. Bkz.http://www.baptisten.org/indexO.html Bkz. http://www.-baptisten.org/index0.html

495. Bkz. http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

Yukarıda da ifade edildiği üzere Baptist Dünya Birliği (BWA), 201 ulusal Baptist birliğinden oluşan ve 44 milyon vaftizli taraftarı olan bir birliktir. Baptistlerin dünya çapındaki genel sayısı ise 100 milyon kabul edilmektedir. BWA, dünyadaki bütün Baptistleri bir araya getirmeye gayret etmektedir. Bilhassa Hıristiyanlaştırma faaliyetine ağırlık vermekte, insanlığın çeşitli sıkıntılarına cevap vermeye gayret ederken insan haklarını da savunmaya devam etmektedir.[496]

BWA'nm temel hedefi dünya Hıristiyanlığını gerçekleştirmektir. Dünya nüfusunun günümüzde 6.3 milyar olarak kabul edilmektedir. Dünyanın genel nüfusuna göre dinlerin istatistik! dağılımı ise şu şekildedir:

Hıristiyanlar	2.1 milyar
Müslümanlar	1.3 milyar
Hindular	850 milyon
Dinsizler	800 milyon
Budistler	370 milyon
Ateistler	150 milyon
Yeni Dinler	105 milyon
Etnodinler	240 milyon
Sihler	23 milyon
Yahudiler	15 milyon[497]

Bu istatistiklere göre dünya nüfusunun % 33.1'i Hıristiyan, % 20.2'si Müslümandır. Bu istatistikler, Baptistleri ciddi manada endişelendirmektedir. Çünkü kendi öngörüleri-

496. Bkz. www.bwanet.org/new/press/2002Aprnews-German.-htm/

497. Dinler hakkındaki bu istatistiki bilgiler hakkında bkz. http://www. bwanet.org/temp la tes/aso08bl/details.asp?id=-21610&P1D=78364

ne göre 2025 yılında Hıristiyanlar % 2 büyüyecekken, Müslümanlar ise % 5 büyüyecektir. Bunun önüne geçebilmek ve Orta Doğu ve Asya'yı Hıristiyanlaştırmak için pek çok planlarının olduğunu söylemektedirler.[498] Dikkat edilirse Baptistler, pek çok Hıristiyan grubundan sadece biridir. Dünya Hıristiyanlığı ülküsü taşıyan bir çok grup vardır. Mesela Presbiteryenler, Adventistler, Yehova Şahitleri bunların canlı örnekleridir. Bu farklı Hıristiyan gruplarının dünya hedefleri göz önüne alındığında, diğer dinler açısından çok ciddi bir tehdit ortaya çıkmaktadır. Bilhassa bu tehlike Türkiye açısından daha önemlidir. Çünkü bütün Hıristiyanların gözünde Türkiye, İslam dünyasının hamisi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Osmanlılarm geçmişte Avrupa ortalarına kadar ilerlemiş olmalarından dolayı, Hıristiyanların Türklere karşı özel bir korku ve de kin beslemesine sebep olduğu söylenebilir. Bu korku, batılıların gözlerinde öyle büyümüştür ki, Protestanlığın kurucusu olan Martin Luther, kıyametin kopuşunu Türklerin düşüşüne bağlamıştır: "Eğer Türkler düşmeye başlamışsa kıyamet gelmiş demektir"[499] sözüyle de bu inanışını pekiştirmiştir. Yani Luther'in bu sözünden anladığımıza göre İsa Mesih'in gelmesi ve bin yıllık Tanrısal krallığı ilan edebilmesi ancak ve ancak Türklerin güç kaybetmesi ve mümkünse dünyadan silinmesiyle mümkün olabilecektir. M. Luther'in bu düşüncesi, Osmanlı'mn güç kay-

498. Bkz. http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp7id-=21610<SrPID=78364

499. John Norton Loughborough, Entstehung und Forschritt der Siebenten-Tags-Adventisten, die darin offenbarte Hand Gottes und eine kurze Schilderung der Advent Bewegung von 1831-1844, Topeke kansas 1896, s. 13.

betmeye başlaması ve Avrupa'da toprak kayıplan Yedinci-Gün Adventistleri isimli bir Hıristiyan grubunun doğmasına sebep olmuştur.[500]

Büyük Orta Doğu projesinin aslında yeni dünya düzeninin ilk ve en önemli ayağını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu planda Türkiye'nin adı çok zikredilmese de kanaatimize göre ana hedef Türkiye'dir. Batı dünyasının gözünde Türkiye hâlâ çok güçlü ve köklü geçmişi ve devlet geleneği olan bir ülkedir. Türkiye'nin zaafa düşürülmesi, gerek Türk dünyası ve gerekse İslam dünyasındaki Hıristiyanlaştırma faaliyetinin yani yeni dünya düzeninin en önemli ayağını oluşturacaktır. Bütün evanjelik grupların ve fundamentalist eğilimli Protestanların kendi kaynaklarında Türkiye'nin bu konudaki önemini görmek mümkündür. Bunun için de onlar, ne edip edip mutlaka bu ülkedeki ezan sesini dindirmeye ve bağrağımızı indirmeye çabalamaktadır.

1. BAPTİSTLER VE DİĞER HIRİSTİYANLAR

Baptistler, kiliseler ve Hıristiyanların farklı manalar taşıdığım savunmakta ve dolayısıyla da bu ikisinin arasının ayrılması gerektiğine inanmaktadırlar. Onlara göre her kilise üyesi Isa'nın takipçisi, Isa Mesih'e inanan bir Hıristiyan'dır. Fakat en azından Avrupa'da Baptistler kadar İsa Mesih'le ve Hıristiyanlıkla sıkı alakalan olmayan kilise üyelerinin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Kendilerini daha iyi Hıristiyan olarak kabul eden Baptistler, diğer Hıristiyanlara göre farklı bir kilise olduklarını iddia etmektedirler. Yine onların iddiasına göre, Baptistler olmaksızın Avrupa'da

500. Krş. Ali Rafet Özkan, Fundamentalist Hıristiyanlık [Yedinci Gün Adventizmi], Alperen Yayınlan, Ankara 2002, s. 147-163.

hiçbir bağımsız kilisenin olması mümkün değildir. Lutheran kiliselerin İncil ile amel etmelerine rağmen, başlangıçta Hıristiyan cemaatinde mevcut olan "inanç vaftizi"ni Baptistler gibi kabul etmemeleri de yine Baptistlerce eleştiri konusu edilmektedir.[501] Dolayısıyla diğer kilise mensuplarının, "inanç vaftizi" gibi çok önemli olan ilk kilise uygulamasını kabul etmeyişleri Baptistlerce yadırganmaktadır. Baptistler, diğer kiliselerin sadece ilk kilise uygulamalarını terk edişlerini eleştirmekle kalmamakta, bilakis "Bağımsız Kilise" anlayışın ikame edilişi hususunda da kendilerinin öncülük yaptığını savunmaktadır. Onlara göre bu, kendilerini diğer kiliselerden ayıran önemli özelliktir.

Baptist kanaatine göre, bütün teolojiler ve bütün ökümenik alakalar Incil formlarının ihlaliyle kilise bölünmelerine sebebiyet vermektedir. Baptistlerin Hıristiyanların birlik çağrısına cevabı, reform prensibi olan "kutsal kitaba yeniden dönüş" olarak değerlendirilmektedir. Aslında bu prensip, pek çok Hıristiyan grubunca benimsenmektedir. Lâkin iş kiliselerin birlik olmasına gelince durum değişmektedir. Çünkü günümüzde Hıristiyan pramidinin başı yoktur. Her mezhep, kendisinin gerçek olduğunu, diğerlerin ise sahte Hıristiyan olduğunu iddia etmektedir. Hal böyle olunca geçmişte olduğu gibi günümüzde de Hıristiyan gruplar, diğerlerini dışlayarak yollarına devam etmeyi tercih etmektedir. Ancak kimi dönemlerde bu tercihler, çok katı ve acımasızca yapılmıştır. Kendisi gibi olmayan grup veya mezheplere yaşama şansı da tanınmadığı olmuştur. Dolayısıyla bu haliyle kiliselerin, "Hıristiyanlığın bölünmüşlüğü "nün adetâ birer göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

501. Günter VVieske, "Baptisten und Andere Chirisıen", Die Baptisten, Herausgegeben vonj. D. Hughey, stuttgart, 1963, s. 244.

Bunun en canlı örnekleri Orta Çağ engizisyonlarında bulunmaktadır. Ayrıca 16. yüzyılın ökümenik probleminin, 19. veya 20. yüzyılmkilerle mukayese edilemeyecek kadar sert olduğu bilinmektedir. Nitekim kaynaklardan o zamanlar vaftiz cemaatlerinin, İsviçre, Avusturya, Almanya ve Hollanda'da, "celladım kardeşim olabilir mi?" endişesini taşıdıklarını öğrenmekteyiz.[502]

Hıristiyanlar sadece teoloji alanlarında, cemaat ve sakramentler üzerinde farklı görüşlere sahip olmamış, aksine katı zıtlıklarda ve yazılı belirlenmiş şahadetlerde yaşamış ve ölmüşlerdir. Hugmaier ve Zwingly en azından arkadaşlardı, reformasyon için yapılan savaşta silah arkadaşı olmuşlardır. Sonra Hugmaier, "inanç vaftizi" anlayışını benimsemiş, bunu tebliğ etmiş ve devamlı pratiğe dökmüştür.[503] Böylece en yakın arkadaşıyla yoları ayrılmıştır. Bu örnekler gerçekten çok dikkat çekicidir. Çünkü Orta Çağ Avrupası'ndaki insanlar kendi kardeşlerinden emin olamamakta, ölümünün kardeşinin elinden olabileceği endişesini taşımaktadır. Dava ve kader arkadaşları birbirlerinden emin olamamakta, her an yolları ayrılabilmekte ve iki dost düşman olabilmektedir. Orta Çağ sonrası katı müsamahasızlık bertaraf olmuşsa da kiliselerin bir birlerine bakışları yine mesafeli olmuştur. Hiçbir kilise, diğerini inanç kardeşi olarak görmek istememiştir.

Baptistler, Avrupa devlet kiliseleri ve Anglosakson sahasının bağımsız kiliselerinin de kıta Baptizm'ini anlayamadığından şikayetçidir. Baptistler, ortaya çıktıkları çağın genel karakteri olan müsamahasızlıktan çok çekmiş ve takibata

502. Wieske, a.g.m., s. 245.
503. Wieske, a.g.m., s. 245.

uğramışlardır. Bu takibat hafifletilmiş biçimde yakın geçmişe kadar da devam etmiştir. Günümüzde bazı Baptist cemaatleri bilinçli ya da bilinçsiz olarak baskı altında kaldıklarını düşünmektedir. Nitekim "din hürriyeti", başlığı altında bu konu teferruatlıca incelenmiştir. Onlar, geçmişten günümüze kadar diğer Hıristiyan mezheplerince kendilerine yaşatılan sıkıntıların ve elde ettikleri tecrübelerin, Tanrı'nm gözleri önünde hak veya haksızlık için güven dolu bir birlikteliğe engel teşkil ettiğine inanmaktadır.

Bundan dolayı Baptistler, diğer Hıristiyanların ve geleneksel akımların asla karanlık sulara sürüklenemeyeceği anlayışlarını muhafaza etmektedirler. İlk Baptist cemaatinin 1609 yılındaki kurucusu olan John Smyth'in inanç esasında bu konuda şöyle denmektir: "diğer cemaatlerdeki inanan Hıristiyan kardeşler ve hidayete ermiş olanlar nerede ve hangi ismi taşırsa taşısın kilisedirler...Biz hepsini aynı anda kutsal öpücükle selamlıyoruz ve biz; öyle ki bunlar birbirinden ayrılmış ve pek çok mezhep ve ufak gruplara bölünmüş olsalar da ve az önemli temellere dayanıyor olsalar da aynı inanç, aynı ruh, aynı Tanrı, aynı Rab, aynı beden ve aynı vaftizle yoğrulmuş olduğumuza bütün kalbimizle iştirak ediyoruz."[304]

John Smyth'in geniş çaplı kardeşlik tavrı, yeni bir cemaatin kuruluşu olarak kabul edilmektedir. Bu, günümüze kadar yegane Baptist temel davranışı olmuştur. Özel bir cemaatin sınırlarıyla Tanrı halkının sınırlarının aynı olmadığına inanılmakta ve bilinmektedir. 1905 yılında kurulan Baptist Dünya Birliği, bütün Hıristiyanların kardeşlik birliğini 1923

504. WT.Whitley, The Works of John Smyth, Cambridge 1915, II, s.745.

yılında Stockholm'de düzenledikleri 3. kongrelerinde yeniden güçlendirdiler: "Gerçekten Mesih ile bağlantı kurmuş olan herkes genel kurtuluş içerisinde bizim kardeşlerimizdir. Onlar Katolik ya da bir Protestan veya tamamen küçük bir cemaate ait olabilirler."[303] Baptistler, bu düşüncelerinde samimi olduklarını kanıtlamak için de "Akşam Yemek Ayini"ni bütün Hıristiyanlara açık olarak kutlamayı tercih etmişlerdir.

William Carey'den yüzyıl önce İngiltere'de Kalvinist Baptistlerin başında bulunan John Bünyan, diğer cemaatlerin inanan üyelerini Akşam Yemeği Ayini'ne davet etmeye gayret etmiştir. Bu anlayış, 1689 yılında Londralı Baptist cemaatlerinin yöneticilerinin toplantısında tasvip edilmiştir. Aynı çizgide 1660 yılında Anglikan Devlet Kilisesi'nin yönetimine bağlanmış olan Protestan rahipler de 1760 civarında aynı davranışı sergilemişlerdir. Bu rahipler mezhepsel olarak Presbteryen, İndependent ve Baptisttirler.[506]

Bununla birlikte Baptistlerin diğer mezhepleri kucaklayan en meşhur girişimi William Carey'in açık "ökümenik" tavrıyla olmuştur. O, bir taraftan Baptist Missionary Society (Baptist Misyoner Topluluğunun) kurucusu, diğer taraftan da mezhepler Dünya Misyon Konferansı'nm manevî babasıdır. W. Carey'den 13 sene sonra Hindistan'da faaliyet gösteren Andrew Fuller, 1806 yalında; "keşke farklı mezheplere mensup olan Hıristiyanlar irtibatlarını her on yılda bir düzenlenecek olan konferanslarda düzeltmiş olsalardı, çünkü böylece dünya misyonerliği önemli ölçüde talep edilmiş

505. Third Baptist World Congress, Stockholm, 21.-27.july 1923, Record of Proceedings (London 1923), s.224.

506. Wieske, a.g.m., s.246.

olurdu" şeklinde yazmıştır. Carey, farklı misyonlara 1810 veya 1812 yılında ilk dünya misyonerler konferansının düzenlenmesini teklif etmiştir. Onun bu rüyası, tıpkı Fuller'in planladığı gibi ancak 1910 yılında gerçekleşmiştir. Bu Edinburgh'daki ilk dünya misyonerlik konferansıdır.[507] Dikkat edilecek olursa Baptistler, kendi aralarındaki birlikleri ve misyon topluluklarını oluşturmuş olmalarına rağmen, dünya Hıristiyan misyonerliği konusunda diğer Protestan kiliselerle işbirliği yapmaktan kaçınmamaktadırlar. Aynı zamanda onlar, 1910 yılında tertiplenen ilk "Dünya misyonerler Konferansı "nın da öngülüğünü yapmışlardır. Bu girişimleri diğer kiliselerle birlikte hareket etmeye hazır oluşlarının göstergesi olarak algılanabilir.

19. yüzyılda kilise cemaatlerinin sınırlarını aşan "kiliselerarası" ilişkilerin arttığı gözlenmektedir, ilk büyük Protestan Incil Topluluğu, Carey ile birlikte çalışmış olan diğer dil bilimciler ve misyonerlerin de bu "kiliseler arası" organizasyona dahil olduğu bildirilmektedir. Böylece Baptistler, kendi hedefleri olan İncil toplulukları faaliyet sahalarını aşan mezhepler üstü bir işbirliğine girişmişlerdir. Hatta USA'daki Güney Baptistlerinin, Amerikan İncil Topluluğu ile 1935 yılından beri bütün halkları Incil'e ulaştırabilmek için büyük bir işbirliği içinde oldukları söylenmektedir. 1846 Ağustosunda kurulmuş olan Evanjelish Aliance'a Baptistlerin yanı sıra Protestan kilise ve cemaatin de katılması geçen yüzyılın en önemli ökümenik hareketi olarak değerlendirilmektedir. 800'den fazla delege, 52'den daha fazla kilise kolu bu birlikte temsil edilmektedir. Bu birliğin ilk sekreterliğini yapan Ingiliz Baptist vaiz Dr. Edward Steane söyle demektedir: "...

507. Wieske, a.g.m., s.247.

bizim birliğimiz kilise halkından, Dissenterlerden, presbiteryanlerden ve devlet kilisesinin temsilcileri olan Methodistlerden ve gönüllü kiliselerden oluşmaktadır.[508] Dikkat edilecek olursa Baptistler, diğer mezheplerle birlikteliği yalnızca misyonerlik amaçları için yani dünyanın bir an önce Hıristiyanlaşmasını gerçekleştirmek için istemektedirler. Oysa teolojik, inanç esasları ve pratikleri açısından her hangi bir birliktelik yaklaşımını görmek mümkün değildir.

Baptistler, Hıristiyan olmayı bir sakramente bağlı kılmamış, aksine İsa Mesih'e inanmaya bağlamıştır. Onlar, kendi vaftizlerini reddeden diğer Hıristiyanları da kardeş olarak tanıdıklarını ifade etmiştir. Baptistlerin bu açık yaklaşımının, ökümenik hareketin doğmasına katsı sağladığı söylenebilir. 1910 yılında pek çok misyoner grubun katılımıyla gerçekleştirilen ilk "Dünya Misyon Konferansı" bunun en canlı örneğidir.

a. Diğer Mezhepler

Teolojik olarak bütün insanların manevî beraberliğindeki kardeşlik, beraberlik faaliyetinde bulunmak ve Mesih vasıtasıyla yollarını ayırmak ne kadar kolaysa, Baptistler için tıpkı diğer kiliselerdeki gibi Yuhanna İncili 17. Bap'tan onlar için hangi taleplerin çıkarılacağını açıkça söylemek bir o kadar zordur. İsa, havarilerin birliğinden ne anlamaktadır? Onlar kiminle bir olabilir, kiminle olamaz? Yuhanna Incili'nin 17. Babı, günümüzde teşekkül eden kiliselerden de birlik olmayı talep etme anlamını taşımakta mıdır? ya da kendileriyle mutlaka bir olunmak zorunda olunan kilise ve

508. Ruth Rouse - Stephan Charles Neil(Hrsg.), Geschichte der Ûkumenischen Bewegung, Göttingen, 1958, Bd.2, s. 439.

cemaatler le "dünya inancı" mı vardır? Baptistler bu ve benzeri sorulara diğerleri hakkında farklı fikirleri olduklarını açık yüreklilikle cevap vermektedirler. Mesela Norveç'te Baptistler, kendi cemaatlerinin yanında dört veya beş farklı cemaatin aynı temeller üzerinde durduğunu itiraf etmektedir. Baptistlerin bu konudaki bir diğer tecrübesi ise birkaç yerde bazı insanların "Katolikliği" yeterli görmeyerek eski, kiliselerinden ayrılırken, bazıları da yenilerini yeterli görmemektedir.[509]

Roma-Katolik kilisesinin yanında günümüzde on milyon üyesiyle Güney Amerikalı Baptistlerin önemli bir bölümü, ökümenik tarafın dışında yer almaktadır. Bu Baptistlerce şaşılacak bir durum olarak algılanmaktadır, çünkü 1890 yılında cemaat birliği, USA'daki diğer Protestan gruplarla resmî bir öğreti sözünü teklif etmiştir. Onların tavsiyesi şöyledir: "biz kardeşlerimizin kilise yöneticilerine diğer mezheplerin dergilerini, Hıristiyanların birlik problemleri hakkındaki esaslı bilgileri, Hıristiyan yayını olarak neşretmenizi tavsiye ediyoruz...."[510] Her teklifin kabul edileceği diye bir şartın olmadığını da hatırlatmak isteriz. Kaldı ki, Baptistler bağımsızlığa çok büyük önem vermektedir. Hal böyle olunca kendi birliklerine katılmayan diğer Baptist grupları zorlamak mümkün olmamaktadır. Aynı zamanda bir birliğe üye olan cemaatler de, kendi kilise yönetiminde birliklerinden tamamen bağımsızdır.

Almanya'daki Baptistlerin diğer gruplarla işbirliği hakkında Hans Luckey şöyle demektedir: "1938 yılında başla-

509. Wieske, a.g.m., s. 249.

510. William Wright Barnes, The Southern Baptist Convention, 1845-1953, Nashville , 1954, s. 271.

yan müşterek misyon, ilkti ve müşterek anayasa ise bunu müteakibiydi."[511] Bununla birlikte birleşmelerin ardından ayrılıklar da olduğunu hatırlatmakta yarar var. Bilhassa bu ayrılıklar; cemaat yönetimi, "açık" ve "kapalı" "Akşam Yemeği" anlayışlarından kaynaklanmıştır. Kiliseler arasında belirlenen kurallar ise şöyledir:

1. Baptistler "açık cemaatleri" aynı haklara sahip olarak kabul etmiştir.

2. Kendi yerlerinde "kapalı" Baptist cemaatleri ve kardeşlerin "açık" bir toplantısıdır.

3. Baptist cemaatleri "kapalı cemaat" olarak kalırlar. Bu şu demektir; onlar tam üye olarak yalnızca inanarak vaftiz olanları kabul ederler.[512]

b. Ökümenik Vazife ve Görüşler

Baptistlerin ökümenik vazife anlayışlarını şu şekilde maddeler halinde verebiliriz:

1. Baptistler, Yuhanna İncili 17. Bap'ta İsa'nın havarilerinin bir olmasından neyi anladıklarını çok iyi ifade etmelidirler.

2. Baptistler, Dünya Birliği'nin gelecekteki vazifelerinin neler olacağını çok iyi aydınlatmak zorundadırlar.

3. İncil cemaati ve birlik anlayışının temelleri ve kiliseler arası sözleşmelere Baptistler daha fazla riayet etmeli ve gücü temsil etmelidirler. Incil'in esas olduğu, inanç vaftizinin şart olduğu ve dünya misyonunun hedef olduğunu temsil etmelidirler.

511. Hans Luckey, "War der Zusanmenschluss derier Taufgesinnter Gruppen in Jahre 1941 ein Model fûr kirchliche Einigung ? ", Ökumenische Rundschau, Heft 4, Oktober 1959, s. 179.

512. Luckey, a.g.m., Ökumenische Rundschau, s. 179.

4. Baptist birlikler, inanç akrabaları olan cemaatlerle daha fazla irtibat kurmalıdırlar.

5. Bazı Baptistler, mesela bağımsız doğu cemaatleri mecburen Katolik olmuştur.

6. Ökümenik konsey, kendisini ve vazifesini daha fazla araştırmalıdır.[513]

Ökümenik Hareket (Ecumenical Movement), Hıristiyanlıkta bütün İsa inananlarının birleşmesini hedefleyen bir akım olarak gösterilmektedir. Ökümenik Hareketin 1910 yılında Edinburgh Konferansı ile başladığı kabul edilmektedir. Uluslar arası Misyonerlik konseyinin kurulmasına sebep olan bu hareket, özellikle Protestanlar arasında yayılmıştır.[514] Bu hareketin öncülüğünü de Baptistler yapmıştır. Zira 1910 yılındaki misyonerler toplantısının gerçekleşmesinde onların katkıları büyük olmuştur. Ayrıca Baptistlerin anayasasında, diğer Hıristiyanlar "inanç kardeşleri" olarak tavsif edilmektedir. Zaten Ökümenik Hareket, "İnançta Birlik" felsefesini oturtmak istemektedir. Bu harekete göre apostelik inanç, sadece söz vasıtasıyla değil, bilakis sakramentler ve kilise birliği vasıtasıyla da bilinmektedir.[515] Onlar, inanç birliğindeki samimiyetlerinin bir göstergesi olarak "Akşam Yemeği Ayini"ni de mezhep taassubu göstermeksizin bütün Hıristiyanlara açık bir şekilde kutlamaktadır.

Görüldüğü üzere Baptistler genel olarak ökümenik tavrı benimsemektedirler. Ancak bütün Baptistlerin ökümenik

513. Wieske, a.g.m., s. 256.

514. Bkz. Gündüz, Din ve inanç Sözlüğü, s. 297.

515. Bkz. Lukas Vischer, "Einheit im Glauben", Ökümenische Perspektiven von Taufe, Eucharistie und Amt, Herausgegeben von Max Thurian, Verlag Otto Lambeck, Frankfurt am Main 1983, s. 23.

anlayışı taşımadıklarını tekrar hatırlatmakta yarar vardır. Mesela Güney Baptist Konvansiyonu (Southern Baptist Convention) bunlardan biridir. Onlar dünya misyonunu, kendi adlarına yapmayı tercih etmektedirler. Bu konvansiyonun dışındaki pek çok birlik ise ökümenik anlayışlarım muhafaza etmektedirler. Baptistlerin bu konuda ne kadar başarılı olabileceğini ise zaman gösterecektir. Çünkü ökümizmin Hıristiyanlıkta önemli bir yeri vardır ve her grup ökümenik sıfatını kullanamamaktadır. Kendilerine ökümenik sıfatını yakıştırmalarının da fazla bir anlamı olmamaktadır. Zira bu, asırlar boyunca devam edecek olan bir süreçtir. Katolik Kilisesi, ökümenizmi temsil ettiğini iddia etmektedir. Buna mukabil Ortodoks Kilisesi de son yıllarda ökümenik sıfatını kullanmaktadır. Ortadoksların bu tavrı daha çok siyasidir ve dünya Hıristiyanlığını da temsil etmemektedir. Baptistlerinki ise daha ziyade ökümenik hareket dahilindedir. Onlar, bu kavramla bütün Hıristiyanlan temsil etmekten daha ziyade, Hıristiyanlan hiç olmazsa misyonerlik faaliyetinde, birleştirmek ve dünya Hıristiyanlığını daha hızlı gerçekleştirmek arzusundadır.

Baptistler ökümenik irtibatları gerçekleştirebilmek için öncelikle kendi aralarında birleşmeyi denemişlerdir. Zaman zaman ayrılıklar yaşansa da bu birleşmelerden başarı elde ettikleri de olmuştur. Sonra da "kardeş cemaatler" olarak kabul ettikleri kendilerine yakın Protestan gruplarla, hiç olmazsa misyonerlik faaliyetlerinde birlikte hareket etmeyi denemişlerdir. Baptistlerin bu girişiminde başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Zira bilhassa Asya, Afrika ve Okyanusya adalarındaki faaliyetlerinde büyük bir gelişme kaydetmişlerdir.

SONUÇ

Bu araştırma, Baptizm kelimesinin Yunanca "suya daldırmak", "suya batırmak" yahut "yıkamak" anlamına gelen (baptein) kelimesinden türediğini ve Vaftiz ritüelinin, Hıristiyanlık öncesi bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ritüel, ilkel dinlerden en gelişmiş dinlere varıncaya kadar çok geniş bir sahada tatbik edilme imkanı bulmuştur.

Hıristiyanlık öncesi bir geçmişe sahip olan vaftiz, Hıristiyanlıkta da çok önemli bir ayin olarak varlığını devam ettirmiştir. Bilhassa Hz. İsa'yı vaftiz eden Hz. Yahya, "Vaftizci Yahya" namıyla günümüze kadar adeta sembol olmuştur. Hz. İsa'da vaftizi tatbik etmiş ve bunu havarilerine tavsiye etmiştir. Önceki din ve kültürlerdeki gibi vaftiz, Hıristiyanlıkta da su ile alakalı bir uygulama olagelmiştir.

Her ne kadar kendi kökenlerini Hz. İsa ve havarilerine dayandırsalar da, Baptistlerin 16. yüzyılın ikinci yarısındaki Anglikan Devlet Kilisesine karşı başlatılan Puritanik bir protesto hareketi neticesinde 17. yüzyılın başlarında ortaya çıktıkları anlaşılmaktadır. 1609 yılında bir Puritan rahip olan John Smyth'in önderliğinde kurulan bu grup, "Kongregasyonalit" ve "İndependent" olmak üzere iki ana kola ayrılmıştır. Ayrıldıkları kolların özelliklerine göre "Genelleyi-

ci Baptistler" (General Baptists) ya da" îstisnacı Baptistler" (Particular Baptists) şeklinde isimlendirilmişlerdir.

Baptistler Protestan orijinli oldukları için zamanla Kalvinik, Armianik, Presbiteryen gibi grupların özelliklerini de benimsemişlerdir. Bir anlamda Baptistleri pek çok Protestan grubun bir süzmesi olarak da tanımlamak mümkündür. Ancak onların en ayırıcı ve belirgin özellikleri ise "Bağımsız Kilise" oluşlarıdır.

Baptistler pek çok konuda Hıristiyanlara öncülük yapmışlardır. Baptistlerin dikkat çeken bir diğer yönü ise onun Orta Çağın müsamahasız, toleranssız İngiltere'sinde ortaya çıkan bir grup oluşudur. Bu grup, içinde yaşadığı şartların gereği olarak din ve vicdan hürriyetini bayraklaştırmıştır. Çünkü o dönem hakim olan Hıristiyan zihniyeti, kendisi gibi olmayan veya kendisi gibi inanmayan Hıristiyanlara yaşama şansı tanımamıştır.

Baptistler her çağın ve yaşadıkları ülkelerin özelliğine göre lider çıkarabilmişlerdir. Mesela Roger Williams, Rhode Adası'm 1638 yılında yeni bir koloni olarak kurmuş ve orada tam bir din hürriyetini resmen ilan edilmiştir. William Carey ise, kendi çağının misyonerliğinde çığır açan bir öncüsü olmuştur. 1793 yılında Hindistan misyonuyla Carey, "Modern misyonerliğin" başlatıcısı olarak kabul edilmiştir. Keza Johann Gerhard Oncken, Baptistlerin Avrupa'daki en önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Zira onun sayesinde Baptist misyonu bütün Avrupa Kıtası'na yayılabilmiştir. Baptistlerin doğum yeri olan İngiltere'de ise 19. yüzyılda çok güçlü Baptist şahsiyetler yetişmiştir. Bunlardan üçü John Clifford, C. H. Spergeon ve Alexander Mac Laren'dir.

Baptistlerin dikkat çeken bir diğer hususiyetleri ise cemaat yapılarıdır. Onlar kendi içlerinde tamamen bağımsız

olmalarına karşın, diğer Baptist cemaatleriyle birlikler kurmakta ve müşterek faaliyetler yürütebilmektedirler.

İbadetlerinden biri olan vaftizi uygulama şekilleriyle de dikkatleri üzerlerine çekmektedirler. Onlar, vaftizi "Suya tamamen daldırma" suretiyle yapmaları ve "inanç vaftizi" anlayışıyla diğer Hıristiyan gruplarından ayrılmaktadır.

"Açık Akşam Yemeği Ayini" de Baptistlerin dikkat çekici özelliklerinden biridir. Onlar bu ayini ayda bir defa kutlamakta ve Baptist olma şartı aramaksızın bütün Hıristiyanların ayinlerine katılmasına müsaade etmektedirler. Bu uygulamaya Baptistlerin dışında hiçbir Hıristiyan grupta rastlanmamaktadır.

Ayrıca diğer Hıristiyan grupları "inanç kardeşleri" olarak kabul etmeleri ve ökümenik hareketin doğuşuna katkı sağlamaları da zikredilmesi gereken bir diğer özellikleridir.

201 ülkede misyon ağına sahip olmaları da dünya misyonerliğindeki yerleri açısından önemlidir. Baptistler, Dünya Birlikleri olan Baptist World Alliance (BWA) kanalıyla pek çok ülkede misyon yürütmekte ve dünyada adım atmadık yer bırakmamaktadırlar. Dünyanın Hıristiyanlaşmasının gerçekleşebilmesi adına diğer Hıristiyanlarla birlikte hareket etmekten de geri durmamaktadırlar.

İsa Mesih'in "Tanrısal Krallığı" kurmak için bir an önce dünyaya gelmesini ve böylece kıyametin kopmasını arzulayan fundamentalist eğilimli bazı Baptist grupların varlığı da tespit edilmiştir. Bilhassa bu gruplara dikkat etmek gerekmektedir. Bunlar; Incil'e dayalı yeni bir dünya düzeni kurma özlemini her fırsatta dile getirmekte ve hatta kuruluş amaçlarını bu hedefe dayamaktadırlar. Büyük Orta Doğu projesi veya dünyaya yeni şekil verecek olan her türlü projelerin arkasında da evanjelik karakterli Hıristiyanları gör-

mek mümkündür. Bunlar için dünyanın hızla Hıristiyanlaştırılması ve Kutsal kitaplarında öngörülen formata göre dünyaya yeni düzen ve şekil verilmesi, "Hıristiyan Kıyameti"nin gerçekleştirilmesine matuftur. Bütün Hıristiyanlar için Hz. İsa'nın bulutların arasında tekrar dünyaya gelmesi arzu edilen bir beklentiyken, evanjelikler için ise bu beklenti onların ayırt edici özelliği haline dönüşmüştür. Hz. İsa'nın yer yüzüne dönmesi, onlar için kıyametin kopması ve "Bin Yıllık Tanrısal Krallığın" kurulması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu beklenti, "Hıristiyan armegedonu" (kıyameti)dir.

Incil'in Vahiy kitabında kıyamet alametleri olarak Dicle ve Fırat havzasının kan gölüne dönmesi ve kıyametin kopuşuyla görevli dördüncü meleğin buralara kan ve savaşları getirmesinden söz edilmektedir. Kutsal kitaplarına sıkı sıkıya bağlı olan ve onun her emrini yerine getirmeye çalışan evanjelikler için, Anadolu topraklarında kaos ve savaş çıkartma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bilhassa İslam coğrafyasında cereyan eden savaş ve işgalleri, Evanjeliklerin yeni dünya düzenini gerçekleştirme veya Dünyanın Hıristiyanlaştırılmasım sağlama eylemi olarak değerlendirmek mümkündür.

Evanjelik Hıristiyanların Türkiye ve İslam dünyasında genellikle orta sınıf üzerinde yoğunlaşmış olmaları ilginçtir. Devlet ve milletleri ayakta tutan ana unsur, güçlü orta sınıflardır. Orta sınıfı zihnen, ruhen, ekonomik ve moral olarak yıkılan ülkelerin ayakta kalmaları güçtür. Türkiye'de son yıllarda artan misyonerlik hareketinin basit din tebliğinden öte olduğunu, bu tür çalışmaların gizli, sinci ve kapalı gidişin zihinlerimizi kurcaladığım da unutmamak gerekir.

Milli ve manevi değerlerine sıkı sikaya bağlı olan Orta sınıf yıpratılıp düşürüldüğü zaman, ülkede Hıristiyanlaştı-

rılmaya karşı olan drenaj da kırılacaktır. Kanaatimizce misyonerlerin yeni hedefi bu drenajı kırmaktır. "Misyonerlik faaliyetleri abartılıyor, o kadar ciddiye almaya gerek yok" tarzında beylik laflar eden çevrelerin bu sosyolojik gerçeği görmeleri gerekir. Misyonerlik faaliyetleri ile din elden gitmez ama ülke elden gidebilir.

Sosyolojinin "yapı bozumu" olarak ifade ettiği dejenere etme de misyonerlerin sürekli başvurduğu metotlardandır. Bilhassa ülkemizde aile yapısının bozulması, aile içi kavgaların artması da evanjelik Hıristiyanların arzu ettiği bir durumdur. Çünkü misyonerler, bir ülkeyi kültürel açıdan yıkmadan, kendilerini o ülkeyi tamamen fethetmiş saymazlar. Dolayısıyla onlar için aile bağlan güçlü olan Türkiye'nin bu özelliği tahrip edilmeden netice almak zor olacaktır. Bundan dolayı da ilk hedef, kaleyi içten fethetme anlamına gelecek olan aileyi bozmak olmaktadır. Inkültürasyonla (kültürleşme) önyen evanjelikler, Hıristiyanlaştırmayı başardıkları dindar aile çocuklarını rahiplik, pastörlük gibi ruhani bir göreve yükseltmek suretiyle aile içi çatışmayı tetiklemiş olmaktadır.

Çocukları Hıristiyanlaştırılmış aileler kendi içlerinde kavga yaşasalar da bunu dışarıya yansıtmamaya özen göstermektedir. Ancak çocuğuna pastörlük veya rahiplik görevi verilmiş olan aileler, toplum içerisinde saygınlığını kaybetmektedir. Toplumsal yapıdaki bu çatlama, toplumsal huzurumuzu da zedelemektedir. Ayrıca etnisite ve itikadı farklılıkların büyütülerek, abartılarak toplumda bir kaos ve kavga ortamı yaratılmaya çalışıldığı da unutulmamalıdır. Baptistlerin bilhassa Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerimizde yaşamakta olan ve kendilerini "Kürt" diye isimlendiren kardeşlerimiz ve vatandaşlarımızdan bazılarını

"Aîevi-Kürtler" diye ayırarak onlar üzerine daha fazla ağırlık vermiş olmaları da dikkat çekicidir. Öyle ki bunlar 169400 Kürt-alevisi vatandaşımızın olduğunu tespit ettiklerini söyleyebilecek kadar da fütursuzca hareket etmektedir. "Siyasal Hıristiyanlık" olarak da tanımlamak mümkün olan bu girişim, sadece istatistik yapmakla yetinmemektedir. Bu kardeşlerimizi, Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilmeden önce Hıristiyan olduklarına ve Türklerin onları zorla Müslümanlaştırdıklarma inandırmaya çalışmakta ve asli dinlerine yeniden dönmeye çağırmaktadırlar. Bu girişimleriyle de onlar, ülkemizdeki yapının dejenere edilmesi faaliyetine devam etmektedirler. Misyonerlerin yapmaya çalıştığı şey, öncelikli olarak din değiştirtme değil, bilakis Türkiye'yi bir birine düşürecek nifak tohumlarını atmaktır. Bu doğrudan Hıristiyanlaştırma hareketi değil siyasî bir harekettir. Nitekim tarihte bunun canlı örnekleri yaşanmıştır. Öncelikle Osmanlı'ya bağlı Müslüman ülkelere ve insanlarına bağımsızlık adı altında Türk düşmanlığı ve kini aşılanmıştır. Keza Balkanlardaki Osmanlı'ya bağlı olan devletleri de aynı şekilde organize etmişlerdir.

Ayrıca son zamanlarda yürütülen bütün genel misyonerlik faaliyetlerinden; Türksüz bir Türk dünyası, Türkiyesiz bir İslam dünyası ve Islamsız bir Türkiye ve Türk dünyası oluşturma gayreti içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Nitekim "Büyük Ortadoğu Projesinin" bir ayağı da doğrudan Türkiye ve Türk dünyasıyla alakalıdır.

KAYNAKLAR

Albrecht, Paul, The Chuches and Rapid Social Change, London 1961.

Algermissen, Konrad, Konfessionkunde, Achte Auflage, Neu bearbeitet von Wilhelm de Vries SJ, Erwin Iserloh, Laurentius Klein OSB, Kurt Keinath, Verlag Bonifacius-Drukerei, Paderborn 1966.

Aydın, Mehmet, Dinler Tarihine Giriş, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2002.

Bacoats, J. H., "Beliver's Baptisim as a Personal Experience", Sixth Baptist World Congress, 1939, (s. 179).

Balders, Günther, " Der Bund Evanj elisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland", Glieder an Einem Leib, Hans-Beat Motel (Hrsg.), Christlicher Verlaganstalt, Konstanz 1975, (s. 95-133).

Baptist Worl Alliance, Tenth Baptist World Congress, Rio dejaneiro, Brazil, 26 Jun- 3 Juli 1960.

Baptist Worl Alliance, Tenth Baptist World Congress, Rio dejaneiro, Brazil, 26.Jun-3. Juli 1960.

Baptist World Alliance, Second Congress, Philadelphia, 19-25 Jun 1911.

Baptist World Alliance, Tenth World Congress, Rio de Janeiro(Brasilien), 26 Jun- 3 July 1960, Official Report.

Barbier, Maurice, Modern Batı Düşüncesinde Din ve Siyaset, çeviren Özkan Gözel, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1999.

Barnes, William Wright, The'Southern Baptist Convention, 1845-1953, Nashville 1954.

Bartlet, J. V, "Baptism (New Testament)", Encyclopaedia of Religion and Ethics, edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, (s. 375-379).

Bartz, Wilhelm, Freikeirchen in Deutschland Geschichte, Lehre, Ordnung, Spee-Verlag Trier, 1973.

Bates, M. Searle, Glaubensfreiheit. Eine untersuchung, Übersetz von Richard M. Honig, New York 1947.

Beasley- Murray,G. R., "Die Taufe der Glaeubigen", Die Baptisten, (die Kirchen Der Welt II), John David Hughey (Hrsg.), Stuttgart 1964, (s. 27-36).

Bekenntnisse der Kirche Bekenntnistexte aus zwanzig Jahrhunderten, Herausgegeben von Hans Steubig im Zusammenarbeit mit J. E Gerhard Goeters, Heinrich Karpp und Erwin Mülhaupt, Theologischer Verlag Rolf Brockhaus, Wupertal 1970.

Bolay, S. Hayri, Felsefi Doktrinler Sözlüğü, Akçağ yay., 4. baskı, Ankara 1987.

Brandsma, Jan Auke, "Autonomie und Kooperation", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 73-81).

Broadus, John A., "The Duty of Baptists to Teach Their Distinctive Views", (Pamphlet 1881).

Carey, S. Pearce, William Carey, London, 1923.

Carver, William Owen, The Course of Christian Missions, New York 1933.

Cazelles, H., "Baptertie (de Jean)", Catholisme Hier Aujourd'hui Demain, G. Jacquemet, Paris 1954,1, (s. 1228).

Clark, Neville, Christian Baptism, London 1959.

Coşar, Fatma Mansur, Din Savaşları, Büke yay., İstanbul 2000.

De Ferrari, T. M., "Baptism (Theology of)", New Catholic Encyclopedia, Editorial Staff at the Catholic University of Americana, Washington 1966, II, (s. 62-68).

Der Bund Evanjelich-Freikirchlicher Gemeinden Eine Selbstdarstellung, Herausgegeben von Wolfgang Eisenblaetter, Herman Jörgensen und Hinrich Schmidt, Oncken Verlag, Wupertal und Kassel 1992.

Der Bund Evanjelisch-Freikirchliher Gemeinden Eine Selbsdarstellung, Herausgegeben von Wolfgang Eisenblaetter, Herman Jörgensen und Hinrich Schmidt, Oncken Verlag, Wuppertal und Kassel 1992.

Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Stuhttgart, 1963, Anhang, s. 261-264.

Dobbins, Ganies S., "Erziehung und Schulwesen", Die Baptisten, Stuttgart 1964, (s. 95-107).

Duncan, Peope A., "Der Ursprung der Baptisten", Die Baptisten, Herausgeben von J. D. Hughey, (Die Kirchen der Welt Band II), Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 125-135).

Ebenstein, William, Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, çev. ismet Özel, Şule Yay., İstanbul 1996. Gustav

Eberhard, Walter, Aufklaerung und Pietismus 1648 bis 1800, Herausgegeben von der Gemeinschaft der Siebenten-Tas-Adventisten in der Demokratischen Republik, Berlin 1978.

Des Christen Lehre und Leben, Herausgegeben von der Siebenten-Tas-Adventisten, Berlin 1968.

Eggenberger, Oswald, Die Kirchen, Sondergruppen und religiösen Vereinigungen, Zweite überarbeitete Auflage, Theologischer Verlag, Zürih 1978.

Engelsen, Nils J., Die Bedeutung der Taufe, In: Die Baptisten, (die Kirchen Der Welt II), John David Hughey (Hrsg.), Stuttgart 1964, (s. 45-57).

Erasmus, Deliliğe Methiye, Meb yay., İstanbul 1989.

Evans, B., The Early English Baptist, II, (London 1862).

Fourth Baptist World Congress, Toronto(Kanada), 23.-29.June 1928.

Gaustad, Edwin S., "Baptist Churches", The Encyclopedia of Religion, Mircea Eliade Editör in Chief, Macmillian Publishing Company, New York 1987, II, (s. 63-66).

Geldbach, Erich, Freikirchen- Erbe, Geştalt und Wirkung, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1989.

Glaubensbekenntnis und Verfassung der Gemeinden Getaufter Christen (Baptisten), Mit Belegen Aus der Heiligen Schrift, Siebzehnte Veraenderte Auflage, Kassel, (ohne Jahresangabe).

Glaubensbekenntnisses des Bundes Evanj elisch- Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland 1944, Bundes-Verlage GmbH, Bodenborn.

Gründler, Johannes, Lexikon der Christlichen Kirchen und Sekten, Herder, Wien. Feiburg. Basel 1961.

Gündüz, Şinasi, Din ve inanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998.

H., W. S., "Baptists", The New Encyclopaedia Britannica, Universal Copyright Convention by Encyclopaedia Britannica, Inc., Chicago 1979, II, (s. 713-717).

Hallsell, Grace, Tanrıyı Kıyamete Zorlamak Armegedon, Hristiyan Kıyametçiliği ve İsrail, çevirenler Mustafa Acar - Hüsnü Özmen, Kim Yayınları, Ankara 2002.

Handbuch Religiöse Gemeinschaften Freikirchen, Sondergemeinschaften, Sekten, Weltanschauungen, Missionierende religionen des Osten, Neu Religionen, Psyho-Organisationen, Hrsg. Von Horst Reller, Manfred Kiessig und Helmut Tschoerner, 4. völlig über arbeitete und erweiterte Auflage, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1993.

Handbuch Religiöse Gemeinschaften Freikirchen, Sondergemeinschaften, Sekten, Weltanschauungen, Missionierende religionen des Osten, Neu Religionen, Psyho-Organisationen, Hrsg. Von Horst Reller, Manfred Kiessig und Helmut Tschoerner, 4. vollig über arbeitete und ervveiterte Auflage, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1993.

Heiler, Friedrich, Die Religionen der Menschheit, neu herausgegeben vonKurt Goldhammer, Philipp Reclam Jun., Stuttgart 1982.

Helwys, Thomas, A Short Declaration of The Ministery of Iniquity, Kingsgate Press, London, 1935.

Helwys, Thomas, A Short Declaration of The Ministry of Iniquity, Kinsgate Press, London 1935.

Heussi, Kari, Kompendium der Kirchengeschichte, Siebzente Auflage, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1988.

Hooke, S. H., Ortadoğu Mitolojisi Mezopotamya Mısır Filistin Hitit Musevî Hıristiyan Mitosları, Çev. Alâeddin Şenel, İmge Kitabevi, Ankara 1993

Hubmair, Balthasar, Sammlung von Photokopien der Schriften von Balthasar Hubmair, 10. Bde., Baptist Teological Seminary, Rüschlikon, 1962.

Hudson, Winthrop S., "Baptist", The Encyclopeadia Americana, International Edition Americana Corparation, U.S.A. 1968, III, (s. 209-214).

Hughey, John David, Die Baptisten Einführung in Lehre, Paraxis und Geschichte, J. G. Oncken Verlag, Kassel 1959.

Hutson, Winthrop S., A History of Biritish Baptists, London 1950.

Jordan, W. K., The Devolopment of Religious Toleration to the Restoration, 1640-1660, London 1938.

Jordan, W. Wilbur K., The Development of Religious Toleration in England from the Begining of the Reformation of the That of Queen Elizabeth, 4. vol., London 1932-1940.

Jungmann, J. A., "Baptism (Liturgy of)", New Catholic Encyclopedia, Editorial Staff at the Catholic University of Americana, Washington 1966, II, s. (58-62).

K., H., "Baptismus/ Baptisten", Kirchenlexikon Christliche Kirchen, Frekirchen und Gemenschften im Überblick, Herausgegeben von Sigrid und Karl-Wolfgang Tröger, Verlag C. H. Beck, München o.j., (s. 34-39).

Keating, M. W., The Great Didache of John Amos Comenius, London 1910.

Keefe, Susan Ann, "Baptism", Dictionary of the Middle Ages, Editör in Chief Joseph R. Strayer, Charles Scribner's Sons, New York 1987, II, (s. 83-86).

Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit ("Tevrat" ve "İncil"), İbranî, Kildanı ve Yunanî Dillerden son Tashih Edilmiş Tercümedir, Kitabı MUkaddes

Kliever, Lonnie D., General Baptists' Origins : The Question of Anabaptists' Influence, The Mennonite Quarterly Review,XXVI, 4(October 1962), (s. 291-321).

Klimenko, Michael, Anfaenge des Baptismus in Süddeutschland (Ukraine) nach offiziellen Dokumenten, Erlangen 1957.

Kramer, Samuel Noach, Sümer Mitolojisi, Çev. Hamide Koyukan, Kabalcı yayınevi, İstanbul 1999.

Lahrson, Gordon R., "Wachsendes Interesse an Sozialen Fragen", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 108-121).

Lake, Kirsopp, "Baptism (Early Christian)", Encyclopzedia of Religion and Ethics, edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, (s. 379-390).

Latourette, Kenneth S., A History of Christianity, New York 1952.

Latourette, Kenneth Scott, A History of the Expansion of Christianity, Harper and Brother Publishers, New York - London 1944.

Lazareth, William H., "Lima und danach", Ökümenische Perspektiven von Taufe, Eucharistie und Amt, herausgegeben von Max Thurian, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1983, (s. 201-212).

Levy, George E., The Baptists of the Maritime Provinces, 1753-1946, Saint John 1946.

Locke, John, A Latter Concerning Toleration, Focus, London 1991.

Lord, E Towley, Baptist Worl Fellowship. A History of The Baptist World Alliance, London 1955.

Loughborough, John Norton, Entstehung und Forschritt der Siebenten-Tags-Adventisten, die darin offenbarte

Hand Gottes und eine kurze Schilderung der Advent Bewegung von 1831-1844, Topeke Kansas 1896.

Loughborough, John Norton, Entstehung und Fortschritt der Siebenten-Tags-Adventisten, die darin offenbarte Hand Gottes und eine kurze Schilderung der Advent Bewegung von 1831-1844, Topeka/ Kansas 1896.

Luckey, Hans John Gerhard Oncken und die Anfaenge des deutschen Baptismus, Kassel 1958.

Luckey, Hans, "Die Gemeinde in der Glaeubigen", Die Baptisten, (die Kirchen Der Welt II), John David Hughey (Hrsg.), Stuttgart, 1964, (s. 58-72).

Luckey, Hans, ”War der Zusanmenschluss derier Taufgesinnter Gruppen in Jahre 1941 ein Model für kirchliche Einigung ? ", Ökumenische Rundschau, Heft 4, Oktober 1959, (s. 179).

Luckey, Hans, John Gerhard Oncken und die Anfaenge des deutschen Baptismus, Kassel 1958.

Lumpkin, William L., Baptist Confessions of Faith, Philadelphia 1959.

Luther, Martin, Freiheit und Lebensgestaltung Ausgewaelte Texte, Kleine Vanderhoeck- Reihe, Göttingen 1983.

Lyon, T., The Theory of Religious Liberty in England, 1603-1639, Cambridge 1937.

MacCulloch, J. A., "Baptism (Ethnic)", Encyclopaedia of Religion and Ethics, edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, (s. 367-375).

MacDonald, D. B., "Baptism (Indian)", Encyclopaedia of Religion and Ethics, edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, (s. 406-410).

Maring, N. H., "Baptists", New Catholic Encyclopedia (NCE), Editorial Staff at the Catholic University of Americana, Washington 1966, II, (s. 75-80).

Meinhold, Peter, Ökumenische Kirchenkunde Lebensformen der Christenheit Heute, Kreuz-Verlag, Stuttgart, 1962.

Mensching, Gustav, Dini Sosyoloji, çev. Mehmet Aydın, Tekin Kitabevi, Konya 1994.

Meslin, Michel, "Baptism", The Encyclopedia of Religion, Mircea Eliade Editör in Chief, Macmillian Publishing Company, New York 1987, II, (s. 59-63).

Middlebrook, J. B., "Evanjelization und Mission", Die Baptisten, (die Kirchen Der Welt II), John David Hughey (Hrsg.), Stuttgart 1964, (s. 18-26).

Middlebrook, J. B., "Evanjelisation und Mission", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evanjeliches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 18-26).

Moore, John Ailen, "Die Baptisten in Asien und Ausralien", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 186-206).

Morris, W.-West, S., Geschichte der Englischen Baptisten, Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Stuttgard, 1964, (s. 136-150).

Mueller, H., "Baptism (In the Bible)", New Catholic Encyclopedia, Editorial Stsff at the Catholic Universty of Americana, Washington 1966, II, (s. 54-58).

Mueller, Konrad E, Die frühgeschichte der Siebenten Tags-Adventisten, 2. Verbesere Auflage, Gerstenberg Verlag, Hildesheim 1977.

Mühlenberg, E., Epochen der Kirchengeschichte, Quelle & M eyer Verlag, 2. überarbeitet Auflage, Heidelberg 1991.

Müller, Wolfgang, Düden Fremdwörterbuch, 4. neu bearbeite und enveiterte Auflage, vol. I-X, Düden Verlag, Manheim 1982.

Newman, A. H., "Baptist" The New Schaff-Herzog Encyclipodia of Religious Knowledge, I, (s. 456).

Nordenhaug, Josef, "der Welt Bund der Baptisten", Die Baptisten, herausgegeben von J.D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 232-243).

Özkan, Ali Rafet, Fundamentalist Hristiyanlık [Yedinci Gün Adventizmi], Alperen Yayınlan, Ankara 2002.

Patterson, Morgan, A Critique of the Successionist Concept in Baptist Historyography, non-published Phd, Baptist Theological Seminary, New Orleans, USA 1956.

Pavlus, Nikolaus, Protestantismus und Toleranz im 16. Jahrhundert, 1911.

Payne, Ernest A., The Fellowship of Believers, Baptist Tought and Practice Yesterday and Today, London 1952.

Payne, Ernest A., "Who Were The Baptists", The Baptist Quarterly, XVII, 2 (October 1956), (s. 342).

Rauschenbusch, Walter, A Theology for The Social Gospel, New York 1963.

Rise of The Particular Baptist in London, 1633-1644, Transcations of The Baptist Historical Society, I, (1808-1809), (s. 230-233).

Robert C. Walton, The Gathered Community, London 1946.

Robinson, H. Wheeler, Baptist Principles, London 1955.

Rouse, Ruth - Neil, Stephan Charles (Hrsg.), Geschichte der Ökumenischen Bewegung, Bd. 2, Göttingen 1958.

Rutenber, Culbert G., The Reconciling Gospel, Philadelphia 1960.

S., J., "Baptisme", Encyclopeedia Universalis, Encyclopaedia Universalis Farnce, Paris 1980, II, (s. 1081).

Sarıkçıoğlu, Ekrem, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Genişletilmiş 4. Baskı, Fakülte Kitabevi, İsparta 2002.

Schimmel, Annamarie, Dinler Tarihine Giriş, Kırk Ambar Yayınları, İstanbul 1999.

Schneider, Johansen, "Immersio", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Stuttgard, 1964, (s. 37-44).

Schulz, Otmar, Die Baptisten, Heft 4, Una Sancta 1969.

Sixth Baptist World Congress, Atalanta, Georgia, USA, 22.-28. Juli 1939.

Smith, Preserved, Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka Plan Çalışması, çev. Serpil Çağlayan, İstanbul 2001.

Stahl, Herbert, Der Bund Evanjelisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland. In: Ulrich Kunz, Viel Glider Ein Leib, Stuttgart, 1963.

Stassen, Glenn H., "Anabaptists' Influence in The Origin of The Particular Baptists", The Mennonite Quarterly Review,XXVI, 4(October 1962), (s. 322-398).

The Baptist Encyclopedia, Ed. William Cathcart, North Carolina 1881.

The Baptist World Congres, London, 11-19 Juli 1905.

The Baptist World Congress, London, 11-19. Luly 1905, (Authorised Record of Proceedings, s.l).

The Fellowship Baptist, Band 7, Nr. 7 (mai 1960), (s. 22, 26).

Third Baptist World congress, Stockholm, 21.-27. Juli 1923.

Third Baptist World Congress, Stockholm, 21.-27.july 1923, Record of Proceedings (London 1923).

Thompson, David, Siyasi Düşünce Tarihi, çev. Ali Yaşar Erdoğan- Hüseyin Yılmaz- İzzet Akyol..., Şule Yay, III. Baskı, 2000.

Torber, Robert G., "Amerikanische und kanadanische Baptisten", Die Baptisten, Herausgegeben vonj. D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s. 151-165).

Torbet, Robert G., A History of Baptists, Philadelphia, Judson Press, 1963.

Torbet, Robert G., The Baptist Ministry: Then and Now, Philadelphia 1953.

Troeltsch, Ernst, Die Bedeutung des Protestantismus für die Enstehung der Modernen Welt, 1928.

Troeltsch, Ernst, Die Soziallehren der Chiristlichen Kirchen und Gruppen, (1923).

Uındervvood, A. C., A History of English Baptists, London 1947.

Underwood, A.C., A History of Biritish Baptists, London, 1947.

Vischer, Lukas "Einheit im Glauben", Ökümenische Perspektiven von Taufe, Eucharistie und Amt, Herausgegeben von Max Thurian, Verlag Otto Lambeck, Frankfurt am Main 1983, (s. 19-29).

Wahrig, Gerhard, Wahrig Deutsches Wörterbuch, Mosaik Verlag, München 1989.

Weber, Hartwig, Lexikon der Grundbegriffe in Christentum und andere Religionen, Rovvohlt Taschenbuch Verlag, Hamburg 1992.

Westin, Gunnar, "Die Baptisten und die Religionsfreiheit", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, Evanjelisches Verlagswerk, Stuttgart 1964, (s.82-94).

Westin, Gunnar, "Who Were The Baptists", The Baptist Quarterly, XVII, 2 (April 1957), (s. 60).

Whitley, W. T., A History of Biritish Baptists, London 1923.

Whitley, W. T., A History of Biritish Baptists, London 1932.

Whitley, W. T., A History of British Baptists, London 1932.

Whitley, W.T., The Works of John Smyth, Cambridge 1915.

Wieske, Günter, "Baptisten und Andere Chiristen", Die Baptisten, Herausgegeben von J. D. Hughey, stuttgart, 1964, (s. 244-257).

Wood, H. G., "Baptism (Later Christian)", Encyclopaedia of Religion and Ethics, edited by. James Hansting, T.&T. Clark LTD., Edinburg 1981, II, s. (390-406).

Yearbook of American Baptist Churches, Valley Forge 1950.

http://assoc.wanadoo.fr/eglisebaptiste.stg/english/cadre_uk.htm

http ://members. shaw. ca/rmcdormand/Tree/generation-%206-k.htm

http ://oncken-gemeinde. de/htm/Bap tis ten. h tm

h ttp:// oncken-gemeinde. de/htm/Bap tis ten. htm

http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

http://oncken-gemeinde.de/htm/Baptisten.htm

http://sbcsearch.founders.org/colleges.html

http://tarver.mercer.edu/weblinks/education/baptis t_colleges. htm

http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

http://www. bwanet.org/fellowship/stats.htm

http://www.abc-usa.org/inmissn/dec99/dec99h.htm

http://www.baptisten.org/befg/aktuelles/nachrichten/bwa/bwa.htm

http://www.baptisten.org/befg/werwirsind/etwasstat.htm

http://www.baptisten.org/befg/werwirsind/vorstellung.htm#Ueberblick

ht tp ://www. bap tis ten. org/indexO. h tml

http://www.baptisten.org/indexO.html

http://www.bethany.com/profiles/p_code3/1473.html
http://www.beyondthecall.org/default.asp?rec=3878
http://www.biblicalrecorder.org/news/1_14_00/international.html
http://www.bpfna.org/openltr01.html
http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm
http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm
http://www.bwa-baptist-heritage.org/his-as.htm
http://www.bwanet.org/fellowship/member-bodies/member-stats.htm
http://www.bwanet.org/fellowship/member-bodies/member-stats.htm
http://www.bwanet.org/fellowship/stats.htm
http://www.bwanet.org/fellowship/stats.htm
http://www.bwanet.org/new/press/2002Aprnews-German.htm/
http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp?id=21610&PID=52964&mast=
http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp?id=21610&PID=47869&mast=
http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp?id=21610&PID=78364
http://www.bwanet.org/templates/aso08bl/details.asp?id=21610&PID=78364
http://www.cedarhome.org/visitor%20center/affirmation%20of%20faith.htm
http ://www. churchizmir.org/inanc. html
http://www.Evanjelical-times.org/ETNews/Mar02/mar02n05.htm
http://www.Evanjelium.de/gemeinden/baptiste.html
http://www.fbg-dresden.de/veranstaltungen.html

http://www.fbg-dresden.de/veranstaltungen.html
http://www.fellowship.ca/yearbook/Yearbook2002.pdf
http://www.gm-unccd.org/FIELD/NGO/BWA/OP_-BWA.htm
http://www.gosoutheast.org/missions/gail2sa.htm
http://www.hopewellbaptist-church.org/Missions/missions.html
http://www.hrwf.net/newhrwf/html/yugoslavia2002.html
http://www.ibsa.org/bulgariafile/bulgarial.htm
http://www.ibts.cz/publicr/publications/journal.html
http://www.internationalministries.org/wmc/-wmc_leaders.htm
http://www.kath.ch/skz/skz-2000/welt/welt02.htm
http://www.leuenberg.net/download/baptists.rtf
http://www.leuenberg.net/english/en-c-051 .html
http://www.liberian-connection.com/tolbert/tol_speech2.htm
http://www.lifeway.com/international/langlist2.htm
http://www.mcmaster.ca/ua/alumni/gallery/G24-4221.htm
http://www.mhbaptist.org/history.html
http://www.netburger.at/aie/docs/konfessionen/baptisten/
http://www.pastornet.net.au/jmm/aame/aame0418.htm
http://www.turkeytexas.com/about_turkey.htm
http://www.wholesomewords.org/missions/bcarey-5.html

AMERİKAN EVAI\I JELİKLERİ

BAPTİSTLER

Prof. Dr. A. Rafet ÖZKAN

Fundemantalist kavramını günümüzde sadece Müslümanlarla özdeşleştirme arzusunda olan aşırı Protestan grupların, kendileri için evanjelik terimini tercih ettiklerini de söylemek mümkündür. Bu grupların başında Baptistlerin Güney Baptist Konvansiyonu (Southern Baptist Convention), Methodistler, Mormonlar, Adventistler, Pentakostalistler ve Assemblies of God sayılabilir.

Bu tür gruplar ülkemizdeki yapının dejenere edilmesi faaliyetine devam etmektedirler. Misyonerlerin yapmaya çalıştığı şey, öncelikli olarak din değiştirme değil, bilakis Türkiye'yi bir birine düşürecek nifak tohumlarını atmaktır. Bu doğrudan Hristiyanlaştırma hareketi değil siyasi bir harekettir. Nitekim tarihte bunun canlı örnekleri yaşanmıştır. Öncelikle Osmanlıya bağlı Müslüman ülkelere ve insanlarına bağımsızlık adı altında Türk düşmanlığı ve kini aşılanmıştır. Keza Balkanlardaki OsmanlI'ya bağlı olan devletleri de aynı şekilde organize etmişlerdir.

Ayrıca son zamanlarda yürütülen bütün genel misyonerlik faaliyetlerinden; Türksüz bir Türk dünyası, Türkiyesiz bir İslam dünyası ve İslamsız bir Türkiye ve Türk dünyası oluşturma gayreti içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Nitekim "Büyük Ortadoğu Projesinin" bir ayağı da doğrudan Türkiye ve Türk dünyasıyla alakalıdır.

IQ Kültür Sanat
Yayıncılık toplumu
"Bilgi ışığında aydınlanmaya"
çağırıyor.

ISBN 975-255-019-3

16.00. YTL
16.000.000. TL

KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK
www.iqkultursanat.com E-mail: into@iqkultursanat.com